XV

Preot Ioan Sorin Usca • Prof. Ana Usca

Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinților Părinți

ISAIA

Pr. Ioan Sorin Usca • Prof. Ana Usca

Vechiul Testament
în tâlcuirea Sfinților Părinți
ISAIA

Copertă şi tehnoredactare:
Larisa Barbu

© A. F. M. C. «Christiana»
pentru prezenta ediţie

Editura Christiana – Str. Theodor Sperantia 104,
bl. S26, sc. 3, ap. 66, sector 3, Bucureşti, cod 030939;
tel.: 021/3225798; e-mail: editurachristiana@yahoo.com;
www.editurachristiana.ro

Pr. Ioan Sorin Usca • Prof. Ana Usca

VECHIUL TESTAMENT
ÎN TÂLCUIREA SFINȚILOT PĂRINȚI

XV

ISAIA

Volum apărut cu binecuvântarea
Î.P.S. Ioan Selejan
Mitropolitul Banatului

Editura Christiana
București, 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naţionale a României

USCA, IOAN SORIN
Vechiul Testament în tâlcuirea Sfinţilor Părinţi / pr. Ioan Sorin Usca .- Bucureşti : Editura Christiana, 2002-
vol.
Vol. 15 : Isaia / pr. Ioan Sorin Usca, prof. Ana Usca ; cu binecuvântarea ÎPS Ioan Selejan, Mitropolitul Banatului. – 2015. – Bibliogr. –
ISBN 978-973-1913-81-0

I. Usca, Ana

222/224.07:276

Introducere

Cu *Cartea Isaia*, intrăm în aşa numitele *cărţi profetice* ale Vechiului Testament. Începând cu vremea lui Moise, în sânul poporului Israel a fost rânduit profetismul, urmărind împlinirea poruncilor divine şi respectarea legământului, iar în cazuri excepţionale comunicându-se voia lui Dumnezeu prin profeţi. Înţelesul termenului de *profet* ar fi acela de a vorbi în numele lui Dumnezeu. Adeseori, profeţii au parte de viziuni şi revelaţii, vestind în urma acelora aspecte privind cele viitoare. De cea mai mare importanţă pentru noi sunt *profeţiile mesianice*, confirmate apoi în Hristos. Cum am făcut-o şi în volumele anterioare, vom urmări în mod predilect vestirile lui Hristos în cărţile profetice, de data aceasta mai evidente decât în *cărţile istorice* ale Vechiului Testament, unde adeseori doar forţarea textului de către exegeţi a dus la anticiparea vieţii şi activităţii Mântuitorului.

Isaia a avut o origine şi educaţie aleasă, fiind posibil chiar să se fi înrudit cu familia regală. El era fiul lui Amoţ, care, conform unei tradiţii rabinice, era fratele regelui Amaţia. Ştim despre profet că era căsătorit şi avea doi copii. Cronologic, îi urmează profetului Amos, iar activitatea sa se întinde pe parcursul a patru decenii, aproximativ 740-700 î. Hr. Tot conform tradiţiei, se spune că Isaia ar fi fost ucis la începutul domniei regelui idolatru Manase (690 î. Hr.).

Contemporan cu căderea Regatului de Nord (722 î. Hr.), Isaia a prins vremuri agitate şi în Iuda, context în care şi-a îndemnat, încurajat ori mustrat conaţionalii, deseori intervenind şi pe lângă regi, fie că a fost sau nu ascultat. Prezicând

pe Mesia mai detaliat decât oricare alt profet, Sfinții Părinți l-au supranumit *Evanghelistul Vechiului Testament.*

Cartea își are numele după autorul său: **Iesaiah**[1] în *Biblia Hebraica*, **Ησαιας** în *Septuaginta* și *Isaia propheta* în *Vulgata.*

Cartea Isaia alătură profeții, cuvântări și istorisiri care s-au rostit sau scris vreme de 40 sau chiar 50 de ani. Acestea nu sunt grupate cronologic decât într-o măsură, autorul urmărind expunerea ideilor într-o coerență proprie lor. Putem împărți scrierea în două părți mari:

Partea I – cap. 1-35: cuprinde profeții și cuvântări adresate contemporanilor, în diferite timpuri și prilejuri;

Adaos istoric – cap. 36-39, vorbind despre invazia lui Senaherib în Iudeea și retragerea subită a asirienilor (701) și despre boala și vindecarea regelui Iezechia. Acest adaos constituie și un fel de concluzie a primei părți.

Partea a II-a – cap. 40-66, tratează despre mântuirea drepților, cuprinzând în general profeții de mângâiere și îndemnuri profetice.

Cum am anticipat, importanța Cărții Isaia constă în principal în prezicerile mesianice deosebit de clare, atât despre Mântuitorul Hristos, cât și despre cadrul în care va activa Acesta.

Autorii

---

[1] ישעיה

Comentarii
la
Cartea lui Isaia

CAPITOLUL 1 – *Israel nu-şi cunoaşte Dumnezeul. Adevăratele jertfe. Curăţirea Ierusalimului*

1: **Vedenia lui Isaia, fiul lui Amos, pe care el a văzut-o despre Iuda şi Ierusalim sub regii Ozia, Iotam, Ahaz şi Iezechia, care au domnit în Iudeea.**

„Versetul constituie un titlu care înfăţişează cadrul cronologic al întregii activităţi a profetului. ♦ *Isaia, fiul lui Amos*: ebr. **Yeşayahu** (*Mântuirea lui Iahve*) fiul lui **Amoţ** (care nu trebuie confundat cu profetul Amos). ♦ [...] *Ozia*: ebr. **Uzziyah** (*tăria mea este Iahve*), rege în Iuda între 791/790 şi 740/739 î. Hr. (cf. IV Regi 14, 18-21). A purtat războaie împotriva filistenilor, arabilor şi amoriţilor, pe care i-a învins. A întărit fortificaţiile Ierusalimului şi a creat o armată permanentă. Din cauză că a practicat idolatria, Ozia a fost lovit de lepră, iar fiul său Iotam i-a urmat la domnie (IV Regi 26,16-21). Nu demult s-a descoperit o lespede în Ierusalim, datată din secolul I d. Hr., pe care scrie: *Aici au fost aduse osemintele lui Ozia, regele lui Iuda, nu deschideţi*! ♦ *Iotam*: ebr: **Yotham** (*Iahve este desăvârşit*), rege în Iuda (740-732 î. Hr.). A extins graniţele regatului supunându-i pe amoniţi. ♦ *Ahaz*: [...] rege în Iuda, 732-715 î. Hr. S-a închinat la idoli, şi-a jertfit întâiul născut lui Moloh (IV Regi 16, 3-4); a făcut *ce este rău* înaintea Domnului (cf. II Paralipomene 28, 1-5). ♦ *Iezechias*: ebr. **Yehizeqiyahu** (*puterea mea este Iahve*), rege în Iuda; a domnit douăzeci şi nouă de ani. întreprinde o reformă religioasă, renovează şi purifică Templul, reînnoind legământul dintre Domnul şi poporul Său prin sărbătorirea Paştelui (II Paralipomene 30-31)"[1].

[1] *Septuaginta 6/I, Isaia. Ieremia. Baruh. Plângeri. Epistola lui Ieremia* (în continuare, abreviat: SEP 6/I), volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan-Florin Florescu, traduceri de: Francisca Băltăceanu, Monica Broşteanu, Ion Pătrulescu, Iaşi/Bucureşti, Colegiul Noua Europă/Polirom, 2011, p. 59

Vedenia: „Sfântul Ioan Hrisostom: Nu e vorba de o vedenie (viziune) propriu-zisă, dar e numită astfel pentru că, în anumite cazuri, Dumnezeu înzestrează auzul profeților cu o putere întru nimic inferioară văzului; ei aud în imagini, ca și cum ar vedea"[1].

„Ar trebui – ne spune Ieronim – să-l numim pe Isaia mai degrabă evanghelist decât profet, pentru că arată toate tainele lui Hristos și ale Bisericii, încât ai putea gândi că a scris o istorie a celor întâmplate și nu o profeție a celor viitoare (*Commentarii in Isaiam*, PL 28, 825)"[2].

„Pe vremea când proorocii nu se adresau decât iudeilor, numai regii din Iuda erau pomeniți în adresele lor [...]. În afară de regii Iudeii nu văd pe nimeni altul menționat în timpul lui Isaia"[3].

„Înfrânți au fost Ozia, Iotan și Ahaz în războaiele lor. În locul prizonierilor care au fost duși în Asur, au venit la noi magii cu caravane. În piețele noastre s-a revărsat buna mireasmă a mirodeniilor lor"[4].

2: **Ascultă, cerule, și ia aminte, pământule, că Domnul grăiește: Născut-am fii și i-am crescut, dar ei s-au lepădat de Mine.**

Ascultă, cerule, și ia aminte, pământule: „Invocație inspirată din începutul Cântării lui Moise (Deuteronom 32, 1)"[5].

„A numit *auzul* înțelegere și a numit *cer* sufletul gnosticului, care atrage la el priveliștea cerului și a celor dumnezeiești; și prin aceasta a ajuns israelit [adică *văzător de Dumnezeu*]; dimpotrivă, a numit *pământ* pe cel ce alege neștiința și împietrirea inimii, iar cuvântul *ia în urechi* l-a spus despre urechi, organele auzului, atribuind cele trupești celor care se alipesc

---

[1] **Biblia sau Sfânta Scriptură**, Ediție jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după *Septuaginta*, redactată și adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania (în continuare, abreviat: BBVA), Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române (în continuare: EIB), București, 2001, p. 889

[2] SEP 6/I, p. 59

[3] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, XXI, 1

[4] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Nașterii*, XIX, 1

[5] BBVA, p. 889

de cele materiale"[1]. E subliniat şi un alt aspect aici: „Aşadar, mai întâi Tată îţi este Dumnezeu, Care a născut duhul tău, care şi spune: *Am născut fii şi am săltat*"[2]. „Dumnezeu, Care e bun după fire, vrând să aibă fiinţe faţă de care să-Şi arate binefacerile, fiinţe care s-ar bucura primindu-le, a făcut făpturi vrednice de El, adică în stare să-L înţeleagă cum se cuvine; de aceea zice că *a născut fii*"[3]. „Tocmai pentru că nu erau fii după fire, s-au schimbat şi li s-a luat Duhul şi au fost lepădaţi. Dar, pocăindu-se, iarăşi îi va primi şi, dându-le lumină, iarăşi îi va numi fii Dumnezeu cel care le-a dat la început harul"[4].

3: **Boul îşi cunoaşte stăpânul, şi asinul ieslea domnului său, dar Israel nu Mă cunoaşte, poporul Meu nu Mă pricepe.**

„Legea lui Dumnezeu nu e peste puterile omului; ceea ce El cere de la un om nu depăşeşte măsura aplicată animalelor, chiar pe a celor mai proaste; dacă ele ascultă de instinct, cum oare n-ar asculta omul de raţiune? (Sfântul Ioan Hrisostom)"[5].

„Beda (ACCS[6], p. 6) comentează: boul este un animal *curat*, simbol pentru poporul lui Israel, curăţit prin jugul Legii şi deprins să rumege cuvintele ei, iar *măgarul* reprezintă neamurile pângărite de idolatrie. Aşadar, unii au interpretat *boul* ca reprezentând poporul lui Israel cel curat, care l-a cunoscut şi urmat pe Iisus Hristos, iar *asinul* – neamurile păgâne, care au cunoscut ieslea Domnului, de unde se vor hrăni cu adevărul"[7].

„Nu este oare o grozăvie ca cel care a văzut pe Dumnezeu să nu cunoască pe Domnul? Nu este oare o grozăvie ca boul şi asinul, animale proaste şi fără minte, să cunoască

---

[1] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 169, 1-2
[2] Origen, *Omilii la Levitic*, XI, 3
[3] Origen, *Despre principii*, IV, 8
[4] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, I, 37
[5] BBVA, p. 889
[6] *Ancient Christian Commentary on Scripture. Old Testament*, general editor Thomas Oden, InterVarsity Press, Downers Grove, Illinois, vol. X, *Isaiah 1-39*, edited by Steven A McKinion, 2004. Vol. XI, *Isaiah 40-66*, edited by Mark W. Elliott, 2009.
[7] SEP 6/I, p. 60

pe cel ce le hrăneşte, iar Israel să fie mai fără de minte decât acestea?"[1]. „Nu un popor păcătos poate să fie fiu, ci celor ce le este acordată iertarea păcatelor, lor li se dă şi numele de fii, lor li se promite şi veşnicia"[2].

„Nu se poate numi *poporul lui Dumnezeu* cel ce a părăsit nu demult cultul lui Dumnezeu, şi nu-L vede pe Dumnezeu cel care L-a renegat pe Fiul lui Dumnezeu"[3].

Nerecunoştinţa nu este, însă, generală: „Aşa cum boului şi asinului din binefacerea din partea celui care-l hrăneşte i se creează de la sine dragostea faţă de acesta, la fel şi noi, dacă vom primi binefacerile cu sensibilitate şi cu recunoştinţă, cum să nu iubim pe Dumnezeu, binefăcătorul unor atât de multe şi atât de mari binefaceri?"[4]. Versetul, totuşi, ne priveşte pe toţi: „Petrecem în lumea aceasta deosebindu-ne prea puţin de animalele necuvântătoare, sau poate căzând mai jos de ele, dacă e adevărată mustrarea făcută de Dumnezeu celor din Israil"[5].

4: **Vai ţie, neam păcătos, popor încărcat de păcate, soi rău, fii nelegiuiţi! L-aţi părăsit pe Domnul şi L-aţi mâniat pe Sfântul lui Israel, întorcându-I spatele.**

„După comentatorii vechi, *popor* este Israel, iar *neamuri* denumeşte mulţimea păgânilor idolatri"[6].

„Pedagogul se foloseşte de certare ca de un mijloc de neapărată trebuinţă pedagogiei din pricina slăbiciunii credinţei celor mulţi"[7].

5: **Unde să mai fiţi loviţi, voi, cei ce stăruiţi în fărădelege? Tot capul vă e bușit, inima toată-i năpădită de întristare.**

6: **De la picioare pân-la cap, nimic în ele nu e neatins: răni, vânătăi, bube deschise; nici oblojeli, nici feşi, nici untdelemn, nimic care să le vindece.**

---

[1] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 77,4
[2] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre rugăciunea domnească*, IX
[3] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, IV, 1
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 212
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[6] SEP 6/I, p. 60
[7] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 78,2

„După Theodoret al Cyrului, *capul* îi reprezintă pe regi şi pe conducători, *inima* pe preoţi şi pe învăţători, iar ceilalţi sunt *picioare* (*Commentaire sur Isaïe*, traducere şi note de Jean-Noel Guinot; Sources chrétiennes 276, 295, 315, respectiv vol. I, cap. 1, 1-9, 6; vol. II, cap 9, 7-44, 22; vol. III, cap. 44, 23 – 66, 24; de aici înainte, citat *ad loc.*). ♦ Cel care nu-şi mărturiseşte păcatul este fără leac (Ieronim, ACCS, p. 9)"[1].

Sunt unii „atât de păcătoşi, încât nu li se poate aduce nici o îngrijire. Aceasta este astfel indicat de profet: *Nu se poate aplica unguent, nici ulei, nici pansamente*"[2]. „Tot aşa se poate spune şi despre păcate: unele din ele întinează sufletul şi pentru păcate omul are nevoie de cuvinte tari ca silitra, de cuvinte pătrunzătoare ca leşia, dar există şi păcate care nu se vindecă nici în felul acesta, căci nu sunt de soiul celor care pătează"[3].

„Ranele omenirii depăşesc leacurile noastre"[4]. „Rana cu care am fost răniţi este nevindecabilă şi numai Dumnezeu poate s-o vindece. De aceea, a şi venit în persoană, pentru că nimeni şi nimic din cele de demult – nici legea, nici profeţii – n-au putut s-o vindece. Numai El, venind, a vindecat acea rană nevindecabilă a sufletului"[5]. „Există o legătură[6] care strânge rănile sufletului şi, dacă este aruncată, se duce şi nădejdea vindecării"[7]. Cei din legea veche, „dacă ar fi avut untdelemn şi-ar fi turnat şi peste rănile lor. [...] Biserica are untdelemn cu care să îngrijească rănile alor săi şi răutatea rănii nu pătrunde în adânc"[8]. „Deci bunul Dumnezeu a dat legea spre ajutor, spre întoarcere, spre îndreptarea răului. Dar nu s-a îndreptat. A trimis prooroci şi nici aceştia n-au izbutit. Căci răutatea s-a întărit şi mai mult, cum zice Isaia: *Nici buba, nici rana, nici vânătaia nu mai erau calde şi nu se mai*

---

[1] SEP 6/I, p. 61
[2] Origen, *Omilii la Levitic*, VIII, 5
[3] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, II, 2
[4] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XII, 7
[5] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXX, 8
[6] Bandajul învăţăturii mântuitoare.
[7] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, II, 7
[8] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLI, 20

putea pune nici plasture, nici legătură peste ele. Aşa zicând, răutatea nu era într-o parte, nici într-un singur loc, ci în tot trupul. Cuprinsese tot sufletul. Stăpânea peste puterile lui. Nu se mai putea pune un plasture şi celelalte. Toate erau robite păcatului, toate erau stăpânite de el"[1].

7: **Pământul vostru e pustiu, cetăţile vă sunt arse de foc, ţara vă e mâncată de străini chiar în faţa ochilor voştri; pustiită este, răvăşită de neamuri străine.**

Versetele 7-9: „Expediţia lui Nabucodonosor împotriva Ie-rusalimului, deportarea poporului şi distrugerea Templului între anii 598 şi 587 î. Hr. sunt prezentate de Părinţi ca o prefigurare a ceea ce urma să se împlinească pe vremea împăratului Titus şi Hadrian, în epoca romană, după cuvântul Domnului, Care a prezis distrugerea Templului (Matei 24, 2). Începând cu anul 70 d. Hr., Iudeea devine provincie imperială. După victoria lui Hadrian, în 134 d. Hr., şi transformarea Iudeii în provincia Syro-Palestina, evreilor le-a fost interzis accesul în Ierusalim. După Theodoret (*ad loc.*), *popoarele străine* despre care vorbeşte profetul Isaia sunt popoarele supuse romanilor"[2].

8: **Fiica Sionului va fi părăsită ca o colibă într-o vie, ca un pătul într-o livadă, ca o cetate împresurată.**

Prin *fiica Sionului* este desemnat Ierusalimul sau, în înţeles mai larg, întreg poporul lui Israel. „*Colibă... bordei*[3]: adăposturi temporare făcute pe câmp de agricultori şi abandonate după recoltare. Unii Părinţi au văzut aici o imagine a Templului, părăsit şi distrus în urma *recoltării* rămăşiţei lui Israel, adică a celor care s-au mântuit prin Botez, începând cu cei trei mii (Fapte 2, 41) şi apoi cu cei cinci mii (Theodoret, *ad loc.*). ♦ *cetate împresurată*: poate fi o aluzie la situaţia Ierusalimului în 701 î. Hr., când era asediat de asirieni"[4].

---

[1] Ava Dorotei, *Felurite învăţături*, I, 3
[2] SEP 6/I, p. 61
[3] Cf. SEP 6/I. Anania a optat pentru *pătul.*
[4] SEP 6/I, p. 62

Versetele 5-8 sunt citate de către Sfântul Maxim Mărturisitorul care deplânge întreg neamul omenesc, ajuns în părăsire şi împresurat de vrăjmaşi datorită păcatului[1].

„Că această profeţie a fost împlinită până la capăt o mărturiseşte însăşi firea lucrurilor. Căci fiica Sionului e părăsită ca o colibă în vie şi ca o magazie de roade într-o ţarină, precum s-a scris. Iar templul a căzut şi s-a desfiinţat cu totul şi cei ce-i aparţineau au ajuns afară, nemaifiind în el în veac. În schimb, s-a înălţat şi s-a urcat Biserica, iar în ea rămân pentru totdeauna cei chemaţi la înfierea dumnezeiască prin credinţă. Căci slava Bisericii nu va înceta şi nu va sfârşi niciodată"[2].

9: **Şi dacă Domnul Atotţiitorul nu ne-ar fi lăsat urmaşi, am fi ajuns ca Sodoma şi ne-am fi asemănat cu Gomora.**

SEP 6/I: *Şi dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat o sămânţă*: „Pentru Vasile cel Mare, *sămânţa* este Hristos, altfel profetul ar fi folosit pluralul (cf. *Commentarii in Isaiam prophetam*, PG 30, 159A; de acum înainte, citat *ad loc.*)"[3].

Textul Masoretic are *rămăşiţă*: „Isaia zice: *Dacă Domnul Savaot nu ne-ar fi lăsat o rămăşiţă, am fi ajuns ca Sodoma şi ne-am fi asemănat cu Gomora*, înţelegând prin denumirea primei cetăţi simbolul orbirii, prin numele celei de-a doua, stârpiciunea"[4].

10: **Ascultaţi cuvântul Domnului, voi, domni ai Sodomei!; luaţi aminte la legea lui Dumnezeu, voi, popor al Gomorei!**

Adresându-li-se astfel, profetul vrea „să le scoată din suflet mândria, pricină a mii şi mii de păcate"[5].

11: **Ce preţ au pentru Mine mulţimea jertfelor voastre? – zice Domnul. M-am săturat de arderile-de-tot cu berbeci şi nu vreau grăsime de miei şi sânge de tauri şi de ţapi,**

---

[1] Cf. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 35
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 5
[3] SEP 6/I, p. 62
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Noe şi corabia lui*, 70
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XI, 1

„Ai înțeles că nu mai vrea *jertfa berbecilor*, și nici *grăsimea mieilor*? Totuși, a dat poruncă, [care spune] cum ar trebui să se ofere jertfa [...]. Dar cine înțelege Legea duhovnicește, caută să le ofere pe acestea duhovnicește"[1]. Sfântul Maxim duce acestea mai departe: „Toată nevoința (asceza) care nu are iubire este străină de Dumnezeu"[2].

12: **și nici ca voi să vă înfățișați cu ele înainte-Mi; căci cine oare le-a cerut din mâinile voastre? De-acum încolo să nu-Mi mai călcați prin curte!**

„Sfântul Ioan Hrisostom: Jertfele fuseseră într-adevăr instituite de Dumnezeu (vezi Leviticul, Deuteronomul), dar nu de dragul lor, și nici pentru Sine, ci ca puncte de reper pentru educarea religioasă a omului. Când însă omul face din ele obiectul exclusiv al preocupărilor sale, căzând în formalism, jertfele nu-și mai au rostul (vezi și Psalmi 50, 17)"[3].

„Așadar, Israil a voit să cinstească pe Dumnezeu cu lucrurile mai pământești, făcând să rodească cele ale legii și aducându-I jertfe lipsite de voință"[4]. „Dacă îmbraci în strălucirea dărniciei sporirile bogăției tale, vei auzi pe proorocul ce se scârbește de darurile unora ca aceștia"[5].

13: **Chiar dacă veți aduce făinuță de grâu, e-n zadar; tămâia Îmi este urâciune.**

„Aproape că arată răutatea voinței celor ce tămâiază. [...] Bunul Stăpân nu se uită atât la ceea ce facem, cât la ceea ce avem în mintea noastră, de acolo de unde pornesc faptele noastre; și, uitându-se la gândurile noastre lăuntrice, primește faptele noastre sau Își întoarce fața. Fie de ne rugăm, fie de postim, fie de facem milostenie – că acestea sunt jertfele noastre cele duhovnicești –, fie de facem vreo altă faptă, să o facem mânați de gânduri curate, ca să primim cunună vrednică de osteneli"[6]. „Deci nu în acelea, înțeleg în cele poruncite

---

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, II, 5
[2] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 36
[3] BBVA, p. 889
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, I
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească*, IV
[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXVII, 3

de Lege, e mântuirea adevărată, dar nici mult dorita libertate de păcat nu o poate dobândi cineva prin acelea"[1].

14: **Nu pot să sufăr lunile voastre cele noi, nici sâmbetele, nici ziua cea mare; sufletul Meu urăşte postul şi zilele-de-odihnă şi lunile voastre cele noi şi serbările voastre. M-am săturat de voi, păcatele voastre nu le voi mai suferi!**

Lunile voastre cele noi: evreii practicau un cult arhaic, participând la adunări însoţite de aducere de jertfe la fiecare lună nouă şi lună plină. Prin *voastre* e denunţat caracterul profan la care-au decăzut aceste celebrări. „Într-o vreme când încă nu s-a păcătuit, Domnul zice: *Sărbătorile Mele*; după păcat nu mai zice: *Sărbătorile Mele*, ci: *sărbătorile voastre*"[2].

„Dumnezeu ne-a arătat, prin toţi profeţii, că nu are nevoie nici de jertfe, nici de arderi de tot, nici de daruri de jertfă"[3]. Aici e un dublu aspect: Într-adevăr, Dumnezeu nu are nevoie de nimic din cele ce I-am putea noi oferi, chiar socotind că acelea ar fi într-adevăr ale noastre, însă aici respinge formalismul lipsit de participare lăuntrică. Noi avem nevoie să aducem jertfe, dar ne vom folosi de acestea dacă le vom aduce cu curăţie de inimă.

„Iată ce vrea să spună: *Nu-mi plac sâmbetele de acum, ci sâmbăta aceea pe care am făcut-o, în care, după ce Mă voi fi odihnit de toate, voi face început zilei a opta, care este începutul altei lumi.* De aceea, sărbătorim cu bucurie ziua a opta, după sâmbătă, în care şi Hristos a înviat şi, după ce S-a arătat [ucenicilor Săi] S-a înălţat la ceruri"[4].

„Spuneţi-mi voi, cei ce vă adunaţi la biserică doar în zile de sărbătoare: celelalte zile nu sunt de sărbătoare[5]? Nu sunt zilele Domnului? Este obiceiul iudeilor să ţină doar anumite zile de sărbătoare. De aceea Dumnezeu le spune: *Nu sufăr lunile voastre noi, nici sabatele, nici ziua cea mare. Sufletul Meu urăşte postul, zilele de odihnă şi de sărbătoare ale*

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 5
[2] Origen, *Omilii la Cartea Numerii*, XXIII, 2
[3] Barnaba, *Epistola*, II, 4
[4] Barnaba, *Epistola*, XV, 8-9
[5] Cel drept sărbătoreşte neîncetat, stare la care sunt toţi chemaţi.

voastre. Aşadar, Dumnezeu urăşte[1] pe cei ce consideră că ziua de sărbătoare a Domnului este într-o singură zi"[2]. Fără să contrazicem autorul în cele susţinute, accentuăm că Scriptura condamnă aici formalismul şi alăturarea manifestărilor religioase suficienţei.

15: **Când vă veţi întinde mâinile spre Mine, Eu Îmi voi întoarce ochii de la voi; şi chiar dacă vă veţi înmulţi rugăciunile, nu vă voi asculta, căci mâinile voastre sunt pline de sânge.**

„E un lucru cu adevărat de cinste şi vrednic de dorit a fi sub privirea lui Dumnezeu, dacă nu e greşit să înţelegem că de la cei ce L-au supărat, Dumnezeu, drept pedeapsă, Îşi întoarce ochii"[3]. „Pentru că e urât şi neplăcut lui Dumnezeu tot ce este în păcat şi neascultare. Iar scump lui Dumnezeu şi sub privirea Lui e cel ascultător şi uşor de călăuzit de El"[4].

Mâinile voastre sunt pline de sânge: Spune acestea „fiindcă au omorât pe Domnul tuturor şi au cutezat să declare cu multă îndrăzneală nelegiuită: *Sângele Lui asupra noastră şi asupra fiilor noştri* (Matei 27, 25)"[5].

Versetele 10-15 sunt aplicate şi aşa-zişilor monahi, autorul incluzându-se între aceştia, din smerenie: „săvârşind numai slujbele trupeşti şi disprețuind pe cele duhovniceşti şi de acea aflându-ne plini de trufie"[6].

16: **Spălaţi-vă, curăţiţi-vă, ştergeţi de dinaintea ochilor Mei răutăţile din sufletele voastre, lăsaţi-vă de răutăţi!**

Îndemnul de aici a fost pus în legătură cu Taina Botezului[7], la care am adăuga şi Taina Spovedaniei, curăţirea cea de după curăţire. „Căci dacă nu vei fi fost spălat în acest fel, nu Îl vei

---

[1] Termenul ne pare exagerat, chiar dacă e extras din textul biblic; am opta pentru *mustră*.

[2] Origen, *Omilii la Geneză*, X, 3

[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, V

[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, I

[6] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 36

[7] Cf. Marcu Ascetul, *Răspuns acelora care se îndoiesc de dumnezeiescul Botez*

putea îmbrăca pe Domnul Iisus Hristos"[1]. „Voi, cei îmbrăcați cu greutatea păcatelor și strânși în lanțurile propriilor voastre păcate (Proverbe 5, 22), ascultați cuvintele profetice care spun: *Spălați-vă, curățați-vă!...*"[2]. „Și prin profetul Isaia s-a spus în ce chip vor scăpa de păcatele lor cei ce au păcătuit și se pocăiesc"[3]. „De altfel, Isaia nu v-a trimis la baie ca să vă spălați acolo crima și celelalte păcate, căci nici toată apa mării n-ar fi fost în stare să vă curețe; ci, după cum este natural, baia aceea mântuitoare, despre care a vorbit atunci, este baia celor care se pocăiesc și care se curăță nu *prin sângele țapilor și al oilor*, sau *prin cenușa unei juninci*, sau prin ofrande de floare de făină, ci în credință, prin sângele lui Hristos și prin moartea Lui (cf. Evrei 9, 13)"[4]. „Că îndreptarea și slujirea lui Dumnezeu în Hristos e mai bună, auzi de la Dumnezeu care strigă limpede prin glasul proorocului celor ce cinstesc slujirea legii și rămân alipiți cu tărie de porunca veche, zicând: *spălați-vă, fiți curați!*"[5]. „Dar curăția o vom afla în Hristos, curățindu-ne prin apă"[6].

„E limpede că, atunci când se nimicesc însușirile rele ale firii, firea însăși aduce repede o schimbare înspre mai bine. Dacă, deci, după cum zice proorocul Isaia, spălându-ne în această tainică baie ne curățim gândurile și ne îndepărtăm răutățile din suflet, e semn că ne-am făcut mai buni și înaintăm tot spre mai bine cu această schimbare"[7].

Spălați-vă, curățiți-vă: „Cum, în ce chip? Plânge, suspină, dă milostenii, cere-ți iertare de la cel pe care l-ai supărat, împacă-te cu el, curățește-ți limba, ca să nu mânii mai mult pe Dumnezeu"[8]. Dar, „ce vor să spună cuvintele acestea de la urmă, care par de prisos? N-au spus, oare, totul cuvintele: *Ștergeți răutățile voastre*? Pentru ce a mai adăugat: *dinaintea*

---

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, VI, 2
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, I, 1
[3] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, LXI
[4] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XIII
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la A doua Lege*
[7] Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt catehetic*, 40
[8] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LI, 4

ochilor Mei? – Pentru că altfel văd ochii oamenilor şi altfel vede ochiul lui Dumnezeu. [...] Nu vă pocăiţi de formă – zice Dumnezeu –, ci arătaţi roadele pocăinţei înaintea ochilor Mei, care cercetează cele ascunse!"[1].

17: **Învăţaţi-vă să faceţi binele, căutaţi dreptatea, scăpaţi-l pe cel năpăstuit, daţi-i dreptate orfanului, apăraţi dreptatea văduvei;**

Orfan nu desemnează doar pe cel ce şi-a pierdut părinţii, ci „lipsa sau nerecunoaşterea din partea tatălui însemna în societăţile tradiţionale, riguros patriarhale, pierderea unor drepturi şi un statut social inferior, asemănător bastardului din Evul Mediu"[2].

18: **şi veniţi să judecăm împreună – zice Domnul; şi chiar dacă păcatele voastre vor fi roşii ca focul, Eu ca zăpada le voi albi; iar de vor fi roşii ca purpura, ca lâna albă le voi face;**

„Stăpânul tuturor ne vesteşte de mai înainte curăţenia credinţei în Hristos"[3]. „Celor păcătoşi Dumnezeu le spune: *De vor fi păcatele voastre stacojii, ca zăpada le voi înălbi*; preface întunericul în lumină, prin schimbarea ce o face pocăinţa în sufletul păcătosului şi risipeşte atâta noian de păcate prin glasul bunătăţii Sale"[4].

19: **şi de veţi vrea şi-Mi veţi da ascultare, bunătăţile pământului veţi mânca.**

Versetele 16-19 sunt citate ca îndemn la căinţă şi, totodată, drept încurajare pentru nevoitori[5].

Spune acestea „arătând că în puterea noastră stă şi alegerea şi îndepărtarea"[6].

„De vrei să te mântuieşti şi ţi-ai încredinţat sufletul şi nouă[7], să nu crezi gândului tău. Căci dracii seamănă, ca o sămânţă

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăinţă*, VII
[2] SEP 6/I, p. 64
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăinţă*, VII
[5] Cf. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 40
[6] Clement Alexandrinul, *Stromate*, I, 90,1
[7] *Şi nouă*: cel ce vorbeşte este duhovnicul.

rea, cele rele în locul celor bune. Opreşte-te deci de a le urma şi vei afla calea lui Dumnezeu. Căci El Însuşi a spus: *De voiţi şi de Mă veţi asculta, veţi mânca cele bune ale pământului.* Deci atârnă de noi să mâncăm sau să nu mâncăm (cele bune)"[1].

20: **Dar de nu veţi vrea şi nu-Mi veţi da ascultare, de sabie veţi fi mâncaţi; căci gura Domnului a grăit acestea.**

„Cuvintele *sabia vă va mânca* nu înseamnă că cei ce nu vor da ascultare vor fi ucişi cu săbiile, ci sabia lui Dumnezeu este focul a cărui pradă vor deveni cei ce au ales să facă acele rele. Pentru aceasta zice *sabia vă va mânca. Căci gura Domnului a vorbit acestea.* Căci dacă ar fi vorbit despre sabia care taie şi ucide de îndată, nu ar mai fi zis *vă va mânca*"[2].

„Depinde, aşadar, de voinţa noastră să ducem o viaţă cinstită aşa cum şi Dumnezeu ne-o cere, dar nu ca şi cum aceasta ar fi numai din darul Lui şi nici al altcuiva din exterior sau, cum cred unii, din prescripţiile destinului, ci rămâne hotărâtoare contribuţia noastră"[3]. „Ca să vrea cineva ceea ce zice Acela care mustră şi, ascultând mustrarea, să se facă vrednic de făgăduinţele lui Dumnezeu, este nevoie de libera hotărâre a ascultătorului şi de consimţământul lui la cuvintele Celui ce mustră"[4].

Cât priveşte *gura Domnului*, aici şi în locuri similare, „*a văzut* [ori] *a auzit* se iau în înţeles duhovnicesc, ca să vorbesc după obiceiul Scripturii"[5]. „*Gură* a Lui care grăieşte vorbele negrăite nu este nimeni altul decât Însuşi Duhul cel Sfânt şi de-o-fiinţă, precum spune proorocul: *Căci gura Domnului a grăit acestea*, în loc de a spune Duhul Domnului a grăit acestea. Prin urmare, gură a lui Dumnezeu este Duhul Sfânt, iar vorbă şi cuvânt al Său este Fiul lui Dumnezeu"[6].

21: **Cum a ajuns ea desfrânată, cetatea cea plină de credincioşie, Sionul, plină cândva de judecată, în care sălăşluia dreptatea, iar acum... ucigaşii!**

---

[1] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 97
[2] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLIV
[3] Origen, *Despre principii*, III, 1,6
[4] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 57
[5] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 62
[6] Sf. Simeon Noul Teolog, *Discursurile etice*, 3

„Spre deosebire de Osea, Ieremia şi Iezechiel, Isaia foloseşte doar aici imaginea prostituatei pentru poporul căzut în idolatrie"[1].

„Potrivit Sfântului Ioan Hrisostom, *plină de judecată* înseamnă *plină de dreptate*"[2].

22: **Argintul tău n-are nici un preţ, cârciumarii tăi pun apă-n vin;**

„După Teodoret al Cirului, Eusebiu de Cezareea şi Chiril al Alexandriei, acest verset se cere interpretat alegoric: argintarii şi cârciumarii sunt dascălii corupţi ai Evreilor, care strică legea dumnezeiască, amestecând-o cu propriile lor tradiţii sau interese"[3].

„Curvind deci şi nesocotind cu totul pe Mirele de sus şi duhovnicesc, [cetatea] s-a făcut hrană focului"[4]. „Căci a adormit în ea şi s-a pierdut dreptatea, adică Dumnezeu. Dar va primi pe ucigaşi, pe desfrânaţi, pe stricaţi, pe cei ce dau argint falsificat şi amestecă vinul cu apa"[5]. În cârciumarii care amestecă vinul cu apa s-au văzut şi preoţii care amestecă „Învăţătura care înveseleşte inima omului (cf. Psalmi 103, 16) cu învăţătura cea multă, ieftină, josnică, fără putere şi răspândită în zadar, spre a câştiga ceva din vânzarea acestei învăţături falsificate"[6].

23: **mai-marii tăi sunt răzvrătiţi mână-n mână cu hoţii, se dau în vânt după mită şi umblă după foloase; orfanului nu le iau apărarea, iar pricina văduvelor nu o iau în seamă.**

24: **Drept aceea, aşa zice Stăpânul, Domnul Atotţiitorul: Vai vouă, puternici ai lui Israel, că nu va înceta mânia Mea asupra celor potrivnici şi judecată voi face asupra vrăjmaşilor Mei;**

25: **şi mâna Mi-o voi aduce peste tine şi ca prin foc te voi curăţi; pe cei răzvrătiţi îi voi da pieirii, pe nelegiuiţi îi voi alunga de la tine şi pe toţi trufaşii îi voi smeri;**

---

[1] SEP 6/I, p. 65
[2] BBVA, p. 890
[3] BBVA, p. 890
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[6] Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre preoţie*, XLVI

„Dumnezeul [care este] foc consumă păcatele omeneşti, pe ele le mănâncă, pe ele le devorează, pe ele le mistuie”[1]. „Voind, dar, ca toţi cei care-L iubesc pe El să aibă parte de pocăinţă, i-a întărit prin voinţa Lui cea atotputernică”[2].

26: **pe judecătorii tăi îi voi aşeza ca mai-nainte, şi pe sfetnicii tăi ca la-nceput. După toate acestea vei fi numită Cetatea Dreptăţii, credincioasa cetate-mamă, Sion.**

„*Cetatea dreptăţii, credincioasa cetate*: pentru Ieronim (ACCS, p. 22), expresia se referă la Biserica celor care au urmat lui Hristos, formată din evreii *drepţi*, la care s-au adăugat neamurile *credincioase*”[3].

„Nicăieri nu găsim în Scriptură că cetatea a fost numită *Dreptate*, ci totdeauna *Ierusalim*. Dar pentru că avea să ajungă *cetate a dreptăţii* prin schimbarea ei în mai bine, de aceea profetul a spus că se va numi aşa. Când se întâmplă un fapt care defineşte mai bine decât numele pe cel ce a săvârşit fapta sau pe cel care se bucură de rezultatele ei, atunci i se dă acelei persoane[4] chiar numele faptei săvârşite”[5].

27: **Căci robimea ei va fi mântuită cu judecată şi cu milă.**

„Dumnezeu a îndulcit dreptatea prin milă. Chiar dacă i-a pedepsit pe cei păcătoşi şi apoi i-a iertat în urma pocăinţei lor, mântuirea nu e rezultatul unei simple compensaţii, ci al milei dumnezeieşti”[6].

28: **Dar nelegiuiţii şi păcătoşii împreună vor fi zdrobiţi, iar cei ce L-au părăsit pe Domnul vor fi şi ei nimiciţi.**

29: **Că se vor ruşina de idolii lor în care le-a fost voia şi le va crăpa obrazul de grădinile în care le-a fost pofta.**

30: **Că vor fi ca un molid în desfrunzire şi ca o grădină lipsită de apă;**

Molid: „textual: *terebint* = arbore răşinos din care se extrage terebentina, frumos şi măreţ când înfloreşte, dar foarte

---

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, V, 3
[2] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, VIII, 4
[3] SEP 6/I, p. 66
[4] Sau acelui loc.
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, V, 2
[6] BBVA, p. 890

urât când îi cade frunza. Următorul termen de comparație, *grădinile*, îl confirmă pe primul, în contextul versetului precedent, care face o aluzie transparentă la idolatria temporară a Israeliților, după modelul păgân, practicată în grădini și crânguri sacre"[1].

31: **tăria lor va fi ca puzderiile de câlți, lucrările lor ca scânteile focului, și vor arde nelegiuiții laolaltă cu păcătoșii, și nu va fi cine să-i stingă.**

O vestire a focului veșnic.

CAPITOLUL 2 – *Profeție despre Iudeea, Ierusalim și ziua mâniei Domnului*

1: **Cuvântul care s-a făcut către Isaia, fiul lui Amos, despre Iudeea și despre Ierusalim.**

„Acolo unde se găsește Duhul Sfânt, îndată se află și Fiul. Într-adevăr, ori de câte ori Duhul Sfânt vine la profeți făcându-i pe aceștia să prezică cele viitoare și altele care țin de activitatea profetică, se spune că a fost către ei *Cuvântul Domnului*"[2].

2: **Că-n zilele de pe urmă fi-va muntele Domnului – cu casa lui Dumnezeu – la vedere pe culmea munților și se va înălța deasupra colinelor și toate neamurile vor veni la el.**

Zilele de pe urmă: „pentru creștini, expresia trimite la era inaugurată prin întruparea lui Hristos și care se va încheia la a doua venire a Lui. ♦ Sfinții Părinți dau acestui verset o explicație alegorică și înțeleg prin *munte* Biserica (Chiril al Alexandriei, *Commentarii in Isaiam*, PG 70, 68D) sau pe Hristos: *Acea stâncă a crescut și s-a făcut un munte mare, încât a acoperit fața întregului pământ* (cf. Daniel 2, 35). Se prevestește aici răspândirea minunată a dreptei credințe și nimicirea idolatriei, în timp ce *Casa Domnului* va primi cinstirea cuvenită și se va descoperi frumusețea Adevărului (Theodoret, *ad loc.*)"[3].

---

[1] BBVA, p. 890

[2] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, II, 28

[3] SEP 6/I, p. 67

3: **Şi multe neamuri vor merge şi vor zice: Veniţi să ne suim în muntele Domnului, în casa Dumnezeului lui Iacob! El ne va spune nouă calea Sa; iar noi vom merge pe ea, că din Sion va ieşi Legea şi din Ierusalim cuvântul Domnului.**

„Evanghelia se vesteşte lumii din Ierusalim (= Sion) (Sf. Vasile cel Mare, *ad loc.*)"[1].

De aici, un îndemn pentru lumea elină: „Cei care s-au trezit şi şi-au ridicat capul, să părăsească Heliconul şi Citeronul şi să locuiască în Sion, *că din Sion va ieşi legea; şi cuvântul Domnului din Ierusalim*, Cuvântul cel ceresc, adevăratul Luptător, încununat în priveliştea întregii lumi"[2]. Dar, şi pentru creştini: „Urcaţi, urcaţi, fraţilor, punând cu râvnă suişuri în inimă. Auziţi pe cel ce spune: *Veniţi să ne suim la muntele Domnului şi la casa Dumnezeului nostru*"[3]. Pornind de la înălţimea negrăită a Cuvântului, Îl vom socoti ca *munte*, în care *suim* prin sporirea în asemănare. „Deoarece deci Domnul Se urcă pe munte, să auzim pe Isaia, care strigă: *Veniţi să ne suim în muntele Domnului*"[4].

4: **Şi El va face judecată între neamuri, şi multe popoare va mustra. Iar ele-şi vor preface săbiile în fiare de plug şi lăncile în seceri; un neam nu va ridica sabie împotriva altui neam şi ele nu vor mai învăţa să se războiască.**

„Profeţie asupra păcii universale pe care o va aduce în lume Iisus Hristos"[5].

„Sfântul Ioan Gură de Aur angajează o polemică contra iudeilor, respingând toate interpretările care raportau profeţia la întoarcerea din Babilon şi la Templu, iar Theodotion (*ad loc.*) se întreabă retoric: Cum de există interpreţi ai lui Isaia care cred că acest loc se referă la întoarcerea din robia babiloniană? Care neamuri au dat năvală la Templu să se închine, după reconstrucţia lui? Ce Lege s-a dat aici? Vechea Lege

---

[1] SEP 6/I, p. 68

[2] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Eleni*, I, 2,3

[3] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, XXX, 18

[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Fericiri*, I

[5] BBVA, p. 891

s-a dat în muntele Sinai, nu în Sion! Clar, este vorba de Noul Testament, Legea cea nouă, dată de Hristos prin apostoli"[1]. „La prima venire a Domnului, pacea politică domnea peste lume, instituită de Imperiul Roman, care a desființat *împărțirea* regalității între diverse neamuri, ce se ridicau unul contra altuia (Theodoret, *ad loc.*). Așa va fi și la a doua venite (cf. Apocalipsa 13, 7-8). ♦ *nu vor mai învăța să se războiască*: atunci când popoarele vor fi stăpânite de Hristos și Îl vor avea în inimi, va domni pacea în mijlocul vrajbei omenești (cf. Sf. Chiril al Alexandriei, *Commentarii in Isaiam*, PG 70, 73)"[2].

„Că așa s-a întâmplat, puteți să vă convingeți. Căci de la Ierusalim au pornit în lume un număr de doisprezece bărbați, și aceștia niște oameni simpli, care nu puteau vorbi, dar care, prin puterea lui Dumnezeu, au vestit întregului neam omenesc că au fost trimiși de Hristos ca să învețe pe toți cuvântul lui Dumnezeu; și noi, care odinioară ne ucideam unii pe alții, nu numai că nu ne luptăm împotriva dușmanilor, ci, pentru a nu minți și nu înșela pe judecătorii noștri[3], mărturisind pe Hristos noi murim cu bucurie"[4].

Locul e folosit pentru cei ce se nevoiesc în războiul cel nevăzut: „Celor ce s-au luptat bine pentru virtute, dar pentru multa lor smerită cugetare încă nu socotesc că au biruit, le zice cuvântul, îndemnându-i: *Prefaceți săbiile voastre în fiare de plug și lăncile voastre în seceri.* Prin aceasta îi sfătuiește să nu mai atace în deșert pe vrăjmașii biruiți, ci, spre folosul celor mulți, să-și mute puterile sufletești, de la deprinderea războinică, la plugărirea acelora care sunt înfundați încă în faptele răutății. Dar tot așa, pe cei ce au încercat, peste puterea lor, să facă aceasta înainte de a ajunge la o asemenea stare, fie din neexperiență, fie din lipsă de judecată, îi sfătuiește lucrul dimpotrivă: *Prefaceți fiarele voastre de pluguri în săbii și secerile voastre în lănci*"[5].

---

[1] SEP 6/I, p. 68
[2] SEP 6/I, p. 68
[3] Referire la procesele în care se cerea creștinilor să apostazieze.
[4] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XXXIX
[5] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, 31

5: **Şi acum, tu, casă a lui Iacob: Veniţi, şi să umblăm în lumina Domnului!**

„*Casa lui Iacob*: urmaşii patriarhului Iacob, cei asemenea lui, chemaţi acum nu în lumina săracă şi plăpândă a Legii, ci în strălucirea luminii Domnului"[1].

6: **Căci El Şi-a lepădat poporul, casa lui Iacob, pentru că ţara lor e plină de vrăji cum era altădată, ca şi aceea a celor de alt neam, şi mulţi copii străini li s-au născut.**

Cei de alt neam sunt, aici, Filistenii, cum rezultă din Textul Ebraic. *Copii străini*: „căsătoria cu străinii era interzisă prin Lege (Deuteronom 7, 3-4), nu numai pentru puritatea sângelui, ci şi de teamă ca nu cumva prin acest mijloc să pătrundă idolatria în poporul ales"[2]. „Pasajul care începe aici este un poem cu tentă judiciară, cuprinzând o acuzaţie şi o sentinţă din partea lui Dumnezeu"[3].

7: **Căci ţara lor s-a umplut de argint şi de aur şi nenumărate erau vistieriile lor; şi ţara li s-a umplut de cai, iar carele lor sunt fără număr.**

8: **Şi s-a umplut pământul de urâciuni: – chiar lucrul mâinilor lor – şi s-au închinat celor făcute de degetele lor.**

Versetele 7-8: „Aluzie la prosperitatea din Israel sub Ieroboam al II-lea şi din Iuda sub Ozia, regele contemporan cu acesta"[4]. Belşugul, însă, poate îndepărta pe om de Dumnezeu, primejduindu-l astfel.

9: **Şi omul s-a încovoiat şi bărbatul a fost umilit: pe asta nu le-o voi ierta.**

„Sfântul Ioan Hrisostom: Dacă înclinarea faţă de Dumnezeu îl înalţă pe om şi-l înnobilează, prosternarea în faţa idolilor îl înjoseşte şi-l degradează, răpindu-i demnitatea umană"[5]. „Acest pasaj arată limpede, spune Theodoret, că idolii nu sunt decât elementul material şi vizibil prin care se aduce închinare demonilor; omul, *regele* creaţiei, s-a supus

---

[1] BBVA, p. 891
[2] BBVA, p. 891
[3] SEP 6/I, p. 69
[4] SEP 6/I, p. 69
[5] BBVA, p. 891

tiraniei demonice (*ad loc.*). ♦ Mult mai *modern* este comentariul lui Origen despre idoli: Oamenii îşi fac zei lor înşişi nu numai din chipuri cioplite, ci îi veţi afla făcându-şi zei din propriile închipuiri; sunt oameni care îşi pot imagina un alt dumnezeu şi creator al lumii, fără a fi prezent Duhul Sfânt. Sunt încredinţat că acest lucru se întâmplă la greci, care îşi fac păreri aşa-zis filozofice, şi la eretici, cei dintâi făcători de opinii (*Omilii la Ieremia* XVI, 9, 1; ACCS, p. 29)"[1].

Numeşte pe cel ce „prin aplecarea sufletului spre poftele trupului şi-a aplecat spre pământ, împotriva poziţiei verticale, şi trupul. Căci trupul a pătimit ceea ce a pătimit mai înainte sufletul, pentru ca din neputinţa trupului văzut sufletul să primească simţirea bolii sale nevăzute. Sufletul s-a dispus spre trup iar trupul s-a plecat spre pământ. Afecţiunea sufletului spre trup a născut plăcerea, iar aplecarea trupului spre pământ a produs durere. Amândoi [trupul şi sufletul] s-au bucurat de plăcere şi amândoi au simţit durere. Se potrivesc aici cuvintele lui Isaia: *Aplecatu-s-a omul şi a fost smerit bărbatul*. S-a aplecat mintea care vine de sus şi e născută ca să vadă cele de sus şi rânduită să înalţe împreună cu ea şi trupul care apasă în jos, şi a fost smerit trupul încovoiat şi plecat la pământ"[2].

10: **Şi acum, intraţi în crăpăturile stâncilor şi ascundeţi-vă în pământ, de frica Domnului şi de slava tăriei Lui, când Se va scula să prăpădească pământul.**

Textul Masoretic omite ultimul stih.

„Theodoret crede că aici se proorocește războiul purtat de Roma cu evreii (*ad loc.*)"[3].

11: **Că privirea Domnului e înaltă, dar omul e umil; dar trufia omului va fi umilită şi numai Domnul Se va înălţa în ziua aceea.**

12: **Că ziua Domnului Atotţiitorul va fi mai presus de cel mândru şi de cel semeţ şi mai presus de cel înalt şi de cel trufaş, iar ei vor fi umiliţi;**

---

[1] SEP 6/I, p. 70

[2] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, IV, 3

[3] SEP 6/I, p. 70

„Sfântul Vasile cel Mare (*ad loc.*) atribuie diavolului această lipsă de măsură din care se naşte trufia (ὕβρις *origo esse superbiae atque principium*). Aceasta se vădeşte prin disprețuirea şi contestarea oricărei legi, divine sau omeneşti, şi a autorității de orice fel, prin neruşinare față de oameni şi nesocotire a datinilor strămoşeşti (Sf. Chiril al Alexandriei, *Commentarii in Isaiam*, PG 70, 87A)"[1].

„Pornindu-şi Dumnezeu urgia şi mânia asupra a tot ce e înălțat şi măreț, după cuvântul proorocului, şi osândind la moarte pe cel nelegiuit şi pe cel ce n-a încetat să disprețuiască credința față de El, nu vor scăpa şi nu vor fi feriți de pedeapsă decât cei care au fost pecetluiți cu semnul cel bun[2] şi au fost stropiți cu sângele lui Hristos"[3].

13: **şi mai presus de tot cedrul Libanului, de cel ce este înalt şi de cel ce este trufaş, şi mai presus de tot stearul Vasanului**

14: **şi mai presus de tot muntele înalt şi mai presus de tot dealul înalt**

15: **şi mai presus de orice turn înalt şi mai presus de tot zidul înalt**

16: **şi mai presus de orice corabie de pe mare şi mai presus de toată privelişte a navelor frumoase.**

„În sens figurat, prin *stejar* se înțelege, aici, fapta de ruşine, căci fructul lui este bun doar pentru porci (Sf. Vasile cel Mare, *ad loc.*). Prin *cedru* se înțelege omul lipsit de pietate, mândru de puterea lui, plin de slavă deşartă, *slava împărăților lumii acesteia* (cf. Matei 4, 8; Psalmi 36, 35-36), iar *corăbiile* îi simbolizează pe cei cu inteligență ageră (Theodoret, *ad loc.*)"[4].

17: **Şi tot omul va fi umilit şi trufia oamenilor va cădea la pământ, şi numai Domnul în ziua aceea Se va înălța.**

18: **Şi ei îşi vor ascunde toți [idolii] făcuți de mâna lor,**

---

[1] SEP 6/I, p. 71

[2] Întotdeauna, la astfel de afirmații se subînțelege şi că aceia s-au şi comportat conform cu pecetluirea. Altfel, simpla primire a Tainelor poate să ni se facă şi adaos la osândă, dacă faptele noastre n-au fost conforme cu calitatea de creştin.

[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVII

[4] SEP 6/I, p. 71

19: **vârându-i în peşteri şi-n crăpăturile stâncilor şi-n vizuinile pământului, de frica Domnului şi de slava tăriei Lui, când Se va scula să prăpădească pământul.**

20: **Căci în ziua aceea va lepăda omul urâciunile lui de aur şi argint, pe care şi le-a făcut să se închine la zădărnicii şi lilieci,**

„Sfântul Ioan Hrisostom: Pentru idoli şi idolatri nu va fi nici o scăpare în ziua judecăţii. Autorul îi numeşte pe idoli, în derâdere, *lilieci*; într-adevăr, liliacul trăieşte ascuns în peşteri şi cotloane, la întuneric, ferindu-se de lumină; şi demonii conspiră în taină împotriva lui Dumnezeu şi a omului"[1]. „Sfântul Vasile cel Mare (*ad loc.*) face o paralelă între natura şi comportamentul liliecilor şi acţiunea demonilor, vrăjmaşi ai luminii; liliacul trăieşte ascuns în peşteri şi cotloane, la întuneric, ferindu-se de lumină. La fel, demonii şi cei supuşi lor conspiră totdeauna în taină împotriva lui Dumnezeu şi a omului"[2].

21: **atunci când va intra în vizuinile de piatră seacă şi-n crăpăturile stâncilor, de frica Domnului şi de slava tăriei Lui, când Se va scula să prăpădească pământul.**

22: **Lăsaţi-vă deci de un astfel de om care nu-i altceva decât o suflare în nări. Ce preţ poate fi în el?**

„Acest verset, 22, nu se află în manuscrisul şi versiunile Septuagintei, cu excepţia versiunii antiohiene a lui Lucianus (ediţia Rahlfs îl indică în notă infrapaginală); din acea versiune îl vor fi cunoscut Teodoret de Cir şi Sfântul Ioan Hrisostom, care îl comentează: E necesar să te lepezi nu numai de idoli, ci şi de firea umană ce se sprijină pe ei, aceasta nefiind mai mult decât o suflare care, de îndată ce se întrerupe, îl termină pe omul care o poartă. Un astfel de om nu e altceva decât nimic. Dar ţinta profetică a acestui verset singular şi straniu (nici în Ebraică nu are vreo legătură cu contextul) ar putea fi, în zilele noastre, *omul* ca rezultat al clonării: suflare fără suflet; deci, nimic!"[3].

---

[1] BBVA, p. 891
[2] SEP 6/I, p. 72
[3] BBVA, p. 892

CAPITOLUL 3 – *Pedeapsa mândriei şi a podoabelor deşarte*

1: **Iată, Stăpânul, Domnul Atotţiitorul, va arunca în afara Ierusalimului şi a Iudeii pe omul tare şi pe femeia tare, puterea pâinii şi puterea apei,**

Mod poetic de a spune că setea şi foametea, venind peste Iuda, vor face să dispară vitejia dintre iudei.

2: **pe cel uriaş şi pe cel puternic, pe războinic şi pe judecător, pe profet, pe ghicitor şi pe omul bătrân,**

3: **pe căpetenia peste cincizeci, pe sfetnicul minunat şi pe meşterul înţelept şi pe ascultătorul treaz.**

4: **Şi voi pune peste ei mai-mari tinerei, şi batjocoritori îi vor stăpâni.**

„Theodoret îl citează aici pe istoricul Iosif Flaviu: *Când împăraţii romani au făcut război împotriva evreilor, aceştia nu aveau nici regi, nici generali capabili să organizeze armata, nici sfetnici înţelepţi. Aveau numai organizatori de revolte, oameni nelegiuiţi şi pătaţi de crime.* Pe aceştia profetul îi numeşte *tinerei* şi îi supranumeşte *batjocoritori* pentru că ei îşi găsesc plăcerea în răzvrătiri şi îşi bat joc de supuşii lor. Pe de altă parte, expresia *le voi pune căpetenii* lasă să se creadă că ar fi acţiunea directă a lui Dumnezeu. Or, e clar că nu Dumnezeu i-a ales personal în funcţii, ci *i-a lăsat în pofta inimii lor, fără să-i împiedice* (*ad loc.*)"[1].

5: **Şi-n popor se va arunca unul asupra altuia, om asupra omului şi vecin asupra vecinului, copilandrul cu batjocură asupra bătrânului, omul de nimic asupra celui de neam bun.**

6: **Că omul se va apuca de fratele său ca de casnicul tatălui său, zicând: „Ai pe tine o haină, fii căpetenia noastră, ţine-n mână bucatele mele!".**

Ai pe tine o haină: e vorba despre *veşmântul de deasupra*, a cărui posesie poate părea, în vremuri de sărăcie extremă, un semn de bunăstare, dacă nu chiar de nobleţe.

[1] SEP 6/I, p. 72

7: **Şi răspunzând el în ziua aceea, va zice: „Nu voi fi căpetenia ta, că-n casa mea nu am nici pâine, nici haină; nu voi fi mai-marele acestui popor!”.**

„Culmea decadenţei – spune Sf. Ioan Hrisostom – : Să-i oferi cuiva totul pe nimic şi el să nu vrea”[1].

8: **Căci Ierusalimul s-a pustiit şi Iudeea s-a prăbuşit, fiindcă limbile lor grăiesc nelegiuire în nesupunerea lor faţă de Domnul.**

Aici a fost văzută o profeţie: „L-au legat pe Iisus şi L-au dus în curtea arhiereului (Luca 22, 54)”[2].

9: **Iată că de-acum slava lor s-a prăbuşit şi ruşinea feţei lor le stă împotrivă şi păcatul lor, precum Sodoma, îl spun în gura mare şi nu-l ascund. Vai de sufletul lor! Că rău sfat şi-au îndreptat ei înşişi asupră-le, zicând:**

10: **„Haideţi să-l legăm pe cel drept, că-l purtăm în cârcă degeaba!”. Şi astfel vor mânca din roada faptelor lor.**

Aici au fost identificaţi şi preoţii Templului, căci „ei sunt cei care au făcut sfat împotriva Domnului Iisus ca să-L omoare”[3]. „Theodoret (*ad loc.*) tâlcuieşte acest verset în relaţie cu Evanghelia după Ioan (9, 50): *Ne este mai de folos să moară un om pentru popor decât să piară tot neamul*”[4].

11: **Vai celui nelegiuit!, că rele îi vor veni după faptele mâinilor lui.**

12: **Poporul Meu!, vameşii tăi te vămuiesc, hrăpăreţii au stăpânire asupră-ţi. Poporul Meu, cei ce vă fericesc vă înstrăinează şi cărarea picioarelor voastre o strică!**

Vă fericesc: „Cine îl consolează pe păcătos cu cuvinte linguşitoare nu face decât să-i ofere mijloacele de a păcătui; nu-l împiedică de la păcat, ci îi încurajează păcatul. Dar cine îl mustră şi, în acelaşi timp, îl îndrumă cu sfaturi hotărâte, acela îşi îndeamnă semenul la mântuire (Sf. Ciprian al Cartaginei, ACCS, p. 32)”[5].

---

[1] BBVA, p. 892
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIII, 12
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhi*, 13
[4] SEP 6/I, p. 74
[5] SEP 6/I, pp. 74-75

„Linguşitorul este slujitorul dracilor, călăuza mândriei, nimicitorul străpungerii inimii, pierzătorul bunătăţilor, cel ce abate pe alţii de la calea cea dreaptă. *Cei ce vă fericesc pe voi*, zice proorocul, *vă amăgesc pe voi*"[1]. „Când te laudă gândul şi nu poţi trece nevătămat peste el, sileşte-te să chemi numele lui Dumnezeu şi spune-i gândului: Scris este: *Poporul Meu, cei ce vă fericesc pe voi vă înşeală şi cărarea picioarelor voastre o strâmbă.* Că lauda aceasta, frate, nu e nimic altceva decât înşelăciune, o spune proorocul zicând: *Tot omul este iarbă şi toată slava omului este ca floarea ierbii* (40, 6)"[2].

13: **Dar acum Domnul va sta la judecată şi la judecată-l va pune pe poporul Său.**

14: **Însuşi Domnul va intra la judecată cu bătrânii poporului şi cu mai-marii lui: „Aşadar, de ce i-aţi dat foc viei Mele şi de ce prada săracului e în casele voastre?**

Vie: via este o metaforă frecventă pentru poporul lui Dumnezeu.

15: **De ce-i faceţi poporului Meu strâmbătate şi ruşinaţi faţa săracilor?".**

Versetele 1-15: „Textul pare a se referi la începutul domniei lui Ahaz, către 735 î. Hr. Regele era foarte tânăr, iar asupra ţării plana primejdia invaziei asiriene (cf. IV Regi 15, 37 – 16,2)"[3].

16: **Acestea zice Domnul: Pentru că fiicele Sionului s-au semeţit şi merg cu gâtul ţeapăn şi cu ochii sticlind, pentru că atunci când păşesc cu picioarele mătură pământul cu poala şi-l fac să duduie sub tălpi,**

Versetele 16-24: „Oracol împotriva luxului ostentativ, insultător faţă de cei sărmani; termenii fac aluzie însă şi la unele practici magice"[4].

Şi merg cu gâtul ţeapăn: SEP 6/I traduce: *şi au umblat cu nasul pe sus*: „atitudine opusă smereniei sfinţilor, aşa cum vedem din icoane – cu capul înclinat, cu privirea spre pământ.

---

[1] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, XXI, 9
[2] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 426
[3] SEP 6/I, p. 72
[4] SEP 6/I, p. 75

Este vorba despre femeia care nu acceptă jugul smereniei şi al cumpătării (Sf. Vasile cel Mare, *ad loc.*)"[1].

17: **Dumnezeu le va smeri pe doamnele fiice ale Sionului şi Domnul le va dezveli adevăratul lor chip în ziua aceea,**

E şi o modalitate de a nu ni se dezveli adevăratul chip în ziua judecăţii, aceea de a ne observa noi cum suntem cu adevărat, căutând să suim la o stare îmbunătăţită: „Mie îmi pare că aud în fiecare zi pe Dumnezeu zicându-mi acestea în ascunsul inimii, ca unul ce mă simt vinovat"[2].

18: **că Domnul va lua de la ele slava straielor şi cârlionţii şi zulufii şi diademele**

19: **şi lănţugurile şi podoaba feţei şi gătelile slăvitelor mândreţi**

20: **şi salbele şi brăţările şi cununile de cosiţe-mpletite şi verigile mâinii drepte şi inelele şi cerceii**

21: **şi straiele cu margini de porfiră şi hainele cu câmpuri de purpură**

22: **şi şalurile de casă şi străveziile îmbrăcăminţi spartane**

23: **şi cele făcute din lână subţire şi cele-n culoarea iachintului şi cele-n roşu-aprins şi visonul ţesut în auriu şi-n stacojiu şi aşternuturile de pat uşoare.**

„Lista obiectelor de podoabă în Textul Masoretic este destul de diferită; cum cel puţin jumătate din termeni nu apar decât aici în Vechiul Testament, traducerile nu pot fi decât conjecturale. [...] ♦ Sf. Vasile cel Mare (*ad loc.*) spune că fiecare suflet este *îmbrăcat* cu gândurile lui, bune sau rele, cu virtuţi sau cu păcate"[3]

24: **Şi-n locul mirosului dulce va fi praf; şi-n loc de cingătoare te vei încinge cu funie; şi-n locul podoabei de aur a capului vei avea chelie din pricina faptelor tale; şi-n locul straielor de purpură te vei îmbrăca în sac.**

25: **Şi preafrumosul şi iubitul tău fiu va cădea de sabie; de sabie vor cădea şi preaputernicii voştri şi vor fi umiliţi.**

---

[1] SEP 6/I, p. 75

[2] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 62

[3] SEP 6/I, p. 76

26: **Şi sicriele podoabelor voastre se vor jeli, iar tu vei rămâne singură şi te vei da cu capul de pământ.**

SEP 6/I preferă să traducă prin *sipetele podoabelor voastre*. Textul Masoretic are aici: *porţile ei*.

CAPITOLUL 4 – (*continuare*)

1: **În ziua aceea şapte femei se vor ţine de un singur bărbat, zicând: „Vom mânca propria noastră pâine şi vom purta propriile noastre haine, numai lasă-ne să-ţi purtăm numele şi ridică ocara de pe noi!".**

Şapte femei: „*Şapte*: simbolul plenitudinii. Citeşte: toate femeile. E vorba de femeile văduve, singure, neajutorate, lipsite de protecţia bărbatului şi expuse astfel tuturor primejdiilor. Lipsa bărbaţilor este consecinţa războiului"[1]. *Vom mânca propria noastră pâine şi vom purta propriile noastre haine*: „Renunţă la întreţinerea din partea soţului, la care le dădea dreptul prevederea de la Ieşirea 21, 10"[2]. *Ocara*: „ruşinea de a nu purta numele unui soţ"[3].

2: **Şi-n ziua aceea va străluci Dumnezeu cu slavă în sfat pe pământ, ca să înalţe şi să umple de slavă rămăşiţa lui Israel.**

E o imagine a renaşterii poporului, pornind de la o *mlădiţă* sau *rămăşiţă*.

3: **Şi va fi că rămăşiţa rămasă în Sion şi rămăşiţa rămasă în Ierusalim chema-se-vor sfinţi, toţi cei scrişi pentru viaţă în Ierusalim.**

Rămăşiţa: „supravieţuitorii, dar şi cei anume rânduiţi de Dumnezeu să rămână aleşii Lui. Ei sunt cei *scrişi pentru viaţă*, expresie ce se leagă cu Ieşirea 32, 32; Psalmi 68, 28; Apocalipsa 13, 8, şi se vor chema *sfinţi*, dar, după cum tălmăceşte Sfântul Ioan Hrisostom, nu numai pentru simplul fapt că aşa a hotărât Dumnezeu, ci şi pentru aceea că ei în-

[1] BBVA, p. 893
[2] BBVA, p. 893
[3] BBVA, p. 893

şişi s-au aşezat, prin credinţa, credincioşia şi faptele lor, în rânduiala dumnezeiască"[1].

4: **Că Domnul va spăla spurcăciunea fiilor şi a fiicelor Sionului şi va curăţi sângele din mijlocul lor cu duhul judecăţii şi cu duhul arderii.**

„*Duhul judecăţii* = duhul pedepsei; *duhul arderii*: metaforă inspirată de curăţirea metalelor prin topire, când cărbunii măresc flacăra şi temperatura, zgura se arde, iar metalul (aurul) iese curat"[2].

„Trebuie dar să înţelegem că urgia răzbunării dumnezeieşti ajută la curăţirea sufletelor. Isaia ne învaţă că pedeapsa adusă cu foc trebuie înţeleasă ca mijloc de lecuire"[3].

„Duhul Sfânt se numeşte Duhul sfatului, Duhul ştiinţei, al înţelegerii, al înţelepciunii (11, 2) [...], iar la Isaia *Duhul judecăţii*. Aceasta pentru că în El sufletul e dus de-a dreptul spre cele ce trebuie spuse şi fiindcă, lucrând El în suflet, acestea toate[4] sunt judecate cum trebuie, dat fiind că sufletul e părtaş de El"[5]. Faţă de primul comentariu, tâlcuirea de aici dă o conotaţie pozitivă *duhului judecăţii*. Dar, e vorba despre realităţi diferite: „Scriptura spune că există foarte multe duhuri. [...] Se vorbeşte şi despre *duhul judecăţii* şi *duhul arderii* [...]. În schimb, numai Duhul Sfânt este numit Duh al Tatălui şi al Fiului, *Duhul Adevărului*, *Duhul lui Dumnezeu*, *Duhul lui Hristos*, *Duhul harului*"[6].

De această *curăţire* din partea lui Dumnezeu avem nevoie şi astăzi, fiecare dintre noi: „Cea mai bună baie este aceea care curăţă murdăria sufletului, despre care profeţia vorbeşte deschis"[7]. „A pătimi pentru Hristos înseamnă a răbda cele ce ni se întâmplă. Căci celor nevinovaţi pizma le este spre

---

[1] BBVA, p. 893
[2] BBVA, p. 893
[3] Origen, *Despre principii*, II, 10,6
[4] Cele dumnezeieşti.
[5] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 62
[6] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 72
[7] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, III, 48,2

folos[1]; iar certarea ni se face povăţuire a lui Dumnezeu spre întoarcere, deschizându-ne urechile nouă, celor vinovaţi"[2].

5: **Şi va veni; şi fiece loc al muntelui Sion şi toate împrejurimile lui vor fi umbrite ziua de un nor, iar noaptea vor fi ca un fum şi ca o lumină de foc înflăcărat; deasupra tuturor, slava va fi acoperământ**

6: **şi frunzar care-n timpul zilei să ţină umbră împotriva căldurii, adăpost să fie şi ascunziş împotriva furtunii şi ploii.**

Versetele 5-6 în Textul Masoretic: „*va crea Domnul pretutindeni pe muntele Sionului şi peste locurile de adunare un nor în timpul zilei şi fum şi sclipire de văpăi de foc în timpul nopţii, căci peste toată slava va fi un acoperământ,/ şi un cort ca umbrar împotriva arşiţei ziua şi ca adăpost şi apărare de vijelie şi de ploaie*"[3].

CAPITOLUL 5 – *Iubitul şi via sa. Blesteme împotriva mai-marilor lui Iuda. Năvala Asirienilor*

1: **Cânta-voi acum iubitului Meu cântarea celui iubit al Meu pentru via Mea. Iubitul Meu avea o vie pe un deal înalt, în pământ roditor.**

„Poem de o remarcabilă frumuseţe artistică, alcătuit de Isaia cam pe la-nceputul activităţii sale. Potrivit Sfinţilor Părinţi (Atanasie cel Mare, Ioan Hrisostom, Vasile cel Mare, Teodoret al Cirului), *Iubitul* este Dumnezeu-Tatăl (în numele Căruia grăieşte poetul), dar *Iubit* se cheamă şi Dumnezeu-Fiul (Psalmi 109, 4; Proverbe 8, 25); cât despre *vie*, numeroase sunt locurile din Biblie în care ea devine metaforă pentru *poporul Israel* (Psalmi 79,8-16; Ieremia 2,21; Iezechiel 15, 1-8); metafora va fi folosită şi de Iisus (Matei 21, 33-44).
♦ *Deal înalt*: literal: *corn*; aceasta, pentru că în originalul

[1] E vorba despre pizma cu care îi pizmuiesc alţii, ori duhurile vrăjmaşe; aşadar, nu convieţuieşte această patimă cu cei nevinovaţi.
[2] Sf. Grigorie Sinaitul, *Alte capete*, 3
[3] SEP 6/I, p. 78

ebraic provoacă un joc de cuvinte. Sfântul Ioan Hrisostom îl interpretează ca *deal încet*"[1].

Origen avea textul: *o vie pe o coastă mănoasă*. „Pe ce coastă? Pe Iisus Hristos"[2]. Cât despre *vie*: „Scriptura nu conteneşte a asemăna pretutindeni sufletele oamenilor cu viţa de vie"[3].

2: **Cu gard am îngrădit-o, şanţ am săpat împrejuru-i, viţă de soi am sădit într-însa, un turn i-am zidit în mijloc şi-un loc am săpat pentru teasc; şi-am aşteptat să facă struguri, dar ea a făcut scaieţi.**

Scaieţi: „În ebraică: *aguridă*; struguri sălbatici"[4]. „Sfântul Chiril al Alexandriei (*Commentarii in Isaiam*, PG 70, 137B-D) înţelege prin *turn* Templul, şi prin *teasc*, altarul de jertfă. Sfântul Vasile cel Mare (*ad loc.*) recurge la interpretarea tipologică: *turnul* este Templu, *locul pentru teasc* (*prolenion*) este sinagoga evreilor, *proto*-tipul pentru *lenos*, *teasc*, adică pentru Biserica lui Hristos, unde se prepară vinul cel de taină"[5]. „Sfânta Scriptură totdeauna obişnuieşte să numească legea veche *gard*"[6].

„Asemuind poporul cu o vie, Domnul se plânge că *se aşteptase ca ea să facă struguri, şi a făcut aguridă*. Iar aşa cum întregul popor este asemuit cu o vie, la fel şi credincioşii, fiecare în parte, sunt asemuiţi cu butaşii, iar organele lor de procreare, cu lăstarii. Iar dacă lăstarul viţei nu este crestat, el dă mai degrabă aguridă, în loc de struguri, şi rămâne necultivat"[7].

Cuvintele prevestesc Patimile Domnului: *Am aşteptat să facă struguri*: „am însetat şi am aşteptat să-Mi dea vin – *iar ea a făcut spini* – vezi cununa pe care o port în jurul capului Meu"[8]. În alt plan: „În sufletul care a fost lăsat nelucrat şi a

---

[1] BBVA, p. 893
[2] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, X, 2
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, V, 6
[4] BBVA, p. 893
[5] SEP 6/I, p. 79
[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, III, 3
[7] Abélard, *Dialog între un filosof, un iudeu şi un creştin*
[8] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIII, 29

fost părăsit dintr-o astfel de nepurtare de grijă, ca urmare, în mod necesar, răsar spini şi ciulini"[1].

Sau: „Căci cunoaşterea adevărată a Unuia-Născutului a fost rodul luminării, ca un fel de strugure ieşit din viţa înţelegerii omeneşti, şi nu, dimpotrivă, ca o neînţelepciune ce împinge la rătăcirea politeistă, care răsare în noi ca un spin, mânând mintea spre moarte prin intermediul amăgirilor"[2].

3: **Şi-acum, tu, omule din Iuda şi voi, cei ce locuiţi în Ierusalim, judecaţi voi între Mine şi via Mea:**

„Iisus îi va pune chiar El pe *lucrători* (iudei) să judece, adresându-le, practic, aceeaşi întrebare (cf. Matei 21, 40)"[3].

4: **Ce să-i mai fac Eu viei Mele şi încă nu i-am făcut? Că-n timp ce aşteptam să facă struguri, ea a făcut scaieţi...**

„Încheind parabola lucrătorilor viei, inspirată din poemul lui Isaia, Iisus îi va pune chiar pe lucrători (Iudei) să judece, adresându-le, practic aceeaşi întrebare (Matei 21, 40)"[4].

„Dumnezeu spune prin profetul Isaia: *ce trebuia să fac viei acesteia şi n-am făcut*?, pentru ca nu cumva iudeii, din pricina răutăţii lor, să învinuiască purtarea de grijă a lui Dumnezeu"[5].

5: **Şi-acum vă voi spune ce-am să fac Eu cu via Mea: Îi voi lua gardul, şi ea va fi de jaf; îi voi surpa zidul, şi ea va fi gata de călcat în picioare.**

Din astfel de locuri „nu trebuie să socotim că Dumnezeu este autorul chinurilor celor prigoniţi – aceasta nu se poate gândi –, ci trebuie să fim încredinţaţi că Dumnezeu nu opreşte pe cei ce prigonesc şi că întrebuinţează spre bine cele puse la cale cu îndrăznire de cei potrivnici"[6].

„Prin Tine şi-a găsit pacea viţa de vie a iubitului meu care rodea aguridă (5, 1-2)! Altoieşte tulpinile ei cu butaşii Tăi!

---

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 75
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9
[3] SEP 6/I, p. 79
[4] BBVA, p. 893
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XII, 2
[6] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 87,1

Fie ca ea să aducă roade din plin, din darurile tale! Roada ei să-L împace pe Stăpânul viței de vie, care a amenințat-o!"[1].

6: **Și-Mi voi părăsi via, și ea nu va mai fi plivită, nici prășită și scaieți o vor năpădi ca într-o țelină și norilor le voi porunci ca ploaie peste ea să nu plouă.**

„După Ieronim (ACCS, p. 40), *norii* îi reprezintă pe profeți. *Domnul a poruncit să nu-și mai verse ploaia asupra lui Israel; cuvântul profetic s-a întors spre noi, creștinii*"[2].

„Să căutăm, prin urmare, în Scripturi, care este *ploaia* care se dă doar sfinților și în privința căreia se *poruncește norilor să nu plouă această ploaie* deasupra celor nedrepți"[3]. „Doar nu fără pricină și fără rost părăsește Dumnezeu pe cei ce L-au părăsit. Într-adevăr, când El trimite ploaie peste vie, dar aceasta în loc să facă struguri face spini, atunci ce să facă Dumnezeu, decât să poruncească norilor să nu mai plouă peste dânsa ploaie?"[4].

„În adevăr, au fost luați de la Iudei norii, adică profeții. Pe viitor, profeții sunt în Biserică"[5].

Versetele 1-6 vorbesc despre pedepsele trimise asupra lui Israel (de fapt, se vorbește despre Iuda, care e, însă, parte al lui Israel). La fel vor veni pedepse asupra celor care, făcându-se *minți văzătoare de Dumnezeu*, slăbesc apoi legătura lor cu Creatorul: „Căci cel care-și închipuie că a ajuns la capătul din urmă al virtuții nu va mai întreba de cauza din care izvorăsc virtuțile, ci va circumscrie puterea dorinței lor numai în sine, păgubindu-se însuși de condiția mântuirii sale, adică de Dumnezeu. Dar cel ce-și simte sărăcia sa naturală în ceea ce privește virtuțile, nu va înceta să alerge cu grabă spre Cel ce poate împlini lipsa sa. Cu dreptate vine deci pedeapsa peste mintea care se înalță în cugetările sale. Iar această pedeapsă constă în părăsirea ei, sau în îngăduința ce o dă Dumnezeu de a fi turburată de draci în activitatea ei, adică în [Iuda], și

[1] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Nașterii*, VIII, 9
[2] SEP 6/I, p. 79
[3] Origen, *Omilii la Levitic*, XVI, 2
[4] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, I, 4
[5] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIII, 29

în contemplația ei, adică în Ierusalim, ca să câștige conștiința neputinței sale naturale și conștiința puterii și a harului dumnezeiesc, care o apără și îi dăruiește toate bunurile. Prin aceasta se va smeri, alungând de la sine cu totul trufia străină și potrivnică firii. Drept urmare, nu va mai veni asupra ei cealaltă mânie, cea a retragerii darurilor hărăzite [...]. [Iar] cel ce nu se cuminţeşte prin primul fel de mânie sau părăsire, ca să vină la smerenie, are de suportat cu siguranță cealaltă mânie, care-l despoaie de lucrarea darurilor și-l lipsește de puterea care-l păzea mai înainte"[1].

7: **Căci via Domnului Atotțiitorului e casa lui Israel și omul din Iuda e tânăra ei odraslă iubită; am așteptat să facă judecată și ea nelegiuire a făcut, și nu dreptate, ci țipăt de groază.**

8: **Vai celor ce casă lângă casă alipesc și țarină lângă țarină adună, doar-doar or lua ceva de la vecin!; oare numai voi veți locui pământul?**

„Când veți pune odată capăt, bogaților, nebunești voastre lăcomii? Nu cumva socotiți că sunteți *singuri pe lume*?"[2]. „Spune-mi, dacă aștepți învierea și răsplata, pentru ce atunci te dai atâta în vânt pentru slava din lumea aceasta? Spune-mi, pentru ce te frământi în fiecare zi ca să aduni bani mai mulți decât nisipul, ca să cumperi ogoare, case și băi, adesea din jaf și lăcomie?"[3].

9: **Că toate acestea au ajuns în auzul Domnului Atotțiitorului; că, deși multe case se vor face, multe case și frumoase se vor pustii și locuitori într-însele nu vor fi.**

10: **Că unde ară zece perechi de boi o baniță va da pământul, iar cel ce seamănă șase măsuri, acela va face trei.**

„De câte ori intervin calamitățile naturale și pământul refuză să ne dea roadele așteptate, deși l-am lucrat, e bine să nu-i întrebăm pe alții, ci pe noi înșine. O prețioasă doctorie

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 52
[2] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Nabot Izreeliteanul*, 2
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXII, 6

împotriva răului este mărturisirea, precum şi grija de a ocoli poticnirile (Sfântul Grigorie de Nyssa)"[1].

11: **Vai celor ce se scoală dimineaţa şi umblă după băutură tare şi-ntârzie până seara, că vinul îi va mistui.**

Băutură tare e folosit pentru *sicheră*, un fermentat din fructe sau sâmburi, cam tot de tăria vinului.

„Pe cei care pândesc, de cum începe ziua, unde au loc ospeţe, pe cei care stau în jurul prăvăliilor cu vin şi a crâşmelor, pe cei care se poftesc unul pe altul la băutură şi-şi irosesc toată grija sufletului cu unele ca acestea, pe aceştia îi plânge profetul, că nu le mai rămâne deloc timp pentru înţelegerea minunilor lui Dumnezeu"[2].

„Că fierbinţeala vinului, ajunsă în trup, este scânteie pentru săgeţile cele înfocate ale vrăjmaşului, vinul îneacă raţiunea şi mintea; şi, ca un roi de albine, ataţă patimile şi plăcerile"[3].

12: **Că ei cu chitare, cu alăute, cu timpane şi fluiere beau vinul, dar spre lucrurile Domnului nu caută şi la lucrurile mâinilor Lui nu iau seama.**

13: **Iată dar de ce poporul Meu a fost dus în robie: fiindcă ei nu-L cunosc pe Domnul; şi mulţi au murit din pricina foamei şi a setei de apă;**

14: **iată de ce iadul şi-a căscat pofta şi gura şi-a deschis-o fără-ncetare şi-n ea se vor pogorî slăviţii ei şi marii şi avuţii şi ciumaţii ei;**

„*Ciumaţii*: păcătoşii care nu numai că sunt ei înşişi corupţi, dar îi corup şi pe alţii; viciul care devine contagios"[4].

15: **şi omul va fi umilit şi bărbatul va fi înjosit şi ochii cei trufaşi vor fi umiliţi.**

„Căci nu a fost întoarcere de la rău. Prinşi sub stăpânirea de nesuportat a lui satana care ne tiranizează, nenorociţii au coborât la iad, eliberaţi de cele de aici, înghiţindu-i moartea în gura ei şi păscându-i ca pe noi începătorul păcatului"[5].

---

[1] BBVA, p. 894
[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi Cuvântări*, XIV, 6
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi Cuvântări*, XIV, 7
[4] BBVA, p. 894
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

16: **Dar Domnul Atotțiitorul Se va înălța întru judecată și Dumnezeul cel Sfânt Se va slăvi întru dreptate.**

17: **Și cei jefuiți vor paște ca taurii, iar pe locurile pustii ale celor robiți vor paște mieii.**

18: **Vai celor ce-și trag după ei păcatele ca la capătul unei funii lungi și fărădelegile ca la capătul unei curele de jug,**

„Păcate vechi se împletesc cu altele noi: cutare a furat; ca să nu îl afle nimeni că a furat, caută un astrolog. Ar fi fost de ajuns comiterea furtului; iată, două păcate. Când ești oprit de Biserică să apelezi la astrolog, ăl înjuri pe preot sau pe episcop; iată, trei păcate. Când auzi: *Scoateți-l afară din Biserică*!, spui: *Mă duc la secta lui Donatus*; iată, ai adăugat al patrulea păcat, și cel mai mare (Sf. Ioan Gură de Aur, ACCS, p. 43)"[1].

19: **lor, celor ce zic: „Ce are de făcut să facă repede, ca să vedem, iar sfatul Sfântului lui Israel să vină, ca să-l cunoaștem!"...**

„Aceasta e vocea celor ce nu cred în adevărul și puterea profețiilor (Teodoret de Cir)"[2].

20: **Vai celor ce numesc răul bine și binele, rău, celor ce fac întunericul lumină și lumina, întuneric, celor ce fac amarul dulce și dulcele, amar!**

„Atunci când l-au primit pe Baraba, hoț și trădător, și L-au răstignit pe Iisus, iudeii au numit binele rău, au pus întunericul drept lumină și amarul drept dulce (Ieronim, *ad loc.*)"[3].

Sub chipul celor de aici sunt văzuți, în principal, ereticii: „care nu știu să păstreze cuvintele în lumina înțelesurilor proprii, astfel încât sufletul să nu fie altul decât cel numit [așa], trupul nu altul decât cel ce se înfățișează [privirii], iar Dumnezeu nu este altul decât Cel propovăduit"[4].

Sunt plânși cei care caută a înfățișa patima în chipul virtuții, gata a-și motiva scăderile: „Vai de cei ce spun că *amarul este dulce și dulcele amar* și de cei ce spun că ura de oameni

---

[1] SEP 6/I, p. 82

[2] BBVA, p. 894

[3] SEP 6/I, p. 82

[4] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XXIV, 1

este iubire de oameni!"[1]. „Astfel, trebuie respectat adevărul în toate privinţele, pentru ca vorbele să exprime realitatea, să spună lucrurilor care au dulceaţă că sunt dulci, iar celor cu amărăciune că sunt amare"[2].

Răutatea omenească nu putea să nu-L aibă drept ţintă şi pe Mântuitorul Hristos: „Cum că erau de mai înainte cunoscute calomniile acestea, care aveau să se spună împotriva celor ce mărturisesc pe Hristos şi că aveau să fie nişte nenorociţi cei ce-L defăimează şi care zic că este bine să se păstreze vechile obiceiuri, ascultaţi cele spuse pe scurt de Isaia"[3]. Defăimătorii aceştia, „împotriva singurei lumini drepte şi fără de pată care a fost trimisă oamenilor de la Dumnezeu [au căutat să vorbească] cele amare, cele întunecoase şi nedrepte"[4]. „Dar noi, cărora lumina ne-a deschis ochii sufletului, văzând deosebirea dintre lumină şi întuneric, ne-am hotărât să rămânem cu orice chip în lumină şi nu vrem nicidecum să petrecem în întuneric"[5].

21: **Vai celor ce-n ochii lor sunt înţelepţi şi doar în mintea lor cunoscători!**

Ca să nu se spună acestea şi despre noi, „să ajungem duhovniceşti, să ajungem lui Dumnezeu templu desăvârşit"[6].

„Cei ce scriu şi grăiesc fără Duh, voind să zidească Biserica, sunt sufleteşti[7], cum zice undeva dumnezeiescul apostol, neavând Duh (Iuda 19). Unii ca aceştia sunt supuşi blestemului care zice: *Vai celor cuminţi în ochii lor şi învăţaţi înaintea lor*. Căci *grăiesc de la ei şi nu Duhul lui Dumnezeu este cel ce grăieşte în ei*, după cuvântul Domnului (Matei 10, 20). Cei ce vorbesc din gândurile lor, înainte de a le curăţa, au fost amăgiţi de duhul părerii de sine"[8].

---

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, IV, 5
[2] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, VIII, 1
[3] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLIX
[4] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XVII
[5] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 67
[6] Barnaba, *Epistola*, IV, 11
[7] ψυχικοί – **psihiki** – psihici.
[8] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 128

22: **Vai celor puternici ai voştri care beau vin şi celor tari care amestecă băuturi tari,**

„Băuturile puteau fi amestecate între ele, sau cu mirodenii, pentru a li se potenţa gustul”[1].

23: **celor ce pentru mită îi dau dreptate nedreptului şi sugrumă dreptatea celui drept!**

„*Îi dau dreptate* în sensul că îl achită la procese pe cel vinovat care i-a mituit”[2].

24: **De aceea: Precum arde trestia-n pară de foc şi-n flacără se mistuie, aşa va fi rădăcina lor: ca ţărâna, şi floarea lor ca pulberea se va înălţa; că n-au ţinut legea Domnului Atotţiitorului, ci cuvântul Sfântului lui Israel l-au întărâtat.**

Versetele 8-24: „Şase ameninţări introduse cu *Vai*... un al şaptelea mesaj similar apare la 10, 1-4. Se presupune că textul datează de la începutul domniei lui Ahaz”[3].

25: **De aceea cu aprindere S-a mâniat Domnul Sabaot împotriva poporului Său şi mâna Şi-a întins-o asupră-le şi i-a lovit; şi munţii s-au înfrigurat şi stârvurile lor s-au făcut ca gunoiul în mijlocul drumului; cu toate acestea, mânia Lui nu s-a abătut, ci mâna Sa e încă asupră-le.**

Versetele 25-30: „Mânia Domnului va stârni invazia unor străini pentru a pedepsi poporul”[4].

26: **De aceea: Semn va ridica spre neamurile cele de departe şi de la marginea pământului le va şuiera şi ele, iată, sprintene, degrabă vor veni.**

Le va şuiera: „Sfântul Ioan Hrisostom: Nu vă miraţi că, vorbind de Dumnezeu, profetul foloseşte o imagine aproape vulgară; el o face pentru auzul proştilor care-l ascultă, spre a-i convinge că Dumnezeu poate orice”[5]. „El spune *degrabă* din cauza grabei spre vremurile din urmă. Spune *sprintene*, pen-

---

[1] SEP 6/I, p. 83
[2] SEP 6/I, p. 83
[3] SEP 6/I, p. 80
[4] SEP 6/I, p. 83
[5] BBVA, p. 895

tru că nu vor fi copleşiţi de greutatea vechii legi (Tertulian, ACCS, p. 46)"[1].

„Pe timpul lui Pilat din Pont şi al lui Irod a fost pironit cu adevărat pentru noi cu trupul, din al cărui fruct suntem noi, din patima Lui cea de Dumnezeu fericită; *ca să ridice semn* în veci prin Înviere pentru a aduna pe sfinţii şi credincioşii Lui, fie din iudei, fie din păgâni, într-un singur trup al Bisericii Lui"[2].

27: **Nu vor flămânzi, nici vor osteni, nici vor dormita şi nici că vor dormi, nici că brâiele şi le vor desface de pe coapse, nici curelele încălţămintelor li se vor rupe;**

28: **ascuţite le sunt săgeţile, încordate le sunt arcurile; copitele cailor lor par ca de cremene, roţile carelor lor sunt ca un vifor;**

29: **ele dau năvală ca leii şi se apropie ca puiul de leu: el apucă şi răcneşte ca o fiară şi se aruncă asupră-le şi nu va fi cine să-i scape;**

Ca leii: „comparaţia regilor sau războinicilor cu leii este frecventă în literatura vremii; se pare, de altfel, că aceste animale se găseau încă în număr mare în valea Iordanului"[3].

30: **şi-n ziua aceea va răcni pe seama lor ca mugetul mării învăluită-n valuri, şi se vor uita-n sus către cer şi jos către pământ şi, iată, beznă va fi în strâmtorarea lor.**

„Versetul, care nu continuă ideea celor anterioare, sugerează o răsturnare de situaţie, în care invadatorii ar fi pedepsiţi la rândul lor. Imaginea capătă dimensiuni cosmice, trimiţând la haosul primordial"[4].

CAPITOLUL 6 – *Chemarea lui Isaia*

1: **Şi a fost că-n anul în care a murit regele Ozia L-am văzut pe Domnul şezând pe un tron înalt şi măreţ; şi casa Lui era plină de slavă.**

---

[1] SEP 6/I, p. 83
[2] Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Smirneni*, I, 2
[3] SEP 6/I, p. 84
[4] SEP 6/I, p. 84

Ozia a murit în anul 740 î. Hr. *Casa Lui*: „templul. Acest capitol cuprinde o viziune magnifică a lui Isaia, pe care autorul o realizează cu o savantă economie de mijloace literare"[1].

„Să nu iscodim ce înseamnă *tron* şi care sunt caracteristicile lui, căci lucrul este cu neputinţă de înţeles. De asemeni, să nu admitem pe cei care greşit afirmă că Fiul a început să şadă în dreapta Tatălui după răstignirea, învierea şi înălţarea Sa la cer. Fiul lui Dumnezeu n-a dobândit vrednicia şederii pe tron în urma unei propăşiri în bine, ci de când există – şi există fiind născut din veci – stă pe tron împreună cu Tatăl. Iar profetul Isaia a văzut acest tron înainte de venirea în trup a Mântuitorului"[2].

„Nu greşeşti nici dacă vrei să înţelegi că aceste cuvinte se referă la Hristos, nici dacă le înţelegi cu privire la Tatăl, această părere fiind plină de evlavie. Căci Mântuitorul este scaunul înalt al măririi şi împărăţia Sa este deosebită, de aceea şi scaunul Lui este înalt"[3].

„Proorocul a văzut, cu un ochi profetic, firea raţională, înălţată prin fapte bune, primind în sine cunoştinţa lui Dumnezeu. Căci se zice că Dumnezeu *şade* acolo unde Se cunoaşte, fiindcă mintea curată se zice şi *scaun* [*tron*] al lui Dumnezeu"[4].

Dar, „dacă [...] auzi pe proroc zicând: *Am văzut pe Domnul şezând pe tron*, să nu socoteşti că a văzut fiinţa Lui, ci pogorârea, şi pe aceasta în chip mai umbrit decât puterile de sus"[5].

În acestea e şi un avertisment: „Când vrei să te porneşti spre săvârşirea vreunui păcat, gândeşte-mi-te la acel scaun de judecată, înfricoşător şi cumplit, al lui Hristos, pe care va sta Judecătorul *pe scaun înalt şi prea înălţat*; atunci va sta de faţă toată făptura tremurând de arătarea Lui slăvită, iar noi avem să ne înfăţişăm, unul câte unul, ca să ni se cerceteze faptele pe care le-am săvârşit în viaţă"[6].

---

[1] BBVA, p. 895
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIV, 27
[3] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XVII, 4
[4] Evagrie Monahul, *Capete despre deosebirea patimilor şi a gândurilor*, 24
[5] Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoştinţa naturală*, 77
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VIII, 8

E văzută aici şi starea celui curăţit de patimi şi iluminat: „privesc în chip înţelegător în Duh şi adevăr şi, iată, *plină de slavă e casa Domnului*. Şi privind aşa cum se cuvine, mă văd pe mine casa slavei Domnului, plin de slavă şi de har, în odihnă negrăită şi în pace nespusă şi veşnică. Şi, pe drept cuvânt, [Tu] mă uimeşti cu totul şi sunt străpuns şi rănit de boldurile iubirii dumnezeieşti şi ard de dogoarea dragostei, în bucurie duhovnicească, fericire şi veselie mai presus de lume. Mă văd umplut de sfânta lumină din inimă prin darul lui Dumnezeu, ca un sfeşnic nestins al Duhului, dacă se poate spune aşa. Şi aşa sunt introdus în raţiunile făpturilor şi văd toate raţiunile tuturor unite într-o singură Raţiune tainică şi toate ale Scripturii le văd sfârşind în acea raţiune. Şi multe taine mi se descoperă adunate în acea unică Raţiune şi arătate prin Ea celor ce văd în adevăr în Duh. Raţiunea aceea e sfatul[1] cel mare al lui Dumnezeu”[2].

2: **Serafimi şedeau împrejurul Său; fiecare avea câte şase aripi: cu două îşi acopereau faţa, cu două îşi acopereau picioarele şi cu două zburau.**

Serafimi: „fiinţe îngereşti care, împreună cu Heruvimii, Îl laudă neîncetat pe Dumnezeu. ♦ *Îşi acopereau faţa* spre a fi ocrotiţi de puterea strălucirii dumnezeieşti”[3].

„Într-o formă proprie Îl descrie pe Fiul şi proorocul Isaia [...]. Iar dacă ar socoti cineva că Serafimii acopereau faţa şi picioarele lui Dumnezeu, nu ar fi nici o greşeală să cugete aceasta. Căci traducând pe limba greacă numirea Serafimilor, vom afla că ea înseamnă *mulţime de cunoştinţă* sau *revărsare de înţelepciune*. Deci preaînţeleptele şi preaînaltele Puteri arată şi prin înfăţişarea în chip clar că faţa lui Dumnezeu nu e îngăduit să fie văzută de cineva. Căci firea cea mai presus de toată mintea nu poate fi văzută şi locuieşte într-o lumină

---

[1] *Sfatul cel mare*, pentru *tronul cel mare*. Textul grec are **θρόνος**, *tron*, dar în acest tron fiind văzut şi acela al judecătorului, este echivalat cu *sfatul* în tâlcuire. Pe de altă parte, acest *sfat* e expresie a Persoanei supreme, neputând fi cugetat ca stând de sine, ci enipostaziat.

[2] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 40

[3] BBVA, p. 895

neapropiată"[1]. Fiul „are tronul cel mai înalt, o transcendență de același nivel [cu Tatăl] și Puterile din cer stau împrejurul Lui, manifestând modul slujirii celor create și dând mărturie despre slava domniei Celui ce șade pe tron"[2]. Aici, și în alte locuri, Sf. Chiril argumentează dumnezeirea din veci a Fiului, polemizând împotriva arienilor.

Serafimii „își acopereau fețele, pentru că nu puteau îndura lumina fulgerătoare a lui Dumnezeu; și stăteau înaintea Lui cu multă frică și cutremur. Creaturile lucrul acesta trebuie să-l facă, să stea drept înaintea Stăpânului"[3]. „Chiar și serafimii cu șase aripi își acopăr fețele cu aripile înaintea luminii covârșitoare ce iese de acolo. Deci [...] supraființa lui Dumnezeu nu a fost văzută de nimeni, niciodată"[4].

Serafimii stau „împrejurul Lui, primind iluminările dumnezeiești ale tainelor mai presus de lume și ținându-se nedesfăcuți de Dumnezeu Cel ce e mai presus de toate în chip nesfârșit"[5].

3: **Și strigau unul către altul și ziceau: „Sfânt, sfânt, sfânt este Domnul Atotțiitorul, plin e tot pământul de slava Sa!".**

„Cei doi serafimi descriși de Isaia sunt, după părerea lui Origen, Fiul lui Dumnezeu și Duhul Sfânt (*Despre principii*, I, 3). Ieronim însă crede că este o nelegiuire să considerăm că cei doi serafimi sunt Fiul lui Dumnezeu și Duhul Sfânt. Alți comentatori latini înțeleg prin cei doi serafimi un simbol al Vechiului Testament și al Noului Testament, iar cântarea serafimilor dezvăluie Taina Sfintei Treimi"[6].

„Să ne gândim la toată mulțimea îngerilor Lui, cum slujesc voinței Lui, stând înaintea Lui. [...] Și noi, dar, adunându-ne în unire și într-un cuget în același loc, să strigăm ca dintr-o gură, cu stăruință, către El, ca să ne facem părtași marilor și slăvitelor

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, IX
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, VIII, 2
[4] Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoștința naturală*, 149
[5] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 91
[6] SEP 6/I, p. 85

Lui făgăduințe"[1]. La fel: „Lui nu încetează să-I spună acel alai de îngeri: *Sfânt, Sfânt, Sfânt*. De aceea şi noi, viitori tovarăşi ai îngerilor, dacă vom merita acest lucru, învățăm acel imn al lor către Dumnezeu şi slujba strălucirii viitoare"[2]. „Cum ar putea zice serafimii: *Sfânt, Sfânt, Sfânt* dacă n-ar fi fost învățați de Duhul de câte ori se cade să rostească această doxologie?"[3]. „Nimic nu poate să fie fără două sau trei mărturii. Astfel, prin ele se întărea, într-un fel enigmatic, [şi credința] celor aflați sub Lege – care nu L-au cunoscut decât pe Tatăl, dacă nu primiseră puterea Fiului şi nu se întăriseră prin mărturiile Tatălui şi Fiului şi nu primiseră, prin a treia mărturie, pe Duhul Sfânt şi nu se umpluseră [de Duh Sfânt] –, de vreme ce vocile heruvimilor şi ale serafimilor strigă limpede întreitul *Sfânt,Sfânt, Sfânt*! Nu prin două cuvinte se săvârşeşte în cer slăvire, şi nici nu strigă de patru ori aceste sfinte şi nevăzute vieţuitoare duhovniceşti; şi nu strigă nici de patru ori, nici o singură dată, ci trei cuvinte la singular: *Sfânt,Sfânt, Sfânt*!; şi nu spun nici *Sfinți, sfinți*!, pentru ca să nu înfățişeze ceea ce este la singular ca având mai multe nume şi nici să nu ascundă numărul trei; ci întreit dau sfințenie, rostind cuvântul simplu şi la singular, ca să nu numească mai mulți dumnezei. Căci Unul este Dumnezeu, Tată în Fiu, Fiu în Tată, dimpreună cu Duhul Sfânt. Şi de aceea *Cel Sfânt Se odihneşte în sfinți*, Tată adevărat enipostaziat şi Fiu adevărat enipostaziat şi Duh Sfânt adevărat enipostaziat, trei fiinduri, o singură Dumnezeire, o singură ființă, o singură slăvire, un singur Dumnezeu"[4]. „Sfinții îngeri dimpreună cu serafimii şi heruvimii cântă în cer imn de biruință, slăvind Treimea întru aceeaşi slavă, întru acelaşi rang, întru aceeaşi ființă şi spunând *Sfânt, Sfânt, Sfânt*!, trei cuvinte pronunțând, însă punându-le la singular şi nu la plural"[5].

4: **Şi pragul cel de sus al uşii se sălta de glasul cu care ei strigau, iar casa s-a umplut de fum.**

---

[1] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XXXIV, 5-7
[2] Tertulian, *Despre rugăciune*, III
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, XVI
[4] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 10
[5] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 26

Se vorbeşte despre „lumi de sus fără număr şi puteri nemărginite, legiuni de serafimi de foc, înfricoşători şi uşori, minunaţi şi puternici, duhuri simple, luminoase şi netrupeşti care vorbesc fără gură, văd fără ochi, aud fără urechi, zboară fără aripi, săvârşesc fără mâini şi fără mădulare toate lucrările mădularului unui trup; fiinţe care nu obosesc, nici nu slăbesc, repezi în mişcări, fără zăbavă în lucrarea lor, înfricoşătoare la vedere, minunate în slujire, bogate în descoperiri, înălţate în contemplaţie, care văd locul Slavei Celui Nevăzut, fiinţe slăvite şi sfinte rânduite nouă în cinuri de Înţelepciunea Care a creat toate, ale căror strigăte *Sfânt, Sfânt, Sfânt* urechile celor îmbrăcaţi în trup nu le pot suporta, după cum spune proorocul: *Pragul templului tremura de vuietul strigătelor lor* [...], ale căror mişcări sunt de foc, a căror minte e ageră, minunate în cunoaştere, asemănătoare cu Dumnezeu pe cât e cu putinţă”[1].

5: **Şi am zis: „O, ticălosul de mine, că-mi tremură sufletul; că fiind eu un biet om şi având buze necurate şi locuind eu în mijlocul unui popor cu buze necurate, cu ochii mei L-am văzut pe Domnul Atotţiitorul...”.**

Vederea e una reală, însă altfel decât vederea celor materiale.

„Nu a spus *L-am văzut cu mintea*, ci *cu ochii mei*. Aşadar, a văzut şi nu a văzut: a văzut cu adevărat, însă atât cât îi era în putere, dar nu a văzut ca şi cum ar fi avut o putere de cuprindere nelimitată”[2].

„Astfel, cunoscând măsurile tale, vei plânge cu uşurinţă, dosădindu-te după Isaia”[3].

„Dar ce sunt eu, cel mai rău, mai nesimţit şi mai neputincios decât toţi? Ce voi zice despre mine, odată ce [...] Isaia proorocul [zice despre el]: *O, ticălosul de mine*?”[4].

„Smerita cugetare, pătrunzând în adâncurile sufletului şi căzând ca un bolovan greu într-însul, îl apasă şi îl frânge cu

[1] Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, II, 10,24
[2] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 53
[3] Evagrie Monahul, *Cuvânt despre rugăciune*, 79
[4] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, I, 11

atâta putere, încât îi stoarce toată tăria într-un pârâu nereținut de lacrimi[1]; iar mintea i-o curăță de toată întinăciunea gândurilor, făcând-o să ajungă la vederea lui Dumnezeu, ca Isaia, și sub lucrarea Lui"[2].

„Când mintea e răpită prin dragoste de cunoștința dumnezeiască și, ieșind afară din toate cele făcute, simte nemărginirea dumnezeiască; atunci, copleșită de prezența dumnezeiască, se trezește la simțirea smereniei sale, asemenea dumnezeiescului Isaia, și rostește cu uimire cuvintele Proorocului: *O, nenorocitul de mine! Sunt pierdut! Căci om fiind și buze spurcate având și locuind în mijlocul unui popor ce are gură spurcată, am văzut cu ochii mei pe împăratul Domnul Savaot*"[3].

6: **Și unul din Serafimi a fost trimis la mine; el avea în mână un cărbune pe care-l luase cu cleștele de pe jertfelnic.**

7: **Și l-a atins de gura mea și a zis: „Iată, acesta s-a atins de buzele tale și-ți va șterge fărădelegile, iar păcatele tale le va curăți".**

„Ștergerea fărădelegilor și curățirea păcatelor erau rezultatul jertfelor aduse lui Dumnezeu (cărbunele fusese luat de pe jertfelnicul templului). În numele și prin lucrarea Domnului, îngerul îi declară lui Isaia buzele curate și sufletul neîntinat, pentru ca el să nu ezite în fața adunării (așa cum făcuse Moise și cum va face Ieremia), ci să prindă curaj (Sfântul Ioan Hrisostom). Pe de altă parte, cărbunele va deveni, în liturghia ortodoxă, simbolul euharistic. Sfântul Ioan Damaschin îl interpretează astfel: „Cărbunele nu era lemn curat, ci lemn împreunat cu foc; în același chip, pâinea euharistică nu e, pur și simplu, pâine, ci pâine împreunată cu dumnezeire. Dar un trup unit cu dumnezeirea nu devine o singură natură, ci are o natură care-i aparține trupului și o alta care-i aparține dumnezeirii unite cu el, ceea ce înseamnă că într-o singură entitate sunt două firi"[4].

---

[1] Lacrimile sunt semnul înmuierii sufletului învârtoșat (în creștinism se vorbește despre „darul lacrimilor").

[2] Nichita Stithatul, *Capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, 126

[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele despre dragoste*, 12

[4] BBVA, p. 895

Deşi poate surprinde, aici a fost văzut şi-un dublu chip al Maicii Domnului: „Isaia a arătat în chip luminos că şi [duhurile cereşti] împreună cu noi doar prin [Fecioara-Mamă] se împărtăşesc şi se ating de Dumnezeu, de acea Fire de [neatins]; căci nu l-a văzut pe serafim luând cărbunele în chip nemijlocit de pe altar, ci printr-un cleştişor, prin care l-a apropiat şi de buzele profetului dându-le curăţire. [...] Fecioara-Mamă este acel cleştişor. Ea, care a zămislit fără să ardă Focul dumnezeiesc, la această zămislire slujind un arhanghel care a unit prin Ea cu neamul omenesc pe Cel ce a ridicat păcatul lumii şi ne-a curăţit prin această negrăită unire"[1].

„Că aceste puteri care fac voia lui Dumnezeu sunt slujitori a lăsat-o să se înţeleagă unul din serafimi prin curăţirea păcatelor, care s-a făcut potrivit intenţiei Celui care îl trimisese. Căci aceasta este slujirea acestor duhuri: să fie trimise spre mântuirea celor care sunt mântuiţi"[2].

Este în aceasta şi un chip al Împărtăşaniei: „când ne apropiem să ne împărtăşim, să nu socotim că ne împărtăşim cu dumnezeiescul Trup ca din mâna unui om, ci să socotim că ne împărtăşim cu dumnezeiescul Trup ca din cleştele de foc al Serafimilor, pe care l-a văzut Isaia"[3].

„Profetul Isaia şi-a făcut curată limba cu foc ca să poată spune vedenia; noi trebuie să ne curăţim nu numai limba, ci şi auzul, dacă voim să încercăm a participa la adevăr"[4].

„Fiindcă profetul spune aici: *Am buze necurate, locuiesc în mijlocul unui popor ce are buze necurate*, de aceea *un cărbune luat cu cleştele* de către serafim îi curăţă buzele, mărturisind că doar în privinţa lor nu este curat. De aici se arată că păcatul lui fusese descoperit doar până la cuvânt: nu păcătuise în nici o faptă sau lucrare. Altfel ar fi spus: *Am trup necurat* ori *Am ochi necuraţi*, dacă ar fi păcătuit poftind cele străine, ori ar fi spus: *Am mâini necurate* dacă şi le-ar fi întinat cu fapte nedrepte.

---

[1] Sf. Grigorie Palama, *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfintelor a Maicii Domnului*, 36

[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Împotriva lui Eunomie*, I, 311

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăinţă*, IX

[4] Clement Alexandrinul, *Stromate*, I, 55,2

Acum însă, fiindcă era poate conştient că doar în cuvânt era greşeala lui, [...] fiind dificil chiar şi celor desăvârşiţi să evite greşeala în cuvânt, de aceea chiar şi profetul avea nevoie de o singură curăţire, a buzelor. Noi însă, dacă fiecare se va întoarce spre conştiinţa sa, nu ştiu dacă putem scuza vreun mădular al trupului, ca să nu aibă nevoie de foc. Profetul a fost vrednic ca *unul dintre serafimi*, care să-i cureţe doar buzele, *să fie trimis la el* fiindcă era curat în toate. Mă tem însă că noi suntem vrednici de foc nu în câte un mădular, ci în întreg trupul"[1]. Apoi, serafimul a spus: *„Iată, ţi-am luat* [şters – n. n.] *nelegiuirile tale.* Mi se pare că acestea sunt tainice: fiecăruia, dacă va fi demn să fie purificat, i se pun cărbuni pe mădularele lui în concordanţă cu ceea ce păcătuieşte"[2]. Fie ca şi noi, „luând arderea din cărbune [împărtăşanie], [aceasta] să ardă complet păcatele noastre, să lumineze inimile noastre, să ne aprindem şi să ne îndumnezeim prin împărtăşirea focului dumnezeiesc. Cărbune a văzut Isaia. Cărbunele nu este un lemn simplu, ci este unit cu focul. Tot astfel şi pâinea împărtăşaniei nu este pâine simplă, ci unită cu Dumnezeirea; iar corpul unit cu Dumnezeirea nu este o singură fire, ci una a corpului şi alta a Dumnezeirii unite cu el"[3].

„În locul focului nebun care-şi mistuie propriul său trup, magii s-au închinat Focului Care Şi-a dat trupul Său celor ce-L mănâncă. Cărbunele s-a apropiat să sfinţească buze necurate. Binecuvântat fie Cel ce a amestecat în noi Focul Său!"[4].

8: **Şi am auzit glasul Domnului, zicând: „Pe cine voi trimite, şi cine va merge la acest popor?". Iar eu am zis: „Iată, sunt aici, pe mine trimite-mă!".**

9: **Şi El a zis: „Mergi şi spune-i acestui popor: Cu auzul veţi auzi, dar nu veţi înţelege, şi cu privirea veţi privi, dar nu veţi vedea.**

10: **Că inima acestui popor s-a împietrit, urechile lor greu aud şi ochii lor s-au închis, ca nu cumva cu ochii să**

---

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, IX, 7
[2] Origen, *Omilii la Levitic*, IX, 7
[3] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 13
[4] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, XXII, 14

vadă şi cu urechile să audă şi cu inima să înţeleagă şi să-şi revină şi Eu să-i vindec".

„Text pe care Însuşi Iisus îl va cita (Matei 13, 14-15; Marcu 4, 12; Luca 8, 10; Ioan 12, 40), precum şi Pavel (Fapte 28, 26-27; Romani 11, 8), prin care este denunţată îndărătnicia poporului ales de a-L cunoaşte, recunoaşte, înţelege şi urma pe Fiul lui Dumnezeu"[1].

Origen are altă versiune la primul stih: *Căci inima acestui popor s-a îngroşat*, atribuind cuvintele celor care „nu percep în cuvântul lui Dumnezeu nimic fin, nimic subtil, nimic duhovnicesc, ci totul e gros şi îngroşat"[2].

11: **Şi eu am zis: „Până când, Doamne?". Iar El a zis: „Până când cetăţile se vor pustii din lipsa locuitorilor şi casele din lipsă de oameni şi pământul va rămâne pustiu.**

12: **Iar după aceasta Dumnezeu îi va îndelunga pe oameni şi cei ce au rămas pe pământ se vor înmulţi.**

Îi va îndelunga: „grecescul **makryno** are două sensuri principale: *a prelungi* şi *a alunga*. Sfântul Ioan Hrisostom le ia în considerare pe amândouă, începând cu ultimul: Isaia prevesteşte, pe de o parte, captivitatea a zece din cele douăsprezece triburi ale lui Israel, care vor fi *alungate* din ţinuturile lor, şi, pe de alta, propăşirea (*prelungirea*) celorlalte două (Iuda şi Veniamin), rămase acasă. Dar verbul *a prelungi* (pe care bătrânii noştri din 1688 l-au tradus prin *a îndelunga*) poate să aibă o cuprindere mult mai largă: Dumnezeu Se va îndura de supravieţuitorii captivităţii şi va face ca ei să aibă o viaţă mai lungă (*îndelungare de zile*) spre a se înmulţi şi reface, dintr-o simplă *rămăşiţă*, un întreg popor. Textul Masoretic: *îi va alunga*"[3].

13: **Din ei însă va fi din nou a zecea parte şi ea va fi iarăşi de pradă, ca un molid [în desfrunzire] şi ca ghinda când cade din găoacea ei: sfântă seminţie în trunchiul ei cel drept".**

---

[1] BBVA, p. 896
[2] Origen, *Omilii la Exod*, VII, 5
[3] BBVA, p. 896

„*Sfântă seminție*...: numai într-o seamă de versiuni grecești; ediția Rahlfs o notează în josul paginii. Ideea e optimistă: deși frunza părăsește stejarul, totuși trunchiul (textual: **steloma** = *coloană înălțată*) rămâne, ca o garanție a perpetuității"[1].

CAPITOLUL 7 – *Isaia prevestește nașterea Mântuitorului din fecioară*

1: Și a fost că-n zilele lui Ahaz, fiul lui Iotam, fiul lui Ozia, regele lui Iuda, s-a ridicat Rațon, regele Aramului, ca împreună cu Pecah, fiul lui Remalia, regele lui Israel, să lovească Ierusalimul, dar n-au izbutit să-l biruie.

„Regele Damascului s-a aliat cu regele Samariei formând bazele unei coaliții antiasiriene, în care au vrut să-l atragă și pe regele Ierusalimului. La refuzul acestuia, ei au atacat regatul lui Iuda, voind să-l înlocuiască pe rege cu un personaj care să le fie favorabil. Acest război este cunoscut ca *războiul siro-efraimit*; rezultatul a fost că Ahaz, în ciuda prevestirilor lui Isaia, a făcut o greșeală politică fatală, chemându-i pe asirieni în ajutor"[2].

2: Și-n casa lui David s-a adus o veste care spunea: „Aram a ținut un sfat de taină cu Efraim...". Atunci sufletul i s-a uluit – și sufletul poporului său – așa cum un copac în pădure se clatină de vânt.

3: Și a zis Domnul către Isaia: „Ieși în întâmpinarea lui Ahaz, tu și fiul tău Iașub, cel ce a rămas, la iezerul din drumul de sus al țarinii nălbitorului.

Al țarinii nălbitorului: „Ebraică: *al țarinii lui Fulon*. E vorba de un rezervor situat în Valea Cedrilor, care asigura alimentarea cu apă a Ierusalimului"[3].

4: Și să-i zici: Ai grijă să nu vorbești și nu te teme, nici să-ți tremure inima din pricina acestor doi tăciuni care

---

[1] BBVA, p. 896
[2] SEP 6/I, p. 87
[3] BBVA, p. 896

fumegă; fiindcă atunci când Îmi va trece mânia cea iute, Eu iarăşi voi vindeca.

5: **Cât despre fiul lui Aram şi fiul lui Remalia, de vreme ce ei s-au sfătuit în rău, zicând:**

6: **Ne vom ridica împotriva Iudeii şi, după ce vom vorbi cu ei, îi vom întoarce de partea noastră, iar peste ea îl vom pune rege pe fiul lui Tabeel...**

7: **Aşa zice Domnul Atotţiitorul: Sfatul acesta nu va dura, şi nici măcar va fi;**

8: **ci capul lui Aram e Damascul şi capul Damascului e Reţin; încă şaizeci şi cinci de ani, şi regatul lui Efraim va înceta să mai fie popor.**

9: **Iar capul lui Efraim e Somoron[1] şi capul lui Somoron e fiul lui Remalia; dar dacă nu credeţi, nici că veţi fi în stare să înţelegeţi".**

„Cum poate cuprinde sufletul contemplaţia minunată a acestor lucruri, când în lăuntrul lui necredinţa dă luptă cu învăţătura dreptei credinţe?"[2].

„Cu alte cuvinte: Dacă nu veţi crede în cel Care a fost profeţit prin Lege şi a fost vestit de Lege, nu veţi înţelege Testamentul cel Vechi, pe care El Însuşi l-a tâlcuit la venirea Sa"[3].

„Credinţa e începutul care duce la înţelegere şi deschide mintea spre primirea luminii dumnezeieşti"[4].

„Deci trebuia să fie înrădăcinată întâi în ei credinţa, ca să introducă apoi în ei înţelegerea celor pe care nu le cunosc, şi să nu se caute mai întâi cercetarea"[5].

Dacă nu pornim de la credinţă, inevitabil rătăcim. „Căci fiind aşezată mai înainte în noi, ca o temelie, credinţa lipsită de curiozitate, se clădeşte pe ea apoi cunoştinţa care ne duce treptat la măsura vârstei lui Hristos şi la bărbatul deplin şi duhovnicesc"[6].

---

[1] Samaria.
[2] Clement Alexandrinul, *Stromate*, II, 8,3
[3] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 134,4
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 2
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 4

„Contemplația este, ca să spunem printr-o definiție, cunoștința celor de înțeles cu mintea în cele supuse simțurilor (a celor inteligibile în cele sensibile), iar uneori și a celor inteligibile (cunoscute cu mintea) simple, despărțite de simțuri; aceasta la cei înaintați. De aceea e nevoie de credință. *Căci de nu veți crede*, zice, *nu veți înțelege*"[1].

10: **Și Domnul i-a mai grăit lui Ahaz, zicând:**

11: **„Cere pentru tine un semn de la Domnul Dumnezeul tău, în adânc sau în înălțime!".**

12: **Și a zis Ahaz: „Nu voi cere, nici Îl voi ispiti pe Domnul!".**

„Nu Îl voi ispiti: Sfântul Ioan Gură de Aur comentează: A nu crede decât văzând minuni înseamnă necredință și ispitire a lui Dumnezeu, dar a refuza un semn oferit de Dumnezeu slăbiciunii noastre este răzvrătire.

După Ieronim (ACCS, p. 60), expresia ebraică este ambiguă și se poate traduce prin *nu Îl voi proslăvi pe Domnul*, pentru că nefericitul rege știa că, dacă ar fi cerut un semn, l-ar fi primit și Domnul ar fi fost proslăvit. Dar fiind un închinător la idoli, care ridica altare pe toate ulițele, în păduri și pe munți, nu voia să ceară semn"[2].

Alt comentator vede ceva pozitiv în acestea: fiindcă a refuzat din smerenie și „nu a vrut să ceară semn, două daruri i-a dat pe dată Dumnezeu, Cel care dă oamenilor darurile cele mari: a trimis Cuvântul din înălțime din propria-I voință și din voința proprie a Cuvântului Său, iar din adânc a iconomisit întruparea din bunăvoința-I proprie, dimpreună cu Însuși Cuvântul. Căci spune mai apoi: *Și vor chema numele Lui Emmanuel* (7, 14). Nu a spus *voi chema*, ci *vor chema*: Dumnezeu, care nu era cunoscut pe atunci oamenilor, S-a descoperit lor. Însă nu ia acest nume curând"[3].

---

[1] Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, 81

[2] SEP 6/I, p. 89

[3] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 32

13: **Iar el [Isaia] a zis: „Ascultă acum, tu, casa lui David: Nu vă ajunge că staţi de capul oamenilor? Staţi acum şi de capul lui Dumnezeu?**

14: **Pentru aceasta, Domnul Însuşi vă va da un semn: Iată, fecioara va purta în pântece şi va naşte fiu şi-l vor chema cu numele de Emanuel.**

Fecioara: „Textul Masoretic: *o femeie tânără*"[1]. De la această diferenţă (şi nu numai) s-a reproşat masoreţilor că ar fi modificat textul biblic. Aici, însă, e vorba evident de un semn cu totul deosebit, aşa că tânăra e, de la sine înţeles, şi fecioară; altfel, tinere care să nască se întâlnesc în permanenţă, neputând constitui *un semn*; despre aceasta, şi ceva mai jos. *Va purta în pântece* [εν γαστρι έξει]: „textual: **en gastri exei** [**exi**]. Cuvântul **exei** e persoana a treia singular feminin de la verbul **eho**, al cărui prim şi principal sens este: *a purta* (un măr în palmă, un şal pe umeri, o haină pe corp, o sabie la şold etc. etc.). Deseori e tradus cu *a avea*, dar tot în sensul de *a purta*, *a ţine*, precum la Facerea 8, 11: *porumbelul... avea în cioc o ramură verde de măslin*. Aşadar, nu e vorba de marcarea unui început, ci de constatarea unui fapt, ceea ce se conjugă perfect cu expresia noutestamentară de la Matei 1, 18: (Maria) *s-a aflat pe sine având în pântece de la Duhul Sfânt* (s-a pomenit că poartă sarcină). Textul Masoretic: *Iată, o tânără femeie va zămisli...*, dar citatul din Isaia în Matei 1, 23 este preluat din Septuaginta. Nu încape îndoială, deci, că textul se referă la un fapt extraordinar, suprafiresc: un prunc se va naşte dintr-o fecioară (o tânără care nu a cunoscut bărbat), certitudine întărită de introducerea însăşi a textului: *Domnul Însuşi vă va da un semn*; or, semnul nu se dă pentru un fapt oarecare, obişnuit, banal. Profeţia mesianică e cât se poate de limpede"[2]. *Emanuel* înseamnă *Dumnezeu e cu noi*; mulţi autori patristici Îl numesc astfel pe Mântuitorul Hristos.

„Ni se pun înainte alţi traducători ai Scripturii, care spun că Isaia n-a zis *Fecioara va avea în pântece*, ci: *Tânăra va*

[1] BBVA, p. 897
[2] BBVA, p. 897

avea în pântece. Acestei obiecţii voi răspunde mai întâi aşa: textul Septuagintei este mai vrednic de credinţă decât toate celelalte traduceri ale Vechiului Testament. Cei care au tradus Vechiul Testament după venirea lui Hristos, rămânând iudei, pot fi pe bună dreptate bănuiţi că intenţionat au tradus greşit profeţiile, din ură faţă de Hristos. Cei şaptezeci, însă, au tradus Vechiul Testament cu mai bine de o sută de ani înaintea venirii lui Hristos şi au fost mulţi la număr, aşa că nu li se poate aduce o astfel de bănuială; ei sunt mai vrednici de credinţă şi din pricina timpului când au făcut traducerea şi din pricina mulţimii traducătorilor şi din pricina acordului dintre ei la facerea traducerii. Dar chiar dacă iudeii aduc mărturia celorlalte traduceri ale Vechiului Testament, şi atunci biruinţa va fi tot de partea noastră. Scriptura obişnuieşte să dea numele de *tinereţe* şi *fecioriei*; şi face asta nu numai când e vorba de femei, ci şi când e vorba de bărbaţi. [...] Dar şi cuvintele din textul lui Isaia, aflate înaintea cuvintelor spuse de înger lui Iosif (Matei 1, 23), sprijină ideea că în această profeţie este vorba de o fecioară. Profetul Isaia n-a spus numai: *Iată Fecioara va avea în pântece*, ci mai înainte a spus: *Iată Însuşi Domnul va da vouă semn* şi apoi a adăugat: *Iată Fecioara va avea în pântece.* Dacă aceea care avea să nască n-ar fi fost fecioară, dacă avea să nască pe temeiul legii căsătoriei, ce semn ar mai fi naşterea? Semn se dă numai atunci când trebuie să se întâmple ceva ce depăşeşte ceea ce se petrece de obicei, când se întâmplă ceva străin, ceva neobişnuit. Altfel cum ar mai putea fi semn?"[1].

„Aşadar, a zămislit Fecioara şi a născut pe Emanuel, care înseamnă *cu noi este Dumnezeu.* Aceasta este noua naştere când omul se naşte în Dumnezeu, din clipa în care Dumnezeu S-a născut în om, luând trup din vechea sămânţă [omenească] fără vechea sămânţă, ca pe aceasta să o refacă prin noua sămânţă spirituală, după ce a înlăturat vechile întinări. Dar întreagă această noutate [...] a fost preînchipuită prin ordinea

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, V, 2-3

rațională a nașterii lui Dumnezeu ca om dintr-o fecioară"[1]. „Proorocii au proorocit de la început despre minunea privitoare la Fecioara și despre nașterea săvârșită din ea"[2]. Căci, „ce este aceasta decât că Dumnezeu S-a făcut trup?"[3]. „Ce este întunecat, necredinciosule, în aceste cuvinte? Profetul a spus că Fecioara va zămisli, Fecioara a zămislit; că se va naște un Fiu, a născut un Fiu; că trebuie numit Dumnezeu, se numește Dumnezeu. Căci se numește cu acest nume, fiindcă aceasta îi este firea Lui"[4]. „Chiar dacă proorocul afirmă clar sfințenia Fecioarei și spune deschis [acestea], nu cugetăm că Dumnezeu Cuvântul cel din Dumnezeu a avut în pântecele trupesc al Fecioarei temelia subzistenței Sale de la început"[5]. „Iar Cel născut din Fecioară ce putea fi altceva decât om ca noi, în ce privește forma și firea trupului? Dar, pe lângă faptul că era Om, era și Dumnezeu cu adevărat"[6]. „Cu adevărat S-a născut om din Maria, fără sămânță bărbătească. Spune [Scriptura]: *Și fecioara va avea în pântece și va naște fiu*. Desigur, dacă e fecioară, atunci înseamnă că iconomia sarcinii nu este de la bărbat"[7].

„Proorocul Isaia a zis: *Emanuel* și dumnezeiescul Matei, sfântul Evanghelist al bucuriei negrăite, l-a explicat așa: *Eman* = cu noi; *El* = Dumnezeu (Matei 1, 23)[8]. Să ne cercetăm deci ca să vedem dacă în adevăr Dumnezeu este cu noi. Dacă ne-am îndepărtat de rele și ne-am înstrăinat de meșteșugarul lor, diavolul, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă ni s-a făcut amară plăcerea de rele și ni s-a îndulcit dorința de faptele bune și avem totdeauna viețuirea în ceruri (Filipeni 3, 20), cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă vedem pe toți oamenii ca unul și toate zilele deopotrivă, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Dacă iubim pe cei ce ne osândesc, ne ocărăsc

---

[1] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XVII, 2-3
[2] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXIII
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Către Episcopul Adelfie*, VI
[4] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, II, 3,2
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII
[7] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 32
[8] **Μεθ' ημων ο θεός** – *cu noi* [*este*] *Dumnezeu.*

şi ne disprețuiesc, ne păgubesc şi ne necăjesc, ca pe cei ce ne iubesc şi ne laudă, ne sunt de folos şi ne odihnesc, cu adevărat cu noi este Dumnezeu. Iar semnul de a fi ajuns cineva la măsura aceasta este că are totdeauna cu sine pe Dumnezeu. Căci de fapt Dumnezeu este totdeauna cu el. Iar cel ce nu este aşa şi nu are pe Dumnezeu cu sine, le va avea numaidecât pe ale celui contrar. Şi urmarea o ştiu cei ce au minte"[1].

„Căci astăzi Fecioara a născut pe Imanuel la Betleem; cuvântul pe care l-a rostit Isaia s-a înfăptuit astăzi"[2].

„Auzit-au femeile că: *Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte*. Şi atunci cele de neam bun şi-au închipuit că El va răsări din ele, şi cele sus-puse că va străluci din ele. Binecuvântată fie înălțimea Ta care s-a plecat şi s-a arătat dintre sărmani!"[3].

„*Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte* fără împreunare. Visez sau am vedenii? Iată pe genunchii mei e Imanuel. Voi lăsa toate şi voi mulțumi în toate zilele Domnului a toate"[4]. „Fericită eşti Biserică; pentru că de tine se veseleşte şi Isaia în proorocia sa: *Iată fecioara va lua în pântece şi va naşte* un prunc, al cărui nume e o taină [simbol] mare. Tâlcuirea lui s-a descoperit în Biserică: două nume s-au amestecat şi s-au făcut unul: *Imanuel*, *Dumnezeu* e *cu tine* în toată vremea, întrucât te-a unit cu mădularele [trupului] Lui"[5].

15: **Unt şi miere va mânca, înainte de a şti: fie să osebească răul, fie să aleagă binele.**

„După Sfântul Irineu de Lugdunum, textul acesta se referă la natura omenească a Fiului lui Dumnezeu; a se hrăni şi a nu avea discernământ sunt atribute proprii copilului"[6].

Origen vede a fi vorba aici tot despre Hristos, citând versetul astfel: *înainte de a cunoaşte pruncul binele sau răul, el va lepăda răul lipindu-se de bine*[7]. „Proorocul, ca să arate

---

[1] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 137
[2] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, I, 1
[3] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, VIII, 20
[4] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, XIX, 8
[5] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, XXV, 5
[6] BBVA, p. 897
[7] Cf. Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, I, 7

limpede că în Hristos nici măcar nu se furişase noţiunea de răutate, spune [acestea]"[1]. Acestea ne sunt spre pildă, „încât oricine a păcătuit sau s-a rătăcit, să se curăţească de întinăciunea lui după exemplul propus şi, astfel, avându-L drept călăuză, să înainteze pe drumul virtuţii, pentru ca pe această cale, în măsura posibilului, să se împărtăşească, imitându-L, din fiinţa dumnezeiască"[2]. „Să nu socotim pros-teşte că Fiul lui Dumnezeu refuză răul prin distincţia gândirii, sau prin alegerea binelui îşi însuşeşte rodul dumnezeiesc şi ceresc"[3], ci El Însuşi este Binele.

16: **Că mai înainte de a cunoaşte Pruncul binele sau răul, El dă răul la o parte şi alege binele, iar pământul din pricina căruia cei doi regi îţi insuflă teamă va fi părăsit.**

Sfântul Irineu de Lugdunum (Lyon) „tâlcuieşte textul ca referindu-se la natura dumnezeiască a Celui născut din Fecioară: respinge răul, păstrând pentru Sine doar binele"[4].

„Profetul spune ceva aparte, doar despre Hristos, ceva care nu este împărtăşit de ceilalţi oameni: *Va mânca unt şi miere înainte de a face sau de a spune cele rele, va alege binele fiindcă, mai înainte ca să cunoască copilul binele şi răul*, rezistă răului ca să aleagă ceea ce este bun"[5]. „Domnul, însă, pentru că n-a fost simplu om, ci şi Dumnezeu, şi pentru că ştia toate, nu avea nevoie de gândire, de cercetare, de deliberare şi de judecată; El, în chip firesc, era atras spre bine şi se îndepărta de rău"[6].

„Se naşte, aşadar, dintr-o Fecioară sfântă singurul om nevinovat din veac, singurul care nu merită să fie părăsit de Dumnezeu. Şi, potrivit profeţiei, înainte să cunoască răul alege binele şi duce o viaţă cu totul fără păcat"[7].

---

[1] Origen, *Despre principii*, II, 6,4
[2] Origen, *Despre principii*, IV, 4,4
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 5
[4] BBVA, p. 897
[5] Origen, *Omilii la Exod*, IV, 8
[6] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, III, 14
[7] Sf. Grigorie Palama, *Cuvânt despre iconomia în trup a Domnului nostru Iisus Hristos*, 7

17: **Ci va aduce Dumnezeu peste tine şi peste poporul tău şi peste casa tatălui tău zile cum niciodată n-au mai venit din ziua în care Efraim s-a-ndepărtat de Iuda – regele Asirienilor".**

„Profeţia mesianică e aşezată într-un context sumbru, de război, ură, răzbunare, foamete, sărăcie şi disperare, semn că şi naşterea Fiului lui Dumnezeu se va petrece într-un context asemănător. Referinţa istorică: Efraim (regatul de nord) s-a separat, prin schismă, de regatul de sud (Iuda) şi a avut parte de invazia Asirienilor"[1].

18: **Şi va fi că-n ziua aceea Domnul va şuiera spre muştele care stăpânesc o parte a râului Egiptului şi spre albina ce se află în ţara Asirienilor.**

Versetele 18-25: „Se vesteşte pustiirea ţării de către asirieni şi se referă la o epocă mai târzie, în preajma invaziei lui Senaherib"[2].

19: **Şi toate vor năvăli şi se vor aşeza în văile ţării şi-n vizuinile stâncilor şi-n peşteri şi-n tot ce e surpătură şi scorbură.**

20: **Şi-n ziua aceea Domnul va rade – cu briciul închiriat în părţile de dincolo de râul regelui Asirienilor – capul şi perii picioarelor, ba încă şi barba o va lua.**

„Antropomorfismul dur al reprezentării divine se explică prin stilul personal al lui Isaia, care îngroaşă deseori expresia, spre a-i conferi mai multă putere. Raderea completă era pedeapsa cea mai umilitoare la care erau supuşi prizonierii de război"[3].

21: **Şi va fi că-n ziua aceea va creşte omul o junincă şi două oi;**

22: **şi va fi că din belşugul lor de lapte, tot cel rămas pe pământ se va hrăni cu unt şi miere.**

---

[1] BBVA, p. 897
[2] SEP 6/I, p. 90
[3] BBVA, p. 897

23: **Şi va fi că-n ziua aceea tot locul unde vor fi o mie de viţe [preţuind] o mie de sicli de argint va deveni ţelină şi spini.**

24: **Acolo se va intra cu arcul şi săgeata, căci ţelină şi spini va fi tot pământul.**

25: **Şi fiece munte va fi cu deadinsul arat, şi frică acolo nu va veni; că din ţelină şi din spini va fi păşune pentru turme şi loc pentru pasul boului.**

„Aşa cum Dumnezeu are puterea de a preface pământul roditor în ţelină şi spini, El are aceeaşi putere de a preface pustiul în sursă de belşug şi strâmtorarea în bucurie (Sfântul Ioan Hrisostom)"[1].

CAPITOLUL 8 – *Regatul Siriei se surpă. Domnul e Stăpânul istoriei. Aşteptând ceasul Domnului. Vremea lui Mesia*

1: **Şi mi-a zis Domnul: „Ia-ţi un caiet mare şi nou şi scrie-n el cu condei omenesc despre iuţeala cu care se va face jefuirea prăzilor; căci i-a venit ceasul.**

Caiet: „**tomos** = bucată de papirus sau de pergament; prin extensie: volum, caiet"[2].

Cu condei omenesc: „cu litere obişnuite. ♦ *Iuţeala cu care se va face jefuirea prăzilor*: Ebraică: **Maher-Şalal-Haş-Baz** = grabnic-pradă-apropiat-jaf. Inscripţie simbolică, în contextul războiului siro-efraimit (acelaşi cu cel din capitolul precedent)"[3].

„Isaia a primit poruncă să ia o carte nouă, ca să scrie ceva. Prin această poruncă, Duhul a profeţit că are să vină mai târziu gnoza cea sfântă, prin tâlcuirea Scripturilor; gnoza aceasta în acel timp era nescrisă, pentru că nu se cunoştea încă. Că la început a fost spusă în viu grai numai celor care o înţelegeau. Dar după ce Mântuitorul a învăţat pe apostoli, ne-a

[1] BBVA, p. 897
[2] BBVA, p. 897
[3] BBVA, p. 897

fost transmisă şi nouă tradiţia nescrisă a cuvântului scris şi, prin puterea lui Dumnezeu, a fost înscrisă în inimi noi (cf. II Corinteni 3, 3), potrivit înnoirii Cărţii"[1].

2: **Şi fă-Mi Mie martori din oameni credincioşi: pe Urie şi pe Zaharia, fiul lui Barachia".**

3: **Şi am intrat la proorociţă; şi ea a luat în pântece şi a născut fiu. Şi mi-a zis Domnul: „Pune-i numele: «Pradă repede, jefuieşte iute».**

Am intrat la proorociţă: *„a intra la* (o femeie): în sensul biblic al unei legături trupeşti; *proorociţă*: nu în sensul de femeie cu dar profetic, ci în acela de soţie a proorocului"[2]. *Pradă repede, jefuieşte iute*: **Maher-şalal-haş-baz.**

„Pentru ce spunea profetul Isaia: *Pune-i numele lui: De-grab pradă*? Pentru că după naşterea lui s-a făcut jefuirea şi împărţirea prăzilor. I se dă, deci, ca nume tocmai fapta săvârşită"[3].

4: **Căci mai înainte de a şti pruncul să zică «tată» sau «mamă», puterea Damascului[4] şi prăzile Samariei vor fi duse înaintea regelui Asirienilor".**

„Faptul că Isaia a spus: *Va lua puterea Damascului şi prăzile Samariei* însemna că în Hristos, Care abia Se născuse, avea să fie învinsă puterea demonului celui rău, care locuia în Damasc; ceea ce se arată că s-a şi întâmplat. Căci magii, care erau despuiaţi de toate faptele cele rele săvârşite de demonul acela, venind şi închinându-se lui Hristos, parcă s-au depărtat de puterea aceea, pe care Cuvântul ne-a arătat-o în taină că locuieşte în Damasc. Iar puterea aceea, fiind păcătoasă şi nedreaptă, o numeşte pe bună dreptate, în chip de parabolă, Samaria"[5]. „Căci El a fost singurul care nu a fost înlănţuit de zădărnicia lumii acesteia, nici de trufia trupească"[6].

---

[1] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 131,4-5
[2] BBVA, p. 898
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, V, 2
[4] Aici, o greşeală în BBVA, preluată şi în reeditări: **puterea Domnului**, în loc de **puterea Damascului**.
[5] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, LXXVIII
[6] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Cain şi Abel*, I, 3,10

În plus, „vezi cunoașterea deosebită pe care aceste relatări ne-o oferă, referindu-se la trup și la omenitatea Lui”[1].

5: **Și Domnul mi-a grăit încă o dată, zicând:**

6: **„Fiindcă poporul acesta nu vrea apa Siloamului, care curge lin, dar vrea să-l aibă pe Rațon, fiul lui Remalia, să fie rege peste voi,**

„Iazul Ghihon furniza apă Ierusalimului printr-un canal ce cobora lin de-a lungul versanților sud-estici; acesta purta numele de **Șiloah**, *trimis*”[2].

7: **pentru aceea, iată, Domnul aduce asupra voastră apele Râului[3], cele mari și năvalnice, și chiar pe regele Asirienilor și slava lui; și el se va sui peste oricare din văile voastre și va umbla pe oricare din zidurile voastre;**

„Unde este mintea ta, fățarnice? Sau unde petrec gândurile tale, leneșule? [...] Pentru ce, trebuind să locuiești în Ierusalim, te trag ei pe tine în Babilon? Pentru ce, părăsind apa Siloamului, voiești să bei din apele tulburi ale Egiptenilor?”[4].

8: **și-l va lua și duce departe din Iudeea pe tot omul în stare să-și ridice capul sau care va putea să facă ceva, iar tabăra lui va umple întinderea țării tale”. Cu noi este Dumnezeu,**

Cu noi este Dumnezeu: „imn de mare frumusețe, construit pe semnificația numelui lui Emanuel (Mesia, Hristos); completat cu alte stihuri din acest capitol și din cel următor, el a intrat de timpuriu în cultul creștin și e cântat în Biserica Ortodoxă nu numai ca parte din Pavecernița Mare, dar și ca priceasnă (concert religios)”[5].

9: **înțelegi, neamuri, și vă plecați; auziți pân-la marginile pământului; cei puternici, plecați-vă; că dacă iarăși vă veți întări, iarăși veți fi biruiți;**

---

[1] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 38
[2] SEP 6/I, p. 91
[3] Eufrat.
[4] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 48
[5] BBVA, p. 898

10: **şi orice sfat îl veţi gândi, Domnul îl va risipi; şi cuvântul pe care-l veţi mai grăi nu va dura întru voi; căci cu noi este Dumnezeu.**

„Şi într-adevăr, biruiţi şi învinşi suntem de frumuseţea cuvântului Său, noi cei născuţi dintre neamuri"[1].

11: **Aşa zice Domnul: „Cu mână tare se răzvrătesc ei în a nu merge pe calea acestui popor;**

Aşa zice Domnul: „Cu acest scop este spusă profeţia: pentru ascultarea noastră şi pentru neascultarea noastră; pentru ascultarea noastră, ca să ne mântuim; pentru neascultarea noastră, ca să fim pedepsiţi"[2].

12: **să nu spună ei că e greu; căci orice spune acest popor, greu este; dar de frica lui să nu vă temeţi, nici să vă tulburaţi;**

13: **pe Însuşi Domnul puterilor, pe El sfinţiţi-L, şi El va fi frica voastră; şi dacă vei nădăjdui într-Însul, El îţi va fi ţie spre sfinţenie;**

14: **şi de El nu vă veţi apropia ca de o piatră de poticnire şi nici ca de o piatră în cădere; dar casa lui Iacob se află într-un laţ, iar locuitorii Ierusalimului într-o surpătură.**

15: **De aceea mulţi din ei vor slăbi şi vor cădea şi vor fi zdrobiţi; şi se vor zbate şi duşi vor fi oamenii din chiar întemeierea lor".**

„Cei lipsiţi de cucernicie se poticnesc pe căile Domnului, fără ca acestea să fie pricină de poticnire pentru oameni. Astfel încât cei care se poticnesc de piatra de poticnire, din pricina indiferenţei lor se poticnesc"[3].

16: **Atunci se vor vădi cei ce pecetluiesc legea cu scopul de a nu o învăţa.**

17: **Şi se va zice: – Îl voi aştepta pe Dumnezeu, Cel ce Şi-a întors faţa de la casa lui Iacob, şi voi nădăjdui într-Însul.**

---

[1] Origen, *Filocalia*, I, 5

[2] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 5,3

[3] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 27

18: **Iată, eu şi pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu; şi-n casa lui Israel fi-vor ei spre semne şi minuni de la Domnul Atotţiitorul, Cel ce locuieşte în muntele Sionului.**

„Teodoret de Cir: În *pruncii pe care mi i-a dat Dumnezeu* îi putem vedea pe apostolii lui Iisus, cei ce, după Înălţarea Domnului la cer şi pogorârea Duhului Sfânt, vor fi instrumente ale semnelor şi minunilor pe care Dumnezeu le va face spre binele lui Israel şi al întregii lumi"[1].

Hristos „este şi acum gata să aducă, în Sfântul Duh, Tatălui pe cei ce se apropie de botez"[2].

„Fiecare dintre sfinţi înfăţişând pe fiii săi mântuiţi lui Dumnezeu va zice cu glas strălucitor, cu multă şi mare îndrăzneală, spre uimirea îngerilor şi a tuturor puterilor cereşti: *Iată eu şi copiii pe care mi i-a dat Dumnezeu*"[3].

19: **Şi dacă ei vă vor zice: „Întrebaţi-i pe cei ce au în ei duhul ghicitului, pe cei ce vorbesc din pământ, pe cei ce spun vorbe fără rost, pe cei ce cheamă morţii!...". Oare un popor nu-l întreabă pe Dumnezeul său? De ce să-i întrebe pe cei morţi despre cei vii?**

„Profetul îi mustră pe aceia dintre iudei care, contaminaţi de superstiţii, fac apel la ghicitori, necromanţi, înşelători şi ventriloci; e o carenţă pe care n-o pot genera decât stările de incertitudine şi disperare"[4].

20: **Fiindcă El a dat legea spre ajutor, pentru ca ei să nu poată vorbi în virtutea acestui cuvânt, că adică nu vor mai fi atunci daruri pentru El.**

„Fiindcă neamul pământesc s-a îmbolnăvit prin abatere, îndată i-a dat [Dumnezeu] *legea spre ajutor*, după cum s-a scris"[5].

21: **Şi foamete grea va veni peste voi; şi va fi că atunci când veţi flămânzi veţi fi cuprinşi de mâhnire şi-i veţi vorbi de rău pe cei mai-mari şi rânduielile părinţilor voştri; şi vor căta sus la cer**

---

[1] BBVA, p. 898
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIV, 30
[3] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 117
[4] BBVA, p. 898
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI

„Textul nu e clar. S-a presupus chiar că este un oracol căruia îi lipseşte începutul"[1].

22: **şi jos la pământ se vor uita, şi, iată, grea întristare şi întuneric şi necaz şi strâmtorare şi beznă de nepătruns cu ochii;**

23: **şi cel strâmtorat nu se va întrista doar pentru un timp.**

SEP 6/I are mai lung versetul 23, în vreme ce, la Anania, adaosul trece ca primă parte a versetului 1 al capitolului 9.

CAPITOLUL 9 – *Naşterea, numele şi împărăţia lui Mesia*

1: **Întâi bea asta! Treci repede la faptă, tu, ţară a Zabulonului, ţară a Neftalimului şi voi, ceilalţi care locuiţi pe calea mării şi dincolo de Iordan, Galileea neamurilor! Poporul cel ce umbla în întuneric a văzut lumină mare; voi, cei ce locuiţi în latura şi în umbra morţii, lumină va străluci peste voi!**

„*Ţara lui Zabulon* şi *ţara lui Neftalim* (obţinute prin diviziune de către cele două triburi ale lui Israel) alcătuiau teritoriul Galileii, provincie cucerită şi deşertată de locuitori în 733-732 de către regele Tiglatfalasar al Asiriei (IV Regi 15, 29), căreia profetul îi prezice eliberarea (de fapt, contextul în care este aşezată profeţia ce urmează)"[2]. „*Calea mării*: calea spre mare a caravanelor ce purtau mărfuri şi călători din Damasc; se prezumă că acesta a fost drumul robilor galileeni, în 733-732, spre Asiria. ♦ *Galileea neamurilor*: Eusebiu de Cezareea notează că în Galileea se aşezaseră şi numeroşi Greci, precum şi rezidenţi de alte neamuri, care locuiau laolaltă cu Evreii. Iată de ce Teodoret al Cirului e de părere că textul profetic ce urmează se referă nu numai la Evrei, ci la *toate neamurile*, cele ce urmau să fie evanghelizate de către apostolii plecaţi din Galileea (Matei 28, 19)"[3].

---

[1] SEP 6/I, p. 94
[2] BBVA, p. 899
[3] BBVA, p. 899

În Hristos, „noi trecem de la *umbra morții* la cea a vieții”[1], care e tot *umbră*, deocamdată, până ce dumnezeirea ni se va dezvălui deplin, în viața viitoare.

2: **Mulțimea poporului pe care ai adus-o-ntru veselia Ta în fața Ta se va veseli precum cei ce se veselesc la seceriș și precum cei ce-și împart prăzile.**

Isaia „proorocește venirea lui Iisus, Cel care va întoarce poporul de la închinarea la idoli, la statui și la demoni”[2]. „Vezi cum a numit *ținut al lui Zabulon pământul neamurilor*, ce au văzut lumină mare, se înțelege, prin Hristos? Căci s-a luminat împreună cu cei ce locuiesc lângă mare și Israel, împreună locuitor cu ei”[3]. „Iată cum profetul determină locul în care S-a dus Iisus! (cf. Matei 4, 13). [...] *Întuneric* aici nu înseamnă întunericul acela material, ci înșelăciunea și necredința”[4].

3: **Că li s-a luat jugul ce le stătea deasupra și toiagul ce li se pusese pe grumaz; că El a rupt toiagul hrăpăreților ca-n zilele lui Madian.**

„O dată ce s-a apropiat de noi Împărăția cerurilor prin coborârea lui Dumnezeu-Cuvântul la noi, să nu ne depărtăm pe noi înșine de ea, viețuind fără căință. Să fugim mai degrabă de nefericirea celor ce șed în întuneric și în umbra morții; să ne agonisim faptele pocăinței, cugetare smerită, umilință și plâns duhovnicesc, inimă blândă și plină de milă, iubitoare de dreptate, de curăție, pașnică, făcătoare de pace, răbdătoare de osteneli, bucuroasă de prigoniri, păgubiri, ocări, bârfeli și pătimiri pentru adevăr și dreptate”[5].

4: **Că ei vor înapoia toată haina luată cu vicleșug și îmbrăcămintea luată prin jaf; și vor vrea s-o facă, chiar de-ar fi fost să fie arși cu foc.**

„Sfântul Vasile cel Mare (*ad loc.*) aplică versetul din Septuaginta *vrăjmașilor nevăzuți* care prin înșelăciune l-au despuiat pe Adam de slava dintâi, cu puțin mai prejos decât

---

[1] Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, II, 6
[2] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 5
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XIV, 1
[5] Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoștința naturală*, 57

a îngerilor, i-au *răpit asemănarea*, pe care o va primi înapoi prin credinţa în Hristos. ♦ *arşi în foc*: demonii au fost arşi de focul mâniei şi al invidiei la vederea darurilor pe care le-au primit oamenii în urma naşterii Pruncului, care a îmbrăcat trupul omenesc ca pe un veşmânt (Theodoret, *ad loc.*)"[1].

5: **Că Prunc ni S-a născut, Fiu, şi ni S-a dat, a Cărui stăpânire Şi-o poartă pe umăr; şi numele Lui se cheamă: „Înger-de-mare-sfat", „Sfetnic minunat", „Dumnezeu tare, biruitor", „Domn păcii", „Părinte al veacului ce va să fie"; că Eu voi aduce pace peste domni şi sănătate Lui.**

„Aceste nume, e de părere Ieronim, nu trebuie adunate în perechi, cum cred mulţi, ca să citim *minunat sfătuitor*, *Dumnezeu puternic* etc. (ACCS, p. 75). ♦ Pentru Ambrozie (ACCS, p. 70), *prunc* indică vârsta, iar *fiu* se referă la deplinătatea dumnezeirii. Despre aceeaşi persoană se spune că *s-a născut* şi *a fost dată*; pentru că Fiul lui Dumnezeu este *o singură* persoană, născut din Tatăl fără mamă, ca ipostas al Sfintei Treimi [...], şi ca om *a fost dat* să se nască din mamă (Sfânta Fecioară) fără tată dintre oameni. ♦ [...] *vestitor*: gr. αγγελος. Augustin comentează: Acum, cine ar putea nega că Hristos nu a adus un mesaj despre Împărăţia cerurilor? *Nu am venit să fac voia Mea, ci voia Lui, a Celui care M-a trimis* (ACCS, p. 73). ♦ [...] Dacă Pruncul născut din fecioară e numit *Dumnezeul cel Puternic*, atunci mama e numită *maica lui Dumnezeu*, pentru că mama are parte de cinstea odraslei sale, şi Fecioara este atât mama Domnului Iisus Hristos, ca om, cât şi slujitoarea Lui, ca Domn şi Creator şi Dumnezeu (Theodoret, *ad loc.*)"[2].

Îngerul de mare sfat este „Unul-Născut Fiul lui Dumnezeu, Cel de o fiinţă cu Tatăl, prin Care toate s-au adus la fiinţă"[3]. Dacă Pruncul e numit şi *înger de mare sfat*, aceasta nu înseamnă că-L vom coborî printre creaturi: „Desigur, a fost scris: *îngerul sfatului celui mare*, aşadar vestitorul; numirea

[1] SEP 6/I, p. 95
[2] SEP 6/I, p. 96
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, VIII, 3

este însă a slujirii, nu a firii. Căci El avea să vestească lumii măreaţa iconomie a Tatălui privind restaurarea omului"[1].

„Cum că Hristos, după naşterea Sa, avea să rămână necunoscut celorlalţi oameni, până la vârsta bărbăţiei, fapt care s-a şi împlinit, ascultaţi cele profeţite în legătură cu acestea. Profeţia spune: *Un copil s-a născut nouă şi un tânăr ni s-a dat, a cărui putere este pe umerii lui*; iar lucrul acesta aminteşte de puterea crucii, pe care, atunci când a fost răstignit, şi-a pus umerii Săi"[2]. „Şi-a supus *umărul* la muncă, supunându-Se crucii, ca să ia asupra Lui păcatele noastre. Tocmai de aceea a spus şi proorocul: *a Cărui stăpânire e pe umărul Lui*, adică mai presus de patimile trupului rămân puterea dumnezeirii şi crucea, a cărei vrednicie e cu mult mai mare decât a trupului"[3].

„Glasul proorocesc despre [Hristos] L-a numit *Înger de mare sfat*, căci Cuvântul care este în El şi din El enunţă, în mod real, sfatul mai presus de toate, mai presus de fire şi mare al Celui ce L-a născut, prin rostirea cuvintelor ca om, şi prin cunoştinţă şi călăuzire luminoasă şi duhovnicească după Înălţarea la ceruri, căci descoperă celor vrednici tainele Sale"[4].

„Şi după cum Fiul este *Îngerul sfatului celui mare*, tot aşa şi Duhul Sfânt"[5].

„Precum cuvântul nostru, pornind după fire din minte, este vestitorul [îngerul] mişcărilor ascunse ale minţii, la fel Cuvântul lui Dumnezeu, Care cunoaşte după fiinţă pe Tatăl – aşa cum cunoaşte Cuvântul Mintea care L-a născut –, pe care nu-L poate cunoaşte nici una dintre făpturi fără de El, descoperă pe Tatăl pe care L-a cunoscut, ca Cel ce este cuvântul Lui după fire; de aceea i se zice: *Înger-vestitor al marelui sfat*"[6].

Fiul „e numit Înger după lucrare, cum zice proorocul Isaia: *Înger de mare sfat*. Căci Însuşi Domnul a zis: *Cele ce*

[1] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XIV, 3
[2] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XXV
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhi*, 31
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XI, 7
[5] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 70
[6] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 122

le-am auzit de la Tatăl, acelea le voi vesti vouă (Ioan 12, 50)"[1]. Aceasta pentru că „şi cuvântul şi porunca şi voia şi sfatul [lui Dumnezeu şi Tatăl] ni le-a adus nouă Cuvântul ipostatic al Lui, făcându-se Înger al acestui mare şi minunat sfat mai presus de fire"[2].

„Iar dacă semnul puterii Domnului nostru Iisus Hristos este crucea pe care a purtat-o pe umerii Lui, se cuvine să ştim ce a voit să arate când a rânduit şi a răbdat acestea în chip atât de tainic. Spun cei pricepuţi în simboluri că umărul este dovada făptuirii, iar crucea, a nepătimirii, ca una ce pricinuieşte mortificarea. Deci, prin aceste ghicituri, Domnul şi Dumnezeul nostru, împlinind amândouă cele înfăţişate prin aceste ghicituri (adică făptuirea şi nepătimirea desăvârşită), în aşa fel ca făptura să nu fie coruptă prin slava deşartă, prin cele ce le-a făcut a arătat ce au să facă şi cei ce ascultă de El. El aproape că strigă în chip pătrunzător: Acesta este simbolul puterii Mele. Deci oricine din voi doreşte această putere, să se lepede de sine, să-şi ia crucea sa şi să-Mi urmeze Mie; adică, să ia făptuirea omorâtoare a patimilor, bunătatea şi libertatea de orice pizmă. Prin aceasta a arătat că doreşte ca toţi să primească asemenea Lui această putere. [...] Întrucât firea raţională a oamenilor se înalţă prin făptuire şi prin nepătimirea unită cu ea, înseamnă că Însuşi Hristos Se înalţă împreună, adică Hristos ne ajută să ne facem asemenea Lui, înălţându-ne treptat şi după o ordine, prin făptuirea nepătimitoare, la contemplaţia cunoscătoare a naturii şi, de la aceasta, se mişcă mai departe la tainica iniţiere teologică (cunoştinţa de Dumnezeu)"[3].

„Un copil S-a născut astăzi şi I s-a dat numele *Minune*[4]; căci o minune este că Dumnezeu ni S-a arătat ca un Prunc"[5].

6: **Mare va fi stăpânirea Lui şi păcii Lui nu-i va fi hotar. Pe tronul lui David va şedea şi peste împărăţia Sa, ca**

[1] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, II, 13
[2] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 74
[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 97
[4] Sfetnic minunat.
[5] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, I, 9

s-o cârmuiască întru fericire şi s-o apere prin judecată şi dreptate, de acum şi până-n veac. Râvna Domnului Atotţiitorului va face acestea.

Versetele 1-6: „Profeţie mesianică de o mare claritate şi frumuseţe: Pruncul minunat va elibera poporul din robia întunericului, îl va îmbrăca în lumină şi va şedea pe tronul lui David, întemeind o împărăţie a păcii universale"[1].

Aici e văzut tot Hristos: „Isaia când L-a numit *înger de mare sfat*, oare nu a vestit el de mai înainte că, venind în lume, El avea să fie învăţător al lucrurilor pe care avea să le propovăduiască?"[2]. „Cine este, dar, Copilul, după chipul căruia suntem noi copii? [...] O, Dumnezeule mare! O, Copil desăvârşit! Fiul în Tatăl şi Tată în Fiu. Şi cum să nu fie desăvârşită cunoştinţa Acelui Copil, care se întinde asupra noastră, asupra tuturor copiilor, îndrumând pe toţi copiii Lui?"[3].

Ne gândim aici şi la lucrarea lui Hristos, Cel „ce a venit la tot neamul omenesc, cu cuvântul şi învăţătura Lui, pe cât putea să-L cuprindă fiecare din cei ce au dat de El. Lucrarea aceasta era nu numai a unui înger simplu, ci a *Îngerului de Mare Sfat*, precum s-a exprimat proorocul despre Cel care a vestit oamenilor *Sfatul cel mare* al lui Dumnezeu şi Tatăl tuturora, cu privire la El"[4].

Păcii Lui nu-i va fi hotar: „prin pacea care întrece toată mintea şi nu are nici un hotar ne învrednicim de împăcarea cu Dumnezeu şi întreolaltă"[5]. „Cel credincios, chiar dacă grăieşte către eretici sau necredincioşi, sau se împotriveşte lor, nu se tulbură în veac. Căci are înăuntru pe Hristos, Căpetenia păcii şi a liniştii. Ba unul ca acesta, împotrivindu-se în chip paşnic, cu iubire, poate aduce la cunoştinţa Mântuitorului nostru Iisus Hristos mulţi eretici şi necredincioşi"[6]. „Ca un prunc ai ieşit

[1] BBVA, p. 899
[2] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, LXXVI
[3] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 24,2-3
[4] Origen, *Contra lui Celsus*, V, 53
[5] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de capete*, 9
[6] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 58

din mine, Tu Care eşti tare ca un uriaş. O minune eşti Tu, aşa cum te-a numit Isaia, cel care Te-a vestit"[1].

7: **Moarte a trimis Domnul asupra lui Iacob şi a venit asupra lui Israel.**

Versetele 7-20: „Profeţie împotriva Regatului de Nord"[2].

8: **Şi tot poporul lui Efraim şi cei ce locuiesc în Samaria vor cunoaşte, ei, cei ce-n trufie şi-n inimă semeaţă zic:**

9: **„Cărămizile au căzut, ci veniţi, să cioplim pietre şi să tăiem duzi şi cedri, şi să ne zidim turnuri!...".**

10: **Şi Domnul îi va zdrobi pe cei ce se ridică-mpotriva Lui pe muntele Sionului, iar pe vrăjmaşii Săi îi va risipi:**

11: **Siria de la Soare-Răsare şi pe Elinii de la Soare-Apune, cei ce-l mănâncă pe Israel cu toată gura. Pentru toate acestea, mânia Lui nu s-a dus, ci mâna Sa e încă înaltă.**

12: **Dar poporul nu s-a întors până ce a fost lovit; ei pe Domnul nu L-au căutat.**

13: **Aşa că Domnul a luat de la Israel capul şi coada, ce e mare şi ce e mic, într-o singură zi:**

14: **omul bătrân şi cei ce cată la faţa omului (aceştia sunt capul), profetul care învaţă fărădelegea (aceştia sunt coada).**

„*A căta la faţa omului* (cu referire îndeosebi la judecători): a fi părtinitor; a-i da dreptate nedreptului în dauna celui nevinovat"[3].

„Pentru Grigorie cel Mare (ACCS, p. 81), *capul* reprezintă casta preoţească, iar *coada* sunt profeţii. Când cad căpeteniile, trupa, care le urmează, cade şi ea. Biserica este lovită şi slăbită în persoana membrilor săi bolnavi când cei care par să fie partea ei tare sunt corupţi"[4].

15: **Şi cei ce-l fericesc pe poporul acesta îl vor amăgi şi-l vor amăgi până ce-l vor înghiţi.**

---

[1] Sf. Efrem Sirul, *Imne-dialog*, II, 8
[2] SEP 6/I, p. 97
[3] BBVA, p. 900
[4] SEP 6/I, p. 98

16: **De aceea Domnul nu Se va veseli de tinerii lor, nici nu va avea milă de orfanii şi văduvele lor, că toţi sunt nelegiuiţi şi răi şi fiece gură nedreptate grăieşte. Pentru toate acestea, mânia Lui nu s-a dus, ci mâna Sa e încă înaltă.**

17: **Ca focul va arde fărădelegea, în foc se va mistui ca iarba uscată, în desişurile pădurii va arde şi toată preajma dealurilor o va înghiţi.**

18: **De aprinderea mâniei Domnului pământul întreg se-aprinde şi ars ca de foc va fi poporul. Nici un om nu va avea milă de fratele său,**

Dacă „cineva a rămas până acum uscat din vina sa şi nu a adus nici un rod, ci doar *spini şi mărăcini* (cf. Facerea 3, 18), ca şi cum ar fi produs hrană pentru foc, pe sine se face *hrană focului*, urmând celor pe care le-a oferit"[1].

19: **ci se va răsuci spre dreapta fiindcă-i va fi foame şi va mânca din cele ce-s de-a stânga; şi nu se va sătura omul mâncând carnea braţului său.**

20: **Că va mânca Manase carnea lui Efraim şi Efraim pe a lui Manase, căci ei împreună îl vor împresura pe Iuda. Pentru toate acestea, mânia Lui nu s-a dus, ci mâna Sa e încă înaltă.**

„Efraim şi Manase: cele două triburi care, după tradiţie, se trag din cei doi fii ai lui Iosif.

Numele lor sunt folosite adesea pentru a indica întreg Regatul de Nord. Aluzie aici la războiul siro-efraimit"[2].

CAPITOLUL 10 – *Vai celor nedrepţi; vai Asirienilor. Mica rămăşiţă. Pieirea Asirienilor*

1: **Vai celor ce scriu răutate! Căci ei, când scriu, răutate scriu,**

2: **strâmbă făcând pricina sărmanilor şi răpind dreptatea celor săraci ai poporului Meu, în aşa fel încât văduva să le fie de pradă şi orfanul de jaf!**

---

[1] Origen, *Omilii la Geneză*, I, 2

[2] SEP 6/I, p. 99

3: **Ce oare vor face ei în ziua cercetării? Că necaz de departe va veni peste voi, şi la cine veţi alerga să vă scape? Şi unde oare vă veţi lăsa mărirea**

4: **ca să nu cădeţi în robie? Pentru toate acestea, mânia Lui nu s-a dus, ci mâna Sa e încă înaltă.**

Versetele 1-4 reprezintă un „avertisment pentru profeţii mincinoşi (şi eretici în general), ca şi pentru judecătorii care strâmbă dreptatea"[1].

5: **Vai lor, Asirienilor! Toiagul mâniei Mele, urgie e-n mâinile lor.**

Versetele 5-19 sunt îndreptate împotriva regelui Asiriei.

6: **Urgia Mi-o voi trimite asupra unui neam nelegiuit, şi poporului Meu îi voi porunci să prade şi să jefuiască şi să calce-n picioare cetăţile, şi pulbere să le facă.**

„Asirienii (păgâni) devin instrumentul lui Dumnezeu, prin care El Îşi pedepseşte poporul pentru nelegiuirile lui. Cu toate acestea, poporul păgân (instrumentul) nu scapă de mânia, certarea şi pedeapsa divină, ca unul care s-a încrezut în forţele proprii, avându-şi drept imbold trufia, lăcomia şi setea de putere (Teodoret de Cir, Sfântul Vasile cel Mare, Sfântul Chiril al Ierusalimului). Pe aceeaşi linie de gândire, Atila era supranumit de către contemporanii săi creştini *biciul lui Dumnezeu*"[2].

7: **Dar el nu aşa a gândit şi nu aşa cu sufletul a socotit; ci şi-a schimbat gândul; iar aceasta, ca să nimicească neamuri, şi nu puţine.**

„Poporul asirian nu ştia că el e instrumentul lui Dumnezeu şi că de la Acesta a primit capacitatea de a distruge neamuri"[3].

8: **Iar dacă-i vor zice: „Tu singur eşti domn",**

9: **atunci el va răspunde: „Oare nu eu am luat ţara de deasupra Babilonului şi a Halanului, unde s-a zidit turnul? Şi tot eu am luat Arabia şi Damascul şi Samaria.**

---

[1] BBVA, p. 900
[2] BBVA, p. 900
[3] BBVA, p. 900

10: **Aşa cum le-am luat pe acestea, tot astfel voi lua toate regatele. Văitaţi-vă, voi, idoli în Ierusalim şi-n Samaria!".**

„Teodoret de Cir pune aceste cuvinte (vv. 9-10) în gura regelui Senaherib al Asiriei"[1].

11: **„Că precum i-am făcut Samariei şi idolilor ei, aşa-i voi face Ierusalimului şi idolilor lui".**

„Eusebiu atribuie cuvintele acestui verset lui Dumnezeu: pedepsirea Samariei (prin mijlocirea Asirienilor) poate fi un exemplu pentru locuitorii Ierusalimului şi un avertisment spre a-şi părăsi idolatria"[2].

12: **Şi va fi că atunci când Domnul va isprăvi de făcut toate lucrurile în muntele Sionului şi în Ierusalim, voi pedepsi mintea cea mândră, chiar pe aceea a regelui Asirienilor şi trufaşa înălţime a privirii lui;**

13: **că a zis: „Cu faptă tare şi cu înţelepciunea priceperii voi mişca hotarele neamurilor şi puterea lor o voi prăda şi voi clătina cetăţile locuite;**

„După Ieronim (ACCS, p. 84), *domnul asirienilor* cade în păcatul slavei deşarte. Toate celelalte păcate sunt vrednice de mila Domnului, dacă sunt supuse cu smerenie judecăţii lui Dumnezeu. Numai mândria, din cauză că se slăveşte pe sine însăşi peste valoarea ei, se împotriveşte lui Dumnezeu. Cel ce face adulter, sau curvarul, nu îndrăzneşte să-şi ridice ochii la cer, ci, călcându-şi pe suflet, cere mila lui Dumnezeu. În acest fel conştiinţa lui se pleacă spre pământ şi se smereşte, iar sufletul i se ridică la cer"[3].

14: **şi cu mâna mea voi lua întreaga lume ca pe un cuib; ca pe nişte ouă părăsite le voi ridica şi nimeni nu va fi care să-mi scape sau să grăiască împotrivă-mi".**

Dacă aceste vorbe sună fals rostite fiind de un muritor, atrăgând pedeapsa, ele sunt potrivite când sunt raportate la Dumnezeu, „Care ţine întreaga lume în mână ca pe un cuib,

[1] BBVA, p. 901
[2] BBVA, p. 901
[3] SEP 6/I, p. 101

[...] în Care se află întreg spaţiul, dar El nu este în spaţiu, Cel ce este ultima frontieră a universului"[1].

15: **Oare se va slăvi pe sine securea fără cel ce taie cu ea? Oare se va înălţa ferăstrăul fără de cel care-l trage? Tot aşa dacă-i vorba de un toiag sau de o cârjă.**

„După cum fierul taie, despică, ară, plantează, dar nu face toate acestea decât dacă este mânuit – altul este cel care-l mişcă şi conduce, iar de se toceşte îl pune în foc şi-l reînnoieşte – tot aşa şi omul, cu efort şi trudă face binele, dar Domnul lucrează în el în chip tainic. Şi, pe când este copleşit de osteneală şi necaz, El îi mângâie şi înnoieşte inima, după cum spune şi profetul: *Nu cumva se va preaslăvi securea fără cel ce trudeşte cu ea, sau va fi slăvit fierăstrăul fără de cel ce-l mânuieşte?*"[2].

16: **Dar nu va fi aşa; ci Domnul Atotţiitorul va trimite peste cinstea ta ocară, iar peste slava ta foc arzător se va aprinde.**

17: **Foc va fi lumina lui Israel şi cu pară de foc îl va sfinţi şi va mânca pădurea ca pe fân.**

După Origen, *fânul* reprezintă păcatele, versetul vorbind despre nimicirea acestora[3]. „*Lumina lui Israel*: aceasta este evlavia, spune Theodoret (*ad loc.*), iar Ambrozie consideră că este vorba de Duhul Sfânt"[4].

18: **În ziua aceea se vor mistui munţii şi dealurile şi codrii; şi [focul] va înghiţi totul, de la suflet pân-la trup, iar cel ce va fugi va fi ca unul care fuge de văpaie.**

„*Munţii şi dealurile şi pădurile*: în tâlcuirea Părinţilor sunt regii, căpeteniile şi *stearpa gloată*"[5].

19: **Iar cei ce vor rămâne din ei, vor fi atât de puţini la număr, încât şi un copil îi va scrie.**

20: **Şi va fi în ziua aceea că rămăşiţa lui Israel nu se va mai aduna laolaltă, iar cei mântuiţi ai lui Iacob nu**

---

[1] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XVI, 6
[2] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXXVII, 11
[3] Cf. Origen, *Despre principii*, IV, 4,6
[4] SEP 6/I, p. 102
[5] SEP 6/I, p. 102

vor nădăjdui în cei ce i-au năpăstuit, ci vor nădăjdui în Dumnezeul cel sfânt al lui Israel, întru adevăr,

21: **şi fi-va rămăşiţa lui Israel [încrezându-se] în Puternicul Dumnezeu.**

„După Augustin, *rămăşiţa* îi reprezintă pe evreii care au crezut în Hristos (ACCS, p. 88).

Grigorie cel Mare spune că evreii vor primi credinţa la sfârşitul lumii, atunci când ei înşişi se vor întoarce ca să mărturisească puterea Răscumpărătorului nostru (ACCS, p. 89)"[1].

„Nu întreg Israelul a căzut din nădejde. Căci s-a mântuit rămăşiţa, după cuvântul proorocului"[2].

22: **Şi chiar de va fi poporul lui Israel ca nisipul mării, doar o rămăşiţă a lui va scăpa; cuvânt ce se plineşte şi se scurtează întru dreptate;**

23: **că scurt cuvânt va face Domnul, Domnul puterilor, în toată lumea.**

„Când Cuvântul lui Dumnezeu, adică Domnul nostru Iisus Hristos, a venit pentru toţi şi, adunând la un loc deopotrivă pe toţi, învăţaţi şi neînvăţaţi, de ambele sexe şi de orice vârstă, le-a spus învăţăturile mântuirii, a făcut un tot unitar şi succint al învăţăturilor Sale, pentru ca să nu încarce memoria celor ce-şi însuşesc învăţătura cerească, ci pentru ca ei să prindă repede ce e necesar din domeniul credinţei"[3].

24: **Pentru aceasta zice Domnul Atotţiitorul: „Tu, poporul Meu, cel ce locuieşti în Sion, nu te teme de Asirieni pentru aceea că El cu toiag te va bate; că Eu lovire voi aduce peste tine, ca să-ţi aduci aminte de drumul Egiptului.**

25: **Că încă puţin şi urgia va înceta; dar mânia Mea împotriva sfatului lor va fi".**

26: **Şi Domnul, Dumnezeul puterilor, va stârni vrăjmaşi asupră-le – ca loviturile lui Madian în locul necazului –; şi mânia Lui va fi în calea mării, chiar în calea ce duce spre Egipt.**

---

[1] SEP 6/1, p. 103

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV

[3] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre rugăciunea domnească*, XXVII

27: **Şi va fi că-n ziua aceea jugul său va fi luat de pe umerii tăi şi frica lui de la tine, iar jugul de pe umerii voştri va fi nimicit.**

Versetele 24-27 sunt un îndemn la încredere în Dumnezeu.

28: **Că va sosi la cetatea Aiat şi va trece la Migron, iar la Micmaş îşi va lăsa tărhaturile.**

29: **Şi va trece valea şi va veni la Aiat; de frică va fi cuprinsă Rama, cetatea lui Saul;**

30: **fiica lui Gallim va fugi (înalţă-ţi glasul, fiică a lui Gallim!),**

31: **Madmena s-a înspăimântat, ca şi locuitorii din Ghebim.**

32: **Îndemnaţi-i astăzi să rămână-n vale; mângâiaţi cu mâna muntele, pe fiica Sionului, şi chiar pe voi, coline din Ierusalim!**

33: **Iată, Stăpânul, Domnul Atotţiitorul, cu putere îi va scutura pe cei umpluţi de slavă; cei înalţi în semeţie vor fi zdrobiţi, iar trufaşii fi-vor umiliţi;**

34: **Trufaşii vor cădea de sabie, iar Libanul laolaltă cu cei trufaşi va să cadă.**

Versetele 28-34 descriu o invazie venită de la miazănoapte.

„*Libanul cu cei înălţaţi*: adică idolii, care erau cinstiţi cu jertfe aduse pe înălţimile din acest ţinut (Theodoret, *ad loc.*)"[1].

CAPITOLUL 11 – *O nouă vestire a lui Mesia. Întoarcerea celor robiţi*

1: **Toiag din rădăcina lui Iesei se va ivi şi floare din rădăcina lui se va ridica.**

„Dacă Mesia Se va naşte din tânăra care-L va purta în pântece feciorelnic (7, 14), fecioara însăşi se va trage din neamul lui David (al cărui tată se numea Iesei) vestire făcută de însuşi regele-poet (Psalmi 131, 11; 88, 35-36). În limbajul biblic, *toiag* înseamnă *sceptru*"[2].

[1] SEP 6/I, p. 105
[2] BBVA, p. 902

„*Toiagul* e pentru cei pedepsiți, *floarea* pentru cei drepți”[1]. „Oare nu este El Însuși [Hristos – n. n.] *floarea din tulpină* a profetului, [care a răsărit] *din rădăcina lui Iesei*? Iar rădăcina lui Iesei este neamul lui David, tulpina din [această] rădăcină oare nu este Maria, [urmașă a lui] David și floare din această tulpină, fiul Mariei, Care este numit Iisus Hristos? Oare rodul nu va fi Însuși [Hristos]?”[2]. „Cum zice că va răsări toiag și floare din rădăcina lui Iesei, decât că prin aceasta marele Isaia vestește arătarea Domnului în trup?”[3]. Într-o altă lectură: „Întocmai cum se ridică un vlăstar din pământ, așa a luat ființă și Fiul în pântecele Fecioarei, ridicându-Se din pământ ca o floare cu bun miros, cum zice Isaia: *O Mlădiță va ieși din tulpina lui Iesei și un Lăstar din rădăcina lui va da*. Rădăcina e neamul iudeilor, mlădița e Maria, iar lăstarul Mariei e Hristos. Propriu-zis mlădița e de neam împărătesc, din casa și din țara lui David (cf. Luca 1, 27), iar lăstarul ieșit din ea este Hristos, Care a spălat urâciunea necurăției omenești, revărsând în locul ei buna mireasmă a vieții veșnice”[4].

2: **Duhul lui Dumnezeu se va odihni peste El, Duhul înțelepciunii și al înțelegerii, Duhul sfatului și al tăriei, Duhul cunoașterii și al evlaviei;**

- Primul stih: „prefigurarea imaginii de la Botezul lui Iisus”[5].

„În toți cei care au profețit *S-a odihnit Duhul Sfânt*, dar în nimeni nu S-a odihnit ca în Mântuitorul”[6].

3: **Duhul temerii de Dumnezeu Îl va umple; nu după slava de dinafară va judeca, nici după cele spuse va mustra;**

Slava de dinafară: „strălucirea aparentă a puternicului sau bogatului, care pretind că dreptatea e întotdeauna de partea lor”[7].

---

[1] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, II, 3
[2] Tertulian, *Despre trupul lui Hristos*, XXI, 5
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, *Cuvânt înainte către Olimpiada*
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhi*, 19
[5] BBVA, p. 902
[6] Origen, *Omilii la Cartea Numerii*, VI, 3
[7] BBVA, p. 902

„Prin aceste cuvinte Isaia arată că este un singur Duh neîmpărţit, dar lucrările Lui sunt felurite"[1]. „Duhul Sfânt are diferite numiri, dar este unul şi acelaşi Duh Sfânt; este viu şi ipostatic şi totdeauna împreună cu Tatăl şi cu Fiul"[2].

„Sfântul Isaia Proorocul spune în profeţia sa că şapte Duhuri se vor odihni peste Mântuitorul, Care va răsări din rădăcina lui Iesei. Desigur, el nu susţine existenţa a şapte Duhuri ale lui Dumnezeu, ca să înveţe şi pe alţii să gândească aşa, ci a numit *Duhuri* lucrările unuia şi aceluiaşi Duh Sfânt, pentru că în fiecare lucrare Se află întreg şi fără împuţinare Duhul Sfânt, Care lucrează pe măsura celui în care lucrează"[3]. „Este bun numărul şapte, pe care noi nu-l socotim după obiceiurile pitagoreilor sau ale altor filosofi, ci după forma şi împărţirea harului duhovnicesc. Şapte sunt virtuţile principale ale Sfântului Duh, pe care le-a cuprins cu mintea sa profetul Isaia"[4]. „Duhul temerii de Dumnezeu se arată în înfrânarea cu fapta de la păcate; duhul tăriei, în pornirea şi mişcarea plină de râvnă spre lucrarea şi împlinirea poruncilor; duhul sfatului, în deprinderea discernământului care ne ajută să împlinim cu raţiune poruncile dumnezeieşti şi să deosebim cele bune de cele rele; duhul ştiinţei ne face să ştim fără greşeală modurile activităţii virtuoase, după care lucrând nu cădem nicidecum din dreapta judecată a raţiunii; duhul cunoştinţei ne dă putinţa să cuprindem cu mintea raţiunile din porunci, pe care se întemeiază modurile de activitate ale virtuţilor; duhul înţelegerii este consimţământul afectuos al sufletului cu modurile şi raţiunile poruncilor, sau mai bine zis prefacerea lui în acelea, prefacere prin care se produce o fuziune a puterilor noastre naturale cu modurile şi raţiunile poruncilor; duhul înţelepciunii ne face să ne înălţăm la cauza raţiunilor duhovniceşti prin porunci şi la unirea cu ea"[5]. Căutând să dobândim aceste haruri, se cuvine să începem într-o anumită ordine: „Când e

[1] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XVI, 30
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XVII, 5
[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 29
[4] Sf. Ambrozie, *Scrisori*, XLIV, 3
[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 54

vorba de cele şapte daruri ale Duhului, dacă nu începe cineva de la frică nu poate urca la celelalte"[1]. „Văd pe mulţi că iau prin aceste războaie [duhovniceşti – n. n.] frica dumnezeiască şi prin frică au dobândit lucrarea celorlalte virtuţi. De aş fi avut şi eu credinţă ca ei, aş fi aflat temerea, prin care aş fi primit binecredincioşia, cum zice proorocul, şi cunoştinţa, din care se nasc tăria şi sfatul, înţelegerea şi înţelepciunea Duhului, în cei ce stăruie lângă Dumnezeu întru negrijă şi întru îndeletnicirea cu dumnezeieştile Scripturi, cu răbdare"[2]. „Darurile Duhului Sfânt fiind şapte, Scriptura, începând de la cel dintâi, le numără de la înţelepciune şi coboară spre sfârşit până la frica dumnezeiască a Duhului. [...] Noi însă trebuie să începem de la temerea care curăţeşte, adică de la frica de chinuri, ca prin aceasta, depărtându-ne mai întâi de rău şi curăţindu-ne prin pocăinţă de petele păcatului, să ajungem la frica duhului cea curată, mergând pe calea ce duce la ea şi odihnindu-ne în ea de toată lucrarea virtuţii"[3]. „Aceste lucrări [ale Duhului] Isaia le-a numit şapte, iar la Evrei şapte înseamnă multe. [...] De altfel, însuşi cel mai cu glas dintre prooroci a arătat limpede nu numai deosebirea acestor lucrări de fiinţa dumnezeiască, folosindu-se de număr, ci a înfăţişat şi însuşirea lor de necreate, spunând că *se odihnesc*[4]. Căci a se odihni e propriu unei demnităţi mai înalte"[5].

4: **ci El va judeca pricina celui smerit şi-i va mustra pe umiliţii pământului; şi va lovi pământul cu cuvântul gurii Sale; cu suflarea buzelor Sale îl va nimici pe cel fără Dumnezeu.**

5: **Mijlocul Său va fi încins cu dreptate, cu adevăr învelite coastele Lui.**

---

[1] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, I, 3

[2] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, II, 24

[3] Nichita Stithatul, *Capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 188

[4] *Lucrările* Duhului *odihnesc* peste (în) primitor.

[5] Sf. Grigorie Palama, *Capete despre cunoştinţa naturală*, 70 – lucrările Duhului iau multe aspecte, potrivindu-se fiecărui primitor; cuvântul pledează apoi pentru caracterul necreat al acestora, ele izvorând din Duhul Cel necreat.

6: **Şi lupul va paşte împreună cu mielul, şi leopardul se va odihni împreună cu iedul; viţelul şi leul şi taurul împreună vor paşte, şi un copilaş îi va păzi;**

„Animalele reprezintă, după Sfântul Ioan Gură de Aur, diversitatea caracterelor, temperamentelor şi poziţiilor sociale ale oamenilor, iar Theodoret explică: lupul este rapace; mielul, blând şi gingaş; leopardul, subtil, viclean, schimbător, căci e pestriţ; iedul, simplu şi fără răutate; leul, orgolios şi dominator; taurul, îndrăzneţ. ♦ *vor paşte laolaltă, şi un copilaş îi va mâna*: acest lucru îl vedem împlinit în Biserică: împăraţi şi supuşi, generali şi soldaţi, meşteşugari, slugi şi cerşetori participă la Sfânta Împărtăşanie, ascultă aceleaşi cuvinte, sunt împreună vrednici de aceeaşi baie a Botezului şi *un Prunc* îi călăuzeşte (Theodoret, *ad loc.*)"[1].

7: **boul şi ursul împreună vor paşte şi puii lor vor fi laolaltă, iar leul întocmai ca boul se va hrăni cu paie;**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) vede în schimbarea hranei un simbol al neamurilor, care îşi schimbă *dieta* duhovnicească: trec de la năluciri, iluzii şi minciuni, *id est* de la idolatrie, la hrănirea cu adevărul Evangheliei"[2].

„Iudeul este numit simbolic *bou*, pentru că stă sub jugul legii şi este socotit animal curat, pentru că are copita despicată în două şi rumegă (Levitic 11, 3); cel dintre neamuri, însă, este arătat simbolic prin *urs*, pentru că-i necurat şi-i fiară sălbatică; animalul acesta naşte o carne fără formă şi numai prin limbă arată că e fiară; aşa şi cel dintre neamuri, dacă se întoarce la Dumnezeu, prin Cuvânt, dobândeşte o altă formă, pentru că se îmblânzeşte viaţa lui sălbatică şi, fiind domesticit, ajunge curat ca boul"[3].

8: **un copilaş îşi va pune mâna pe culcuşul aspidelor şi pe cuibul puilor de aspidă,**

„După Theodoret, *mâna*, în sens figurat, poate fi cuvântul pe care apostolul Pavel l-a rostit în Areopag, cuvânt care

[1] SEP 6/I, p. 106
[2] SEP 6/I, p. 106
[3] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 50, 2-3

pătrunde în *gaura viperelor*, adică în urechile filozofilor, pentru a alunga demonii cuibăriţi în inima lor (*ad loc.*)"[1].

De aici, o cerere adresată lui Hristos: „Tu, care faci ca picioarele celor credincioşi să calce nevătămate peste şerpi şi peste scorpioni (cf. Luca 10, 19), să meargă peste vipere şi peste vasilisci (cf. Psalmi 90, 13), să culce la pământ pe lei şi pe draci, întăreşte-ne în îndrăzneala neînfricată a nevinovăţiei noastre neabătute"[2]. „Pruncul s-a jucat cu vipera şi a călcat în picioare şarpele. Şi a făcut-o pe Eva să uite veninul care a intrat în ea de la omorâtorul şarpe care prin viclenia lui a prăvălit-o în iad"[3].

9: **iar ele nu-i vor face rău şi nici nu vor putea să nimicească pe cineva în muntele Meu cel sfânt, fiindcă totul s-a umplut de cunoaşterea Domnului, aşa cum apa cea multă acoperă mările.**

„Versetele 6-9: pacea universală pe care o va instaura Mesia"[4].

Apa cea multă: „simbol al Sfintei Scripturi, care a cuprins lumea întreagă, al cărei simbol este *marea*"[5].

„Mântuitorul a făcut aceasta ca, precum toate le umple, fiind de faţă pretutindeni, aşa să umple toate de cunoştinţa Lui, cum spune şi dumnezeiasca Scriptură"[6].

Hristos „a dat din Sine cu îmbelşugare un râu de apă, deşi Israil L-a negat nebuneşte, şi a adăpat toată adunarea şi a inundat lumea cu undele ei sfinte şi dumnezeieşti"[7].

10: **Şi-n ziua aceea va fi rădăcina lui Iesei, El, Cel ce Se va ridica să domnească peste neamuri; în El vor nădăjdui toate neamurile, şi plină de slavă Îi va fi odihna.**

Plină de slavă Îi va fi odihna sau *odihna Lui va fi cinstire* (SEP 6/I): „Sfântul Ioan Gură de Aur aplică aceste cuvinte

---

[1] SEP 6/I, p. 106
[2] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, VII, 1
[3] Sf. Efrem Sirul, *Imne-dialog*, I, 3
[4] BBVA, p. 902
[5] SEP 6/I, p. 106
[6] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XLV
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, III

mormântului lui Hristos, loc de veneraţie pentru creştini. Eusebiu nu înţelege prin *odihnă* moartea, ci slava lui Hristos, care urmează învierii din morţi, şi domnia asupra tuturor neamurilor (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 51, nota 3). Sfântul Vasile cel Mare (*ibidem*) arată că *odihna* este darul făcut de Hristos celor care Îl iubesc, adică sfinţilor, în duhul cărora Hristos Îşi găseşte sălaş de odihnă"[1]. Profeţii „n-au lăsat neînsemnat nici faptul că prin venirea Mântuitorului toate neamurile au început să cunoască pe Dumnezeu"[2].

Versetul e pus alături de Matei 3, 4: *Va vedea tot tru-pul mântuirea lui Dumnezeu.* „Pretutindeni se arată că până la marginile lumii se va răspândi puterea şi cunoştinţa acestor Evanghelii, că neamul omenesc se va schimba: din sălbatic şi aspru va ajunge paşnic şi blând"[3].

11: **Şi-n ziua aceea va fi că Domnul Îşi va arăta iarăşi mâna, ca să-Şi arate râvna pentru rămăşiţa rămasă a poporului Său, cea care va rămâne la Asirieni şi cea din Egipt şi din Babilon şi din Etiopia şi de la Elamiţi, de la Soare-Răsare şi din Arabia.**

12: **Şi semn va ridica întru neamuri, şi pe cei pierduţi ai lui Israel îi va aduna şi pe cei risipiţi ai lui Iuda îi va strânge din cele patru laturi ale pământului.**

„Pentru Părinţii Bisericii, acest *semn* este crucea, prin care a călăuzit spre adevăr pe cei din Israel şi Iuda, care erau în rătăcire împreună cu neamurile"[4].

13: **Gelozia lui Efraim se va spulbera, iar vrăjmaşii lui Iuda vor pieri;Efraim nu-l va mai gelozi pe Iuda, iar Iuda nu-l va mai necăji pe Efraim.**

14: **Şi vor zbura pe corăbiile Filistenilor şi-n acelaşi timp vor prăda marea şi pe cei ce vin de la Soare-Răsare şi Idumeea; şi-şi vor întinde mâinile întâi asupra lui Moab, dar fiii lui Amon li se vor supune primii.**

---

[1] SEP 6/I, p. 107
[2] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXV
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, X, 3
[4] SEP 6/I, p. 107

15: **Şi va pustii Domnul marea Egiptului[1], şi mâna peste Râu[2] Şi-o va pune cu vânt năprasnic şi va lovi cele şapte braţe ale lui cât să fie trecute cu piciorul.**

Textul Masoretic are *limba de mare a Egiptului*. După Sfântul Grigorie cel Mare, „*limba* simbolizează ştiinţa profană, falsa înţelepciune a acestei lumi, este *limba* Leviatanului pe care Hristos a legat-o prin întruparea Sa. ♦ Pentru Theodoret (*ad loc.*), *râul* este un mod figurat de a desemna rătăcirea, căci, spune el, egiptenii idolatri îşi întemeiază nădejdea de viaţă pe *zeul* Nil. Iar *suflarea năprasnică* este autoritatea sfinţilor prin care s-au ruinat jertfelnicele idolilor şi s-a interzis prin lege cultul demonilor"[3].

16: **Şi trecătoare va fi pentru poporul Meu cel rămas în Egipt; lui Israel îi va fi, ca în ziua când a ieşit el din ţara Egiptului.**

„Profetul face mereu o paralelă între acţiunea eliberatoare a lui Dumnezeu din timpul Exodului cu cele pe care le va săvârşi din nou pentru a-şi elibera *rămăşiţa sfântă*"[4].

CAPITOLUL 12 – *Cântarea celor răscumpăraţi*

„Imn alcătuit după modelul Cântării lui Moise din Ieşirea 15,1-8"[5].

1: **Şi-n ziua aceea vei zice: Pe Tine Te voi binecuvânta, Doamne, că Te-ai mâniat pe mine, dar Ţi-ai întors mânia şi m-ai miluit.**

2: **Iată, Dumnezeul meu e Mântuitorul meu; în El voi nădăjdui şi-ntru El mă voi mântui şi nu mă voi teme, căci Domnul e slava mea şi lauda mea şi El mi S-a făcut mie spre mântuire.**

3: **Scoateţi dar apă cu veselie din izvoarele Mântuitorului!**

---

[1] Marea Roşie.
[2] Nil.
[3] SEP 6/I, p. 108
[4] SEP 6/I, p. 108
[5] BBVA, p. 903

„Textul Masoretic: *din izvoarele mântuirii*"[1]. Se spun acestea „căci Biserica e foarte destoinică şi tare în puterea de-a scoate cuvântul de viaţă făcător din *izvoarele Mântuitorului*"[2]. Sau: „că dumnezeieştii ucenici sunt cu adevărat izvoare care ne izvorăsc nouă cuvântul mântuitor şi trebuincios pentru viaţă, o arată foarte bine Dumnezeul tuturor celor îndreptaţi prin lege"[3].

„*Scoate apă din izvoarele mântuirii*, adică umple-ţi sufletul cu Evanghelia Mântuitorului"[4].

4: **Şi vei zice-n ziua aceea: În cântări lăudaţi-L pe Domnul, în strigare chemaţi-I numele; vestiţi întru neamuri faptele Lui cele slăvite, faceţi amintire că numele Lui s-a înălţat.**

5: **În cântări lăudaţi numele Domnului, că lucruri înalte a făcut; asta vestiţi în tot pământul!**

Cuvinte ce se recomandă să le rostim în vreme de încercări şi ispite (alături de versetul al doilea)[5].

6: **Bucuraţi-vă şi vă veseliţi voi, cei ce locuiţi în Sion, că-n mijlocul lui S-a înălţat Sfântul lui Israel!**

Textul Masoretic are: *în mijlocul tău*. Putem vedea o vestire a răstignirii, dar şi a Înălţării la cer.

CAPITOLUL 13 – *Vedenia lui Isaia asupra Babilonului*

1: **Vedenia pe care Isaia, fiul lui Amos, a văzut-o asupra Babilonului:**

2: **Ridicaţi un semn pe muntele teşit, glas înălţaţi către ei, nu vă temeţi, faceţi cu mâna semn de chemare, voi, mai-marilor, deschideţi!**

Muntele teşit: „BJ, TOB: *munte pleşuv*; OSTY: *munte despuiat*; RSV: *munte golaş*; ŞERBAN: *muntele şăs*. Grecescul

[1] BBVA, p. 903
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[4] Teolipt al Filadelfiei, *Discursuri către filadelfieni*, I, 9
[5] Cf. Nichita Stithatul, *Capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 257

pedinos = *ceea ce formează o câmpie, ceea ce e situat în câmpie.* Sensul: platou pe vârful unui munte"[1].

„Pentru Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 66, nota 1), *căpeteniile* sunt îngeri cărora Domnul le-a poruncit să deschidă porțile unui loc rezervat puterilor vrăjmașe (*uriașii* – [...] îngerii căzuți), adică *Adâncul* în care sunt închise ca într-o închisoare, de unde vor ieși la sfârșitul lumii pentru a-i pedepsi pe necredincioși. Eusebiu asociază această misiune a îngerilor cu momentul Judecății de Apoi, când se vor aduna toate neamurile la sunetul trâmbiței. După Theodoret, însă, poate fi vorba de îngerii cărora li s-au încredințat neamurile încă de la început: *el a stabilit hotare neamurilor după numărul îngerilor lui Dumnezeu* (Deuteronom 32, 8 – Septuaginta). După Sfântul Chiril al Alexandriei (*ibidem*), aceste căpetenii sunt căpeteniile Babilonului sau sunt Puteri sfinte care luptau alături de armata mezilor"[2].

3: **Eu voi da porunci şi Eu le voi fi călăuză; uriaşi vor veni să-Mi plinească mânia, bucurându-se şi totodată suduind.**

„Dincolo de interpretarea circumstanțelor istorice, această vedenie apocaliptică a profetului inculcă ideea că istoria, chiar în grozăviile ei, se desfăşoară sub controlul lui Dumnezeu şi că neamuri păgâne pot deveni instrumente ale voii Sale"[3].

„După părerea mea, Dumnezeiasca Scriptură numeşte aici *uriaşi* pe oamenii puternici la trup"[4].

4: **Glas de neamuri multe pe munți, asemenea unor neamuri multe, glas de regi şi de neamuri adunate laolaltă; Domnul Atotțiitorul e Cel ce-i porunceşte neamului războinic**

5: **să vină dintr-un ținut de departe, de la marginea temeliei cerului; Domnul şi războinicii Săi vin să nimicească lumea-ntreagă.**

---

[1] BBVA, p. 903
[2] SEP 6/I, p. 110
[3] BBVA, p. 903
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXII, 4

Ţinut de departe: „după Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) este extremul nord, *maxime borealis*, de unde este adus un *neam greu înarmat* [...]. Proorocia asupra Babilonului poate fi şi o alegorie pentru sfârşitul lumii şi războiul Armaghedonului"[1].

6: **Urlaţi!, că aproape este ziua Domnului şi sfărâmarea de la Dumnezeu va veni.**

7: **Drept aceea, fiece mână va slăbi şi fiece suflet de om se va descuraja.**

8: **Bătrânii se vor tulbura şi dureri îi vor cuprinde, ca ale femeii ce naşte; şi se vor plânge unul altuia şi se vor înspăimânta şi faţa şi-o vor schimba ca o flacără.**

SEP 6/I traduce: *se vor tulbura trimişii*, deşi grecescul **πρέσβεις** poate fi înţeles şi ca *bătrâni*, cum a preferat Ananias. „Eusebiu şi Chiril (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 71, nota 3) consideră că aceşti mesageri sunt învăţătorii rătăcirilor, lucrători ai morţii, *mortis servatoris auctores*, interpretare în relaţie cu Ioan 19, 21 (*ad loc.*)"[2].

9: **Că, iată, ziua Domnului vine, fără putinţă de scăpare, zi de mânie şi de urgie, ca să facă lumea pustie şi pe păcătoşii din ea să-i prăpădească.**

„Ascultă ce spun profeţii despre ziua aceea: *Ziua Domnului este nelipsită de mânie şi plină de urgie.* Nu va fi nimeni care să ne apere; nimeni care să ne scape; nicăieri chipul cel blând şi liniştit al lui Hristos. Ci, după cum cei osândiţi în mine, la muncă silnică, sunt daţi pe mâna unor oameni fără de inimă şi nu văd pe niciunul din cunoscuţii lor, ci numai pe cei care-i păzesc, tot aşa va fi şi atunci; dar, mai bine spus, nu aşa, ci chiar cu mult mai cumplit. Aici pe pământ mai poţi să faci o cerere de graţiere împăratului, îl mai poţi ruga să-ţi ridice osânda; dar acolo nu. Cei ce au intrat acolo nu mai scapă, ci rămân acolo, se pârjolesc şi simt atâta durere cât nu se poate spune cu cuvântul. Dacă nimeni nu poate să înfăţişeze prin cuvinte durerile cumplite ale celor arşi cu foc, cu mult mai

[1] SEP 6/I, p. 110
[2] SEP 6/I, p. 111

mult suferințele pricinuite de focul de acolo. Aici pe pământ se termină totul într-o scurtă scurgere de timp; dincolo însă focul arde mereu şi nu se mistuie ce se arde"[1].

10: **Că toate stelele cerului şi Orionul şi toată podoaba cerului nu-şi vor da lumina; şi-n răsăritul soarelui va fi întuneric, iar luna nu-şi va da lumina.**

„Aici poate fi o aluzie la cei care se închină astrelor cu credința deşartă că acestea le determină destinul"[2].

11: **Şi rele voi porunci pentru toată lumea, iar celor necredincioşi le voi cerceta păcatele; mândria nelegiuiților o voi nimici, iar trufia celor semeți o voi umili.**

12: **Cei rămaşi vor fi mai de preț decât aurul nativ; un om va fi mai scump decât nestemata din Safir.**

13: **Căci cerul se va înfuria şi pământul se va cutremura din temeliile lui din pricina aprinderii mâniei Domnului Atotțiitorului în ziua când mânia Sa va veni.**

14: **Şi vor fi cei rămaşi ca un căprior aşternut pe fugă şi ca o oaie rătăcită, şi nimeni nu va fi care să-i adune, aşa ca omul să se întoarcă la poporul său şi să alerge omul către țara sa;**

15: **căci prinsul va fi biruit, iar cei adunați vor cădea de sabie;**

16: **şi pe fiii lor în fața lor îi vor ucide şi le vor prăda casele şi le vor lua femeile.**

17: **Iată, Eu voi stârni împotriva voastră pe Mezi, cei ce nu iau în seamă argintul şi nu au nevoie de aur;**

Mezii: „trib din regiunea muntoasă a Iranului. Cirus, regele lor (devenit astfel în 550), a cruțat Babilonul, dar Xerxe l-a devastat în 483; de atunci el a tot decăzut până ce, în 127, a fost ocupat de Parți"[3].

18: **ei vor sfărâma arcurile celor tineri, şi lor nu le va fi milă de fiii voştri, nici că ochii lor îi vor cruța pe fiii tăi.**

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XLIII, 4
[2] SEP 6/I, p. 111
[3] BBVA, p. 904

19: **Iar Babilonul, al cărui nume e preamărit de regele Caldeilor, va fi ca atunci când Dumnezeu a prăpădit Sodoma şi Gomora;**

20: **în veci nu va fi locuit, nici că va intra cineva în el de-a lungul multor generaţii; nici Arabii vor trece prin el şi nici păstorii în el nu se vor odihni;**

Arabii: „păstorii nomazi ai deşertului siro-arab"[1].

21: **ci fiare sălbatice se vor odihni acolo şi casele se vor umple de urlete, şi gadini se vor sălăşlui acolo, şi diavoli acolo vor dănţui;**

Gadini: „sălbăticiuni fantastice; fiare întraripate"[2]. SEP 6/I a tradus cu *sirene*. „Sfântul Ioan Gură de Aur spune că *onokentaurii* nu există în realitate, dar oamenii numesc astfel un *loc pustiu*, iar Sfânta Scriptură adoptă limbajul obişnuit al oamenilor. După Theodoret (*ad loc.*), este o manieră omenească, probabil sub influenţa mitologiei, de a-i desemna pe demoni, precizând că la vechii greci se numeau *empusa* – un fel de vampir trimis de Hekate (divinitate infernală) pentru a-i înspăimânta pe muritori"[3].

22: **şi satiri vor locui acolo, şi-n casele lor se vor încuiba arici. Curând va veni, şi fără zăbavă.**

Satir: „(în mitologia antică): omul-ţap, simbol al desfrâului"[4].

„Nimic nu păgubeşte aşa de mult starea de liniştire şi nu răpeşte puterea ei dumnezeiască ca aceste şase patimi cuprinzătoare: îndrăzneala, lăcomia pântecelui, vorba multă, împrăştierea, înfumurarea şi doamna patimilor, care e părerea de sine. Cel ce s-a deprins de bună voie în chip deplin cu ele se întunecă tot mai mult pe măsură ce sporeşte în ele şi se face nesimţitor. Dacă se ridică iarăşi, punând un nou început cu credinţă şi cu râvnă, va dobândi iarăşi ceea ce caută, mai ales dacă se umileşte şi caută. Dar, dacă stăpâneşte în el, prin

[1] BBVA, p. 904
[2] BBVA, p. 904
[3] SEP 6/I, p. 113
[4] BBVA, p. 904

nepăsare, una din cele pomenite mai sus, atunci toate celelalte rele, năvălind împreună cu necredința pierzătoare, îi fac sufletul pustiu, ca pe o altă cetate a Babilonului, ajungând stăpânit de tulburările și zăpăcelile dracilor. Astfel, cele din urmă se fac mai rele ca cele dintâi (Matei 12, 45), și unul ca acesta ajunge un dușman furios și un pârâș al celor ce se îndeletnicesc cu liniștirea, ascuțindu-și pururea limba împotriva lor, ca pe o sabie tăioasă și cu două guri"[1].

Dar, ultimul stih introduce o notă optimistă, pentru dreptcredincioși: „Într-adevăr, iute și pe neașteptate se va împlini voința lui Dumnezeu Despre aceasta dă mărturie și Scriptura, zicând: *va veni iute și nu va zăbovi*"[2].

CAPITOLUL 14 – *Întoarcerea din robie. Regele Babilonului se duce în iad. Despre Babilon, Asiria și Filisteni*

1: **Și Dumnezeu va avea milă de Iacob și iarăși îl va alege pe Israel și ei se vor odihni în țara lor; și străinul se va lipi de ei, de casa lui Iacob se va lipi.**

Străinul: „rezidentul; cel de altă etnie stabilit în mijlocul Israeliților; prozelit"[3].

„Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 82, nota 1) spune că toți interpreții au tradus γώρας cu *prozelit*. Interpretarea Sfântului Chiril al Alexandriei este diferită: *străinul* este autohtonul babilonian, care s-ar fi unit cu evreii prin legături matrimoniale sau prin aderarea la Lege și i-ar fi urmat pe evrei la întoarcerea lor din exil, ca robi"[4].

2: **Și neamurile îi vor lua și-i vor duce în locul lor; și le vor moșteni și se vor înmulți pe pământul lui Dumnezeu cu slugi și slujnice; și cei ce i-au robit le vor fi robi și pe cei ce i-au stăpânit îi vor stăpâni.**

---

[1] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 104
[2] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XXIII, 5
[3] BBVA, p. 904
[4] SEP 6/1, p. 114

În locul lor: „După Sfinții Ioan Hrisostom și Chiril, ca și după Teodoret al Cirului: text aluziv la Cirus, regele Mezilor, care va cuceri Babilonul fără lupte și le va permite Israeliților să se întoarcă în țara lor (anul 538 î. Hr.)"[1].

3: **Și-n ziua aceea va fi că Dumnezeu te va odihni din mâhnirea și din mânia ta și din greaua robie în care le-ai robit.**

4: **Iar plângerea aceasta o vei lua împotriva regelui Babilonului și vei zice în ziua aceea: Cum s-a isprăvit cu hrăpărețul și cum s-a isprăvit cu cel ce îmboldea!**

5: **Domnul a sfărâmat jugul păcătoșilor, jugul principilor.**

6: **Lovind un neam întru mânie, cu rană de nevindecat, lovind un neam cu plagă plină de mânie, care nu i-a cruțat, el s-a odihnit în liniște.**

7: **Tot pământul strigă cu veselie;**

8: **până și arborii Libanului s-au bucurat de tine, cedrii Libanului, zicând: De când tu te-ai așternut la odihnă, nimeni nu s-a ridicat să ne taie!**

„Totala prăbușire a tiranului e descrisă mai jos într-un amplu tablou de mare expresivitate, din care nu lipsesc nuanțele ironice"[2].

9: **Iadul cel de jos s-a amărât întâmpinându-te; laolaltă cu tine s-au sculat toți uriașii care au stăpânit pământul, cei ce i-au scos din scaunele lor pe toți regii neamurilor.**

„Cred că i se vor spune celui lepădat acestea"[3].

10: **Toți vor răspunde și-ți vor zice: Și tu, ca și noi, ai fost luat în robie, și tu te-ai numărat printre noi;**

„Ce vor spune atunci puterile căzute celor căzuți, iar cei robiți de diavol ce vor spune celor ce au căzut prin trădare? Iată ce vor spune: *Și tu te-ai robit și te-ai socotit între noi*"[4].

---

[1] BBVA, p. 904
[2] BBVA, p. 904
[3] Origen, *Exortație la martiriu*, XVIII
[4] Origen, *Exortație la martiriu*, XVIII

11: **slava ta s-a pogorât la iad, în iad ți s-a pogorât veselia cea multă; sub tine putrejune vor așterne, viermii ca o cergă te vor acoperi.**

„Chiar dacă s-ar întâmpla ca cineva să se fi bucurat de mare și strălucitoare slavă înaintea lui Dumnezeu, din clipa în care s-a lăsat înfrânt din lașitate sau din cauza suferințelor, va auzi și acela cuvintele aruncate în fața lui Satan de către Însuși Dumnezeu: *În iad s-a pogorât slava ta, multa ta veselie*"[1]. Acestea se potrivesc și vrăjmașilor Bisericii, fie ei persecutori, schismatici, eretici sau indiferenți: „Întunericul alcătuit de alegerea voastră liberă în inimile voastre va fi comunicat atunci și trupurilor voastre"[2].

12: **Cum a căzut din cer Luceafărul cel ce răsărea dimineața! Cel ce tuturor neamurilor le trimitea porunci, acum e zdrobit la pământ.**

„Sfinții Părinți, și îndeosebi Sfântul Vasile cel Mare, au reținut versetele 12-14 ca fiind viziunea cea mai potrivită asupra căderii lui Lucifer: nu din suprasaturație divină (Origen), nu prin tentație carnală (gnosticii), ci din orgoliu"[3].

„Având libertate de voință, precum și oamenii, și două posibilități, fie să asculte de rațiune și să se împărtășească de fericire, fie să nu asculte și să fie pedepsit, diavolul era astru luminos. [...] El răsărea cu îngerii, era astru matinal, dar a căzut și s-a zdrobit de pământ și a urzit pentru om lucruri contrarii cu menirea lui"[4]. Cu puterea lui Dumnezeu vor putea și nevoitorii ajunși la curăție să-l alunge pe diavol în adânc, atunci când sunt atacați de acesta[5]. „Creația nu are în natura sa faptul de a fi neschimbătoare, după cum spune Scriptura povestind căderea Luceafărului. [...] El răsărea cu îngerii, era astru matinal, dar a căzut și s-a zdrobit de pământ

[1] Origen, *Exortație la martiriu*, XVIII
[2] Teolipt al Filadelfiei, *Discursuri către filadelfieni*, II, 13
[3] BBVA, p. 905
[4] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, XXXVII
[5] Cf. Evagrie Monahul, *Capete despre deosebirea patimilor și a gândurilor*, 20

şi a urzit pentru om lucruri contrare cu menirea lui"[1]. „Căci toţi îngerii, precum şi oamenii, au fost creaţi în aşa fel încât să poată acţiona şi bine, şi rău. Altminteri, cei care nu au păcătuit nu ar avea nici un merit în refuzul lor de a consimţi păcătuirii celorlalţi. Însă faptul că lui Lucifer i-a fost acordat privilegiul unei anumite excelenţe indică nu atât fericirea, cât cunoaşterea lui pătrunzătoare, adică faptul că a fost zidit să fie mai presus de ceilalţi în ce priveşte lumina cunoaşterii şi mai subtil în înţelegerea diferitelor naturi ale lucrurilor. Şi văzând acestea în sine, semeţindu-se, s-a îngâmfat din pricina marii lui ştiinţe, prin care s-a văzut pus mai presus de ceilalţi, şi a pretins lucruri mai mari decât putea nădăjdui, astfel încât, pentru că se ştia superior celorlalţi, a ajuns să creadă că poate deveni egal cu Dumnezeu şi că va dobândi, vezi bine, stăpânirea, precum Dumnezeu. De aceea, cu cât s-a ridicat mai sus prin trufie, cu atât a căzut mai jos prin vină"[2].

13: **Dar tu ai zis în cugetul tău: În cer mă voi sui, deasupra stelelor cerului îmi voi aşeza tronul, pe muntele cel înalt voi şedea, deasupra munţilor înalţi cei dinspre miazănoapte;**

„Ieronim, în Vulgata, traduce, după ebraică, *in monte testamenti – pe muntele legământului*, şi comentează: adică în Templu, unde sunt ascunse legile lui Dumnezeu, *şi în părţile dinspre miazănoapte*, adică în Ierusalim. Pentru că e scris: *Muntele Sion, părţile dinspre miazănoapte* (Psalmi 47, 2). Nu numai că a avut mândria de a ajunge la ceruri, dar a mai avut şi nebunia de a se proclama asemenea lui Dumnezeu (Ieronim, ACCS, p. 121). ♦ După Eusebiu (ACCS, p. 121), Lucifer a înţeles că oamenii pot să cadă, în virtutea voinţei lor libere. De aceea s-a străduit să-i întoarcă la o stare rea prin ispitirea sufletului cu felurite dorinţe. Pe toate le-a încercat: mituri cu zei şi povestiri licenţioase, ispitindu-şi victimele cu lucrurile pe care le iubeau şi cu cele care le ofereau plăcere, încât să nu mai cugete la lucrurile lui Dumnezeu. ♦ [...]

[1] Sf. Grigorie de Nyssa, *Împotriva lui Eunomie*, I, 281
[2] Abelard, *Dialog între un filosof, un iudeu şi un creştin*

deasupra stelelor cerului: diavolul încearcă să-i înşele pe cei aleşi şi îi asupreşte pe cei drepţi, ale căror fapte luminează ca stelele în cer (Ambrozie, ACCS, p. 123)"[1].

„După cum cel ce se cunoaşte pe sine cunoaşte pe toate, tot aşa cel ce nu se cunoaşte pe sine nu cunoaşte nici pe cel din jurul lui. Unul ca acesta este cel ce spune: *Deasupra cerurilor îmi voi pune scaunul meu.* Pentru că nu s-a cunoscut pe sine, n-a cunoscut nici pe toate celelalte"[2].

14: **deasupra norilor mă voi ridica, fi-voi asemenea Celui-Preaînalt...**

„După Sfântul Chiril al Alexandriei (ACCS, p. 91), pasajul se referă, pe de o parte, la Nabucodonosor, care a făcut o statuie uriaşă la care trebuia să se închine toţi, iar pe de altă parte la Satan, domnul minciunii, luceafărul dimineţii, care a căzut din cer şi a înşelat mulţi oameni"[3].

Duhul mândriei războieşte mai cu seamă pe cei desăvârşiţi (astfel că e ultimul război, dar putând nărui toate cele adunate în biruinţele dinainte): „Păcatul mândriei, când pune stăpânire pe bietul suflet, ca un tiran prea cumplit care a cucerit o cetate mare şi înaltă, îl dărâmă în întregime şi îl surpă până în temelii. Mărturie despre aceasta este îngerul acela care, pentru mândrie, a căzut din cer. Căci, fiind zidit de Dumnezeu şi împodobit cu toată virtutea şi înţelepciunea, n-a voit să le recunoască pe acestea venite din darul Stăpânului, ci din firea sa. De aceea s-a socotit pe sine întocmai ca Dumnezeu. Gândul acesta al lui mustrându-l Proorocul, zice: *Ai zis întru inima ta: şedea-voi pe un munte înalt, pune-voi scaunul meu peste nouri şi voi fi asemenea Celui Prea Înalt.* Iar tu om eşti şi nu Dumnezeu"[4]. „Toţi au păcătuit şi sunt lipsiţi de slava lui Dumnezeu, cel ce spune că nu a păcătuit se face pe sine deopotrivă cu Dumnezeu şi este asemenea celui ce a spus: *Voi pune tronul meu peste nori şi voi fi asemenea Celui Preaînalt*"[5].

---

[1] SEP 6/I, p. 116
[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXV, 4
[3] SEP 6/I, p. 117
[4] Sf. Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutăţii*, VIII
[5] Sf. Simeon Noul Teolog, *Discursurile teologice*, I

15: **Dar acum tu în iad te vei pogorî, în chiar temeliile pământului.**

„Cei semeți, cei încrezuți, cei ce se socotesc pe sine înțelepți, cei ce se încredeau în iscusința lor, cei ce în înălțarea lor mândră se socoteau asemenea cu Cel Preaînalt, cei ce s-au ridicat pe sine spre știința zeilor – cu toții au greșit, fiindcă astfel de oameni și-au închis lor înșile calea spre înțelepciune atunci când au crezut că nu există vreo altă cale decât cea pe care o măsurau cu intelectul lor. Și ei s-au înșelat în deșertăciunile lor și au îmbrățișat pomul cunoașterii (cf. Facerea 3, 6), dar n-au apucat pomul vieții"[1].

16: **Cei ce te vor vedea se vor mira de tine și vor zice: Oare acesta e omul care zguduia pământul și făcea regatele să tremure?**

17: **El e cel ce a pustiit o lume-ntreagă și i-a surpat cetățile, iar pe cei ce erau în robie nu i-a eliberat.**

18: **Toți regii neamurilor au adormit în cinste, fiece om la casa lui;**

19: **dar tu lepădat vei fi în munți, precum un stârv dezgustător, la grămadă cu o droaie de morți care au fost trecuți prin sabie în prăbușirea lor spre iad.**

„Diavolul a depășit deja măsura păcatului, după cum profetul spune: *la fel cum un veșmânt întărit în sânge nu va fi curat*, tot astfel nici el nu va fi curat în acest veac, și nici acuzat pentru păcat, și nici pedepsit. Căci toate i-au fost păstrate pentru [veacul] viitor"[2].

20: **Așa cum haina mânjită cu sânge nu e curată, tot astfel nici tu nu ești curat, fiindcă tu Mi-ai nimicit țara și Mi-ai măcelărit poporul; tu nu vei dura în vreme veșnică, tu, sămânță rea.**

„Diavolul a depășit deja măsura păcatului, după cum profetul spune: *la fel cum un veșmânt întărit cu sânge nu va fi curat*, tot astfel nici el nu va fi curat în acest veac, și nici acuzat pentru păcat, și nici pedepsit. Căci toate i-au fost păstrate

[1] Nicolaus Cusanus, *Despre căutarea lui Dumnezeu*, 40
[2] Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 6

pentru [veacul] viitor"[1]. Aceste „cuvinte se vor spune şi celui care se va asemăna, prin tăgăduire, diavolului [...]. Căci cum va mai fi curat cel pângărit cu sângele şi nelegiuirea ticăloasă a lepădării şi mânjit cu un asemenea păcat?"[2].

21: **Pregăteşte-ţi copiii să fie ucişi pentru păcatele tatălui lor, pentru ca ei să nu se ridice şi să moştenească pământul şi să umple pământul de războaie.**

22: **Şi Mă voi ridica împotriva lor – zice Domnul Atotţiitorul – şi numele lor îl voi nimici, şi rămăşiţa şi sămânţa; acestea zice Domnul.**

„Regele Babilonului primeşte pedeapsa rezervată celor mai mari criminali: privaţiune de mormânt şi funeralii, ştergerea numelui şi stingerea neamului (cf. TOB, nota *ad loc.*)"[3].

23: **Şi voi pustii ţinutul Babilonului, aşa încât aricii să locuiască acolo, şi de nimic se va face, şi-l voi face groapă de nămol spre nimicire.**

„Patimile, împiedicate de lipsa întâlnirilor necontenite să iasă la arătare, se fac mai tari şi, crescând în linişte, năvălesc mai pe urmă cu multă putere[4], făcându-le războiul greu şi primejdios celor care la început n-au avut grijă de lupta împotriva lor. De aceea şi Proorocul porunceşte să se nimicească sămânţa din Babilon, sfătuind să se stârpească formele până ce sunt încă în tecile simţurilor, ca nu cumva, căzând în pământul cugetării, să odrăslească şi, adăpate fiind cu ploile îmbelşugate şi nefolositoare ale unei purtări de griji necontenite, să aducă rodul înmulţit al păcatului"[5].

24: **Acestea zice Domnul Atotţiitorul: Aşa cum am zis, întocmai va fi; şi cum am plănuit, aşa va rămâne:**

---

[1] Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 6
[2] Origen, *Exortaţie la martiriu*, XVIII
[3] SEP 6/I, p. 117
[4] Este vorba despre cei ce vieţuiesc în singurătate. Aceştia pot avea falsa credinţă că şi-au stârpit patimile, lipsind ocazia de a le manifesta, în vreme ce acelea se dezvoltă în suflet.
[5] Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, 49

25: **Să-i nimicesc pe Asirieni din pământul Meu şi din munţii Mei; şi fi-vor ei să fie călcaţi în picioare şi jugul le va fi luat şi luată va fi slava de pe umerii lor.**

26: **Acesta-i planul pe care Domnul l-a plănuit asupra lumii în întregul ei; şi aceasta este mâna cea ridicată asupra tuturor neamurilor lumii.**

27: **Fiindcă cine oare va strica ceea ce Dumnezeu cel sfânt a plănuit? iar mâna Lui cea înaltă, cine o va întoarce?**

„Sfatul Domnului nimeni nu-l va strica. Nu din învăţătură e cunoscut şi e dat mai departe sfatul acesta, ci din harul duhovnicesc izvorâtor din ipostas, har ce luminează mintea întru adevăr şi o face în stare să vadă cele mai presus de lume"[1].

28: **În anul în care regele Ahaz a murit, cuvântul acesta s-a făcut:**

29: **Nu vă veseliţi, voi, cei de alt neam, pentru aceea că jugul celui ce vă lovea s-a sfărâmat; că din sămânţa şarpelui vor ieşi pui de aspidă, iar din puii acestora vor ieşi şerpi zburători.**

„Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) sămânţa şerpilor este Ozia, puii de vipere, Ahaz, şi şarpele înaripat, Iezechia, dar se pot înţelege şi Tiglatfalasar şi Salmanasar. ♦ După Grigorie cel Mare, leviatanul nu este simplu şarpe, ci şarpe zburător (*bală, balaur* în română), fiindcă el domneşte asupra duhurilor necurate din văzduh. Să luăm aminte cum basiliscul nimiceşte nu prin muşcătură, ci arde cu suflul respiraţiei şi infectează aerul şi veştejeşte doar cu suflul nărilor, chiar dacă stă la distanţă (ACCS, p. 125)"[2].

30: **Şi cei săraci vor fi hrăniţi prin el şi sărmanii se vor odihni în pace; dar el cu foame îţi va omorî sămânţa, iar rămăşiţa ta o va nimici.**

31: **Urlaţi, voi, porţi ale cetăţilor! Să se tulbure cetăţile şi să strige, şi chiar cei de alt neam, toţi; că fum vine de la miazănoapte şi nu-i nici o putinţă de scăpare.**

---

[1] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 40

[2] SEP 6/I, p. 119

32: **Şi ce vor răspunde regii neamurilor? Că Domnul a întemeiat Sionul, şi prin El se vor mântui umiliţii poporului.**

Versetele 28-32 constituie o profeţie împotriva filistenilor, desemnaţi prin *străini* sau *cei de alt neam.*

CAPITOLUL 15 – *Profeţie asupra lui Moab*

1: **Cuvântul cel împotriva Moabului: Noaptea va pieri Moabul, căci noaptea va fi nimicit zidul ţinutului moabit.**

Zid ar fi un toponim moabit, oraş din sudul Moabului. „În versetele următoare se continuă enumerarea cetăţilor moabite distruse, într-o succesiune de la sud spre nord"[1].

2: **Mâhniţi-vă pentru voi înşivă, că până şi Dibon va pieri, acolo unde-i capiştea voastră; acolo vă veţi sui să plângeţi pentru Nebo, ţinutul Moabului; văitaţi-vă: fiece cap va fi lipsit de păr şi toate braţele vor fi tăiate-n bucăţi.**

3: **În sac îmbrăcaţi-vă pe ulicele lui şi bociţi-vă pe acoperişurile lui; prin răspântiile lui urlaţi de-atâta plâns.**

4: **Că Heşbonul şi Eleale au strigat, glasul lor pân-la Iahaţ s-a auzit; de aceea rărunchii Moabului au înălţat strigare, sufletul său asta va cunoaşte.**

„Theodoret (*ad loc.*) comentează: prin *rărunchi* se înţelege laşitatea, prin *suflet* şi *inimă*, doliul şi jalea, fiindcă rărunchii sunt cei încinşi cu *cingătoarea adevărului* (cf. Efeseni 6, 14). A desface centura este dovada laşităţii, pentru că de centură se legau armele. Şi invers, *a te încinge* înseamnă curaj şi bărbăţie"[2].

5: **Inima Moabului strigă-ntru adâncul ei până la Ţoar: e ca o junincă de trei ani. Pe suişul Luhitului vor urca spre tine plângând; pe drumul Horonaimului ce strigă: Zdrobire şi Cutremur.**

6: **Apa Nimrim va rămâne pustie şi iarba va fi de lipsă, pentru că iarbă verde nu va fi.**

---

[1] SEP 6/I, p. 120

[2] SEP 6/I, pp. 120-121

7: **Oare, chiar şi astfel, va scăpa [Moabul]? Că prin vale îi voi aduce pe Arabi şi-l vor lua...**

8: **Că strigarea a ajuns la hotarul ţinutului Moabului, chiar pân-la Eglaim, şi vaierul s-a dus pân-la fântâna Elim.**

9: **Şi apele Dimonului vor fi pline de sânge, că Eu îi voi aduce pe Arabi asupra Dimonului şi voi risipi seminţia lui Moab şi pe a lui Ariel şi rămăşiţa Adamei.**

În Textul Masoretic, versetul este: „*Căci apele Dimonului s-au umplut de sânge, căci am pus peste Dimon adaos* (*de rele*): *pentru fugarii din Moab, leu* (ebr. **aryeh**), *şi pentru cei rămaşi în pământul* (*ţării*) (ebr. **adhamah**)"[1].

CAPITOLUL 16 – (*continuare*)

1: **Voi trimite ca şi cum ar fi jivine târâtoare pe pământ. Oare muntele fiicei Sionului nu e cumva o stâncă pustie?**

„După Teodoret al Cirului, Ariel şi Adama (15, 9) se aflau pe solul încenuşat al Sodomei şi Gomorei; noii lor locuitori se vor târî asemenea unor reptile"[2].

2: **Că vei fi ca un pui de pasăre lăsat de pasărea care a zburat; aşa vei fi tu, fiică a Moabului. Şi după aceea, o, Arnonule,**

„*Fiica Moabului* (precum *fiica Sionului*): locuitorii ţinutului Moab"[3].

3: **ia un sfat pe mai departe, şi fără-ncetare să-i fii plânsului adăpost: la amiază fugi-vor în întuneric; sunt plini de spaimă: să nu te dai prins!...**

4: **Fugarii Moabului vor sta cu tine; ei vă vor adăposti de faţa urmăritorului, fiindcă sprijinul ţi-a fost luat, iar stăpânitorul asupritor s-a stins de pe pământ.**

5: **Tronul va fi întemeiat cu milostivire, şi cineva va sta pe el cu adevărul în cortul lui David, judecând şi cu deadinsul căutând judecata, şi fără-ntârziere făcând dreptate.**

---

[1] SEP 6/I, p. 121
[2] BBVA, p. 906
[3] BBVA, p. 906

„După Eusebiu de Cezareea, profeție mesianică asupra lui Iisus Hristos, Cel care va sta pe tronul și în cortul (templul) lui David, ca urmaș după trup al acestuia, restaurând adevărul, judecata și dreptatea"[1]. La fel, „Ieronim (ACCS, p. 130) interpretează mesianic: *cortul lui David* este Biserica și *tronul* aparține capului Bisericii, Hristos, Cel care va sta pe tronul și în cortul lui David, ca urmaș după trup al acestuia, restaurând adevărul, judecata și dreptatea (cf. Filipeni 15, 13-18)"[2].

6: **Auzit-am de mândria lui Moab; mândru este foarte, dar Eu i-am retezat mândria. Nu astfel va fi profeția ta, nu, nu așa!**

7: **Moabul va urla, căci totul va urla în ținutul Moabului; dar tu te vei îngriji de cei ce locuiesc în Chir-Hareset, și nu vei fi rușinat.**

8: **Pajiștile Heșbonului se vor jeli, tot astfel via de la Sibma. Voi, cei ce înghițiți neamurile, călcați-i în picioare viile până la Iazer; voi împreună nu veți mai veni; rătăciți prin pustie; cei ce erau trimiși s-au pustiit, că s-au tot dus dincolo de mare.**

9: **De aceea voi plânge ca și cum mi-ar fi plânsul Iaterului pentru via din Sibma; Heșbonul și Eleale ți-au doborât copacii, căci Eu îți voi călca-n picioare secerișul și culesul viilor, și totul se va prăbuși.**

10: **Iar bucuria și veselia vor fi smulse de prin vii; Și ei nicicum se vor mai veseli în viile tale și nicicum nu vor mai stoarce vinuri în teascuri, pentru că totul s-a sfârșit.**

11: **De aceea pântecele meu va suna ca o alăută pentru Moab, iar tu mi-ai prenoit lăuntrul ca pe un zid.**

12: **Și-ți va fi ție spre rușinare – fiindcă Moab s-a trudit în capiști – că el va intra să se roage la idoli, la cei ce nicicum nu vor fi în stare să-l mântuiască.**

13: **Acesta e cuvântul pe care Domnul l-a grăit asupra lui Moab, atunci când a grăit:**

---

[1] BBVA, p. 906
[2] SEP 6/I, p. 123

14: **Şi acum, Eu spun: În trei ani – socotiţi ca ani ai unuia cu plată – măreţia lui Moab va fi necinstită, cu toată bogăţia lui cea multă; şi el va rămâne foarte mic la număr şi lipsit de cinste.**

Socotiţi ca ani ai unuia cu plată: „= anul socotit foarte exact, aşa cum îl socoteşte, să zicem, mercenarul care-şi pretinde plata şi pentru ultimul ceas”[1].

CAPITOLUL 17 – *Profeţie asupra Damascului şi a lui Efraim. Sfârşitul idolatriei. Grădini pentru zeii străini*

1: **Cuvânt împotriva Damascului: Iată, Damascul va fi scos din numărul cetăţilor şi va deveni o căzătură:**

„De fapt, numai primele trei versete se referă la Siria; apoi este vorba de prăbuşirea lui Israel şi convertirea lui. ♦ Damascul avea să fie cucerit în 732 î. Hr. de asirieni”[2].

2: **părăsit pe totdeauna, să fie el ţarc şi loc de odihnă pentru turme, că nu va fi nimeni care să meargă după ele.**

3: **Şi nu va mai fi el loc întărit unde să scape Efraim, şi regat nu va mai fi în Damasc sau vreo rămăşiţă de-a Sirienilor; că nu eşti tu mai bun decât fiii lui Israel sau decât însăşi slava lor; acestea zice Domnul Atotţiitorul.**

4: **În ziua aceea fi-va căderea măririi lui Iacob, iar îmbelşugarea slavei lui se va clătina.**

5: **Şi va fi ca şi cum cineva ar aduna grâne stând şi ar secera grăunţele spicelor; va fi ca şi cum cineva ar aduna spice într-o vale-nţelenită;**

6: **ca şi cum într-însa ar rămâne paie, ca şi cum ar fi nişte boabe într-un măslin, două-trei pe vârf sau patru-cinci rămase pe crengi; aşa zice Domnul, Dumnezeul lui Israel.**

7: **În ziua aceea omul se va încrede în Cel ce l-a făcut şi ochii lui vor căta către Sfântul lui Israel.**

---

[1] BBVA, p. 907

[2] SEP 6/I, p. 124

8: **Şi ei nu-şi vor mai pune nădejdea în capişti şi nici în idolii lor, pe care degetele lor i-au făcut, şi nu vor mai căta spre copaci, şi nici la urâciunile lor.**

„În tot versetul este vorba de abandonarea obiectelor de cult idolatru care mai rămăseseră în Israel şi pe care regele Iosia le-a distrus la reforma din 622 î. Hr."[1]

9: **În ziua aceea cetăţile voastre vor fi părăsite, aşa cum Amoreii şi Heteii şi le-au părăsit pe ale lor din faţa fiilor lui Israel, şi vor fi pustii.**

10: **Pentru că tu L-ai părăsit pe Dumnezeu, Mântuitorul tău, şi nu ţi-ai adus aminte de Domnul, ajutătorul tău; de aceea vei sădi răsad ce nu răsare şi sămânţă care nu dă rod;**

11: **în ziua-n care vei sădi, te vei înşela; dar dacă semeni dimineaţa, sămânţa va răsări a seceriş; e ziua-n care vei dobândi o moştenire şi, ca un părinte, vei dobândi moştenire pentru fiii tăi.**

12: **Vai mulţimii neamurilor nenumărate! Ca marea învolburată, aşa veţi clocoti şi vigoarea multor neamuri va avea vuietul apelor;**

Versetele 12-14 sunt o „aluzie la invazia lui Senaherib şi la izbăvirea Ierusalimului în 701 î. Hr."[2].

13: **neamuri multe ca apa multă, ca atunci când apele umflate se pornesc umflate şi-l duc departe, şi el e alungat ca praful de pleavă ce se vântură-n vânt şi ca pulberea roţii rotită-n vântoasă:**

14: **Curând asupra serii, şi plângere va fi; înainte de-a fi ziuă, nimic nu va mai fi. Aceasta va fi partea celor ce v-au jefuit şi moştenirea celor ce v-au moştenit.**

O variantă aparte pentru finalul versetului citează Sfântul Chiril al Alexandriei: *Aceasta e partea voastră; să nu credeţi în Mine*, aplicând cuvintele celor ce voiesc – stăruie – „să se îmbolnăvească de neascultare"[3].

---

[1] SEP 6/I, p. 125
[2] SEP 6/I, p. 126
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Numeri*

CAPITOLUL 18 – *Pustiirea Etiopiei*

1: **Vai ţie, pământ al corăbiilor întraripate de dincolo de râurile Etiopiei,**

Pământ al corăbiilor întraripate: „literal: *pământ căruia îi sunt* [în stăpânire] *aripile corăbiilor*. După Teodoret al Cirului, expresia este o metaforă pentru *ţara celor ce aleargă repede* sau *ţara solilor de mare viteză*. Ea s-a născut din faptul istoric că regele Damascului, de câte ori simţea apropierea inamicului, cerea ajutorul militar al Egiptului şi Etiopiei; când graba era foarte mare, solii erau trimişi pe calea mării.

Textul Masoretic e obscur şi a dat naştere unor tra duceri foarte diverse, de la *pământ al aripilor vrăjitoare* (RSV) la *ţara corăbiilor cu două pânze* (TOB), până la *ţară a greierului zburător* (BJ)"[1].

2: **cel ce trimite soli pe calea mării şi scrisori de papirus pe faţa apei; că soli iuţi vor alerga la neam semeţ şi la popor străin şi bădăran. Ce e-n spatele lui? Neam de la care nimic nu mai e de aşteptat, întins la pământ.**

Popor străin şi bădăran: „aluzie la Egipteni, cunoscuţi ca asupritori"[2].

3: **Acum râurile pământului fi-vor toate ca ale unei ţări locuite; ţara lor va fi ca atunci când un semn se ridică din munte: ca un sunet de trâmbiţă se va auzi.**

4: **Că aşa mi-a zis mie Domnul: Tare temei va fi în cetatea Mea, ca lumina căldurii de amiază şi ca un nor de rouă în ziua secerişului, aşa va fi.**

5: **Înainte de cules, când floarea s-a-mplinit şi agurida a dat în floare şi floarea a odrăslit, atunci el va tăia cu cosoarele struguraşii iar crenguţele le va lua şi le va tăia;**

„Metaforă pentru pruncii şi părinţii lor tineri, care vor fi ucişi de săbiile duşmanilor"[3]. Aşa tâlcuieşte Theodoret (*ad loc.*).

---

[1] BBVA, pp. 907-908
[2] BBVA, p. 908
[3] BBVA, p. 908

6: şi de-a valma le va lăsa păsărilor cerului şi fiarelor pământului; şi păsările cerului şi fiarele pământului vor veni asupră-le.

7: În vremea aceea I se vor aduce Domnului Atotţiitorului daruri de la un popor necăjit şi strâmtorat şi de la un popor mare de-acum şi în veacul vecilor; un neam cu nădejde, dar încă întins la pământ, care se află de-o parte a râului acestui pământ, în locul unde se află numele Domnului Atotţiitorului, muntele Sion.

Cu versetul 7, „profeţia se strămută asupra Ierusalimului"[1].

„Se prefigurează aici, crede Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), naşterea cu durere a poporului creştin prin jertfe, prigoane şi suferinţe martirice"[2].

CAPITOLUL 19 – *Profeţie asupra Egiptului*

1: Vedenia Egiptului. Iată, Domnul şade pe un nor uşor şi va veni în Egipt; şi idolii Egiptului se vor cutremura de faţa Lui şi inima li se va slei într-înşii.

„*Nor uşor*: Sfinţii Părinţi au văzut în această expresie un simbol al firii noastre, întruchipată de Preasfânta Fecioară Maria cu pruncul cel zămislit fără sămânţă omenească (ACCS, p. 136)"[3].

2: Şi Egiptenii se vor stârni împotriva Egiptenilor; şi se va lupta omul împotriva fratelui său şi fiecare împotriva vecinului său şi cetate împotriva cetăţii şi lege împotriva legii.

„Profetul este cu totul împotriva unei alianţe cu Egiptul, măcinat de conflicte interne şi incapabil să se apere pe el însuşi"[4].

3: Şi duhul Egiptenilor se va tulbura într-înşii; sfatul lor îl voi risipi, iar ei vor întreba pe dumnezeii lor şi chipurile lor şi pe cei ce vorbesc din pământ şi pe cei ce cheamă morţii şi pe cei ce au în ei un duh al ghicitului.

---

[1] BBVA, p. 908
[2] SEP 6/I, p. 128
[3] SEP 6/I, p. 128
[4] SEP 6/I, p. 128

Cei ce cheamă morţii: „textual: *ventrilocii*. Folosit şi în Levitic 19, 31; tradus astfel prin comparaţie cu termenul ebraic care poate însemna atât spiritele care sunt chemate, cât şi necromanţii care le invocă, prin vorbire care pare a veni din stomac, în practica spiritismului"[1].

4: **Şi voi da Egiptul pe mâna oamenilor, a stăpânitorilor aspri; şi regi aspri vor domni peste ei; aşa zice Domnul Atotţiitorul.**

„Theodoret (*ad loc.*) vede aici o aluzie la Imperiul Roman, pe care Daniel l-a numit *de fier*[2]. Ca şi fierul, zice el, *va zdrobi şi va supune totul*. La naşterea Mântuitorului, Octavian Augustus, împăratul romanilor, cucerise Egiptul transformându-l în provincie romană"[3].

5: **Şi vor bea Egiptenii apă venită din mare, căci Râul**[4] **va seca şi se va usca;**

6: **vor seca râurile şi şanţurile Râului şi fiecare strânsură de apă va seca, şi fiecare mlaştină cu trestie şi papură;**

Şanţurile Râului: „canalele din Deltă, prin care gurile Nilului comunică între ele; pot fi şi canale pentru irigaţii"[5].

„După Theodoret (*ad loc.*), *marea* simbolizează chiar învăţătura creştină la care se vor converti egiptenii, în timp ce *râurile*, *canalele*, *apele adunate* reprezintă erorile politeiste"[6].

7: **şi toată iarba verde din preajma Râului şi tot ce se seamănă pe laturile Râului, totul se va usca, pălit de vânt.**

8: **Şi vor ofta pescarii, şi toţi cei ce aruncă undiţa în râu vor ofta; jeli-se-vor şi cei ce pescuiesc cu năvodul, şi cei ce pescuiesc cu undiţa.**

„Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 133, nota 3) crede că acest verset se referă la înţelepţii egipteni (σοφοί), vestiţi în vechime drept cunoscători ai tainelor lumii văzute

---

[1] BBVA, p. 908

[2] Sau, mai exact, aşa a fost interpretat textul lui Daniel de către unii autori patristici.

[3] SEP 6/I, p. 129

[4] Nilul.

[5] BBVA, p. 908

[6] SEP 6/I, p. 130

şi nevăzute, spre deosebire de greci, care erau doar aspiranţi la *sophia*, adică erau φιλό-σοφοι. Pentru unii Părinţi, aceşti *maeştri ai rătăcirii* (clasa sacerdotală egipteană, formată din preoţi, vraci, sacrificatori, cunoscători ai formulelor magice, ai divinaţiei etc.) li se opun *pescarii de oameni* din Evanghelie. Sfântul Chiril al Alexandriei (*ibidem*) propune o interpretare alegorică: *apa* este învăţătura filozofilor greci, *peştii* – mulţimea oamenilor, iar *pescarii* – cei care ştiu să amăgească poporul simplu şi să-l ducă în rătăcire"[1].

9: **Ruşine va veni asupra celor ce lucrează inul ales şi asupra celor ce lucrează visonul;**

„Prin analogie cu limba şarpelui, acest *in* este înţeles de Sfântul Chiril al Alexandriei ca fiind argumentaţia contradictorie a filozofilor (*ad loc.*), discursurile retorice care ascund otrava minciunii"[2].

10: **îndureraţi vor fi cei ce le lucrează, iar cei ce fac bere se vor întrista şi mâhniţi vor fi în sufletele lor.**

Bere: „**zythos** (folosit numai aici în Vechiul Testament): *bere*; băutură preparată din orz decorticat şi folosită de Egipteni. Menţionată ca atare în operele lui Strabo, Teofrast, Diodor de Sicilia ş. a."[3]. „Theodoret (*ad loc.*) compară cu [berea] învăţăturile false, fără asemănare cu vinul, care *veseleşte inima omului*"[4].

11: **Mai-marii Tanisului vor fi nebuni; cât despre înţelepţii sfetnici ai regelui, sfatul lor va înnebuni. Cum oare îi veţi grăi regelui: „Noi suntem fii ai înţelepţilor, fii ai regilor celor de demult?...".**

„*Tanis*: oraş în nord-estul Egiptului, numit mai înainte Zoan"[5].

Dumnezeu Tatăl, „înviind pe Fiul Său cel Unul-Născut, a nimicit uneltirile celor clevetitori, după cum zice şi Isaia: *sfat fără de minte sunt cugetele voastre*, şi a făcut de ruşine toate

[1] SEP 6/I, p. 130
[2] SEP 6/I, p. 130
[3] BBVA, p. 908
[4] SEP 6/I, p. 130
[5] BBVA, p. 908

ocările care se îndreptau ca ploaia peste El, zdrobind puterea celor care se încredeau în tăria lor, iar nu în Dumnezeu"[1].

12: **Unde sunt acum înțelepții tăi? Să-ți dea de veste și să-ți spună: Ce oare a plănuit Domnul Atotțiitorul asupra Egiptului?...**

13: **Mai-marii Tanisului au căzut, mai-marii Memfisului s-au înălțat și vor face Egiptul să rătăcească-n triburi.**

„După Theodoret (*ad loc.*), *rătăcirea triburilor* se referă la adorarea divinităților locale"[2], enumerând felurite animale care au fost socotite sacre într-un loc sau altul.

14: **Căci Domnul a turnat în eleun duh al rătăcirii și ele au făcut ca Egiptul să rătăcească-n tot ceea ce ele fac, așa cum rătăcește un om beat care totodată varsă.**

15: **La Egipteni nu va fi nici un lucru care să aibă cap și coadă, început și sfârșit.**

16: **Și-n ziua aceea fi-vor Egiptenii cum sunt femeile, în frică și-n cutremur din pricina mâinii Domnului Atotțiitorului, pe care El o va aduce asupră-le.**

„Din simbol al idolatriei, Egiptul devine un simbol al neamurilor mântuite. ♦ După Theodoret (*ad loc.*), *mâna Domnului* este Imperiul Roman, care a pus capăt trufiei egiptenilor și i-a arătat asemenea unor femei"[3].

17: **Iar țara Iudeilor le va fi Egiptenilor înfricoșare; ori de câte ori îi va pomeni cineva numele în fața lor, ei vor fi cuprinși de frică din pricina planului pe care Domnul Atotțiitorul l-a plănuit asupră-le.**

Înfricoșare: „După Theodoret este vorba de groaza demonilor față de țara în care s-a născut Mântuitorul"[4].

18: **În ziua aceea vor fi în Egipt cinci cetăți cu grai în limba Canaanului și jurându-se pe numele Domnului Atotțiitorului; una din ele se va numi cetatea-lui-Asedec.**

---

[1] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhi*, 49
[2] SEP 6/I, p. 131
[3] SEP 6/I, p. 132
[4] SEP 6/I, p. 132

„Nu se poate şti despre care anume cetăţi poate fi vorba; după toate probabilităţile, comunităţi evreieşti care trăiau în Egipt; simbolic, [numărul] 5 înseamnă *puţine*, *câteva* (ca în 17, 6). Cât despre *Asedec*, Teodoret al Cirului traduce: *cetatea Dreptăţii*, aşa cum Melchisedec (Facerea 14,18) este numit de Pavel *rege al dreptăţii* (Evrei 7, 2)"[1].

„Canaanul este ţinutul situat la vest de Iordan, cucerit de israeliţi sub conducerea lui Iisus Navi; *limba Canaanului* poate fi limba ebraică (Theodoret) sau limba asirienilor (Chiril al Alexandriei). ♦ După Aponius, *cinci cetăţi* pot fi cinci limbi: 1) ebraica, prima limbă dintre toate în care se crede că a fost scrisă Evanghelia după Matei; 2) greaca, limba apostolilor şi a ucenicilor în care s-a scris tot Noul Testament; 3) limba egipteană (coptă), pentru că la egipteni a fost trimis Marcu ca învăţător; 4) latina, limba celor care îl aveau pe Petru, mai marele apostolilor, ca patron şi învăţător; 5) [a]siriana, limba în care au fost duse în captivitate cele zece triburi ale lui Israel (ACCS, p. 142). ♦ Pentru Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 141, nota 3), [numărul] *cinci* se referă la cele cinci ordine ale Bisericii: episcopi, preoţi, diaconi, creştini botezaţi şi catehumeni. Pentru Ieronim (*ibidem*), ar fi cele cinci simţuri ale omului, prin care păcătuieşte vorbind *limba Egiptului*, iar când ne orientăm simţurile spre cele de sus, vorbim limba ebraică, a Canaanului"[2].

19: **În ziua aceea Îi va fi Domnului un jertfelnic în ţara Egiptenilor, şi Domnului un stâlp la hotarul ei.**

„Pentru Sfinţii Părinţi, *altar* şi *stâlp* înseamnă Templul lui Dumnezeu, adică Biserica (Chiril al Alexandriei, Ioan Gură de Aur)"[3].

20: **Şi-I va fi Domnului pe totdeauna un semn în ţara Egiptului; că vor striga spre Domnul din pricina celor ce-i necăjesc, iar El le va trimite om care-i va mântui; judecând îi va mântui.**

---

[1] BBVA, p. 909
[2] SEP 6/I, p. 132
[3] SEP 6/I, p. 133

Va trimite om: „Theodoret crede că este o profeție despre Marcu Evanghelistul, iar alții, că e vorba de *fuga în Egipt* a lui Hristos”[1].

21: **Şi Domnul le va fi cunoscut Egiptenilor, iar Egiptenii Îl vor cunoaşte pe Domnul în ziua aceea; şi vor aduce jertfe; şi făgăduințe Îi vor face Domnului şi le vor plini.**

22: **Şi Dumnezeu îi va lovi pe Egipteni cu plagă mare şi-i va vindeca de istov; şi ei se vor întoarce la Domnul, iar El îi va auzi şi cu vindecare îi va tămădui.**

Plagă: „Theodoret (*ad loc.*) observă: Dumnezeu a ruinat mai întâi statul egiptean păgân şi apoi i-a învățat pe egipteni pietatea”[2].

23: **În ziua aceea va fi din Egipt o cale către Asirieni; şi vor intra Asirienii în Egipt, iar Egiptenii se vor duce la Asirieni şi Egiptenii le vor sluji Asirienilor.**

„Ajungând să se închine Dumnezeului unic, dușmanii de veacuri au devenit prieteni şi colaboratori într-o lume împăcată”[3].

24: **În ziua aceea fi-va un al treilea Israel printre Asirieni şi printre Egipteni, binecuvântat pe pământul pe care Domnul Atotțiitorul l-a binecuvântat, zicând:**

25: **„Binecuvântat este poporul Meu ce se află în Egipt şi cel ce se află printre Asirieni şi Israel, moştenirea Mea”.**

„Textul Masoretic: *Binecuvântat este poporul Meu, Egiptul şi Asiria, lucrul mâinilor Mele, şi Israel, moştenirea Mea.* Dar Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful îşi construieşte interpretarea pe textul din Septuaginta”[4].

---

[1] SEP 6/I, p. 133
[2] SEP 6/I, p. 133
[3] SEP 6/I, p. 133
[4] BBVA, p. 909

CAPITOLUL 20 – *Vestire asupra înfrângerii Egiptenilor şi Etiopienilor*

1: **În anul în care Tartan a venit la Aşdod, când a fost trimis de Sargon, regele Asirienilor, şi s-a războit cu Aşdodul şi l-a cucerit,**

Tartan este gradul militar al comandantului armatei asiriene.

2: **atunci grăit-a Domnul către Isaia, fiul lui Amos, zicând: Mergi şi dezbracă-ţi pânza de sac dimprejurul coapselor tale şi scoate-ţi încălţămintele din picioare! Şi el a făcut aşa, umblând gol şi desculţ.**

„*Gol* înseamnă, aici, că Isaia renunţă la îmbrăcămintea de dedesubt, intimă, dar îşi păstrează mantia de profet”[1].

„Isaia, tot profet şi acesta[2], umbla *gol şi desculţ*, iar de multe ori se acoperea chiar cu sac, haina smereniei”[3].

3: **Şi a zis Domnul: Aşa cum Isaia, robul Meu, a umblat gol şi desculţ vreme de trei ani, tot atâţia le vor fi Egiptenilor şi Etiopienilor semne şi minuni;**

4: **că aşa va duce regele Asirienilor robimea Egiptului şi a Etiopienilor, tineri şi bătrâni, goi şi desculţi, având ruşinea Egiptului descoperită.**

5: **Şi, fiind biruiţi, Egiptenii vor fi ruşinaţi laolaltă cu Etiopienii, cei în care Egiptenii îşi puseseră nădejdea, căci aceia erau slava lor.**

„După Teodoret al Cirului: Atacaţi de Asirieni, Egiptenii i-au chemat pe Etiopieni în ajutor, aceştia au venit, dar au fost biruiţi împreună”[4].

6: **Iar cei ce locuiesc în această insulă vor zice în ziua aceea: Iată, noi am nădăjduit să alergăm la ei pentru ajutor, la ei, cei ce n-au fost în stare să se mântuiască de regele Asirienilor; cum oare ne vom mântui noi?**

---

[1] BBVA, p. 909

[2] Comparaţia este cu profetul Ilie, însă de regulă profetismul se însoţeşte cu un mod de viaţă ascetic.

[3] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 112, 3

[4] BBVA, p. 909

Aici, prin *insulă* „este numit Egiptul, o țară mărginită de mare, de Nil și de rețeaua de canale a acestuia”[1].

CAPITOLUL 21 – *Căderea Babilonului. Profeție asupra triburilor arabe*

1: **Privelиștea Pustiului. Ca un vârtej ce trece prin pustiu, venind din pustiu, din chiar un astfel de pământ,**

Pustiu: „Babilonul (ce avea să fie pustiit). Ceea ce urmează este o ethopee (specie literară a antichității), pe care autorul o pune în gura Babilonului (personificat)”[2].

2: **așa mi s-a vestit mie vedenie groaznică și grea: trădătorul trădează, nelegiuitul calcă legea. Elamiții sunt grămadă pe mine, solii Perșilor vin împotrivă-mi; acum voi suspina și mă voi mângâia.**

Solii Perșilor vin împotrivă-mi: „e vorba de invazia Medo-Perșilor”[3].

3: **De aceea mi s-au umplut șalele de slăbiciune și dureri m-au cuprins ca ale celei ce naște; nedreptate am făcut ca să nu pot auzi, m-am grăbit ca să nu pot vedea.**

Versetul e citat într-un comentariu (urmând unui cuvânt al Sfântului Efrem Sirul), cu accente puse diferit: „Ostenind, osteneşte cu durere, ca să scapi de durerile ostenelilor deşarte. *De nu va slăbi mijlocul nostru*, zice proorocul, *de slăbiciunea din osteneala postului şi nu vom naşte rodul în dureri de facere şi în statornicia inimii* nu vom dobândi duh de mântuire pe pământul inimii, cum ai auzit, ci ne vom mândri numai cu anii, cu postirea fără folos, cu slăbănogirea şi cu liniştirea, socotind a fi cineva. Însă, la vremea ieşirii vom cunoaşte toți, fără putință de îndoială, toată roada noastră”[4].

4: **Inima mea umblă rătăcind, nelegiuirea mă copleşeşte, sufletul mi s-a cuprins de frică.**

---

[1] BBVA, p. 909
[2] BBVA, p. 910
[3] BBVA, p. 910
[4] Sf. Grigorie Sinaitul, *Despre liniştire şi despre cele două feluri ale rugăciunii*, 14

5: – **Gătiți masa, mâncați, beți, sculați-vă, mai-marilor, și pregătiți-vă scuturile!**

„Cuvinte ale inamicului ce-și pregătește invazia"[1].

Versetul poate primi, însă, și-o conotație pozitivă, în funcție de *tabăra* care se înarmează: „*Luați arme și scuturi*, a spus proorocul Isaia. [...] Căci cei cunoscuți lui Dumnezeu și iubitori de virtute și crescuți în deprinderile frumoase luptă în general împotriva oricărei plăceri murdare și trupești și opun ispitelor urâte ale diavolului tăria în credință, neclintirea în răbdare, răbdarea în osteneli și râvna în câștigarea tuturor celor vrednice de lăudat. Dar socotesc că nu poate ajunge cineva la această măsură a tăriei duhovnicești, încât să câștige o slavă atât de strălucită și mai presus de orice admirație, dacă nu are pe Hristos ca împreună-lucrător cu el. iar Hristos va lupta și va fi cu toată voința cu cei ce și-au ales să cugete ale Lui și s-au îmbogățit cu curăția prin El și și-au făcut din osârdirea Lui cinstea lor"[2].

6: **Că așa mi-a zis Domnul: „Du-te și stai de strajă asupră-ți și spune ceea ce vei vedea".**

7: **Și am văzut doi călăreți pe cai și un călăreț pe asin și un călăreț pe cămilă.**

„*Pe cai*: cavaleria militară; *pe asin* și *pe cămilă*: animale de povară (cele ce cară proviziile)"[3].

8: **Ascultă cu mare luare-aminte și cheamă-l pe Urie la turnul de veghe al Domnului. Și el a zis: Am stat acolo toată ziua și am stat în tabără toată noaptea;**

9: **și, iată, el vine mânând o caretă cu doi cai înhămați și, răspunzând, a zis: „A căzut, a căzut Babilonul; și toate chipurile lui și toți idolii lui zdrobiți au fost la pământ!".**

„După Sfântul Chiril al Alexandriei, acest bărbat este Cyrus, stăpân peste mezi și perși (ACCS, p. 149). Dar Petru Hrisologul interpretează alegoric: Cine se îndoiește, fraților, că prin acest atelaj cu doi cai se înțelege Hristos care călătorește cu apostolii, trimiși doi câte doi, pentru propovăduirea

[1] BBVA, p. 910
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la A doua Lege*
[3] BBVA, p. 910

Evangheliei, de vreme ce se vede că, prin aceasta, templele au căzut, idolii au pierit, jertfirea turmelor a încetat şi victimele cu tămâierile şi capiştile lor au dispărut de-a lungul secolelor? (ACCS, p. 136)"[1].

10: **Ascultaţi, voi, cei rămaşi şi voi, cei necăjiţi, ascultaţi ce-am auzit eu de la Domnul Atotţiitorul, ce ne-a spus nouă Dumnezeul lui Israel!...**

11: **Vedenia Idumeii. Strigă spre mine din Seir: „Păziţi meterezele!"**

Seir: „un alt nume al muntelui Edom; înseamnă *păros* (acoperit cu păduri).

De notat că Edom era un alt nume al lui Esau (Facerea 36, 1)"[2].

12: **Eu veghez dimineaţa şi noaptea; dacă tu vrei să cauţi, caută şi şezi lângă mine!**

„Teodoret al Cirului, în comentariul său, grafiază: *Dacă tu vrei să cauţi, caută şi vezi lângă Mine*"[3].

„Neieşind din modul de viaţă ce ni se cuvine şi neabătându-ne de la cugetarea cea potrivită sfinţeniei, să rămânem pururea aproape de Dumnezeu şi să locuim lângă El, după cuvântul spus prin glasul proorocului"[4].

13: **Poţi locui seara în pădure, sau în calea Dedanului.**

Dedan era un popor arab nomad.

14: **Voi, cei ce locuiţi în ţara Temanilor, aduceţi apă cu care să-l întâmpinaţi pe cel însetat;**

Teman (= deşert) trib descendent din Ismael (cf. Facerea 25, 15).

15: **cu pâine întâmpinaţi-i pe cei ce fug din pricina mulţimii celor ucişi, din pricina celor ce şi-au pierdut drumul, din pricina mulţimii săbiilor, din pricina mulţimii arcurilor întinse şi din pricina mulţimii celor căzuţi în război.**

---

[1] SEP 6/I, p. 136
[2] BBVA, p. 910
[3] BBVA, p. 910
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI

16: **Că aşa mi-a zis mie Domnul: „Încă un an – ca anul celui tocmit cu plată – şi slava lui Chedar nu va mai fi;**

Chedar, trib de păstori nomazi, descendent din Ismael (cf. Facerea 25, 13).

17: **iar rămăşiţa puternicelor arcuri ale fiilor lui Chedar se va împuţina; căci Domnul, Dumnezeul lui Israel, El a spus-o".**

„Sargon al II-lea ajunsese până în nord-estul Arabiei; cei din Chedar, spre deosebire de celelalte triburi, se aliaseră cu năvălitorii: la înfrângerea acestora, vor avea şi ei de suferit"[1].

CAPITOLUL 22 – *Profeţie asupra Ierusalimului*

1: **Cuvântul Văii Sionului. Ce s-a întâmplat cu voi, că voi toţi v-aţi suit acum în podurile caselor, fără ca ele să vă poată ajuta?**

Valea Sionului: „Ierusalimul e aşezat la poalele muntelui Sion; alegoric: Ierusalimul pustiit de Romani"[2]. „După Ieronim, *valea Sionului* ar fi căderea din muntele cunoaşterii lui Dumnezeu în *valea* păcatelor"[3].

2: **E plină cetatea de cei ce strigă; răniţii tăi nu sunt răniţi de sabie, morţii tăi nu sunt cei ce au murit în luptă.**

„Pentru Sfântul Vasile cel Mare, *răniţii* sunt cei loviţi de săgeţile aprinse ale diavolului şi morţi în păcate grele"[4].

3: **Mai-marii tăi au fugit cu toţii, robiţii tăi sunt strânşi în legături, iar cei ce-n tine erau tari fugit-au departe.**

4: **De aceea am zis: „Lăsaţi-mă-n pace!; amarnic voi plânge; nu vă căsniţi să mă alinaţi de supărarea fiicei neamului meu!".**

„Profeţii şi toţi drepţii obişnuiesc să simtă durere nu numai pentru ei, ci şi pentru ceilalţi oameni"[5].

---

[1] SEP 6/I, p. 137
[2] BBVA, p. 910
[3] SEP 6/I, pp. 137-138
[4] SEP 6/I, p. 138
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXIX, 2

5: **Că-i zi de tulburare şi de nimicire şi de prăbuşire; şi rătăcire-i trimisă de la Domnul Atotţiitorul; ei rătăcesc prin Valea Sionului: de la cel mai mic pân-la cel mai mare rătăcesc prin munţi.**

6: **Iar Elamiţii şi-au luat tolbele, şi oameni s-au suit pe cai şi s-au adunat pentru luptă.**

„*Elamiţii*: Teodoret îi asimilează Samarinenilor care, la rândul lor, erau veniţi din mijlocul Perşilor, popor ai cărui ostaşi erau vestiţi prin îndemânarea de a săgeta din fuga cailor. Din ură faţă de Evrei, Samarinenii se aliau deseori cu Romanii"[1].

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) menţionează originea persană a elamiţilor, identificându-i cu saracenii, excelenţi arcaşi şi călăreţi"[2].

7: **Şi va fi că văile tale cele alese se vor umple de care de luptă, iar călăreţii îţi vor astupa porţile.**

8: **Şi vor descoperi porţile lui Iuda, şi-n ziua aceea se vor uita la casele cele alese ale cetăţii.**

9: **Şi vor descoperi locurile cele ascunse din casele cetăţuii lui David; şi au văzut că ele sunt multe şi că cineva a abătut spre cetate apa iezerului celui vechi**

„*Casele din cetăţuia lui David* sunt casele *alese*, mari şi bogate ale demnitarilor"[3].

10: **şi că ei au dărâmat casele Ierusalimului spre a întări zidurile cetăţii.**

„Măsuri asemănătoare sunt menţionate de Iosif Flaviu în vremea sa (*Istoria războiului iudeilor împotriva romanilor* V, 5, 238-246): capii răscoalei, văzând cetatea în primejdie de a fi cucerită, au dărâmat un mare număr de case pentru a întări Templul şi cetăţuia Antonia, care fusese construită de Irod în unghiul de nord-vest al primei curţi a Templului, pe care îl domina"[4].

---

[1] BBVA, p. 911
[2] SEP 6/I, pp. 138-139
[3] SEP 6/I, p. 139
[4] SEP 6/I, p. 139

11: **Şi voi v-aţi adus apă între doi pereţi în iezerul cel vechi, dar n-aţi căutat la Cel ce dintru-nceput îl făcuse, iar pe Cel ce l-a zidit nu L-aţi văzut.**

„Aluzie la lucrările întreprinse de Iezechia pentru a aduce apa în interiorul cetăţii; în caz de doliu, accesul la apă este esenţial (cf. IV Regi 20, 20). ♦ În partea a doua, profetul le reproşează concetăţenilor lipsa de recunoştinţă faţă de Dumnezeu"[1].

12: **Şi-n ziua aceea Domnul Atotţiitorul făcut-a chemare pentru plângere şi tânguire şi radere pe cap şi încingere cu sac.**

„Practicile clasice ale pocăinţei şi doliului"[2].

13: **Dar ei s-au dedat la bucurie şi veselie, înjunghiind viţei şi jertfind oi, ca să mănânce carne şi să bea vin, zicând: „Să mâncăm şi să bem, căci mâine vom muri!"...**

„Text citat de Pavel în I Corinteni 15, 32. După Sfântul Ambrozie: nesimţirea omului disperat, care nu mai crede în propria sa veşnicie"[3]. „Nu sunt oare aşa cei care n-au altă grijă decât vasele de bucătărie, cei care nu se îndeletnicesc decât cu felurile nebuneşti de mâncare, cei care gândesc numai la cele de jos, cei care par născuţi din pământ, cei care urmăresc viaţa cea trecătoare, ca şi cum n-ar mai exista o altă viaţă?"[4].

„Pe bună dreptate e învinuit de nebunie cel care-şi pune nădejdea doar în mâncare şi băutură. De aceea şi sorocul morţii lor vine parcă mai degrabă, după cum s-a spus despre cei ce se fac robi gâtlejului"[5].

14: **Iar lucrurile acestea sunt descoperite în auzul Domnului Atotţiitorului; că păcatul acesta nu vă va fi iertat până veţi muri.**

„Grecescul **eos** [ἑως] = *până ce, până când* semnifică şi continuitate, perpetuitate, dincolo de ceea ce, gramatical,

---

[1] SEP 6/I, p. 139
[2] BBVA, p. 911
[3] BBVA, p. 911
[4] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 7,5
[5] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Nabot Izreeliteanul*, 38

pare o limită. Aşadar, un astfel de păcat nu se iartă nici după moarte"[1].

15: **Acestea zice Domnul Atotţiitorul: „Mergi în cămară la Şebna vistiernicul şi spune-i:**

„*Şebna*: nume pomenit doar aici şi într-o seamă de relatări despre asedierea Ierusalimului de către Senaherib (36, 3.11.22). *Vistiernicul* desemnează, generic, un înalt demnitar al casei regale"[2]. În Septuaginta, numele apare în forma Somnas. „După Theodoret, Somnas [Şebna] ar fi fost mare preot (cf. versetele 17-18, *mantia şi cununa cea slăvită*, însemne ale regalităţii şi preoţiei). Vina lui ar fi fost că şi-a deturnat zelul de la serviciul divin spre bani şi plăceri, iar funcţia de *vistier* s-ar referi la păstrarea vaselor şi veşmintelor sfinte din Templu"[3].

16: – **De ce eşti aici? şi ce-i cu tine aici, că ţi-ai cioplit aici mormânt şi ţi-ai făcut mormânt la loc înalt şi-n piatră ţi-ai săpat locaş?**

17: **Acum, iată, Domnul Atotţiitorul va lepăda de la Sine şi-l va nimici pe un astfel de om şi-ţi va lua veşmintele şi cununa ta cea slăvită**

18: **şi te va arunca într-o ţară mare şi nemăsurată, şi acolo vei muri; şi frumosul tău car de luptă îl va face de ruşine, iar casa mai-marelui tău o va face să fie călcată-n picioare.**

19: **Şi tu vei fi aruncat din dregătoria ta şi din locul tău.**

20: **Şi va fi că-n ziua aceea îl voi chema pe robul Meu Eliachim, fiul lui Hilchia,**

„*Robul Meu*: apelativ de mare cinste pentru un muritor, de la Avraam (Facerea 26, 24) până la Nabucodonosor (Ieremia 25, 9; 27, 6; 43, 10)"[4].

21: **şi-l voi îmbrăca în vestmântul tău şi-i voi da cununa ta şi puterea, iar dregătoria ta în mâinile lui o voi pune, şi va fi el ca un părinte celor ce locuiesc în Ierusalim şi celor ce locuiesc în Iuda.**

---

[1] BBVA, p. 911
[2] BBVA, p. 911
[3] SEP 6/I, p. 140
[4] BBVA, p. 911

Se arată că, „prin voia lui Dumnezeu, s-au arătat unii care au întărit din nou casa lui Israil şi au susţinut-o în loc statornic, fie regi, fie prooroci, fie sfinţi”[1].

22: **Şi lui îi voi da slava lui David, şi el va stăpâni şi nimeni nu va fi să vorbească împotriva lui; şi peste umărul său îi voi da cheia casei lui David, iar el va deschide şi nimeni nu va fi să închidă, el va închide şi nimeni nu va fi să deschidă.**

„Imagine preluată de Evanghelistul Ioan în Apocalipsa 3, 7”[2]. „Deci, Cuvântul divin este cel care deschide ceea ce este închis şi limpezeşte ceea ce este expus enigmatic”[3].

23: **Şi-l voi pune pe el stăpânitor la loc apărat, şi va şedea pe slăvitul tron al casei tatălui său.**

24: **Şi tot cel ce-i slăvit în casa tatălui său va nădăjdui în el, de la cel mai mic pân-la cel mai mare, şi vor fi supuşii săi.**

25: **În ziua aceea – acestea zice Domnul Atotţiitorul – omul care e bine aşezat în loc apărat va fi smuls de acolo şi aruncat şi va cădea; iar slava ce se află deasupră-i va pieri, căci Domnul a spus-o”.**

Textul Masoretic are, la versetul 24: *Şi voi atârna de el toată slava casei tatălui său: ramurile şi mlădiţele, toate vasele mici, de la lighene şi până la toate vasele.* „Theodoret (*ad loc.*) spune: Este o manieră figurată de a numi *vase* pe cei mari, conducătorii, şi pe cei mici, supuşii. Unele se găseau afară în curte, altele depuse în Templu”[4].

CAPITOLUL 23 – *Profeţie asupra Tirului*

1: **Priveliştea Tirului. Tânguiţi-vă, voi, corăbii ale Cartaginei că el a pierit, şi oameni nu vor mai veni din ţinutul Chiteilor; dus a fost în robie.**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*
[2] BBVA, p. 912
[3] Sf. Grigorie Taumaturgul, *Discursul adresat lui Origen*, XV
[4] SEP 6/I, p. 141

Cartagina: „Textul Masoretic: *ale Tarsisului. Tarşiş*: port mai degrabă imaginar, de vreme ce încă nu a fost identificat de geografi, istorici sau arheologi. Cartagina (în grafia greacă: **Karhedon**): cetate-port la Marea Mediterană, pe coasta de nord a Africii (azi în Tunisia), întemeiată de negustorii-corăbieri fenicieni"[1]. În continuare, versetul se referă la Tir. Chiteii erau locuitorii Chitimului, numele ebraic al insulei Cipru.

2: **Cui au devenit asemenea locuitorii insulei, neguţătorii Feniciei, cei ce străbat marea**

3: **prin ape multe, ei, neam de negustori? Ca atunci când holda se adună-n seceriş, aşa sunt ei, neguţătorii neamurilor!**

4: **„Ruşinează-te, Sidoane – a zis marea; da, aşa a zis puterea mării: „Durerile naşterii nu m-au cuprins, nici că am născut, nici că tineri am hrănit, şi nici că fecioare am crescut".**

Sidon: „al doilea mare port al Feniciei, alături şi în apropiere de Tir, la Marea Mediterană"[2]. *Puterea mării*: „Tirul este numit aici *marea* şi *puterea mării*, din pricina flotei puternice şi a marelui număr de locuitori (Teodoret al Cirului)"[3].

„Pentru Grigorie cel Mare (ACCS, p. 158), Sidonul îi desemnează la figurat pe cei care se întemeiază pe Lege, iar prin *mare* înţelegem viaţa neamurilor idolatre. *Ruşinează-te Sidoane*, spune marea, pentru că viaţa celor de sub Lege e decăzută şi condamnată de viaţa neamurilor, iar în Biserică, clerul şi monahii sunt inferiori laicilor"[4].

Ultimele două stihuri: „Tirul recunoaşte că nu lui i se datorează mulţimea populaţiei sale şi prosperitatea"[5].

5: **Iar când se va auzi în Egipt, păreri de rău îi [vor] cuprinde pentru Tir.**

---

[1] BBVA, p. 912
[2] BBVA, p. 912
[3] BBVA, p. 912
[4] SEP 6/I, p. 142
[5] BBVA, p. 912

6: Porniți către Cartagina! Tânguiți-vă, voi, cei ce locuiți în insula aceasta!

7: Oare nu aceasta era mândria voastră dintru început, înainte ca ea să fi fost dată?

8: Cine a pus la cale aceste planuri împotriva Tirului? Oare este el mai slab? Sau nu are putere? Negustătorii lui erau boierii cei slăviți ai pământului.

9: Domnul Atotțiitorul Și-a pus în gând să doboare-ntreaga trufie a celor plini de slavă și să facă de ocară fiece lucru slăvit pe pământ.

10: Lucrează-ți pământul! Că nu vor mai veni corăbii din Cartagina,

„De vreme ce nu mai pot face comerț, fenicienii vor trebui să se apuce de agricultură, precum egiptenii”[1].

11: iar mâna ta, cea care întărâtă regi, nu va mai avea putere pe mare; Domnul Sabaot a dat porunci asupra Canaanului, anume să-i nimicească tăria.

„Orașul Sidon se socotea *întâiul-născut al Canaanului* (vezi Facerea 10, 15)”[2].

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) spune că termenul *Canaan* se referă la toți cei care adoră idolii”[3].

12: Și oamenii vor zice: Voi nicicum nu o veți mai privi de sus și n-o veți mai nedreptăți pe fiica Sidonului; iar dacă vei porni spre Cipru, nici acolo nu vei afla odihnă.

13: Iar dacă vei porni spre pământul Caldeilor, chiar și acesta a fost pustiit de către Asirieni, și nici acolo nu vei avea odihnă, căci zidul lui a căzut.

14: Tânguiți-vă, voi, corăbii ale Cartaginei, că puterea voastră a pierit.

15: Și fi-va în ziua aceea că Tirul va fi părăsit vreme de șaptezeci de ani, ca durata unui rege, ca durata unui om; și fi-va după șaptezeci de ani că Tirul va fi ca un cântec de târfă:

---

[1] SEP 6/I, p. 143
[2] BBVA, p. 912
[3] SEP 6/I, p. 143

„Bunătatea lui Dumnezeu: Deşi nelegiuirile tirienilor s-au desfăşurat de-a lungul multor generaţii, Domnul limitează pedeapsa la durata unui rege cu viaţă lungă sau la aceea a unui om obişnuit"[1].

16: **„Ia-ţi o alăută, dă târcoale, tu, cetate, tu, târfă dată uitării; zi bine din alăută, cântă multe şi de toate, ca astfel să-ţi rămână amintirea!...".**

17: **Şi va fi că după acei şaptezeci de ani va cerceta Dumnezeu Tirul, şi el va fi din nou cum a fost întâi; şi fi-va el loc de negustorie pentru toate împărăţiile lumii de pe faţa pământului.**

18: **Iar negustoria şi câştigul său fi-vor sfinţenie Domnului; nu pentru ei va fi întreaga lui negustorie adunată, ci pentru cei ce locuiesc înaintea Domnului, ca să mănânce ei şi să bea şi să se sature, şi spre a fi legământ şi aducere aminte înaintea Domnului.**

Legământ: „[**simvoli**] (cuvânt pe care Isaia îl foloseşte o singură dată) înseamnă aici *legământ*, *contract*, *convenţie*, semn al împăcării dintre Dumnezeu şi om"[2]. „Pentru Ieronim (ACCS, p. 159), această consacrare a comerţului se referă la darurile oferite de credincioşi lui Dumnezeu în Biserică pentru întreţinerea celor ce slujesc la altar (cf. I Corinteni 9, 13)"[3].

CAPITOLUL 24 – *Pustiirea pământului*

1: **Iată, Domnul va să nimicească lumea şi o va face pustie şi-i va lăsa faţa descoperită, iar pe cei ce locuiesc într-însa îi va risipi.**

„Capitolele 24-27 cuprind profeţii referitoare la întregul pământ, într-o viziune care a fost numită şi *Apocalipsa lui Isaia*"[4].

---

[1] BBVA, p. 912
[2] BBVA, p. 913
[3] SEP 6/I, p. 144
[4] BBVA, p. 913

„După Eusebiu, aceste profeții s-au realizat doar parțial până acum în decursul istoriei, dar își vor găsi împlinirea la sfârșitul lumii"[1].

2: **Și poporul va fi ca preotul și sluga precum stăpânul și slujnica precum stăpâna; cel ce cumpără va fi precum cel ce vinde, cel ce dă cu împrumut va fi precum cel ce se împrumută, iar datornicul precum cel căruia îi este dator.**

„În fața mâniei Domnului nu vor exista privilegiați, ci toți vor fi tratați cu aceeași măsură. [...] ♦ Theodoret (*ad loc.*) afirmă că acest lucru se va întâmpla propriu-zis și cu adevărat după Înviere, când diferența de statut social va dispărea și va rămâne doar diferența dintre viciu și virtute"[2].

Adeseori, cuvintele sunt valabile și azi: „Și nu-i poporul într-un fel, iar preotul în alt fel, ci mi se pare că acum s-a împlinit întocmai ceea ce se spunea în vechime ca blestem: *A ajuns preotul ca și poporul*"[3].

3: **Pământul va fi stricat pe de-a-ntregul, pe de-a-ntregul pustiit pământul; căci gura Domnului a grăit acestea.**

4: **Plânge pământul, lumea e stricată, plâng înalții pământului.**

5: **Nelegiuire săvârșit-a pământul din pricina celor ce îl locuiesc, pentru că ei au călcat legea și au schimbat poruncile și legământul cel veșnic.**

Au călcat legea: „*Ephraemi rescriptor* adaugă *Domnului* după *legea* (adaos preluat de vechile ediții românești). Textul însă, așa cum e comentat de Teodoret al Cirului, de Eusebiu și Chiril, se referă nu numai la legea lui Moise, ci și la legea naturală; așadar, nenorocirea pământului va fi cauzată și de cei ce păcătuiesc împotriva firii. ♦ Profetul vede pământul ca pe o ființă vie, solidară cu propriii săi locuitori. Aceasta va fi și viziunea lui Pavel: *Căci făptura a fost supusă deșertăciu-*

[1] SEP 6/I, p. 144
[2] SEP 6/I, p. 144
[3] Sf. Grigorie de Nazianz, *Despre preoție*, LXXXII

nii – nu din voia ei, ci din pricina aceluia care a supus-o... (Romani 8, 20 şi urm.)"[1].

6: **De aceea, blestem va mistui pământul, din pricină că locuitorii de pe el au păcătuit; de aceea locuitorii de pe pământ vor fi săraci, şi puţini vor fi oamenii care vor rămâne.**

Blestem va mistui pământul: „în interpretarea lui Theodoret (*ad loc.*), războaie, cutremure, uragane, inundaţii, secetă, foamete, epidemii, invazii de lăcuste sau de alte insecte, care nu pot fi stârpite, boli fără leac"[2].

7: **Vinul se va jeli, via se va jeli, şi toţi cei care-şi veseleau inima vor suspina.**

8: **Veselia timpanelor a încetat, încetat-a îndrăzneala şi avuţia necredincioşilor, glasul alăutei a încetat.**

9: **Plini sunt ei de ruşine, vin n-au băut, băutura tare le-a devenit amară celor ce o beau.**

10: **Toată cetatea s-a făcut pustie; omul îşi va închide casa, pentru ca nimeni să nu intre.**

11: **Un vaiet pentru vin e pretutindeni; veselia a încetat, toată bucuria pământului s-a dus.**

12: **Şi vor rămâne cetăţi pustii, şi case părăsite se vor dărăpăna.**

13: **Acestea toate vor fi pe pământ, în mijlocul neamurilor; aşa cum cineva culege măslinul, tot astfel îi vor culege pe ei; iar când culesul va fi gata,**

14: **aceia vor striga cu glas mare; iar cei rămaşi pe pământ se vor veseli laolaltă întru slava Domnului: apa mării se va tulbura.**

15: **De aceea fi-va slava Domnului în insulele mării; slăvit va fi numele Domnului.**

„După Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *insulele* reprezintă bisericile ridicate în mijlocul acestei *mări* a lumii, a neamurilor idolatre, biserici pe care valurile, adică persecuţiile, ispitele, ereziile, nu le pot atinge, pentru că le apără Hristos"[3].

---

[1] BBVA, p. 913
[2] SEP 6/I, p. 145
[3] SEP 6/I, p. 146

16: **Doamne, Dumnezeul lui Israel, de la marginile pământului minuni am auzit, nădejde fi-va celui binecredincios; dar ei vor zice: „Vai trădătorilor, celor ce trădează legea!”.**

17: **Frică şi groapă şi laţ vor fi asupra voastră, a celor ce locuiţi pe pământ;**

18: **cel ce va fugi de frică, va cădea în groapă, iar cel ce va scăpa din groapă, va fi prins în laţ, căci ferestre s-au deschis din cer, iar temeliile pământului se vor clătina;**

„Sfântul Simeon Noul Teolog: Într-un fel, sfârşitul lumii reiterează apocalipsa potopului (Facerea 7, 11), numai că din ferestrele cerului nu va mai curge apă, ci un râu de foc (Daniel 7, 10).

19: **pământul se va tulbura pe de-a-ntregul, pe de-a-ntregul se va ului pământul.**

20: **Pământul se va povârni şi se va clătina ca o colibă într-o vie, ca un om beat şi ameţit, şi va cădea şi nu va fi în stare să se ridice, pentru că fărădelegea l-a copleşit.**

21: **Şi Dumnezeu Îşi va aduce mâna peste armia cerului şi peste regii pământului.**

Armia: „**kosmos** are aici sensul de oştire a îngerilor pedepsitori (imagine derivată din aceea a astrelor însufleţite)”[1].

22: **Şi ei Îi vor strânge mulţimea în închisori şi o vor închide în temniţă grea; după multe generaţii vor fi cercetaţi;**

23: **şi cărămida se va şubrezi şi zidul va cădea; luna va roşi, iar soarele se va ruşina; căci Domnul va împărăţi în Sion şi în Ierusalim, şi-n faţa bătrânilor Săi Se va preamări.**

„Sintagma *luna va roşi, iar soarele se va ruşina* se află în numai trei codici, printre care şi Sinaiticus (ediţia Rahlfs, notă infrapaginală). Cele două astre vor încerca un sentiment de ruşine pentru aceea că, odinioară, oamenii le-au cinstit ca pe nişte zeităţi. Imaginea însă se răsfrânge asupra oamenilor care le-au divinizat”[2].

---

[1] BBVA, p. 914

[2] BBVA, p. 914

„Theodoret (*ad loc.*) explică: se vor ruşina cei care au divinizat soarele, luna şi planetele – altfel spus, cei care au îmbrăţişat eroarea politeistă a păgânilor"[1].

În Sion şi în Ierusalim: „e vorba de Ierusalimul ceresc, cel pe care îl va pomeni Pavel în Evrei 12, 22"[2].

CAPITOLUL 25 – *Cântare de mulţumire*

1: **Doamne, Dumnezeul meu, pe Tine Te voi preamări, numelui Tău îi voi cânta, că Tu ai făcut lucruri minunate, chiar şi sfatul dintru-nceput şi adevărat; aşa să fie, Doamne!**

2: **Că Tu ai prefăcut cetăţi în ţărână, chiar cetăţi anume întărite aşa ca temeliile lor să dureze; cetatea necredincioşilor în veac nu se va zidi.**

3: **De aceea Te va binecuvânta poporul cel sărac şi cetăţile oamenilor năpăstuiţi Te vor binecuvânta.**

4: **Că ajutor Te-ai făcut în toată cetatea smerită şi adăpost celor descurajaţi de lipsuri; Tu îi vei scăpa de oameni răi; adăpost Te-ai făcut celor însetaţişi dulce adiere oamenilor necăjiţi.**

Adiere sau *duh*, cum are SEP 6/I: „după Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), este *răsuflarea*, *respiraţia* celor înăbuşiţi de duhurile rele şi de învăţătura mincinoasă a retorilor greci sau a fariseilor"[3].

5: **Te vom binecuvânta ca nişte oameni cu inima săracă, însetaţi în Sion din pricina necredincioşilor pe mâna cărora ne-ai dat.**

„Teodoret al Cirului: Cuvinte rostite parcă de corul apostolilor"[4]. *Însetaţi în Sion*: „după Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), Sionul este Biserica lui Hristos, înaltă şi aşezată pe un munte, în sensul că nu este nimic josnic în ea, e departe

[1] SEP 6/I, p. 147
[2] BBVA, p. 914
[3] SEP 6/I, p. 148
[4] BBVA, p. 914

de cele lumeşti, iar *vinul ospăţului* (v. 6) preînchipuie Sfânta Jertfă cea fără de sânge care se săvârşeşte în Biserică"[1].

6: **Ospăţ va face Domnul Atotţiitorul pentru toate nea-murile; pe muntele acesta vor bea veselie, vin vor bea;**

7: **cu mir se vor unge în muntele acesta. Pe toate acestea împarte-le neamurilor, căci sfatul acesta-i mai presus de neamurile toate.**

Muntele acesta: „pentru Theodoret (*ad loc.*), este vârful cunoştinţei de Dumnezeu, cunoaştere posibilă numai în Biserică prin Sfintele Taine. Biserica este deschisă tuturor neamurilor, spre deosebire de Lege, care a fost dată numai evreilor"[2].

8: **Moartea a biruit şi om a-nghiţit, dar iarăşi a luat Dumnezeu toată lacrima de pe toată faţa. Ocara poporului Său a luat-o de pe tot pământul, căci gura Domnului a grăit acestea.**

„Sfântul Irineu: Trupul rămâne capabil de stricăciune, dar şi de nestricăciune; el e hărăzit morţii, dar şi vieţii. Moartea şi viaţa îşi fac loc una alteia sau se alungă una pe cealaltă, ele neputând fi amândouă la un loc. aşadar, dacă moartea pune stăpânire pe om, ea alungă viaţa din el, dar dacă viaţa este aceea care se înstăpâneşte asupră-i, moartea e alungată. Viaţa ca viaţă e suflare, dar viaţa care alungă moartea e un rod al Duhului. (Textul Masoretic, diferit, cunoaşte traduceri precum: *El* (Dumnezeu) *întru biruinţă va înghiţi moartea* (KJV); *El pe-ntotdeauna va înghiţi moartea* (RSV); *El a făcut ca moartea să piară pentru totdeauna* (BJ); *El va face moartea să piară pentru totdeauna* (OSTY); *El va înlătura moartea pe vecie* (MIRON)"[3].

E aici şi una dintre raţiunile întrupării Cuvântului: „Trupul a ajuns să fie momeală morţii; balaurul a nădăjduit să-l înghită, dar a dat afară şi pe cei pe care îi înghiţise până atunci. [...] [De aceea]: *Dumnezeu a şters toată lacrima de la toată*

[1] SEP 6/I, p. 148
[2] SEP 6/I, p. 149
[3] BBVA, p. 914

faţa"[1]. „Faptul că a făcut astfel de semne ca cele săvârşite, Îl arată ca fiind Dumnezeu în trup şi ca fiind Viaţa şi Domnul morţii. Căci trebuia ca Hristos, Care a dat viaţă altora, să nu fie El însuşi ţinut de moarte"[2]. „În Vechiul Testament este amară muşcătura morţii şi de aceea s-a zis: *Moartea fiind mai tare l-a sfâşiat*"[3].

„Este mai bine ca fiecare să-şi biruie trupul şi viciile, ca să nu se zică despre el că l-a luat moartea cea biruitoare"[4].

„Aceste fapte mari le-a săvârşit pentru noi Crucea. Crucea este trofeu ridicat împotriva dracilor. Este sabie împotriva păcatului. Este sabia cu care Hristos a străpuns şarpele. Crucea este voinţa Tatălui, slava Unuia-Născut, veselia Duhului, podoaba îngerilor, întărirea Bisericii, [...] cetatea sfinţilor, lumina lumii întregi"[5].

9: **Şi-n ziua aceea vor zice: „Iată-L pe Dumnezeul nostru în Care am nădăjduit, şi El ne va mântui; Acesta este Domnul, noi L-am aşteptat, noi ne-am bucurat şi-ntru mântuirea noastră ne vom veseli".**

10: **Odihnă va da Dumnezeu în muntele acesta, iar ţara Moabului va fi călcată-n picioare, aşa cum se calcă un pod sub căruţe.**

„Părinţii înţeleg prin aceasta sfârşitul idolatriei politeiste [...]. Theodoret (*ad loc.*) ne lămureşte că *domnii Moabului* sunt Chamoş, Bel-Phegor şi ceilalţi idoli"[6].

11: **El mâinile Şi le va întinde întocmai cum îl încovoaie pe cineva spre a-l pierde şi semeţia i-o va umili pentru cele ce sub mâna lui s-au apăsat.**

12: **El va umili înălţimea zidului de scăpare: pân-la pământ se va prăbuşi.**

---

[1] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XII, 15
[2] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, II, 16
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XLIV, 9
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXVI, 6
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti, Cuvânt la Crucea Domnului*, II
[6] SEP 6/I, p. 149

Putem vedea aici şi o anticipare a patimilor Domnului, ca şi biruinţa Sa asupra lumii.

CAPITOLUL 26 – *Cântarea celor răscumpăraţi*

1: În ziua aceea vor cânta cântarea aceastaîn ţara Iudeii: Iată o cetate tare, şi El va face ca zidul şi meterezele ei să fie mântuirea noastră.

2: Deschideţi porţile să intre poporul care păzeşte dreptatea şi păzeşte adevărul,

3: cel ce apără adevărul şi păzeşte pacea; că în Tine, Doamne,

Faţă de cei de sub lege, pe noi Dumnezeu „ne duce în locaşurile de sus printr-o cale lină şi simplificată (uşurată). Căci porunceşte sfinţilor slujitori: *Deschideţi porţile, ca să intre poporul care păzeşte dreptatea şi vesteşte adevărul, care apără adevărul şi păzeşte pacea*"[1].

4: în Tine am nădăjduit de-a pururi, în Tine, Dumnezeul Cel mare, Cel veşnic,

5: Cel ce i-ai smerit, coborându-i, pe cei ce locuiesc întru cele înalte; Tu vei dărâma cetăţi puternice, pân-la pământ le vei prăbuşi;

6: şi vor călca pe ele picioarele celor blânzi şi paşii celor smeriţi.

7: Calea binecredincioşilor netedă s-a făcut, gata e calea binecredincioşilor.

„Pentru că în Hristos ne sunt şi cele prăpăstioase netede, şi cele aspre, lesne de umblat, şi cele anevoie de străbătut, uşoare şi drepte"[2].

8: Căci calea Domnului judecată este; întru numele Tău am nădăjduit şi-ntru amintirea Ta

9: din dorul sufletului nostru. Spre Tine, Dumnezeule, de noapte caută sufletul meu, căci lumină pe pământ sunt

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

poruncile Tale; învățați-vă dreptatea, voi, cei ce locuiți pământul!

SEP 6/I traduce stihul al doilea: *de când se îngână zorii cu noaptea aleargă duhul meu către Tine, Dumnezeule.* „După Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *zorile* simbolizează înainte-vederea (preștiința) profeților în opoziție cu *noaptea* dinaintea întrupării Domnului, iar *lumina adevărată* este Evanghelia Soarelui dreptății, Hristos. Pentru Grigorie cel Mare, *noaptea* este viața prezentă în care sufletul îl caută pe Dumnezeu"[1].

10: **Căci necredinciosul e părăsit; nimeni care nu va învăța ce e dreptatea pe pământ nu va putea săvârși adevărul. Ducă-se de aici necredinciosul, ca să nu vadă slava Domnului!**

„Cuvintele acestea le vor auzi cei care doar în aparență păzesc poruncile Domnului, dar nu acceptă insultele, necinstea sau ocările oamenilor (Sfântul Simeon Noul Teolog)"[2].

„Necredinciosul și ereticul [...] vor fi nepărtași de vederea Lui, cum spune Isaia"[3].

„Prin *să nu vadă* proorocul vrea să spună: *să nu se împărtășească*"[4].

„Vor învia și corpurile moarte ale necucernicilor, dar nu într-o slavă cerească, fiindcă nu vor fi conforme corpului de slavă al lui Hristos și nu vor vedea vederea lui Dumnezeu făgăduită credincioșilor, care se numește și Împărăție a lui Dumnezeu"[5].

11: **Doamne, înalt este brațul Tău, ei însă n-au știut-o; dar când o vor cunoaște se vor rușina; poporul neștiutor va fi cuprins de râvnă, iar acum focul îi va mistui pe cei potrivnici.**

---

[1] SEP 6/I, p. 151
[2] BBVA, p. 915
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Viața lui Moise*
[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Fericiri*, VI
[5] Sf. Grigorie Palama, *Cuvânt despre iconomia în trup a Domnului nostru Iisus Hristos*, 38

Poporul neştiutor va fi cuprins de râvnă: „Teodoret al Cirului: Aluzie la Iudeii care, în ignoranţa lor şi din zel pentru credinţa lor, L-au răstignit pe Domnul”[1].

12: **Doamne, Dumnezeul nostru, dă-ne pace, că pe toate ni le-ai dat.**

„Fericitul Augustin (ACCS, p. 176) comentează: adică L-ai făgăduit pe Hristos; ni L-ai dat. Ne-ai făgăduit crucea Sa şi vărsarea sângelui Său pentru iertarea păcatelor; ni le-ai dat. Ne-ai făgăduit înălţarea Sa la ceruri şi pogorârea Duhului Sfânt din cer; ni le-ai dat. Ne-ai făgăduit o Biserică răspândită pe tot pământul; ne-ai dat-o. Ne-ai zis dinainte că vor fi eretici, care să ne ispitească, şi că Biserica va birui aceste rătăciri; ne-ai dat aceste lucruri. Ne-ai făgăduit nimicirea idolilor păgânilor; ai făcut şi acest lucru”[2].

13: **Doamne, Dumnezeul nostru, fă-Ţi din noi agoniseala Ta! Doamne, în afară de Tine pe un altul nu-l ştim, numele Tău îl numim.**

Fă-Ţi din noi agoniseala Ta: „literal: *Doamne,... ia-ne în stăpânirea* (posesia) *Ta*. Sfântul Atanasie [cel Mare]: Nu Dumnezeu a început să fie Stăpânul nostru, ci noi am început să fim sub stăpânirea Lui. După aceea, bun şi îndurător cum este, şi vrând să devină cunoscut tuturor, El a făcut ca propriul Său Fiu să-Şi ia asupră-Şi trup omenesc şi să devină om, pentru ca în acest trup să Se ofere pe Sine pentru toţi şi să ne elibereze din falsa închinare şi din stricăciune”[3].

„Deci pacea este darul dumnezeiesc dat de Dumnezeu, un dar al cerului, venit nouă numai prin hotărârea dumnezeiască”[4].

14: **Dar morţii viaţă nu vor vedea şi nici doctorii în nici un chip nu-i vor învia; de aceea mânie ai adus asupră-le şi i-ai nimicit şi pe toţi bărbaţii lor i-ai luat de la ei;**

---

[1] BBVA, p. 915
[2] SEP 6/I, p. 151
[3] BBVA, p. 915
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, III

„Pentru Theodoret (*ad loc.*), *cei morţi* sunt cei lipsiţi de fapte bune, despre care Domnul spune: *Lăsaţi morţii să-şi îngroape morţii lor* (Matei 8,22)"[1].

Cei morţi nu vor vedea viaţa „o spune pentru idolii neamurilor, pentru că sunt fără suflet"[2].

15: **adu, Doamne, mai multe rele asupră-le, adu mai multe rele asupra slăviţilor pământului!**

„Sfântul Ioan Casian îl citează pe Avva Teodor: Deseori în Sfânta Scriptură cuvântul *rele* e folosit în loc (sau cu înţelesul) de *necazuri*. Dumnezeu nu e autorul răului, dar acesta poate fi perceput ca atare de cel asupra căruia se abate, aşa cum e uneori perceput de pacientul căruia doctorul îi cauterizează o rană"[3].

16: **Doamne, în necaz ne-am adus aminte de Tine, în mic necaz certarea Ta ne-a fost.**

„Ostenelile ne adună lângă Dumnezeu"[4]. „Căci e foarte mic necazul care curăţeşte, odată ce, aducându-ne certare, ne face fericiţi"[5].

Şi un comentariu care înlocuieşte persoanele, dar nu schimbă sensul: „Slăbirea luptei, negrija şi odihna, moleşesc şi împrăştie sufletul, iar încercările îl strâng şi-l unesc cu Dumnezeu, precum zice proorocul: *Doamne, întru necaz Ţi-ai adus aminte de mine*. Deci [...], nu trebuie să ne turburăm, nici să ne întristăm şi moleşim în încercări. Ci să răbdăm şi să mulţumim în necazuri"[6].

17: **Ca o femeie-n chinuri când e să nască şi strigă-ntru durerea ei, aşa I-am fost noi Celui iubit al Tău.**

„Rezonanţe noutestamentare: *Acesta este Fiul Meu Cel iubit* (Matei 3, 17); *Tu eşti Fiul Meu Cel iubit* (Marcu 1, 11; Luca 3, 22). Textul Masoretic: *aşa am fost în faţa Ta* (KJV); *aşa am fost din pricina Ta* (RSV); *aşa am fost înaintea feţei*

---

[1] SEP 6/I, p. 152
[2] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, I, 38
[3] BBVA, p. 915
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, X, 2
[6] Ava Dorotei, *Feluritе învăţături*, XIII, 11

Tale (BJ). Teodoret al Cirului: Suferind dureri aproape identice cu acelea ale femeii care naşte, Fiului Tău Celui iubit I se datorează faptul că noi am fost mântuiţi de dureri"[1].

18: **De frica Ta, Doamne, noi am zămislit şi ne-am chinuit şi suflul mântuirii Tale l-am născut, pe care noi pe pământ l-am săvârşit; noi nu vom cădea, dar vor cădea toţi cei ce locuiesc pământul.**

„Alta este naşterea de negrăit cu trupul a lui Dumnezeu Cuvântul [din Fecioara] şi alta este cea care se săvârşeşte duhovniceşte din noi. Aceea, născând pe Fiul şi Cuvântul întrupat al lui Dumnezeu, a născut taina zidirii din nou a neamului nostru şi mântuirea lumii întregi pe pământ, adică pe Domnul nostru Iisus Hristos şi Dumnezeu, Care a unit cele despărţite [în] Sine Însuşi (cf. Efeseni 2, 14-15) şi a ridicat păcatul lumii (Ioan 1, 29). Iar aceasta [naşterea săvârşită în noi – n. n.], născând în Duhul dumnezeiesc pe cuvântul cunoştinţei lui Dumnezeu, lucrează totdeauna în inimile noastre taina înnoirii sufletelor omeneşti şi comuniunea şi unirea cu Dumnezeu-Cuvântul. Aceasta ne-o dă să înţelegem şi cuvântul dumnezeiesc care spune: *Prin care am luat în pântece şi am suferit durerile naşterii şi am născut duh de mântuire, pe care l-am născut pe pământ*"[2]. „Aceasta este naşterea sufletelor sfinte, aceasta este zămislirea lor, acestea sunt sfintele căsătorii, care se potrivesc şi corespund marelui Arhiereu, lui Hristos Iisus, Domnul nostru"[3]. „Toţi sfinţii sunt cu adevărat mădulare ale lui Hristos, Dumnezeu cel peste toate [...]. [Între sfinţi, unii împlinesc] rolul coapselor, purtând în ei rodnicia înţelesurilor vrednice de Dumnezeu ale teologiei tainice şi născând pe duhul mântuirii pe pământ, adică rodul şi sămânţa Duhului în inimile oamenilor prin cuvântul şi învăţătura lor"[4]. „Aşadar, cei care zămislesc şi de îndată nasc nu trebuie

[1] BBVA, p. 916
[2] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântările morale*, I, 10
[3] Origen, *Omilii la Levitic*, XII, 7
[4] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cuvântările morale*, I, 6

consideraţi femei[1], ci bărbaţi, şi încă bărbaţi desăvârşiţi"[2]. „Aşa este natura sufletului încât, datorită unei tainice puteri de rodire, primeşte seminţele cugetelor noastre, le concepe la sânu-i şi le dă viaţă. Căci altfel nu ar fi spus Isaia: *în pântece am luat, am chinuit şi am născut duhul mântuirii* – dacă n-ar fi cunoscut puterea de rodire a sufletului"[3]. „Rodul şi fătul minţii e credinţa în Hristos, care prin cunoştinţa desăvârşită ne modelează din nou după El şi ne formează după chipul (tipul) dumnezeiesc"[4]. „Ne pune în faţă o vedere duhovnicească încântătoare, convingându-ne să zămislim varietatea virtuţilor, destoinicia dublă pentru ea, prin faptă şi cuvânt"[5].

19: **Morţii vor învia, cei din morminte se vor scula şi cei ce sunt în pământ se vor veseli; că roua de la Tine le este vindecare, dar pământul necredincioşilor va pieri.**

„Isaia spune: *Vor învia morţii şi se vor scula cei din morminte*. Este evident că nu stau în morminte sufletele, ci corpurile. [...] Este clar că indică învierea corpurilor. Căci nu va spune cineva că sufletele dorm în ţărâna pământului"[6].

„Sfântul Chiril al Alexandriei: Bănuiesc că prin *rouă* profetul înţelege puterea cea dătătoare de viaţă a Duhului Sfânt"[7]. „Moartea este un somn din care te trezeşte *roua* Duhului Sfânt, precum ploaia învie seminţele îngropate în pământ. La fel şi cuvântul lui Dumnezeu, ca o rouă, învie firea omenească (Theodoret, *ad loc.*)"[8].

„Unii, lucrând înţelept, cearcă să-şi tămăduiască fierbinţeala patimilor cu roua cerească a harului. Despre aceştia s-a scris: *Roua cea de la Tine tămăduire este nouă*. Altora aceeaşi rouă, unindu-se cu un ajutor dumnezeiesc mai mare, le se preface în mană, sau într-un fel de pâine, dacă e primită cum

[1] Chiar dacă, între aceştia, sunt şi sfintele femei.
[2] Origen, *Omilii la Exod*, X, 3
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Cain şi Abel*, I, 47
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VIII
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[6] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 27
[7] BBVA, p. 916
[8] SEP 6/I, p. 153

se cuvine şi cu vrednicie, cu frângerea inimii smerite şi cu apa lacrimilor şi cu focul cunoştinţei duhovniceşti. Şi aşa li se face spre mâncare, după chipul mâncării îngereşti"[1].

„*Cei morţi vor învia* o spune despre obştească înviere şi despre bucuria dreptţilor; dar nu numai despre aceasta, ci, proorocind, şi despre ridicarea din morţi a Mântuitorului Iisus Hristos"[2].

20: **Mergi, poporul Meu, intră-n cămările tale, închide-ţi uşa, ascunde-te puţin, cât de cât, până ce mânia Domnului va fi trecut.**

„În aşteptarea învierii celei de obşte, oamenii stau ascunşi în mormintele lor ca în nişte cămări"[3].

„După Tertulian (ACCS, p. 183), e vorba de morminte, unde va trebui să se odihnească *puţin* aceia care au plecat din viaţa aceasta până la sfârşitul lumii, când va stăpâni puterea turbată a lui Antihrist"[4].

Ascunde-te puţin sau, cum apare la Origen: *ascunde-te puţine clipe*: „Deducem că acele *puţine clipe* se referă la Cel ce dă porunca, nu la cel ce o primeşte. Şi acele clipe, puţine pentru Dumnezeu, sunt foarte multe pentru om"[5].

Tot de aici, sfat pentru cei ce au murit lumii: „*Închide uşa ta* vrăjmaşului. Ţine în jug cuvintele tale şi pune lacăt la uşa ta"[6]. Şi un alt înţeles: „Puterea poruncii o lămureşte contextul, fiindcă cuvântul este adresat către cei care sunt bolnavi de patima de a fi plăcuţi de oameni. Încât, dacă cineva este supărat de acea patimă, face bine când se retrage la rugăciune şi se izolează, până ce va putea să ia deprinderea ca să nu fie atent la laudele oamenilor, ci să privească numai la Dumnezeu"[7].

---

[1] Calist Catafygiotul, *Despre viaţa contemplativă*, 85
[2] Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, I, 38
[3] BBVA, p. 916
[4] SEP 6/I, p. 153
[5] Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia*, XII, 10
[6] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 48
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 277

21: **Că, iată, din locaşul Său cel sfânt va aduce Domnul mânie peste locuitorii pământului; la rândul său, pământul îşi va da pe faţă sângele şi nu-i va mai ascunde pe cei ucişi.**

„Domnul către Cain: *Glasul sângelui fratelui tău strigă spre Mine din pământ* (Facerea 4, 10)"[1].

CAPITOLUL 27 – *Uciderea balaurului. Cântecul vieii. Reaşezarea poporului lui Dumnezeu*

1: **În ziua aceea va aduce Dumnezeu sabia cea sfântă şi mare şi puternică asupra balaurului, a şarpelui ce fuge, asupra balaurului, a şarpelui încolăcit, şi va ucide balaurul.**

„Profeţie asupra înfrângerii Satanei. *Sabia*: *sabia Duhului, care este cuvântul lui Dumnezeu* (Efeseni 6, 17); de aici, *Cuvântul* (Logosul) lui Dumnezeu, Iisus Hristos, El Însuşi Dumnezeu (Ioan 1, 1).

Balaurul: *Balaurul cel mare, şarpele cel de demult, care se cheamă diavol şi Satana* (Apocalipsa 12, 9). El e *şarpele ce fuge* din faţa lui Iisus (Matei 8, 29) şi *şarpele încolăcit*, sinuos, înşelător, fascinant. Sfântul Vasile cel Mare tălmăceşte: Cel ce-i urmează şarpelui demonstrează că însăşi viaţa lui e încolăcită, inegală, schimbătoare, bântuită de contradicţii"[2].

„Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *sabia* lui Dumnezeu este Cuvântul cel unul-născut, trimis de Tatăl împotriva diavolului [...] ♦ După Grigorie cel Mare (ACCS, p. 185), *şarpele cel strâmb* poate fi înţeles şi ca *cel viclean, sinuos, înşelător, fascinant, amăgitor*, pentru că s-a târât aproape de oameni prin unduiri ocolitoare, sub falsa promisiune a ceea ce le va da; şi în timp ce promitea mincinos lucruri imposibile, le fura cu adevărat pe cele ce erau posibile. El este nu numai încovoiat, curb, strâmb, ci şi alunecos, pentru că el nu stă întru dreptate şi adevăr, iar dacă nu i se rezistă, se strecoară nevăzut înlăuntrul inimii, iar inimile oamenilor răi ajung să fie ca dinţii şarpelui. ♦ Sfântul Vasile cel Mare (*ad loc.*) comentează: cel ce

[1] BBVA, p. 916
[2] BBVA, p. 916

îi urmează şarpelui demonstrează că însăşi viaţa lui e încolăcită, inegală, schimbătoare, bântuită de contradicţii"[1]. „În Isaia se arată că [şarpele] va fi ucis ca un vrăjmaş, cu marea sabie care este Hristos"[2]. „Cu adevărat, Cuvântul lui Dumnezeu a ucis pe diavol, prin faptul că a dat oamenilor, creaturilor pământeşti, puterea de a-l călca în picioare"[3].

2: **În ziua aceea va fi o vie frumoasă şi un dor de a-i cânta o cântare:**

„Profetul schimbă registrul şi introduce un scurt poem alegoric asupra Ierusalimului împresurat şi nimicit de duşmani (dar nu fără ştirea, îngăduinţa sau planul lui Dumnezeu)"[4].

3: **Cetate tare sunt eu, cetate împresurată; zadarnic o voi uda, că noaptea-i ca şi cum n-ar fi, iar ziua zidul va cădea.**

„Sufletul îşi are zidurile sale, din care se înalţă şi despre care zice: *Eu sunt cetate întărită, eu sunt cetate împresurată.* Prin zidurile acestea este întărit; prin ele se apără când e împresurat"[5].

4: **E cineva să nu şi-o fi dorit? Cine-i acel ce mă va pune să duc eu grija paielor din câmp? Din pricina acestui război am lepădat-o; de aceea făcut-a Domnul asupră-i toate câte El a rânduit.**

5: **Sunt arsă scrum. Cei ce locuiesc în ea strigă: Să facem pace cu El, să facem pace!**

„Deci Cel ce a făcut să biruiască pacea, mai bine-zis Cel ce este Pacea tuturor, le doreşte pacea, adică Hristos. *Căci El este pacea noastră*, după Scripturi (Efeseni 2, 14)"[6].

6: **Cei care vin sunt fiii lui Iacob; Israel va odrăsli şi va înflori şi de rodul său va fi plină lumea.**

„Strigătul de pace a însemnat pocăinţă, iar pocăinţa nu întârzie să-şi arate rodul"[7].

---

[1] SEP 6/I, p. 154
[2] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XCI
[3] Metodiu de Olimp, *Despre liberul arbitru*, XIX
[4] BBVA, p. 916
[5] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre binefacerile morţii*, 18
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII, 1
[7] BBVA, p. 916

7: **Fi-va el lovit aşa cum a lovit? Fi-va el ucis aşa cum a ucis?**

8: **Certându-i şi ocărându-i îi va elibera. Oare nu Tu erai Cel ce cu duh de asprime cugetai să-i ucizi cu duh de mânie?**

9: **De aceea fărădelegea lui Iacob îi va fi luată; şi aceasta-i binecuvântarea lui, când Eu voi lua păcatul de pe el, când ei vor zdrobi în bucăţele, ca praful mărunt, toate pietrele capiştelor idoleşti, când arborii lor nu vor rămâne şi când idolii lor vor fi tăiaţi ca un tufiş oareunde.**

Arborii: „e vorba de crângurile sacre din practica religiilor păgâne"[1].

10: **Turma ce locuieşte acolo va fi lăsată ca o turmă părăsită; şi pentru multă vreme locul de-acolo îi va fi păşune şi turmele acolo se vor odihni.**

11: **Şi după oarecare vreme nu va mai fi în locul acela nimic verde, din pricina ierbii care se va usca. Veniţi încoace, voi, femei care veniţi din zare! Că-i popor lipsit de orice înţelegere; de aceea, Cel ce i-a făcut nu se va îndura de ei, nici Cel ce i-a plăsmuit nu va avea milă de ei...**

Versetele 10-11: „imagine a Evreilor deportaţi, succedată (în versetele următoare) de a celor întorşi din robie"[2].

În aceste femei a fost văzut grupul mironosiţelor: „Cuvântul dumnezeiesc porunceşte acestor femei, adevărate iubitoare de Hristos, să pornească iute la drum, ca să vestească şi altora cele pe care le-au văzut şi osândeşte neînţelegerea iudeilor, care râd şi de cuvântul despre Învierea lui Hristos"[3]. O interpretare similară juxtapune vestirea necredinţei mai-marilor poporului iudeu (*că-i popor lipsit de orice înţelegere*) credinţei femeilor venite la mormântul Domnului (*Femei care veniţi să vă uitaţi, veniţi!*)[4].

---

[1] BBVA, p. 916
[2] BBVA, p. 917
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII, 1
[4] Cf. Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIV, 14

12: **Şi va fi că-n ziua aceea Dumnezeu îi va strânge la un loc, de la şanţurile Râului până la Rinocorura; dar voi îi veţi aduna pe fiii lui Israel unul câte unul.**

Dumnezeu îi va strânge la un loc: „verbul **symfrasso**, folosit numai aici în Vechiul Testament: a-i strânge sub presiune pe unii dintr-o parte şi pe alţii din alta şi a-i aduna la un loc. Aceasta, de dragul contrastului cu fraza următoare"[1]. *Şanţurile Râului*: „indică, după toate probabilităţile, cele două braţe ale Eufratului, înainte ca marele fluviu al Persiei să se întâlnească cu Tigrul"[2]. *Rinocorura*: „echivalent (necunoscut) a ceea ce Versiunea Ebraică numeşte *Torentul* (*Pârâul*) *Egiptului*, punct ce se cheamă astăzi Wadi el-Ariş, situat la circa 76 km sud-vest de Gaza"[3].

13: **Şi va fi că-n ziua aceea vor suna ei din trâmbiţa cea mare, iar cei pierduţi în ţara Asirienilor vor veni înapoi, ca şi cei pierduţi în Egipt, şi I se vor închina Domnului pe muntele cel sfânt, în Ierusalim.**

„Sunetul de trâmbiţă/corn era semn de adunare pentru luptă sau pentru celebrările din sărbători. Pentru Părinţi, simbolizează mesajul mântuirii, adus de apostoli, care s-a răspândit pe întreg pământul"[4].

„Fericitul Isaia aseamănă [...] cu o trâmbiţă puternicul răsunet al propovăduirilor lui Hristos, zicând [acestea] despre vremea venirii Lui"[5].

CAPITOLUL 28 – *Împotriva lui Efraim. Profeţii mincinoşi. Şubrezenia unor legăminte. Parabola lucrătorului*

1: **Vai de cununa trufiei! Vai simbriaşilor lui Efraim! Vai de floarea care a căzut din slava de pe vârful muntelui mănos! Vai celor ce se îmbată fără vin!**

---

[1] BBVA, p. 917
[2] BBVA, p. 917
[3] BBVA, p. 917
[4] SEP 6/I, p. 156
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, III

Simbriaşii lui Efraim: „Pare a fi o aluzie la Damasc şi la restul Siriei, de unde tribul lui Efraim îşi recruta mercenarii împotriva Ierusalimului"[1].

Al doilea stih poate fi o aluzie la imperiul asirian. *Vai celor ce se îmbată fără vin*: „După Teodoret, *cei ce se îmbată fără vin* erau închinătorii la idoli, a căror practică ducea deseori la extaze frenetice (mai ales în cultul misterelor orientale)"[2].

„*Cununa trufiei*: Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 232, nota 1) vede aici o ameninţare la adresa fariseilor şi a preoţilor, iar *năimiţii lui Efraim* se referă la Iuda Iscariotul, care şi-a trădat învăţătorul pentru bani. [...] ♦ După Theodoret (*ad loc.*), *cei ce se îmbată fără vin* erau închinătorii la idoli, a căror practică ducea adeseori la stări de extaz frenetic"[3].

„Mânia este o beţie a sufletului; îl face pe om fără de judecată ca şi vinul. Tristeţea este şi ea o beţie, că turbură mintea. Frica, când ia naştere fără de motiv, este o altă beţie. [...] Şi, ca să spun pe scurt, fiecare din stările sufleteşti care turbură mintea poate să fie numită pe bună dreptate beţie"[4].

„Te poţi îmbăta chiar fără să bei vin, după cum poţi să fii treaz chiar dacă bei vin. [...] Beţia, într-adevăr, nu-i altceva decât o tulburare a gândirii firești, o rătăcire a gândurilor, o pustiire a minţii, o sărăcire a înţelegerii. Iar aceasta ţi se întâmplă nu numai când eşti beat de vin, ci şi când eşti beat de mânie şi de poftele cele ruşinoase. [...] Vinul te îmbată, dar te îmbată şi pofta; pricina e deosebită, dar patima şi boala sunt una"[5].

2: **Iată, tare şi grea este mânia Domnului, ca grindina ce cade acolo unde nu-i nici un adăpost, cea care cade năprasnic, ca un şuvoi mare de apă ce duce la vale pământul, aşa le va face odihnă mâinilor Sale.**

Mânia Domnului: „(aici şi în alte locuri) nu înseamnă acţiunea directă a lui Dumnezeu, ci instrumentul prin care El

[1] BBVA, p. 917
[2] BBVA, p. 917
[3] SEP 6/I, p. 156
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi Cuvântări*, I, 10
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti, Cuvânt la Înviere*, I

lucrează (în speță, dușmanul care se năpustește ca o furtună devastatoare)"[1].

3: **Cununa trufiei, simbriașii lui Efraim, va fi călcată-n picioare.**

4: **Și floarea cea veștedă a slăvitei nădejdi de pe vârful muntelui celui înalt va fi ca o smochină pârguită: cel ce o vede va pofti s-o înghită mai înainte de a fi pus mâna pe ea.**

5: **În ziua aceea Domnul Atotțiitorul va fi cununa nădejdii, cea împletită cu slavă, a poporului meu celui rămas.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (ACCS, p. 188) comentează: Un mare număr de evrei au crezut în Hristos și apostolii Săi au fost primele roade. De aceea, Domnul oștirilor va fi ca o cunună a nădejdii și [o diademă] a slavei, pentru cei ce au rămas din poporul Său; nădejde în viitoarele binecuvântări și slavă, fiindcă ei vor împărăți împreună cu El"[2].

6: **Ei vor fi lăsați în duhul judecății pentru judecată și pentru tăria celor ce împiedică omorul.**

Vor fi lăsați în duhul judecății pentru judecată: „= îngăduința lui Dumnezeu de a amâna o judecată de acum pentru una viitoare"[3].

7: **Că aceștia prin vin au căzut în greșale, prin băutură tare s-au rătăcit; prin băutură tare și-au ieșit din minți preotul și profetul, de pofta de vin sunt ei înghițiți, de beție tare s-au clătinat pe picioare, și-au pierdut cărarea; aceasta-i vedenia lor.**

„Critică aspră, violentă, la adresa contemporanilor, din care nu lipsește ironia și de la care nu sunt cruțați preoții și *profeții*. ♦ *Băutură tare*: după unii exegeți, *băutura tare* (*sichera*) era un preparat, prin fermentație, din palmier; după alții, era vin amestecat cu aromate[4]. ♦ *Vedenia*: cuvânt folosit la modul ironic = *vedenia* rezultată din iraționalitatea stării de beție"[5].

---

[1] BBVA, p. 917
[2] SEP 6/I, p. 157
[3] BBVA, p. 917
[4] Oricum, nu e vorba despre distilate, necunoscute (și nepotrivite!) Vechiului Orient.
[5] BBVA, p. 917

Se cuvine ca preotul „să se depărteze de vin şi de sicheră, adică să-şi elibereze mintea de tot ce poate să-l îmbete şi de tot ce obişnuieşte să-l tulbure. Iar acestea socotesc că sunt cugetul lumesc, poftele pământeşti, grijile trupului, distracţiile deşarte"[1].

8: **Blestemul va mânca sfatul acesta, că acesta-i legat de lăcomie:**

9: **„Cui i-am vestit noi lucruri rele? Şi cui i-am adus vreo veste? Celor înţărcaţi, celor smulşi de la sân".**

10: **Aşteaptă necaz peste necaz, nădejde peste nădejde, încă puţin şi încă puţin,**

11: **din pricina vorbelor obraznice ale buzelor, prin mijlocirea unui alt fel de a vorbi; căci ei îi vor vorbi acestui popor, zicându-i:**

12: **Aceasta-i odihna celui flămând şi aceasta-i nenorocirea; dar ei nu vor să audă.**

13: **De aceea rostirea lui Dumnezeu le va fi necaz peste necaz, nădejde peste nădejde, încă puţin şi încă puţin, pentru ca ei să meargă şi să cadă înapoi; şi vor fi zdrobiţi şi vor fi în primejdie şi vor fi prinşi.**

14: **De aceea, ascultaţi cuvântul Domnului, voi, bărbaţi necăjiţi, şi voi, mai-marii poporului din Ierusalim.**

15: **De vreme ce voi aţi zis: „Făcut-am un legământ cu iadul şi o înţelegere cu moartea: furtună năprasnică de va trece, ea nu va veni peste noi; din minciună ne-am făcut nădejde şi de minciună vom fi ocrotiţi",**

16: **de aceea, aşa zice Domnul: Iată, Eu voi pune în temeliile Sionului o piatră de mare preţ, anume aleasă, o piatră pentru capul unghiului, o piatră nestemată pentru temeliile lui; şi cel ce va crede în El nu se va ruşina.**

„Text profetic care Îl anunţă pe Iisus Hristos drept *piatra din capul unghiului*, pe care zidarii o nesocotiseră (Psalmi 117, 22-23; Matei 21, 42). Sfântul Chiril al Alexandriei: Piatra din capul unghiului e menită să unească doi pereţi; Iisus Hristos este Cel ce i-a unit în Sine pe Evrei şi Neamurile. În

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVI

limba greacă, cuvântul *piatră* (**lithos**) e de genul masculin, motiv pentru care pronumele folosit aici îl păstrează. Textul Masoretic omite *în El*. Dintre traducerile acestuia: *Cel ce crede nu se va grăbi* (KJV); *Cel ce crede nu va fi zorit* (RSV); *Cel ce se încrede nu se va clătina* (BJ); *Cel ce se sprijină nu va fi luat prin surprindere* (TOB); *Cel ce crede nu se va clătina* (OSTY)"[1]. „Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 240, nota 2) vede împlinit acest verset în cuvintele lui Hristos: *Pe această piatră* (exact: *stâncă*) *voi zidi Biserica Mea* (Matei 16, 18). [...] ♦ *cel ce se încrede în ea*[2]: Ieronim (ACCS, p. 194) comentează: Păcătosul care continuă să se încreadă în sine este acela care se poticneşte de această piatră (stâncă) şi este sfărâmat, dar nu nimicit cu totul, ci este păstrat spre mântuire prin răbdare. Dar *cel peste care cade stânca* este cel care Îl respinge pe Hristos înlăuntrul inimii, din care nu mai rămâne nimic, nici măcar *un hârb cu care să torni puţină apă*"[3].

Profetul zice acestea despre Hristos, „pentru că El a fost pus ca o piatră tare în capul unghiului spre strivire (cf. I Petru 2, 6-8)"[4]. Hristos „ni S-a făcut nouă bază şi siguranţă şi fundament neclătit şi temelie nesfărâmată. De aceea S-a numit *piatră*"[5]. „Hristos ne este început şi temelie întru sfinţenie şi dreptate, se înţelege prin credinţă, şi nu altfel. Căci aşa Se sălăşluieşte în noi"[6].

Sionul fiind legat de cetatea Ierusalimului se justifică tâlcuirea care urmează: „Ierusalimul se tâlcuieşte ca *loc al păcii* şi este chip al locului lui Dumnezeu, adică al sufletului ce are în sine pacea cea întru Hristos. Căci nu orice suflet are în sine pacea cea întru Hristos şi poate primi numele păcii, ci cel care se zideşte ca o cetate şi are piatra cea din capul unghiului, pe care *a aşezat-o Domnul în Sion potrivit făgăduinţei, piatra cea*

---

[1] BBVA, p. 918

[2] La Anania: *cel ce va crede în El*. SEP 6/I face referirea la *piatră*.

[3] SEP 6/I, p. 159

[4] Barnaba, *Epistola*, VI, 2

[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, III

[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 4

de mult preț. Iar Sionul este vârful văzător al Ierusalimului, care e chipul minții văzătoare a sufletului, plină de pace. Căci dacă ai căuta în altă parte, n-ai putea afla mintea observatoare și privitoare a înălțimilor adevărului. Ea nu e decât inima, care a primit pacea cea întru Hristos și s-a ridicat întreagă la o stare izvorâtoare de pace. Ierusalimul e, deci, sufletul care petrece în pacea dumnezeiască, având piatra cea din capul unghiului și pietrele prețioase rotunde din Sfintele Scripturi, de care se sfărâmă fiarele ce se grăbesc să urce în muntele lui Dumnezeu"[1].

17: **Și voi face ca judecata să fie spre nădejde, iar mila Mea va fi pentru cumpenele drepte; iar voi, cei ce zadarnic nădăjduiți în minciună, cum că furtuna nicicum nu va da peste voi**

„Dacă se cântărește mila lui Dumnezeu, se și cir-cumscrie, desigur. Deci așa trebuie să înțelegem acest loc: că, precum având putere să vedem, să auzim și să respirăm, aceasta nu face să intre în noi tot aerul, lumina [sau] glasul, căci atunci nu ar mai rămânea de ce să se împărtășească și altul, tot așa mila lui Dumnezeu dă fiecăruia[2], după calitatea dispozițiilor, atât iertarea cât și harul. De pildă: s-a căit cineva în chip desăvârșit, e și iertat în chip desăvârșit; tot așa și cu cel ce iubește"[3].

18: **decât dacă vi s-ar strica legământul cu moartea și dacă nădejdea voastră în iad n-ar mai sta în picioare, ei bine, dacă furtună năprasnică va veni peste voi, de ea veți fi culcați la pământ;**

19: **ori de câte ori va trece, vă va lua la vale; dimineață de dimineață ea va trece ziua, iar noaptea fi-va nădejde rea. Învățați-vă să auziți,**

20: **voi, cei necăjiți; noi nu putem să ne batem, noi înșine suntem prea slabi pentru a ne aduna.**

Comentariu pe o variantă ușor diferită: „Ne lărgim și noi prin credință și iubire, crescând în Hristos. Dimpotrivă, legea e foarte strâmtă și mintea închinătorilor la idoli e foarte

[1] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 53
[2] Fără să se împuțineze.
[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri și răspunsuri*, 55

apăsată şi necăjită. De aceea Dumnezeu a grăit turmelor din neamuri prin glasul proorocului: *Învăţaţi-vă să ascultaţi voi cei strâmtoraţi*"[1].

21: **Că în muntele necredincioşilor Se va ridica Domnul, şi în Valea Gabaonului va fi; lucrurile Sale Şi le va face cu mânie, chiar un lucru plin de amărăciune, şi mânia Lui va lucra neobişnuit, şi amărăciunea Lui neobişnuită va fi.**

SEP 6/I traduce stihul al cincilea: *Iar mânia Lui va lucra ciudat.*

„Pentru Grigorie cel Mare (*Omilii la Iezechiel*, 2.4. 20), *lucru ciudat* este că Iisus Însuşi a purtat păcatele noastre în trupul Său pe lemn, lăsându-se biciuit, răstignit, omorât şi îngropat ca un păcătos care merită toate acestea pentru păcatele lui. ♦ Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) dă altă interpretare: Spuneţi precum gabaoniţii: *Nu putem lupta, suntem slabi, nu ne putem aduna ca să rezistăm vrăjmaşilor.* Acest lucru ciudat, straniu, se referă la mânia lui Dumnezeu, Care se va lupta pentru poporul Său împotriva prigonitorilor lui. Se va lupta cerul cu ei şi puterile cele cereşti"[2].

22: **De aceea, nu vă veseliţi, şi nici legăturile voastre să nu se facă puternice, căci am auzit de lucruri isprăvite şi retezate de Domnul Atotţiitorul, pe care El le va face pe-ntregul pământ.**

Isprăvite sau „*împlinite*: gr. **συντετελεσμένα** înseamnă şi *desăvârşire*. Propovăduirea evanghelică, harul din credinţă, îndreptarea prin Hristos, sfinţirea prin duh, aceste lucruri sunt desăvârşite, [...] în opoziţie cu Legea (Sfântul Chiril al Alexandriei, *ad loc.*)"[3].

23: **Luaţi seama şi ascultaţi glasul Meu, luaţi aminte şi auziţi cuvintele Mele:**

24: **Oare toată ziua va ara cel ce ară? Sau nu-şi va pregăti sămânţa mai înainte de a-şi lucra pământul?**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V
[2] SEP 6/I, p. 160
[3] SEP 6/I, p. 160

25: **Oare, atunci când îl mărunţeşte, nu va semăna puţin mac sau chimen, iar după aceea va semăna grâu şi orz şi mei şi hrişcă în hotarele tale?**

26: **Astfel vei fi tu certat de judecata lui Dumnezeu şi te vei veseli.**

27: **Că nu cu greutate se curăţă macul, nici cu roată de car se bate chimenul, ci macul se scutură cu bâtul, iar chimenul se mănâncă cu pâine.**

28: **Că nu pe totdeauna Mă voi mânia Eu pe voi, nici că glasul mâniei Mele vă va strivi.**

29: **De la Domnul Atotţiitorul au ieşit aceste semne; sfătuiţi-vă, înălţaţi deşartă mângâiere!**

„După unii comentatori, îndemn ironic"[1]. Dar, sensul general al versetelor 23-29 pare a fi acela că „după nenorociri va veni şi refacerea, întrucât pedeapsa e măsurată spre convertire"[2].

CAPITOLUL 29 – *Împresurarea şi eliberarea Arielului. Formalismul religios. Mântuirea care vine*

1: **Vai cetăţii Ariel, cu care David a purtat războiul! An de an strângeţi-vă roadele, căci veţi mânca împreună cu Moab!**

Ariel: „nume criptic al Ierusalimului (deşi Teodoret crede că e un alt nume al localităţii Areopolis din ţara Moabului). După unii ebraişti, ar însemna *leul lui Dumnezeu* sau *căminul* (vatra) *lui Dumnezeu*. În versetele 1-4 Domnul îi aduce necazuri, în versetele 5-8 îi nimiceşte duşmanii. Cucerirea Ierusalimului de către David este relatată, foarte pe scurt, în II Regi 5, 6-9"[3].

2: **Că mult voi necăji Eu Arielul; a Mea va fi tăria şi avuţia lui.**

3: **Şi te voi împresura cum a făcut-o David, şi cu bulumaci te voi înconjura şi turnuri îţi vor cădea împrejur.**

---

[1] BBVA, p. 919
[2] SEP 6/I, p. 160
[3] BBVA, p. 919

4: Şi cuvintele tale vor fi umilite pân-la pământ; şi în pământ se vor afunda cuvintele tale; şi glasul tău va fi ca al celor ce vorbesc din pământ, pân-la faţa pământului glasul tău se va micşora.

„După Theodoret (*ad loc.*), *cei ce strigă din pământ* sunt demonii, care iau aparenţa morţilor pentru a se manifesta"[1].

5: Bogăţia necredincioşilor va fi ca praful de pe roată, iar mulţimea celor ce te asupresc va fi ca spulberul ţărânii; ca o împunsătură repede va fi

6: de la Domnul Atotţiitorul. Că fi-va cercetare cu tunet şi cu cutremur şi cu vuiet mare, volbură învăluindu-se năprasnic şi pară de foc mistuind.

7: Şi bogăţia tuturor neamurilor laolaltă, câte s-au luptat împotriva Arielului şi toate câte s-au războit cu Ierusalimul şi toate câte s-au adunat împotriva lui şi i-au adus necazuri, toate vor fi ca ale unuia ce visează noaptea în somn;

8: fi-vor precum cei ce beau şi mănâncă în vis, iar când se trezesc, iată că visul a fost zadarnic; precum însetatul când visează că bea şi când se trezeşte e tot însetat şi vede că sufletul său în zadar a poftit: aşa va fi bogăţia tuturor neamurilor câte s-au războit împotriva muntelui Sion.

„Nu sunt oare aşa cei care n-au altă grijă decât vasele de bucătărie, cei care nu se îndeletnicesc decât cu felurile nebuneşti de mâncare, cei care gândesc numai la cele de jos, cei care par născuţi din pământ, cei care urmăresc viaţa cea trecătoare, ca şi cum n-ar mai exista o altă viaţă?"[2].

Aceştia sunt cei care, „în loc să iubească pe Dumnezeu *cu toată inima, cu tot sufletul şi cu tot cugetul*, iubesc banul, mărirea deşartă, patimile trupeşti cu femei ori cu băieşi desfrânaţi, aceia sunt atinşi de un rău mai mare decât o simplă slăbiciune şi sunt, într-adevăr, bolnavi. Şi sunt cu totul morţi cei care, atunci când ar trebui să fie atenţi şi să privegheze duhovniceşte, nu sunt aşa, ci în urma ticăloşiei lor îşi adorm liberul arbitru şi

[1] SEP 6/I, p. 162

[2] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 7,5

aţipesc în gândurile lor [...]. Întrucât dorm letargic, aceştia rămân, în mijlocul realităţilor, pradă vederilor deşarte şi visează parcă cu ochii deschişi, ferindu-se de adevărata stare de veghe şi lăsându-se înşelaţi de visări deşarte"[1].

9: **Pierdeţi-vă curajul, uluiţi-vă şi supuneţi-vă, dar nu din băutură tare sau din vin.**

SEP 6/I, p. 1 traduce destul de diferit: *Opriţi-vă şi vă minunaţi!/ Fiţi mahmuri,/ nu de sikeră,/nici de vin*! *„Fiţi mahmuri*: în sens figurat, după Sfântul Ioan Gură de Aur (*Cateheze baptismale* 5. 4, în ACCS, p. 200), este mai mult decât o simplă beţie: Mânia ne face beţi; de asemenea, slava deşartă, nebunia arogantă şi toate patimile aducătoare de moarte produc un fel de beţie, de satisfacţie, care ne întunecă raţiunea. Căci beţia nu e altceva decât împrăştierea minţii, rătăcirea raţiunii şi pierderea înţelegerii"[2].

10: **Că Domnul v-a adăpat cu un duh al părerii de rău; şi El va închide ochii lor şi ochii profeţilor şi pe ai dregătorilor care văd lucruri tainice.**

Duh al părerii de rău: SEP 6/I traduce: *duhul străpungerii.* „La Sfinţii Părinţi, *rana inimii* este înţeleasă ca întoarcere la credinţă prin înţelegerea stării de păcat, ca lărgire a pragului sensibilităţii conştiinţei în urma şocului pe care îl produce întâlnirea cu Dumnezeu, cu Cuvântul întrupat"[3].

Acţiunile acestea „nu trebuie înţelese că sunt săvârşite de Dumnezeu, ci că Dumnezeu le îngăduie din cauza liberului arbitru şi din cauză că binele este neforţat. Este obiceiul Scripturii să numească îngăduinţa Lui activitate şi faptă a Sa"[4].

11: **Iar cuvintele acestea vor fi pentru voi cum sunt cuvintele acestei cărţi pecetluite asupra căreia, dacă-i va fi dată unui ştiutor de cartecu îndemnul: „Citeşte-o!", el va zice: „Nu pot să o citesc, căci e pecetluită".**

---

[1] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Matei*, XXIV
[2] SEP 6/I, p. 163
[3] SEP 6/I, p. 163
[4] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 19

„Punând versetul în legătură cu pasajul evanghelic în care Iisus deschide Cartea, citeşte şi comentează (*Astăzi s-a împlinit în urechile voastre acest cuvânt din Scriptură* – Luca 4, 18-21), Theodoret (*ad loc.*) comentează: Odinioară nici evreii, nici păgânii nu erau capabili să înţeleagă profeţiile privitoare la Domnul, pentru că erau acoperiţi cu un văl, adică închişi sub pecete, iar păgânii nu aveau parte de scrierile profeţilor. După arătarea Stăpânului, sigiliile au fost ridicate, faptele confirmă cuvintele profeţilor, un mare număr de evrei le-au înţeles sensul, iar păgânii citesc Sfânta Scriptură, care rămâne pecetluită pentru cei necredincioşi"[1].

„Aşa cum omul care ia o carte pecetluită şi încuiată nu poate vedea sau înţelege cum sunt cele scrise în ea, câtă vreme cartea este pecetluită, chiar dacă ar fi învăţat toată înţelepciunea lumii, tot aşa nici cel ce are, precum spuneam, în gura lui toate dumnezeieştile Scripturi, nu va putea cândva să cunoască şi să vadă slava şi puterea tainică şi dumnezeiască ascunsă în ele, dacă nu a străbătut toate poruncile lui Dumnezeu şi nu a primit împreună cu ele pe Mângâietorul Care-i deschide cuvintele ca pe o carte şi-i arată tainic slava din ele şi Care-i descoperă împreună cu viaţa de veci, pe care o face să ţâşnească, şi bunurile lui Dumnezeu, cele ascunse în ele şi care sunt acoperite şi cu totul nearătate tuturor celor ce le disprețuiesc şi nu poartă de grijă de ele"[2].

12: **Şi va fi dată cartea aceasta în mâna unui om care nu ştie carte şi i se va spune: „Citeşte-o", iar el va răspunde: „Nu ştiu carte".**

„Sfântul Simeon Noul Teolog: Pentru cel care o citeşte superficial, chiar dacă o învaţă pe dinafară, Scriptura rămâne o carte închisă sau pecetluită. Scriptura se cere, în ultimă instanţă, contemplată lăuntric, prin asistenţa Duhului Sfânt"[3]. La fel: „Eu însă mă tem ca nu cumva, printr-o neglijenţă fără seamăn şi din cauza nepriceperii inimii, sulurile [scrierilor]

[1] SEP 6/I, p. 164
[2] Sf. Simeon Noul Teolog, *Cateheze*, 24
[3] BBVA, p. 919

divine să nu fie doar acoperite, ci şi pecetluite [...] Se arată astfel că nu este necesar doar studiul pentru a învăţa literele sacre, ci să-L implorăm pe Domnul"[1] să ni le facă înţelese.

13: **Şi a zis Domnul: Poporul acesta se apropie de Mine cu gura şi Mă cinsteşte cu buzele, dar inima lui e departe de Mine; dar zadarnic Mă cinsteşte învăţând porunci şi învăţături omeneşti.**

„Text de mare frumuseţe, citat de Iisus în Matei 15,8-9"[2].

„Ce înseamnă aceasta? Că la Dumnezeu Judecătorul [...], este mai de preţ dispoziţia sufletului faţă de adevăr decât bună-cuviinţa formală a discursului"[3].

Cuvintele mustră „de departe şi făţărnicia noastră [...], făţarnicii de azi, care ne-am învrednicit de atâta har şi suntem mai răi ca aceia"[4]. „Să ne lipim, aşadar, de cei care cu evlavie fac pace, nu de cei care voiesc pace cu făţărnicie"[5].

„Omul care se roagă cu buzele şi psalmodiază cu limba, dar se însoţeşte în inimă cu răutatea, se apropie cu buzele de Dumnezeu, dar cu inima sa se ţine departe de El"[6].

14: **De aceea, iată, Eu Îmi voi pune în gând să strămut poporul acesta, şi-l voi strămuta; pierde-voi înţelepciunea înţelepţilor, iar deşteptăciunea celor deştepţi o voi ascunde.**

„Ca să nu facă Dumnezeu şi cu noi la fel, ştergeţi amăgirile pe care vi le-a întipărit vrăjmaşul în suflete şi aduceţi-Mi o inimă care s-a lepădat de agitaţia lumească, ca să pot scrie pe ea voia Mea (Sf. Ioan Gură de Aur, ACCS, p. 206). ♦ *voi nimici înţelepciunea înţelepţilor*: Pavel va cita aceste cuvinte în I Corinteni 1, 19, arătând că Evanghelia lui Hristos a răsturnat pseudovalorile filozofice şi morale ale lumii păgâne. De aceea, spune Sfântul Ciprian al Cartaginei (ACCS, p. 209), înţelepciunea lor nu e adevărată; vedem că filozofii nu sunt

---

[1] Origen, *Omilii la Exod*, XII, 4
[2] BBVA, p. 919
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Împotriva lui Eunomie*, I, 541
[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 36
[5] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XV, 1
[6] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, II, 19

smeriți și blânzi, ci foarte încântați de ei înșiși și neplăcuți lui Dumnezeu tocmai prin faptul că sunt plăcuți lor înșiși"[1].

„Hristos e Cel ce, după cuvântul proorocului, prinde pe înțelepți în înțelepciunea lor și întoarce cu pricepere sfaturile celor vicleni în întrebări contrare"[2].

15: **Vai celor ce-și adâncesc sfatul, dar nu prin Domnul! Vai celor ce fac sfat într-ascuns și ale căror lucruri sunt în întuneric și vor zice: „Cine ne-a văzut?" sau: „Cine ne va ști, pe noi și ceea ce facem noi?".**

Nu prin Domnul: „*veluti il Belzebul*, comentează Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), adică ceea ce nu se conformează voii lui Dumnezeu se inspiră de la diavol"[3].

„De lumina aceasta materială te poți ascunde, dar de cea spirituală e cu neputință"[4].

16: **Oare vă veți socoti ca lutul olarului? Un lucru plăsmuit îi va spune oare celui ce l-a plăsmuit: „Nu tu m-ai plăsmuit!"? Sau făptura, celui ce a făcut-o: „Nu cu înțelepciune m-ai făcut!"?**

17: **Nu e oare încă puțin, și Libanul se va schimba ca muntele Carmel și Carmelul se va socoti ca un crâng?**

18: **Și-n ziua aceea surzii vor auzi cuvintele cărții, și cei din întuneric și cei din negură; și ochii orbilor vor vedea;**

„Aici și în versetele următoare: profeție mesianică"[5].

„Când Scriptura vorbește de *zi* nu se referă la o zi anume, ci la totalitatea timpului vieții actuale, în care noi trudim pentru mântuirea veșnică (cf. II Corinteni 6, 2): *Aceasta este ziua mântuirii* (Beda, ACCS, p. 262)"[6].

19: **și cu veselie se vor bucura săracii de dragul Domnului, iar cei fără nădejde între oameni se vor umple de bucurie.**

---

[1] SEP 6/I, p. 165
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[3] SEP 6/I, p. 165
[4] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, II, 99,5
[5] BBVA, p. 920
[6] SEP 6/I, p. 166

„Cuvântul proorocesc binevestit nouă [...] ne apare ca o foarte mare și foarte dorită sărbătoare"[1].

20: **Nelegiuitul s-a făcut de nimic, trufașul a pierit, nimiciți au fost cei ce-ntru răutate săvârșesc fărădelege,**

21: **precum și cei care-i fac pe oameni să păcătuiască prin cuvânt; iar pe cei ce mustră prin piețe îi va da peste cap, pentru că-ntru nedreptate l-au dat la o parte pe cel drept.**

Prin piețe: „textual: *cei ce mustră în porți*. În antichitate, poarta cetății (spațiul din fața ei) era loc pentru adunări publice"[2].

22: **De aceea, așa zice Domnul despre casa lui Iacob, cel pe care l-a ales din Avraam: Nu acum va fi rușinat Iacob și nu acum își va schimba Israel înfățișarea,**

23: **ci, atunci când fiii lor vor vedea lucrurile Mele, de dragul Meu Îmi vor sfinți numele și-L vor sfinți pe Sfântul lui Iacob și de Dumnezeul lui Israel se vor teme.**

24: **Și cei ce rătăcesc cu duhul vor cunoaște înțelegerea, cei ce cârtesc vor învăța ascultarea, iar limbile gângave se vor învăța să grăiască pace.**

Putem vedea o prevestire a sosirii neamurilor la credință.

CAPITOLUL 30 – *Profeții asupra Egiptului și Ierusalimului. Pedepsirea neamurilor*

1: **Vai de fiii răzvrătiți, zice Domnul; voi ați făcut sfat, dar nu prin Mine; și înțelegere ați făcut, dar nu prin Duhul Meu, ca să adăugați păcate peste păcate;**

Înțelegere: „cuvântul **syntheke** = *înțelegere, învoială, contract, alianță* mai este folosit de Isaia și în 28, 15, unde e vorba de o înțelegere cu moartea"[3].

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9
[2] BBVA, p. 920
[3] BBVA, p. 920

„Domnul se foloseşte de frică ca de un astringent foarte puternic; vădeşte în acelaşi timp şi păcatele, dar şi întoarce pe popor la mântuire”[1].

2: **da, cei ce pornesc să coboare în Egipt fără să Mă fi întrebat pe Mine, ca să capete ajutor de la Faraon şi să fie ocrotiţi de Egipteni.**

3: **Căci ocrotirea lui Faraon vă va fi vouă spre ruşine, iar celor ce-şi pun nădejdea în Egipt le va fi spre ocară.**

4: **Că sunt în Hanes nişte principi, răi vestitori.**

Hanes: „capitală a Egiptului de Sus, pe care Grecii au numit-o mai târziu Heracleopolis”[2]

5: **Zadarnic se vor strădui ei să-şi apropie poporul, că aceasta nu le va fi de nici un ajutor, ci spre ruşine şi ocară.**

6: **Vedenia fiarelor cu patru picioare în Pustiu. În necaz şi-n strâmtorare, acolo unde sunt leul şi puiul de leu, de unde vin şi aspide şi pui de aspidă zburătoare, acolo vor fi cei ce-şi poartă averea pe asini şi pe cămile către un neam care nu le va fi de nici un folos, ci spre ruşine şi ocară.**

„Sălbatic şi potrivnic era deşertul (Negheb) pe care îl străbăteau caravanele emisarilor regeşti ai lui Israel, în drumul lor spre Egipt, de unde sperau ajutor împotriva Asirienilor (cu care rupseseră alianţa)”[3].

„După Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *necazul* este asediul lui Nabucodonosor asupra cetăţilor din Iudeea, iar *leul* reprezintă conducătorul; *puii de leu* sunt cei care deţin puterea, la fel şi celelalte animale simbolice”[4].

„Oare pot părea acestea ca fiind spuse, în vreun fel oarecare, despre fiarele ce au trup, chiar şi celor care sunt prieteni buni ai literei? În ce fel *leul şi puiul de leu*, ori *viperele zburătoare* îşi pot *purta bogăţiile lor deasupra cămilelor şi măgarilor*? Dar este evident că profetul, plin de Duh Sfânt, enumeră puterile potrivnice, ale celor mai răi demoni, şi arată

[1] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 78, 1
[2] BBVA, p. 920
[3] BBVA, p. 920
[4] SEP 6/I, p. 168

că ele își așază *bogățiile* înșelăciunilor lor deasupra sufletelor proaste și perverse, pe care le compară, prin figură, cu cămilele și măgarii"[1].

7: **Zadarnic vă vor ajuta Egiptenii, fără nici un folos; spuneți-le: „Mângâierea aceasta a voastră e zadarnică".**

Versetele 1-7 arată împotrivirea profetului la trimiterea unor soli în Egipt. Regele Iezechias ceruse ajutorul Egiptului împotriva Asiriei.

8: **Acum așează-te și scrie aceste cuvinte pe o tăbliță și într-o carte; căci lucrurile acestea vor fi pentru multe și îndelungate zile, și chiar pentru vecie.**

9: **Căci poporul e neascultător: copii neadevărați, care nu vor să audă legea lui Dumnezeu;**

„Admonestarea este o mustrare care pune pe gânduri. Nici de acest mijloc pedagogic nu este lipsit Pedagogul"[2].

10: **cei ce le spun profeților: „Nu ne vestiți nouă!", iar celor ce văd vedenii: „Nu ni le spuneți nouă, ci spuneți-ne și vestiți-ne o altă rătăcire**

„Poporul cere profeților cuvinte care să-i facă să alunece spre căi rele, plăcute lor (Theodoret, *ad loc.*)"[3].

11: **și întoarceți-ne din calea aceasta; scutiți-ne de această cărare și scutiți-ne de Sfântul lui Israel!".**

Sfântul lui Israel: „într-o seamă de versiuni greceşti: *Cuvântătorul* (*Oracolul*) (**ton loghion**) *lui Dumnezeu*, așa cum apare și în vechile traduceri românești. Ediția Rahlfs: *Sfântul* (**ton aghion**) *lui Dumnezeu*, în concordanță cu Textul Ebraic. Vulgata: *sanctus Israel*. Textul nu e lipsit de o nuanță ironică"[4].

În legătură cu acest refuz de a auzi cuvintele lui Dumnezeu, perpetuat în orice epocă, propovăduitorul e sfătuit: „Nu lua aminte la bârfirea și la cuvintele lor. Căci mulți surzi vor auzi până la urmă cuvintele tale spre folosul lor, și ochii orbilor, care umblă în întunericul vieții și în ceața păcatului,

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, XVI, 6
[2] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 79, 1
[3] SEP 6/I, p. 169
[4] BBVA, p. 921

vor vedea lumina cuvintelor tale. Şi se vor bucura de ele cei săraci cu duhul şi cei deznădăjduiţi dintre oameni se vor umple de bucurie; şi cei rătăciţi cu duhul vor afla înţelepciune în cuvintele tale. Iar cei ce cârtesc împotriva ta vor învăţa să asculte de cuvintele Duhului[1] şi limbile care vorbesc de rău vor învăţa să grăiască pace"[2].

12: **Drept urmare, acestea zice Domnul, Sfântul lui Israel: Pentru că n-aţi vrut să ascultaţi de cuvintele acestea, ci v-aţi încrezut în minciună, şi pentru că aţi cârtit şi v-aţi rezemat pe un astfel de cuvânt,**

13: **iată de ce păcatul acesta o să vă fie ca un zid care năprasnic se năruie atunci când o cetate tare a fost luată, a cărei cădere e ca şi cum a fost.**

14: **Iar căderea ei va fi ca sfărâmarea unui vas de lut, ca fărâmiţele rămase dintr-o ulcică, aşa ca printre ele să nu găseşti un ciob în care să aduci foc sau în care să iei puţină apă.**

15: **Aşa zice Domnul, Sfântul lui Israel: Când te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mântui; şi vei cunoaşte unde ai fost atunci când îţi puneai nădejdea în cele zadarnice. Atunci deşartă vi s-a făcut tăria, dar n-aţi vrut să luaţi seama.**

Din nou, îndemn la căinţă[3]: *Când te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mântui.*

16: **ci aţi zis: „Vom fugi pe cai!", şi iată că veţi fugi; şi aţi zis: „Pe cai iuţi vom încăleca!", şi iată că iuţi vor fi cei ce vă vor goni.**

17: **O mie vor fugi de glasul unuia, iar de glasul a cinci vor fugi o mulţime, până ce veţi rămâne ca un catarg pe un vârf de munte şi ca un steag pe un vârf de deal.**

---

[1] Astfel trebuie să fie încredinţat propovăduitorul, spre a avea tragere de inimă să persevereze în propovăduire; altfel, însă, e ştiut că mulţi nu *învaţă* niciodată.

[2] Nichita Stithatul, *Capete despre făptuire, despre fire şi despre cunoştinţă*, 258

[3] Cf. Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 40

„În contextul unui sfârşit de război devastator, în care Israelul întreg e la pământ, textul sugerează că Ierusalimul, totuşi, deşi doar simbolic, rămâne în picioare"[1].

18: **Şi iarăşi va aştepta Dumnezeu, ca să Se îndure de voi, şi de aceea Se va înălţa, pentru ca să aibă milă de voi; fiindcă Domnul Dumnezeul vostru e judecător: unde v-aţi lăsat mărirea? Fericiţi sunt toţi cei ce rămân întru El!**

19: **Că popor sfânt va locui în Sion. Şi-n vreme ce Sionul plângea amarnic: „Miluieşte-mă!", El te va milui, iar când El a văzut glasul strigătului tău, atunci te-a ascultat.**

„Dumnezeu e întotdeauna sensibil la pocăinţă şi rugăciune; prin vrerea şi îndurarea Lui, totul se schimbă"[2].

20: **Şi cu toate că Domnul vă va da pâinea necaz-ului şi apă zgârcită, cei ce te fac să rătăceşti nu se vor mai apropia de tine, pentru că ochii tăi îi vor vedea pe cei ce te fac să rătăceşti**

21: **şi urechile tale vor auzi cuvintele celor ce te-au îndemnat la rătăcire, ale celor ce zic: „Aceasta e calea, pe ea să mergem, fie la dreapta, fie la stânga...".**

22: **Iar tu vei ridica idolii suflaţi cu argint şi suflaţi cu aur şi-i vei zdrobi făcându-i pulbere şi-i vei arunca aşa cum se aruncă apa unei femei la scurgere şi ca pe o scârnăvie îi vei lepăda.**

Biserica este aceea care va sfărâma idolii[3].

23: **Atunci ploaie va fi pentru sămânţa câmpului tău, iar pâinea ca rod al pământului tău va fi multă şi hrănitoare, iar vitele tale în ziua aceea vor paşte în loc mănos şi întins.**

„Sfântul Ioan Casian (ACCS, p. 220) comentează: Prin enumerarea acestor bunătăţi, profetul ne învaţă că trebuie să ajungem de la privegheri şi posturi la curăţie, de la curăţie la cunoştinţă, de la cunoştinţă la îndelungă-răbdare, de la îndelungă-răbdare la bunătate, de la bunătate la Duhul Sfânt, de

[1] BBVA, p. 921
[2] BBVA, p. 921
[3] Cf. Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, V

la Duhul Sfânt la roadele dragostei nefățarnice... și atunci sămânța cuvântului mântuirii, care a fost făgăduită inimilor celor care au auzit, va fi udată mereu cu ploaia Duhului Sfânt"[1]. „Emanuil Își conduce turma cuvântătoare ca Unul ce este El Însuși Păstorul cel bun, care-Și paște turmele de sus și de pe pământ *în loc gras și în pășune bună*, precum s-a scris"[2].

24: **Taurii voștri și boii care vă lucrează pământul vor mânca paie amestecate cu orz vânturat.**

25: **Și pe tot muntele înalt și pe tot dealul semeț va curge apă în ziua aceea când mulți vor pieri și când turnuri vor cădea.**

26: **Și va fi lumina lunii ca lumina soarelui, iar lumina soarelui va fi de șapte ori mai mare în ziua aceea când Domnul va tămădui scrântitura poporului Său și când durerea rănii tale o va vindeca.**

În sens mistic, „luna va străluci atunci precum soarele, adică Biserica celor aleși va avea, întocmai ca Soarele ei, Dumnezeu, o lumină nesecată; și totuși Soarele ei, Dumnezeu, va transcende într-un fel lumina lunii atunci, căci doar El este perfecțiunea luminii, care este reprezentată de numărul șapte"[3].

27: **Iată, numele Domnului vine după multă vreme: arzătoare mânie; rostirea buzelor Sale e plină de slavă: rostire plină de mânie, iar aprinderea mâniei Sale va mistui ca focul.**

„Tabloul se modifică brusc: Dumnezeu Se întoarce împotriva Asirienilor"[4].

28: **Și suflarea Lui, ca apa prăvălindu-se-ntr-o vale, pân-la grumaz va ajunge și se va împărți ca să tulbure neamurile pentru zadarnica lor rătăcire; rătăcirea însăși le va urmări și le va prinde din urmă.**

---

[1] SEP 6/I, p. 171
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, I
[3] Abélard, *Dialog între un filosof, un iudeu și un creștin*
[4] BBVA, p. 922

29: Oare-ntotdeauna trebuie să vă veseliți și fără-ncetare să intrați în sfintele Mele locașuri precum fac aceia care se țin de praznice? Oare, asemenea celor ce o duc într-o veselie, cu fluier trebuie să mergeți voi în muntele Domnului, la Dumnezeul lui Israel?

30: Și Domnul Își va face auzită slava glasului Său și mânia brațului Său, privelişte să facă din mânie și din urgie și din flacără mistuitoare; și groaznic va fulgera, iar mânia Sa fi-va ca apa și ca grindina ce bate cu putere.

31: Că prin glasul Domnului fi-vor Asirienii bătuți, prin chiar lovirea cu care El îi va lovi.

32: Și din toate părțile se va întâmpla că aceia de la care avea nădejde de ajutor, aceia în care se încredea, aceia vor purta, în schimb, război împotriva lui cu tobe și alăute.

33: Căci tu vei fi cerut mai înainte de a-ți fi venit vremea; oare și ție ți s-a pregătit să domnești? Domnul ți-a pregătit un șanț adânc, copaci îngrămădiți, foc și lemne din belșug; mânia Domnului va fi ca un șanț aprins cu pucioasă.

„Theodoret (*ad loc.*) comentează: Textul profetic îi declară asirianului: Fiindcă tu ai disprețuit Ierusalimul ca pe o vale și ai nădăjduit să-l biruiești, să știi că în acest loc stă pregătită moartea, care trebuie să te ia, căci aici vei fi închis și mâncat"[1].

CAPITOLUL 31 – *Zădărnicia alianței cu Egiptul. Domnul împotriva Asiriei*

1: Vai celor ce se coboară în Egipt pentru ajutor, celor ce se încred în cai și-n care de luptă, pentru că sunt multe, și în cai, că sunt numeroși, și nu și-au pus nădejdea în Sfântul lui Israel și nici nu L-au căutat pe Domnul.

2: De aceea El cu înțelepciune a adus asupră-le nenorociri, și cuvântul Său nu va fi în deșert; El Se va ridica împotriva caselor oamenilor răi și împotriva nădejdii lor celei zadarnice

[1] SEP 6/I, p. 172

Cu înțelepciune: „sau *înțelepțește*): ca unul care știe ce face; asemenea părintelui-pedagog care pedepsește cu scopul de a îndrepta”[1].

3: **spre Egiptean – om, iar nu Dumnezeu – spre trupuri de cai – în care nu este ajutor; ci Domnul Își va aduce mâna asupră-le: cei ce ajută vor osteni și toți împreună vor pieri.**

4: **Că așa mi-a spus mie Domnul: Ca un leu care răcnește, sau ca puiul de leu asupra prăzii pe care a prins-o și strigă deasupră-i până ce se umplu munții de glasul său și tresar animalele și tremură de sălbăticia furiei sale, așa Se va pogorî Domnul Atotțiitorul să Se lupte pe muntele Sionului, pe munții acestuia.**

5: **Ca păsările în zbor, așa va acoperi Domnul Atotțiitorul Ierusalimul și-l va ocroti și-l va scăpa și-l va izbăvi și-l va mântui.**

6: **Întoarceți-vă, voi, fii ai lui Israel, cei ce puneți la cale sfat adânc și nelegiuit!**

„Multe sunt, dar, mai bine spus, nenumărate, cele spuse în Sfintele Scripturi despre pocăință, pentru că Dumnezeu totdeauna voiește să se întoarcă neamul omenesc de la toate păcatele lui”[2].

7: **Că în ziua aceea oamenii se vor lepăda de idolii lor de argint și de idolii lor de aur, pe care mâinile lor i-au făcut.**

8: **Și Asirianul va cădea; nu sabie de bărbat voinic, nici sabie de om de mijloc îl va mânca, și nici din fața săbiei va fugi; ci tinerii vor fi doborâți;**

9: **că ei cu pietre vor fi înconjurați ca și cu un șanț și fi-vor înfrânți, iar cel ce va fugi va fi prins. Acestea zice Domnul: Fericit cel ce are sămânță în Sion și casnici în Ierusalim!**

„Această spusă a Domnului nu se află în Versiunea Ebraică. Sfinții Ioan Damaschin, Ioan Casian și Ambrozie al Milanului o comentează în sens alegoric, ca referindu-se

[1] BBVA, p. 922

[2] Teofil al Antiohiei, *Trei cărți către Autolic*, III, 11

la descendența duhovnicească a celor ce seamănă cuvântul lui Dumnezeu în perspectiva Ierusalimului ceresc. În plan istoric, ea îi poate viza pe Iudeii care, în fața amenințării lui Senaherib, au renunțat să se refugieze în Egipt și au rămas în Ierusalim. De fapt, această exclamație a profetului schimbă tonul textului și introduce capitolul următor, foarte important pentru dimensiunea sa mesianică. (Cât despre *casnici*: oameni de casă; prieteni sau servitori devotați)"[1].

CAPITOLUL 32 – *Regele drept. Femeile nepăsătoare. Domnia dreptății și păcii*

1: Că, iată, un Rege drept va domni și mai-marii cu judecată vor cârmui.

„Teodoret: Această prevestire nu poate fi raportată la Iezechia, care încă domnea, nici la Zorobabel, care era doar guvernator militar, nici la Iosia, care nu a avut virtuțile menționate în profeție. Așadar, *Regele* nu poate fi decât Iisus Hristos, iar *mai-marii* nu pot fi decât apostolii Săi, ca principi ai Bisericii"[2].

2: Și va fi că omul își va ascunde cuvintele, și el ascuns va fi ca de apa ce curge, iar în Sion se va arăta ca un râu curgător, slăvit în pământ însetat.

Își va ascunde cuvintele: „= va vorbi în parabole (Marcu 4, 33)"[3]. „După unele interpretări, *omul* este Iisus Hristos, care a spus prin gura lui David: *Voi deschide în pilde gura mea* (Psalmi 77, 2); aceste parabole erau uneori greu de înțeles pentru mulțime, însă Domnul le tâlcuia deoparte ucenicilor Săi"[4].

3: Și ei nu-și vor mai pune nădejdea în oameni, ci urechile și le vor apleca să audă.

4: Și inima celor slabi va lua seama să audă, iar limbile gângave vor învăța curând să vorbească pace.

---

[1] BBVA, p. 923
[2] BBVA, p. 923
[3] BBVA, p. 923
[4] SEP 6/I, p. 174

„Această boală o vor lepăda la venirea lui Hristos [...]. Cel ce bâlbâie încă n-a învățat să grăiască despre pacea de sus de la Tatăl, adică despre Hristos, sau cele privitoare la El"[1].

5: **Și ei nicidecum nu-i vor mai spune unui nebun să domnească, iar servii Tăi nicidecum nu vor mai zice: „Taci!".**

6: **Căci nebunul vorbe nebune va grăi, iar inima sa va cugeta deșertăciuni, ca să facă fapte nelegiuite și să grăiască rătăciri împotriva Domnului, ca să risipească suflete flămânde, iar sufletele însetate să le facă a fi goale.**

7: **Că sfatul celor răi fărădelege va plănui, pe cei umili să-i piardă cu vorbe nedrepte, iar pricina umiliților s-o destrame la judecată.**

8: **Dar binecredincioșii măsuri înțelepte au plănuit, iar sfatul acesta va rămâne.**

„Sfătuirea constă în a căuta modul în care putem să procedăm drept în anumite împrejurări date; sfătuirea cea bună este priceperea în hotărârile care se iau"[2].

9: **Sculați-vă, voi, femei bogate, și auziți glasul Meu; voi, fiice încrezătoare, luați aminte la cuvintele Mele!**

„*Femei bogate*, *fiice încrezătoare*: metafore pentru cetăți"[3].

10: **Aduceți-vă aminte de zilele unui an petrecut în durere, dar cu nădejde; culesului i s-a pus capăt, semănatul a încetat și nicicum nu va mai veni.**

„Fericirea și speranța nu pot avea durată, dacă oamenii din nou vor păcătui și nu vor simți nevoia de pocăință"[4].

„Theodoret lămurește: *Durerea*, *întristarea* sunt pentru păcatele făcute, iar *nădejdea* este în mila lui Dumnezeu"[5].

11: **Voi, cele ce n-aveți grijă, uimiți-vă și întristați-vă; dezbrăcați-vă, despuiați-vă, cu sac încingeți-vă coapsele**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, XV
[2] Clement Alexandrinul, *Stromate*, II, 70,2
[3] BBVA, p. 923
[4] BBVA, p. 923
[5] SEP 6/I, p. 175

12: **şi bateţi-vă pieptul de dorul ţarinei şi al rodului viţei.**

13: **Pământul poporului Meu: spin şi buruiană va ieşi din el, iar veselia alungată va fi din orice casă.**

14: **cetatea bogată: casele sunt părăsite; părăsi-vor bogăţia cetăţii şi casele bineplăcute; satele vor fi întotdeauna peşteri, veselie asinilor sălbatici şi păşune păstorilor;**

15: **aceasta, până când veni-va din înălţime Duhul peste voi şi Carmelul va fi pustiu şi ca o pădure se va socoti Carmelul.**

Veni-va din înălţime Duhul peste voi: „viziune asupra pogorârii Duhului Sfânt la Cincizecime. ♦ *Ca o pădure se va socoti Carmelul*: „Muntele Carmel: metaforă pentru pământul steril care-şi va reface fertilitatea"[1].

„După Theodoret (*ad loc.*), Carmelul reprezintă harul, care a înflorit la evrei prin profeţi, prin drepţi şi prin marii preoţi; în locul său nu a mai rămas decât sălbăticia pădurii, iar harul s-a mutat unde era înainte deşert, adică la neamurile [devenite] drept-credincioase"[2]

16: **Atunci judecata se va sălăşlui în pustie şi dreptatea în Carmel va locui.**

17: **Şi faptele dreptăţii vor fi pace, iar dreptatea va înstăpâni odihnă şi încrederea pe veci va dăinui**

18: **şi poporul Său va locui o cetate a păcii şi va locui cu încredere, şi cu bogăţie se vor odihni.**

19: **Grindină de va cădea, peste voi nu va veni; iar cei ce locuiesc în păduri vor fi tot atât de fără grijă ca şi cei din câmpie.**

20: **Fericiţi cei ce seamănă tot pe lângă apă, pe unde calcă boul şi asinul.**

„Textul Masoretic: ... *unde puteţi lăsa boul şi asinul să umble-n libertate*, cu interpretarea că pământurile de pe lângă ape sunt atât de fertile, încât stricăciunile cauzate de boii şi asinii liberi sunt neînsemnate. Textul din Septuaginta

[1] BBVA, p. 924
[2] SEP 6/I, p. 176

e interpretat de Teodoret în următorul fel: Potrivit Legii vechi, asinul era un animal necurat, dar boul era curat. Ei simbolizează neamurile păgâne şi, respectiv, neamul Evreilor, pe care domnia lui Iisus Hristos îi va chema să trăiască împreună, în belşugul duhovnicesc de pe lângă apele Duhului Sfânt"[1]. „Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *măgarul* îi reprezintă pe credincioşii proveniţi dintre păgâni, iar *boul* – pe cei proveniţi dintre evrei. *Apa* este sfântul botez, care izbăveşte de păcate şi curăţeşte sufletele, iar *sămânţa* este învăţătura de credinţă"[2].

„Cu alte cuvinte, vine la o singură credinţă atât poporul pe care l-a crescut legea, cât şi poporul cel dintre neamuri"[3]. „Adică e fericit cel ce seamănă deasupra popoarelor, care urmează învăţătura ambelor Testamente"[4].

CAPITOLUL 33 – *Izbăvirea făgăduită poporului lui Dumnezeu*

1: **Vai celor ce vă fac să suferiţi! Dar nimeni nu vă face suferinzi; iar cei ce asupra voastră se poartă cu viclenie, nu cu viclenie se poartă; cei ce se poartă cu viclenie vor fi prinşi şi părăsiţi: ca o molie în haină, aşa vor fi sleiţi.**

„Dacă binecredinciosul rezistă persecuţiei, e ca şi cum persecutorul nu l-ar fi persecutat. Ecou noutestamentar: *Noi întru toate suntem necăjiţi, dar nu striviţi; în stări fără ieşire, dar nu deznădăjduiţi; prigoniţi, dar nu părăsiţi; doborâţi, dar nu nimiciţi* (II Corinteni 4, 8-9)"[5].

2: **Doamne, miluieşte-ne, că întru Tine am nădăjduit, sămânţa celor răzvrătiţi s-a dus către pierzare, dar mântuirea noastră s-a făcut în vremea necazului.**

3: **De glasul fricii Tale s-au înspăimântat popoarele, de frica Ta s-au risipit păgânii.**

---

[1] BBVA, p. 924
[2] SEP 6/I, p. 177
[3] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 1,2
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, LXXIV, 9
[5] BBVA, p. 924

4: **Iar acum, prăzile voastre – şi de la mic, şi de la mare – se vor aduna; ca şi cum cineva ar aduna lăcuste, aşa îşi vor râde de voi.**

„*Prăzile* sunt oamenii prinşi în cursele diavolului şi ale duhurilor necurate (Sfântul Chiril al Alexandriei, *ad loc.*)"[1].

5: **Sfânt este Dumnezeu, Cel ce locuieşte în ceruri înalte; umplutu-s-a Sionul de judecată şi de dreptate.**

„*Sionul* reprezintă figurat Biserica lui Hristos (Sfântul Chiril al Alexandriei, *ad loc.*)"[2].

6: **Legii vor fi predaţi, mântuirea noastră e vistieria noastră; în ea se află înţelepciune şi cunoaştere şi evlavie către Dumnezeu, acestea sunt vistieriile dreptăţii.**

Legii vor fi predaţi: „interpreţii creştini ai primelor secole au văzut în cuvântul *Lege* Noul Testament"[3].

„Sfântul Ioan Casian (ACCS, p. 229) comentează [...]: Oricine este bine întemeiat în iubire se va ridica la această desăvârşită treaptă care este frica venită din iubire. Nu spaima de pedeapsă sau dorinţa de răsplată, ci, mai degrabă, respectul şi afecţiunea pe care un fiu le are pentru un tată bun, un frate pentru un frate, un prieten pentru un prieten, o soţie pentru un soţ. Aceasta este frica a cărei strălucire a fost descrisă de profeţi. Înţelepciunea şi cunoştinţa sunt *bogăţii* ale mântuirii, dar *comoara* ei este frica de Domnul. Pentru că bogăţiile mântuirii, adică înţelepciunea şi cunoştinţa lui Dumnezeu, nu pot fi păstrate fără frica de Domnul. Aceasta este frica la care sunt invitaţi sfinţii şi nu le va lipsi desăvârşirea"[4].

7: **Iată, acum, de frica voastră se vor teme aceia de care voi v-aţi temut; cei de care voi v-aţi temut vor striga din pricina voastră; soli vor fi trimişi, plângând amar şi cerând pace.**

8: **Că se vor pustii căile lor, spaima neamurilor a cunoscut sfârşit, înţelegerea făcută cu ei s-a dus, iar voi nicicum nu-i veţi socoti oameni.**

---

[1] SEP 6/I, p. 178
[2] SEP 6/I, p. 178
[3] BBVA, p. 924
[4] SEP 6/I, p. 178

„Aici şi în versetele următoare: sfârşitul idolatriei; socotiţi cândva zei, idolii nu vor mai fi nici cel puţin oameni”[1].

Spaima neamurilor: „Theodoret (*ad loc.*) comentează: Stăpânul nostru Hristos a distrus complet templele demonilor, iar demonii, odinioară divinizaţi, sunt biciuiţi acum în preajma mormintelor sfinţilor martiri şi plâng cu amar: *porunceşte-ne să intrăm în turma de porci* (Marcu 5, 12); pactul cu idolii a fost rupt şi căile pierzării au fost pustiite, iar teama deşartă a neamurilor a încetat. Cei care au rămas în rătăcire, adică au rămas *fideli pactului cu demonii*, nu mai pot fi socotiţi în rândul oamenilor”[2].

9: **Pământul plânge, Libanul e ruşinat, Şaronul a devenit pustiu, Galileea va fi dezvelită, şi Carmelul.**

„Libanul era vestit pentru cedrii lui; Şaronul, pentru trandafiri; Carmelul, pentru recolte, iar Başanul pentru vite. Galileea *va ieşi la iveală*, pentru că de acolo vor veni apostolii”[3].

10: **Acum Mă voi scula, zice Domnul, acum voi fi slăvit şi fi-voi înălţat.**

11: **Acum veţi vedea, acum veţi simţi, zadarnică va fi tăria suflării voastre, foc vă va mistui.**

12: **Şi neamurile vor fi arse ca un spin aruncat în ţarină şi ars.**

13: **Cei de departe vor auzi ce am făcut Eu,iar cei de aproape Îmi vor cunoaşte puterea.**

14: **Nelegiuiţii din Sion au plecat, tremur îi va apuca pe cei necredincioşi. Cine vă va spune că foc s-a aprins? Cine vă va spune de locul cel veşnic?**

Cuvintele sunt invocate spre a aduce aminte de străpungerea inimii: „Ne-am făcut groapa tuturor răutăţilor şi de aceea am disprețuit ca pe-o simplă vorbă pedeapsa înfricoşată a lui Dumnezeu”[4].

---

[1] BBVA, p. 924
[2] SEP 6/I, pp. 178-179
[3] SEP 6/I, p. 179
[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Cuvânt ascetic*, 27

15: **Cel ce umblă întru dreptate grăieşte drept, urând fărădelegea şi nedreptatea, ferindu-şi mâinile de mită, astupându-şi urechile ca să nu audă judecata sângelui, închizându-şi ochii ca să nu vadă nedreptate;**

Ferindu-şi mâinile de mită: „Sf. Grigorie cel Mare (ACCS, p. 231), care avea în vedere versiunea latină a secvenţei, *excutit manus suas ab obni munere*, comentează: cel ce îşi păstrează mâinile curate de *orice* dar. Oricine săvârşeşte o slujire sfântă îşi ţine mâinile curate de *orice fel* de dar: nu numai că nu cere bani, dar nici măcar nu primeşte favoruri omeneşti pentru slujba lui: *în dar aţi primit, în dar să daţi* (Matei 10, 8)"[1].

Astupându-şi urechile: „Urechile voastre să fie circumcise, după cuvântul lui Dumnezeu: să nu primească glasul celui ce defăimează, să nu audă cuvintele celui ce blestemă şi blasfemiază, să nu se deschidă falselor incriminări, minciunii, provocării! Să fie astupate şi închise, ca *să nu audă judecata sângelui* sau să se deschidă cântecelor neruşinate şi zgomotelor vulgare! Să nu primească nimic obscen, ci să fie departe de orice spectacol al corupţiei! Aceasta e circumcizia cu care Biserica lui Hristos taie împrejur urechile pruncilor ei"[2].

16: **acesta va locui într-o peşteră înaltă de piatră tare; pâine i se va da şi apă de băut.**

SEP 6/I traduce partea a doua a versetului: *i se va da pâinea şi apa lui va fi de încredere*. „*Apa de încredere* reprezintă, după interpretarea lui Theodoret şi a Sfântului Chiril al Alexandriei, apa botezului, iar *pâinea*, pe Hristos"[3].

„Vezi cinstea ce o dă Dumnezeu celor ce se luptă în acest scurt timp şi s-au dezbrăcat de povara lumii acesteia prin răbdarea necazurilor? Vezi cum ajutorul lui Dumnezeu conlucrează cu cei ce şi-au tăiat voile lor şi şterge din ei toate patimile, pentru că urmează voii lui Dumnezeu?"[4].

---

[1] SEP 6/I, p. 180

[2] Origen, *Omilii la Geneză*, III, 5

[3] SEP 6/I, p. 180

[4] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de Cuvinte*, XXVIII, 3

17: **Un Rege plin de slavă veţi vedea, ochii voştri vor zări o ţară de departe.**

„Ecou paulin: Noi *nu privim la cele ce se văd, ci la cele ce nu se văd; fiindcă cele ce se văd sunt trecătoare, dar cele ce nu se văd sunt veşnice* (II Corinteni 4, 18)"[1].

18: **Sufletul vostru va cugeta frica de Domnul. Unde sunt cărturarii? Unde sunt sfetnicii? Unde este cel ce-i numără pe cei ce hrănesc**

„Atât cât ne stă în putere, *să cugetăm la frica* de Dumnezeu şi să ne străduim să păzim poruncile Lui, ca să ne bucurăm întru îndreptările Lui"[2].

19: **popoare mici şi mari? Cui nu i-a dat el un sfat? El nici c-a înţeles un popor cu grai adânc, aşa ca un popor disprețuit să nu audă, iar cel ce aude să nu înţeleagă.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) aplică aceste versete [19-20] cărturarilor, preoţilor şi fariseilor, care îşi folosesc autoritatea şi învăţătura pentru a ridica poporul împotriva lui Hristos"[3].

20: **Iată cetatea Sionului, mântuirea noastră;ochii voştri vor vedea Ierusalimul, cetate bogată, corturi care nu se vor clinti, nici se vor clinti vreodată ţăruşii cortului ei, şi nici funiile lui se vor rupe;**

„Cuvântul *cort* e folosit aici în înţelesul de *locaş de închinare, templu*. În perspectiva mesianică: Biserica (Sfântul Chiril al Alexandriei). *Ţăruşii* şi *funiile* sunt martirii şi apostolii; îngropaţi în pământ, ţăruşii sunt cei ce susţin tot ce e deasupra"[4].

Cel ce şi-a însuşit iubirea de Dumnezeu şi de fraţi „va intra foarte pregătit în Ierusalimul ceresc şi va petrece în locaşurile de sus, în bunătăţile mai presus de cuvânt"[5].

---

[1] BBVA, p. 925
[2] Barnaba, *Epistola*, IV, 11
[3] SEP 6/I, p. 180
[4] BBVA, p. 925
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX

„Biserica e cetatea lui Dumnezeu de care aminteşte [proorocul]"[1]. „Spunând de corturile din cetatea cea bogată că nu se vor clătina, arată stăruirea nestrămutată"[2].

21: **că mare vă este vouă numele Domnului; loc va fi pentru voi, cu râuri şi şanţuri late şi largi; nu pe calea aceasta vei umbla, nici va merge pe ea corabie cu vâsle.**

„*Corabie cu vâsle*: aluzie, pare-se, la marele vas cu trei rânduri de vâsle, galeră din care se alcătuiau flotele romane de război; metaforă pentru duşmanul cel neîmpăcat al Bisericii"[3].

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) înţelege prin *râuri şi canale* pe sfinţii evanghelişti, pe apostoli şi pe toţi cei care conduc Biserica, cei care adapă sufletele credincioşilor, având drept izvor unic pe Hristos"[4].

22: **Că mare este Dumnezeul meu; Domnul nu mă va trece cu vederea; Domnul e judecătorul nostru, Domnul e mai-marele nostru; Împăratul nostru este Domnul, Domnul ne va mântui.**

23: **Funiile tale s-au rupt, fiindcă nu aveau putere; catargul tău s-a plecat, el nu-şi va desfăşura pânzele şi nici că va purta un semn până ce va fi dat spre pradă; de aceea mulţi şchiopi vor lua pradă.**

24: **Iar poporul care locuieşte-acolo nicicum nu va zice: „Sunt mort de oboseală!", căci păcatul lor le va fi iertat.**

„După Eusebiu de Cezareea şi Chiril al Alexandriei, *şchiopii* erau Romanii care au cucerit şi dărâmat Ierusalimul în anul 70. Păcatul lor însă a fost iertat: la acea vreme Ierusalimul (Sionul) încetase să mai fie locuinţa lui Dumnezeu"[5].

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 6
[3] BBVA, p. 925
[4] SEP 6/I, p. 181
[5] BBVA, p. 925

CAPITOLUL 34 – *Edomul (Idumeea) ca simbol al neamurilor pedepsite*

1: **Apropiaţi-vă, voi, neamuri, şi auziţi, voi, căpetenii!, audă pământul şi cei ce-l locuiesc, lumea şi poporul ce se află într-însa!**

„Întregul capitol e construit pe o viziune apocaliptică"[1].

2: **Că mânia Domnului este asupra tuturor neamurilor şi urgia Lui asupra numărului lor, ca să le nimicească şi să le dea spre-njunghiere.**

3: **Răniţii şi morţii lor fi-vor azvârliţi cu totul, pu-toarea lor se va înălţa deasupră-le, munţii fi-vor uzi de sângele lor.**

4: **Toate puterile cerului se vor topi,cerul se va învălui ca un sul de carte şi toate stelele vor cădea ca foile de pe viţă şi ca frunzele de smochin.**

Toate puterile cerului se vor topi: „această propoziţie se află numai în codicii Vaticanus şi Purpureus; ediţia Rahlfs o notează în subsol; e conformă cu Textul Ebraic"[2].

„Domnul nostru Iisus Hristos vine din ceruri. Vine la sfârşitul lumii acesteia cu slavă, în ultima zi. Lumea aceasta se sfârşeşte şi lumea aceasta creată se înnoieşte iarăşi. Pe pământ s-a răspândit stricăciunea, hoţia, desfrânarea şi tot felul de păcate [...]; pentru ca să nu rămână acest minunat locaş plin de fărădelegi, trece lumea aceasta spre a se arăta alta mai bună"[3].

„Poate enunţul *cerul se va desfăşura ca o carte* arată că cuvintele conţinute, care semnifică cele viitoare, vor fi îndeplinite şi, ca să spun aşa, împlinite, după cum se spune că profeţiile s-au împlinit prin ceea ce s-a petrecut"[4]. „Atunci se vor deschide toate porţile bolţilor cereşti, dar, mai bine spus, chiar cerul acesta va pieri. *Cerul se va strânge*, zice Profetul,

---

[1] BBVA, p. 925
[2] BBVA, p. 925
[3] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XV, 3
[4] Origen, *Comentarii la Geneză*, 15

ca un sul de hârtie, ca pielea unui cort, ca o perdea ce se-nfăşoară, ca să fie schimbat într-un cer mai bun"[1].

5: **Beată Mi s-a făcut sabia în cer; iată, ea se va coborî peste Idumeea, şi cu judecată peste poporul hărăzit pieirii.**

„Tradiţia rabinică interpretează: Potrivit vechilor credinţe, fiecare popor de pe pământ îşi are un înger în cer; acolo se începe lupta"[2].

„*Cu judecată*: Ieronim (ACCS, p. 236) comentează: Dumnezeu nu i-a cruţat pe îngerii căzuţi, care şi-au pierdut locul ceresc din vina lor. De aceea El spune prin Isaia: *Sabia Domnului s-a umplut de sânge* (v. 6); orice om păcătos va muri, nu de o sabie propriu-zisă, ci de o sabie duhovnicească, nevăzută, cu care vor fi loviţi toţi cei care nu se vor căi de păcatele lor"[3].

6: **Sabia Domnului s-a umplut de sânge, s-a îmbuibat cu grăsime, cu sânge de ţapi şi de miei, cu seu de tauri şi berbeci; că jertfă I se aduce lui Dumnezeu în Boţra şi-njunghiere mare în Idumeea.**

Boţra: „(Bozrah): importantă fortăreaţă a Edomului; locul de obârşie al regelui Iobab (Facerea 36, 33)"[4].

7: **Şi-mpreună cu ei vor cădea ghiftuiţii pământului, şi berbecii şi taurii, şi se va îmbăta pământul de sânge şi se va umple de grăsimea lor.**

8: **Fiindcă-i ziua judecăţii Domnului şi anul când Sionul prin judecată îşi primeşte plata.**

9: **Şi văile ei în smoală se vor preface, şi pământul ei în pucioasă, şi fi-va pământul ei arzând ca smoala.**

10: **ziua şi noaptea, şi niciodată nu se va stinge, cu fumul în văzduh urcând, şi pustiu va deveni de-a lungul generaţiilor;**

11: **şi-ndelungată vreme locuită va fi de păsări şi de arici şi de stârci şi de corbi; sfoara-de-măsurat a pustiirii fi-va aruncată deasupră-i şi de satiri va fi locuită.**

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 12
[2] BBVA, p. 926
[3] SEP 6/I, p. 182
[4] BBVA, p. 926

12: **Mai-marii ei nu vor mai fi, pentru că regii ei şi mai-marii ei vor fi nimiciţi.**

13: **Spini răsări-vor în cetăţile ei şi-n temniţele ei; sălaşe vor fi pentru satiri şi cuiburi pentru struţi.**

Textul Masoretic are: *şi în fortăreţele ei, mărăcini şi urzici.* „Grigorie cel Mare (ACCS, p. 237), comentând un text mai apropiat de cel ebraic (cf. Vulgata: *orientur in domibus eius spinae et urticae*), înţelege prin *mărăcini* tulburarea gândurilor, iar prin *spini*, împunsătura păcatelor. De aceea mărăcinii şi spinii răsar în casele Babilonului, pentru că într-o minte dezordonată apar intenţii şi dorinţe păcătoase, care rănesc conştiinţa cea bună"[1].

14: **Şi demonii vor sta faţă-n faţă cu satirii şi vor zbiera unul către celălalt; acolo se vor odihni satirii, că loc de odihnă şi-au aflat.**

„După cum o casă, fiind locuită de stăpânul ei, este împodobită, plină de ordine şi frumuseţe, tot aşa şi sufletul, având pe stăpânul său locuind în el, este plin de toată frumuseţea şi bunăcuviinţa, pentru că are pe Domnul, cu comorile Sale duhovniceşti, ca locuitor şi conducător. Dar vai de casa al cărei stăpân este plecat şi al cărei proprietar nu este de faţă! Ea este părăsită şi pustiită, plină de toată necurăţia şi dezordinea!

Acolo, zice profetul, *locuiesc sirenele şi demonii.* [...] Vai de sufletul care nu se ridică din căderea sa cea grea, care are înlăuntrul său pe aceia care-l conving şi constrâng să arate duşmănie faţă de mirele său, pe cei care vor să strice şi să abată cugetele sale de la Hristos"[2].

15: **Acolo şi-a făcut ariciul vizuină, acolo unde pământul i-a ocrotit puii. Acolo s-au întâmpinat cerbii şi unul altuia şi-au văzut chipurile;**

„Pentru Grigorie cel Mare, ariciul simbolizează duplicitatea minţii nesincere, care se apără cu isteţime; atunci când ariciul este descoperit, i se văd capul, picioarele şi tot corpul.

---

[1] SEP 6/I, p. 184

[2] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XXXIII, 3

Dar când este prins, se face ghem, îşi strânge picioarele, îşi ascunde capul şi nu se mai vede"[1].

16: **toţi câţi erau au trecut şi nici unul din ei n-a pierit; unul pe altul nu se căutau, căci Domnul le-a poruncit şi Duhul Său i-a adunat.**

17: **Şi El va arunca sorţi pentru ei, iar mâna Lui le-a împărţit păşunea: Pe veci veţi moşteni aici; odihnă le va fi din neam în neam!**

„În hanurile de popas[2], în care, precum este scris, mişună arici, onocentauri, viezuri şi arătări monstruoase, dă, Doamne, în acestea darurile Duhului Tău, fă ca în ele să strălucească podoabele credinţei şi ale religiei!"[3].

CAPITOLUL 35 – *Mântuire şi fericire*

1: **Veseleşte-te, pustie însetată! Să se bucure pustia şi precum crinul să-nflorească!**

„Sfântul Grigorie de Nyssa: Printre numeroasele locuri din Vechiul Testament care anunţă şi prefigurează Botezul – nu în mod explicit, ci prin graiuri acoperite – se află şi capitolul 35 din Cartea lui Isaia. Aici nu e vorba de pustia propriu-zisă, ci de pustiul sufletului care tânjeşte după izvoarele Duhului Sfânt, aşa cum şi David a exclamat: *sufletul meu era însetat după tine ca un pământ fără apă* (Psalmi 142, 6), sau: *Însetat-a sufletul meu de Dumnezeu Cel tare, Cel viu* (Psalmi 41, 2)"[4].

„După ce la timpul său a fost pedepsită[5] după cuviinţă şi cu măsură, Biserica primeşte acum de sus porunca să se bucure din nou, căci înfloreşte *ca crinul* umplând pe toţi de bună mireasma dumnezeirii"[6].

---

[1] SEP 6/I, p. 184

[2] *Locurile* în care zăboveşte mintea.

[3] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, VII, 1

[4] BBVA, p. 926

[5] Sau *încercată*. Comentariul se referă la persecuţiile împotriva Bisericii, găsind în textul lui Isaia o anticipare a acestora.

[6] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, X, 4, 34

„Înainte de a fi luminat Hristos neamurile, ele se aflau în lume ca în pământ uscat şi nelucrat şi pustiu de buna rodire cea după Dumnezeu"[1].

2: **Vor înflori pustiile Iordanului şi se vor bucura; slava Libanului i s-a dat şi cinstea Carmelului; poporul Meu va vedea slava Domnului şi măreţia lui Dumnezeu.**

„Theodoret (*ad loc.*) comentează: *Carmelul* este aici Iudeea, pentru că era plină odinioară de roadele profeţiilor, iar Libanul este aici numele pe care Sfânta Scriptură îl dă Ierusalimului (cf. Iezechiel 17, 3.12.13)"[2].

3: **Întăriţi-vă, voi, mâini slabe, şi voi, genunchi slăbănogiţi!**

„De vom slăbi din pricina păcatului, *să ne întărim*, cum cere proorocia, *mâinile slabe şi genunchii slăbănogiţi*. Căci de vom ajunge la vârf, vom afla pe Cel ce vindecă toată boala şi toată slăbiciunea, pe Cel ce ia asupra Sa slăbiciunile noastre şi poartă bolile noastre"[3].

4: **Alinaţi-vă, voi, cei lipsiţi de curaj; fiţi tari, nu vă fie teamă; iată că Dumnezeul nostru cu judecată răsplăteşte şi tot cu ea va răsplăti.**

„Sfântul Ioan Casian: Spusele acestea par la început un îndemn, dar în final înţelegem că Dumnezeu este Cel ce ne întăreşte"[4].

5: **Atunci ochii orbilor vor vedea şi urechile surzilor vor auzi.**

„Că Hristos al nostru va vindeca toate bolile şi va învia pe morţi, s-a profeţit, de asemenea"[5].

„Eusebiu (*apud* Theodoret, *ad loc.*, nota 3) explică: Profeţia s-a împlinit în Hristos, Doctorul trupurilor şi al sufletelor, prin care a încetat orbirea idolatră a oamenilor; a încetat surzenia şi şchiopătarea pentru cei care s-au deschis învăţăturii dumnezeieşti şi aleargă spre evlavie; a încetat bâlbâiala celor

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la A doua Lege*
[2] SEP 6/I, p. 185
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Fericiri*, I
[4] BBVA, p. 926
[5] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLVIII

legaţi de diavol pentru a împiedica cunoaşterea adevărată a lui Dumnezeu. – Eusebiu crede că această *bâlbâială* sau *gângăveală* îi poate caracteriza şi pe cei care, în vremurile rătăcirii dinainte de Hristos, au avut păreri adevărate despre dumnezeire. ♦ Ne-am obişnuit să acordăm o semnificaţie spirituală acestor profeţii, prin analogie cu bolile fizice vindecate de Domnul. Totuşi, ele au fost împlinite literal, arătând astfel că profeţii au prezis în ambele sensuri, cu excepţia faptului că foarte multe din cuvintele lor pot fi înţelese pur şi simplu fără vreo obscuritate alegorică (Tertulian, ACCS, p. 245). ♦ Că aceste rostiri sunt profetice o demonstrează certitudinea că asemenea evenimente nu s-au petrecut în perioada Vechiului Testament; Neeman s-a curăţit de lepră, Ilie a înviat un mort, ca şi Elisei, dar nici un surd nu a auzit, nici un şchiop nu a săltat, şi cu atât mai puţin un orb din naştere să capete vedere (Sfântul Atanasie cel Mare, ACCS, p. 245)"[1].

6: **Atunci va sări şchiopul ca un cerb şi limpede va fi limba gângavilor, că apă a ţâşnit în pustie şi pâraie în pământul însetat.**

„Sfântul Atanasie cel Mare: Că aceste rostiri sunt profetice o demonstrează certitudinea că asemenea evenimente nu s-au petrecut în perioada Vechiului Testament; Neeman s-a curăţit de lepră, Ilie a înviat un mort, ca şi Elisei, dar nici un surd n-a auzit, nici un şchiop n-a săltat, şi cu atât mai puţin un orb din naştere a căpătat vedere"[2].

„Proorocia arată că Dumnezeu va veni şi va face cunoscute semnele şi timpul venirii Lui: orbii vor vedea, şchiopii vor umbla, surzii vor auzi şi limba gângavilor se va face limpede. Toate acestea se spun despre venirea lui Dumnezeu"[3].

„Ce vrea, dar, acest instrument muzical, Cuvântul lui Dumnezeu, Domnul şi cântecul cel nou? Vrea să deschidă ochii orbilor, să destupe urechile surzilor, să conducă la dreptate pe

[1] SEP 6/I, p. 186
[2] BBVA, p. 926
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXVIII

cei ce şchioapătă şi pe cei rătăciţi, să arate oamenilor celor fără de minte pe Dumnezeu, să pună capăt stricăciunii, să biruiască moartea, să împace cu Tatăl pe fiii cei neascultători"[1]. „Or, întrucât [Hristos] a vindecat şchiopi şi orbi, noi credem că într-adevăr El a fost Mesia şi Fiul lui Dumnezeu"[2].

„Schimbările acestea în bine nu se întâmplau numai în trupuri, ci şi în cele sufleteşti"[3].

7: **Ţarina uscată se va face bălţi, pământul însetat va fi izvor de apă; acolo va fi veselia păsărilor, locaş de turme, trestie şi bălţi.**

Acolo va fi veselia păsărilor: „pe linia interpretărilor duhovniceşti, Teodoret de Cir şi Sfântul Chiril de Alexandria opinează că aici, în acest stih, e vorba de oamenii cu sufletul întraripat şi posesori ai unei gândiri dumnezeieşti"[4].

„Fântână de apă vie de la Dumnezeu (cf. Ioan 4, 10), în pustiul cunoştinţei de Dumnezeu, în pământul neamurilor, a ţâşnit Hristos care S-a arătat"[5].

8: **Acolo va fi cale curată şi „Cale sfântă" se va chema; şi nimeni necurat pe-acolo nu va trece, nici cale necurată acolo nu va fi; cei risipiţi vor merge pe ea şi nu se vor rătăci.**

„Sfântul Chiril crede că e vorba de păgâni, oamenii *risipiţi* de Satana. Teodoret, pe de altă parte, se gândeşte la Sfinţii Apostoli, cei *risipiţi* de Domnul la propovăduire, regăsiţi apoi în Împărăţia Noului Ierusalim"[6]. „Theodoret, pe de altă parte, se gândeşte la Sfinţii Apostoli, cei *risipiţi* de Domnul la propovăduire şi regăsiţi apoi în împărăţia Noului Ierusalim"[7].

„Căci curăţirea desăvârşită şi lepădarea a toată întinăciunea va avea loc în vremea din urmă a sfârşitului [...], când se va desfiinţa cu totul păcatul şi firea omului va fi ridicată

---

[1] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Eleni*, I, 6, 1
[2] Origen, *Contra lui Celsus*, II, 48
[3] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Matei*, XI, 6
[4] BBVA, p. 927
[5] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, LXIX
[6] BBVA, p. 927
[7] SEP 6/I, pp. 186-187

la frumusețea de la început și atotstrăveche"[1]. „Prin *acolo* înțelege timpul iconomiei cu trupul a Unului-Născut. Căci ni s-a făcut nouă cale curată și sfântă, pe care cei ce înaintează vor vedea strălucita și frumoasa cetate a sfinților, sau Ierusalimul liber, în timpurile rânduite"[2].

9: **Leu nu va fi acolo, nici fiară cumplită pe ea nu va urca, și nici pe-acolo că se va găsi; dar cei mântuiți și cei adunați prin Domnul vor umbla pe ea și se vor întoarce**

„Acolo vom sluji mai curat, după ce a fost scos păcatul din noi cu totul, după ce a încetat lucrarea leului și a balaurului, a vasiliscului și a aspidei"[3].

10: **și cu veselie veni-vor în Sion și desfătare veșnică pe creștetele lor; că pe capetele lor fi-va laudă și bucurie, și veselia se va înstăpâni asupră-le: durerea și întristarea și suspinul au fugit.**

„Ce va fi acolo (în Rai)? Nădejde nu va mai fi atunci când cele nădăjduite sunt de față; nădejdea ne este foarte necesară nouă aici, în exilul nostru (Fericitul Augustin, ACCS, p. 246)"[4].

„Într-un mod vrednic de El, Dumnezeu îndeamnă și atrage prin bunătatea Lui toate ființele spre un sfârșit fericit de unde *vor fugi toată durerea, întristarea și suspinarea*"[5]. „Care viață e mai fericită decât aceea în care nu-i nici durere, nici întristare, nici suspin? Acolo nu mai putem să ne temem de sărăcie și de boală; nu mai putem vedea nici pe cel ce nedreptățește, nici pe cel nedreptățit, nici pe cel ce întărâtă, nici pe cel invidiat. Acolo nu mai este om aprins de pofte rușinoase, nu mai este om neliniștit de grija agonisirii celor trebuincioase vieții, nu mai este om prigonit de ocârmuitori și stăpânitori. Acolo s-a stins toată furtuna patimilor ce ne frământă sufletul. Acolo toate sunt pașnice, voioase și vesele, toate senine și liniștite; peste tot, zi, strălucire și lumină. Nu o lumină ca aceasta de acum, ci alta,

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, IV
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, XIII
[4] SEP 6/I, p. 187
[5] Origen, *Despre principii*, I, 8, 3

cu atât mai strălucitoare cu cât mai strălucitor este soarele față de opaiț. Acolo nu e noapte, lumina nu se ascunde de adunarea norilor; nu arde și nici nu aprinde corpurile. Acolo nu-i noapte, nici seară. Nu-i frig, nici arșiță și nici altă schimbare de vreme. Acolo este o altă stare, pe care o vor cunoaște numai cei ce vor fi vrednici de ea"[1].

CAPITOLUL 36 – *Senaherib năvălește în Iudeea. Rabșache amenință*

„Capitolele 36-39 reprezintă o inserție, aproape cuvânt cu cuvânt, a textului din IV Regi 18, 17 – 20, 19, făcută cu scopul probabil de a readuce în mintea cititorului rolul lui Isaia în contextul unor dramatice evenimente istorice"[2].

1: **Și a fost că în cel de al paisprezecelea an al domniei lui Iezechia s-a ridicat Senaherib, regele Asirienilor, împotriva puternicelor cetăți ale Iudeii și le-a luat.**

2: **Iar regele Asirienilor l-a trimis pe Rabșache cu oaste multă din Lachiș la Ierusalim spre regele Iezechia; și acesta și-a pus tabăra lângă scocul lacului de sus, pe drumul către țarina nălbitorului.**

„Rabșache (...) este transliterarea asirianului ***rabsaqe***, termen care denumește o funcție militară înaltă în statul asirian. Deși la un moment dat termenul a fost interpretat ca mare (*rab*) paharnic (asir. *saqe*/ebr. *maşqeh*), astăzi se știe că *saqu* înseamnă, în babiloniană, *a fi înalt*"[3].

3: **Și i-au ieșit înainte Eliachim, fiul lui Hilchia, căpetenia casei regale, Șebna grămăticul și Ioah cronicarul, fiul lui Asaf.**

Demnitarii care au răspuns delegației asiriene: *Eliachim* (= Dumnezeu dă statornicie), fiul lui *Hilchia* (= Domnul este

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 11
[2] BBVA, p. 927
[3] SEP 2, p. 594

partea mea de moştenire), *Şebna* (= tinereţe; putere) şi *Ioah* (= Domnul este frate), fiul lui *Asaf* (= adunător).

„În cele ce urmează, Rabşache vădeşte nu numai trufie, dar şi arta de a-şi demobiliza moral adversarii; se vede şi faptul că era la curent cu reforma religioasă a lui Iezechia, dar şi cu credinţa că el, invadatorul, este un instrument al lui Iahve (Domnul)"[1].

4: **Şi le-a zis Rabşache: „Spuneţi-i lui Iezechia: Acestea zice regele cel mare, regele Asirienilor: Pe ce te bizui tu?**

5: **Crezi cumva că un război se duce cu sfatul sau cu vorbele buzelor? Aşadar, pe ce te bizui tu de nu asculţi de mine?**

6: **Iată, ţi-ai pus nădejdea în Egipt, în acest toiag de trestie frântă care, de se va rezema cineva în el, îi va intra prin mână şi i-o va găuri; aşa e Faraon, regele Egiptului, şi cei ce se încred în el.**

La fel se fac ereticii care „şi-au rezemat sufletele pe înţelepciunea lumii şi adună grămezi de cugetări false în aşa fel că nu mai pun [...] niciun preţ pe datoria de-a nu greşi faţă de dreptatea dogmelor"[2].

„Cel ce a lăsat fapta şi se reazemă pe cunoştinţa simplă ţine, în loc de sabie cu două tăişuri, băţ de trestie care, în vreme de război, cum zice Scriptura, găureşte mâna şi strecoară în ea otrava firii înainte de cea a vrăjmaşilor"[3]. *Faptele* sunt arătate prin *mână*, de aceea mâna se va vătăma prima. Cum s-a încrezut Iuda în puterea flască a lui Faraon, aşa se petrece cu nevoitorul care socoteşte că nu are nevoie de fapte în lupta sa (cum în Protestantism e aproape o dogmă).

7: **Iar dacă ziceţi: Noi ne încredem în Domnul, Dumnezeul nostru! Oare nu El e Acela căruia Iezechia I-a oprit închinarea pe locurile Lui cele înalte şi jertfele de pe altarele Lui, zicând către Iuda şi Ierusalim: Numai în faţa acestui jertfelnic vă veţi închina!?**

---

[1] BBVA, p. 437

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II

[3] Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, 86

8: **Acum, faceți legământ cu domnul meu, regele Asirienilor, și vă voi da două mii de cai, dacă voi veți fi în stare să urcați pe ei tot atâția călăreți.**

Aluzie la subțirimea oștirii iudeilor.

9: **Și cum veți putea voi să faceți față chiar unui singur satrap? Cei ce-și pun nădejdea în Egipteni pentru cai și călăreți sunt servii noștri.**

„*Satrap*: guvernator al unei provincii în imperiul asirian. Septuaginta: **toparhes**"[1]. *Servi* sau „*slugi*: Theodoret explică: Cei ce s-au încrezut în egipteni sunt sclavi și fugari, deoarece Ahaz a plătit un tribut asirienilor de frica sirienilor, în timp ce Iezechia, bizuindu-se pe credința lui, nu a plătit acest tribut și i-a numit *slugi* pe cei care căutau refugiu la egipteni"[2].

10: **Și acum: Credeți că fără Domnul ne-am ridicat noi împotriva acestei țări ca să ne luptăm cu ea? Domnul este Cel ce mi-a zis: Mergi împotriva acestei țări și nimicește-o!".**

11: **Atunci Eliachim și Șebna și Ioah i-au zis: „Vorbește-le servilor tăi în limba siriană, căci noi o înțelegem, și nu ne vorbi în limba ebraică; o faci oare ca să vorbești pentru auzul oamenilor de pe zid?".**

„*Limba siriană* (mai exact, *siriaca*): dialect al limbii aramaice, folosit mai ales de cărturari. La rândul ei, aramaica, originară din Mesopotamia și răspândită în întregul Orient creștin, devenise a doua limbă oficială a diplomației orientale. În vremea lui Iezechia, aramaica era cunoscută numai de către marii dregători ai regatului. Mai târziu însă, după ce ebraica clasică a început să se numere printre limbile moarte, ea va deveni limba poporului; în ea vor vorbi Domnul Iisus și Apostolii Săi"[3].

12: **Iar Rabșache le-a zis: „Credeți cumva că la stăpânul vostru sau la voi m-a trimis stăpânul meu să spun aceste cuvinte? Nu m-a trimis oare la oamenii care stau**

---

[1] BBVA, p. 927
[2] SEP 6/I, pp. 188-189
[3] BBVA, p. 927

pe zid, pentru ca ei împreună cu voi să-şi mănânce scârna şi să-şi bea udul?".

13: **Şi a stat Rabşache în picioare şi a strigat cu glas mare în limba ebraică, zicând: „Ascultaţi cuvintele regelui celui mare, regele Asirienilor:**

14: **Acestea zice regele: Să nu vă amăgească Iezechia cu vorbe; el nu va fi în stare să vă scape.**

15: **Şi să nu vă spună Iezechia că Dumnezeu vă va scăpa şi că această cetate nu se va da nicicum în mâna regelui Asirienilor.**

16: **Nu vă plecaţi urechea la Iezechia! Acestea zice regele Asirienilor: Dacă vreţi să fiţi fericiţi, veniţi la mine; şi voi veţi mânca fiecare din via sa şi din smochinii săi şi veţi bea apă din propriile voastre fântâni**

17: **până când vin eu şi vă voi strămuta într-o ţară care-i asemenea ţării voastre, o ţară de grâu şi de vin, de pâine şi de vii.**

18: **Să nu vă amăgească Iezechia, zicând: Dumnezeu vă va scăpa!... A putut oare vreunul din dumnezeii neamurilor să-şi scape ţara din mâna regelui Asirienilor?**

Rabşache „făgăduieşte desfătările şi plăcerile procurate de vie şi de smochini, dar mai adaugă: *Şi veţi bea apa fântânii voastre*. (...) Via şi smochinul sunt tipul desfătării şi dezmembrării ce ne vin din afară, arătând totodată în mod fin vremelnicia şi veştejirea grabnică a lucrurilor din lume şi, împreună cu aceasta, amestecul de dulceaţă şi de întuneric din ele. Căci toată dezmierdarea lumească e dulce la împărtăşirea momentană, dar întunecă foarte şi îmbată cumplit pe cel ce a primit-o. Iar fântâna e chip al pornirilor spre plăcere sădite în noi. Căci acestea nu pătrund din afară, ca acelea, ci izvorăsc în noi, ţâşnind din trupul însuşi. Împărtăşirea liberă şi folosirea largă de toate aceste plăceri, din noi şi din afară, ne-o făgăduiesc puterile rele dacă, părăsind înfrânarea ca pe o cetate sfântă şi neclătinată, vom merge la împăratul Babilonului, care e tipul Satanei. Deci Rabşache a făgăduit celor ce vor veni la babilonieni că le va îngădui şi le va da plăcerea prezentă. Aceia însă nu s-au lăsat înduplecaţi, cugetând cu

dreptate că voinței de a alege cele lumești îi urmează numai-decât căderea în robia fără voie și în treapta prizonierilor"[1].

19: **Unde e dumnezeul Hamatului sau al Arpadului? Unde e dumnezeul Sevarfaimului? fost-au ei în stare să scape Samaria din mâna mea?**

20: **Care din dumnezeii tuturor acestor neamuri și-a scăpat țara din mâna mea? Cum oare va scăpa Dumnezeu Ierusalimul din mâna mea?".**

Arpad (= lumina deșteptării), cetate apropiată de Hamat, la circa 21 kilometri nord de Alep; *Ina* sau *Iva* (= cătun) – tot o cetate, probabil aceeași cu Ava de la 17, 24; *Heva* sau *Hena* (= țara de jos) este, probabil, cetatea Anah, pe malul Eufratului.

21: **Iar ei au tăcut și nimeni nu i-a răspuns nici măcar o vorbă, fiindcă regele poruncise ca nimeni să nu răspundă.**

22: **Iar Eliachim, fiul lui Hilchia, căpetenia casei regale, și Șebna, grămăticul oastei, și Ioah, cronicarul, fiul lui Asaf, au venit la Iezechia, avându-și hainele sfâșiate, și i-au spus cuvintele lui Rabșache.**

CAPITOLUL 37 – *Rugăciunea lui Iezechia. Izbăvirea Ierusalimului*

1: **Și a fost că atunci când regele Iezechia a auzit acestea, și-a sfâșiat hainele, s-a îmbrăcat în sac și s-a suit în casa Domnului.**

„Cele trei gesturi ale regelui aveau, în protocolul iudaic, un sens precis: sfâșierea hainelor era semnul ororii la auzirea unei blasfemii, îmbrăcarea în pânză de sac marca zbuciumul unui suflet aflat la mare restriște și intrarea în Templu indica evlavia și smerenia regelui înaintea lui Dumnezeu"[2].

2: **Și i-a trimis pe Eliachim, căpetenia casei regale, și pe Șebna grămăticul și pe cei mai bătrâni dintre preoți, îmbrăcați în sac, la Isaia, fiul lui Amos, profetul, și i-au zis:**

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, 1
[2] SEP 2, p. 596

„Isaia, care-şi începuse mandatul profetic cu patruzeci de ani în urmă, se afla acum, încărcat de faimă, spre sfârşitul vieţii"[1].

3: **„Acestea zice Iezechia: – Ziua de azi e o zi de necaz, de certare, de mustrare şi de mânie; că dureri au venit asupra femeii ce stă să nască şi nu poate naşte.**

„*Femeia ce stă să nască*...: metaforă biblică pentru o stare de agonie prelungită, în care nu mai există nici o speranţă"[2].

„Sufletul care zămisleşte şi opreşte în pântece, dar nu naşte, se numeşte femeie, după cum şi profetul spune"[3]. Este numit *femeie* din pricina lipsei de tărie, şi e opus sufletelor care nasc de la 26,18.

4: **Poate că Domnul Dumnezeul tău va auzi cuvintele lui Rabşache, pe care regele Asirienilor l-a trimis ca să-L ocărască pe Dumnezeu Cel viu, şi anume să ocărască chiar cu cuvintele pe care Domnul Dumnezeul tău le-a auzit; aşadar, roagă-te Domnului Dumnezeului tău pentru aceştia care au mai rămas".**

„Expresia: *Dumnezeul tău* nu înseamnă că Isaia ar avea alt Dumnezeu decât regele şi trimişii săi, ci că profetul, prin mandatul său, se află într-o relaţie specială cu Domnul"[4].

„*Dumnezeul cel Viu*: gr. **theos zon** este expresia care Îl diferenţiază pe Iahve, adevăratul Dumnezeu, de toate zeităţile false invocate de Rabşache"[5].

Cei care au rămas: „cei ce se aflau în Ierusalim după căderea acestuia în 587; cei ce nu se refugiaseră în Egipt, ci preferaseră să rămână în propria lor cetate. Teologic vorbind, e de reţinut faptul că Ierusalimul începuse să fie socotit drept *rămăşiţa lui Israel.* (O menţiune despre cineva *rămas* o avem şi în 7, 3)"[6].

5: **Aşa că servii lui Iezechia au venit la Isaia.**

---

[1] BBVA, p. 438
[2] BBVA, p. 928
[3] Origen, *Omilii la Exod*, X, 3
[4] BBVA, p. 438
[5] SEP 2, p. 596
[6] BBVA, p. 928

6: **Iar Isaia le-a zis: „Aşa să-i spuneţi domnului vostru: Acestea zice Domnul: Să nu te temi de cuvintele pe care le-ai auzit, cu care M-au ocărât solii regelui Asirienilor.**

„În toată istorisirea din capitolele 36-39, rolul lui Isaia este acela de purtător de cuvânt al lui Dumnezeu"[1].

7: **Iată, Eu voi trimite asupră-i suflare de vânt puternic şi el va auzi o veste şi se va întoarce în ţara sa şi acolo, în propria lui ţară, de sabie va cădea!"**

„Cele trei lucruri profeţite de Isaia se vor împlini întocmai în scurtă vreme: vestea (19, 9), retragerea (19, 35-36), moartea de sabie a suveranului asirian (19, 37)"[2].

8: **Aşa că Rabşache s-a întors şi l-a aflat pe rege împresurând Libna; că auzise că el plecase din Lachiş.**

„Libna: cetate în Iudeea, aproape de hotarul Filistenilor (alta decât locul de popas al Israeliţilor în pustie, menţionat în Numerii 33, 20-21)"[3]. „Nu este clar dacă, între timp, Senaherib a cucerit cetatea Lachiş. În orice caz, şi-a mutat cartierul general la învecinata Libna"[4].

9: **Fiindcă regele Asirienilor a auzit că Tirhaca, regele Etiopienilor, s-a ridicat să-l izbească; şi, auzind aceasta, s-a întors şi a trimis soli la Iezechia, zicând:**

Tirhaca (= înălţat) „a fost identificat cu faraonul Taharca, din dinastia a douăzeci şi cincia. A domnit efectiv între 690 şi 664 î. Hr. La data invaziei lui Senaherib (701 î. Hr.), Taharca va fi fost numai conducătorul forţelor egiptene pe care suveranul asirian le-a înfrânt la Elteche, în Palestina, aşa cum atestă sursele asiriene. S-a înaintat însă şi ipoteza unei a doua invazii a lui Senaherib în Palestina, la începutul domniei lui Taharca (cca. 699 î. Hr.), pe care istoriograful (...) o va fi tratat nediferenţiat de prima campanie din 701 î. Hr., dar această ipoteză nu este susţinută de nici o altă sursă"[5].

---

[1] BBVA, p. 928
[2] SEP 2, p. 596
[3] BBVA, p. 928
[4] SEP 2, p. 596
[5] SEP 2, pp. 596-597

10: „Aşa îi veţi grăi lui Iezechia, regelui Iudeii: Să nu te amăgească Dumnezeul tău, în Care te încrezi, spunând: Ierusalimul nu va fi dat în mâna regelui Asirienilor!...

11: Oare tu n-ai auzit de cele ce-au făcut regii Asirienilor, cum au nimicit ei întreg pământul? Iar tu crezi c-ai să scapi?

12: Oare dumnezeii neamurilor pe care părinţii mei le-au nimicit fost-au în stare să scape Gozanul şi Haranul şi Reţeful, care se află în ţara lui Temat?

Gozan (= refugiu), cetate pe râul Habor; *Haran* (= drum; caravană) – cetate mesopotamiană la circa 386 kilometri nord-est de Ninive; *Reţef* (= cărbune) – e vorba de cetatea Rasappa, la câţiva kilometri depărtare de Eufrat, pe malul vestic; *Eden* (= stepă; desfătare) – nu e clar cine sunt *fiii lui*; *Telasar* (= colina lui Asur) – cetate pe Eufratul de Sus.

13: Unde sunt regii Hamatului? Unde e regele Arpadului? şi unde-i regele cetăţii Sevarfaim, al Anaguganei?...".

14: Iar Iezechia a luat cartea de la soli şi a citit-o şi s-a suit în casa Domnului şi înaintea Domnului a deschis-o.

15: Şi Iezechia I s-a rugat Domnului, zicând:

16: „Doamne, Atotţiitorule, Dumnezeul lui Israel, Tu, Cel ce şezi pe heruvimi, doar Tu eşti Dumnezeu a toată împărăţia lumii: Tu eşti Cel ce ai făcut cerul şi pământul.

17: Pleacă-Ţi, Doamne, auzul şi ia aminte; deschide-Ţi, Doamne, ochii; caută, Doamne, şi vezi şi auzi cuvintele lui Senaherib pe care le-a trimis ca să-L ocărască pe Dumnezeu-Cel-Viu.

18: Că într-adevăr, Doamne, regii Asirienilor au pustiit toate neamurile şi ţările lor;

19: şi pe idolii lor i-au aruncat în foc; pentru că aceia nu erau dumnezei, ci lucru de mâini omeneşti, din lemn şi din piatră; şi i-au nimicit.

20: Dar acum, Doamne, Dumnezeul nostru, scapă-ne din mâinile lor, pentru ca fiece împărăţie de pe pământ să aibă cunoştinţă că Tu singur eşti Dumnezeu!".

21: Iar Isaia, fiul lui Amos, a trimis la Iezechia şi i-a zis: „Aşa grăieşte Domnul, Dumnezeul lui Israel: Am

auzit rugăciunea cu care Mi te-ai rugat asupra lui Senaherib, regele Asirienilor.

„Urmează un poem de mare frumuseţe [după cuvintele introductive], în care se recunoaşte stilul literar al lui Isaia"[1]:

22: **Acesta este cuvântul pe care Dumnezeu l-a grăit despre el: Fiica fecioară a Sionului te-a dispreţuit şi te-a batjocorit; fiica Ierusalimului şi-a râs de tine dând din cap.**

„*Sionul* şi *Ierusalimul* sunt una şi aceeaşi cetate; locuitorii ei nu numai că nu s-au înfricoşat, dar au cutezat să-şi râdă de temutul rege. *Fiica fecioară*: precizare asupra căreia, făcând un arc peste timp, Fericitul Ieronim va dezvolta un comentariu teologic, legând-o de Sfânta Fecioară Maria"[2].

23: **Pe Cine-ai ocărât tu şi L-ai întărâtat? Împotriva Cui ţi-ai înălţat tu glasulşi ţi-ai ridicat tu ochii spre înălţimi? Împotriva Sfântului lui Israel!**

24: **Că prin soli L-ai ocărât pe Domnul, fiindc-ai zis: Cu mulţimea carelor de luptă m-am ridicat eu pe înălţimea munţilor şi pe coamele Libanului şi i-am tăiat vârfurile cedrilor şi mândreţea chiparoşilor; şi am intrat în înălţimea codrilor**

„Theodoret înţelege prin *cedri şi chiparoşi* regi şi toparhi, prin *Liban* – neamurile şi prin *Carmel* – pe Israel"[3].

25: **şi am făcut un pod şi am secat apele, fiece ochi de apă...**

26: **N-ai auzit tu oare de aceste lucruri pe care din vechime le-am făcut? Din vremuri de demult am rânduit, dar doar acum Mi-am arătat Eu planul ca tu să pustieşti popoarele-n puternicia lor. Celor ce locuiau în cetăţi întărite**

27: **le-am slăbit mâinile, iar ei s-au veştejit; ca iarba uscată pe acoperişuri au devenit, cum e troscotul s-au făcut.**

28: **Dar acum îţi cunosc odihna şi ieşirea şi intrarea.**

---

[1] BBVA, p. 929
[2] BBVA, p. 929
[3] SEP 6/I, p. 192

29: Şi mânia cu care te-ai mâniat şi acreala au ajuns la Mine; de aceea în nasul tău voi pune căpăstru şi zăbală-n buzele tale şi te voi întoarce pe calea pe care ai venit...

„Fericitul Ieronim (*Commentarii in Isaiam* 11.37.26-29) explică astfel: Ca să înţelegi că nu poţi să faci ceva prin propria ta putere, ci numai prin voia Mea. Pentru că neamurile nesupuse şi copacii nerodnici merită să fie tăiaţi şi doborâţi prin voi, securea şi fierăstrăul Meu. De aceea, pun un belciug în nările voastre, ca să vă înfrânez hula, şi să nu mai îndrăzniţi a spune cuvinte de acest fel. Vă voi pune şi zăbală în gură, să vă potolească mânia"[1].

30: Şi acesta va fi un semn pentru tine: În anul acesta mănâncă ce-ai semănat; în anul al doilea, ce a rămas; iar în anul al treilea semănaţi şi seceraţi şi sădiţi vii şi mâncaţi-le poama.

31: Iar cei ce au rămas în Iudeea îşi vor înfige rădăcini în jos şi roadă vor purta ei sus;

32: că din Ierusalim va fi o rămăşiţă şi din muntele Sion cei mântuiţi; râvna Domnului Atotţiitorului va face acestea.

33: De aceea, aşa zice Domnul despre regele Asirienilor: Nu va intra el în cetatea aceasta, nici că săgeată va repezi într-însa, nici pavăză va aduce împotrivă-i şi nici cu şanţ o va împresura;

34: ci pe drumul pe care a venit pe acela se va întoarce şi în cetatea aceasta el nu va intra; acestea zice Domnul.

35: Eu voi ocroti cetatea aceasta pentru ca de dragul Meu s-o mântuiesc şi de dragul lui David, robul Meu".

„Teodoret al Cirului: Dumnezeu mântuieşte Ierusalimul nu de dragul locuitorilor lui, atât de nestatornici în fidelitatea lor faţă de Domnul, şi nici de dragul lui Iezechia, a cărui inimă, totuşi, a fost atinsă de trufie, ci de dragul propriului Său nume de proniator, ca şi de acela al lui David, întemeietorul cetăţii"[2].

---

[1] SEP 6/I, p. 193
[2] BBVA, p. 929

„De multe ori, când nu găseşti în viaţa asta un drept, Dumnezeu poartă grijă de cei vii pentru virtutea celor morţi şi strigă, zicând: *Voi apăra cetatea aceasta pentru Mine şi pentru David, sluga Mea.* Deşi aceştia, spune Dumnezeu, nu merită să-i scap şi n-au nici o pricină de mântuire, dar pentru că Mi-i în firea Mea să iubesc pe oameni, pentru că sunt gata spre milă şi să-i scot din necazuri, voi face asta pentru Mine şi pentru sluga Mea, David! Şi cel care s-a mutat din viaţa aceasta mai înainte cu atâţia ani, acela este pricină de mântuire celor pierduţi din pricina trândăviei lor. Ai văzut iubirea de oameni a Stăpânului? Ai văzut cum cinsteşte pe cei ce strălucesc prin fapte de virtute? Ai văzut că-i pune mai presus de toată mulţimea oamenilor şi că-i arată mai vrednici ca toţi?"[1]. „Ezechia, deşi era un bărbat virtuos şi credincios, totuşi nu a avut destulă îndrăznire, întemeiat pe faptele lui bune, să facă faţă primejdiei de război ce-l ameninţa. Dumnezeu a spus că a scăpat pe Ezechia de această primejdie nu datorită faptelor lui bune, ci virtuţii părintelui său"[2].

36: **Şi a venit îngerul Domnului şi a ucis din tabăra Asirienilor o sută optzeci şi cinci de mii; când s-au sculat dimineaţa, au găsit toate aceste trupuri moarte.**

„Iosif Flaviu (*Antichităţi iudaice* 10, 1, 5) afirmă că asirienii, în număr de o sută optzeci şi cinci de mii, au fost ucişi de o epidemie de ciumă, în prima noapte a atacului"[3].

Rugăciunea, „pe cei 185.000 de asirieni, i-a omorât într-o singură noapte cu o sabie nevăzută"[4]. Istoria e folosită şi ca argument împotriva teoriilor ce susţin că ceasurile sunt hotărâtoare pentru oameni: „Când asirienii, împresurând sfânta cetate a Ierusalimului, voiau să o asedieze, conducătorul oastei lor, Rabşache, a încercat mai întâi să încovoaie mintea celor ce luptau în ea prin cuvinte amăgitoare, sau se gândea să facă aceasta prin ameninţări. Dar fericitul Ezechia, care avea atunci

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XLII, 5
[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Apologia vieţii monahale*, *Către tatăl credincios*, 20
[3] SEP 2, p. 598
[4] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Rugăciunea Domnească*, I

cinstea regească, nu se încrede în faptele ostăşeşti, ci aşteaptă de la Dumnezeul tuturor câştigarea victoriei şi cere ajutorul numai de la El, prin rugăciunea cea mai stăruitoare. Şi Dumnezeu Îşi apleacă îndată urechea spre acest drept şi harul urmează rugăciunilor lui. *Căci a ieşit îngerul Domnului*, după cum s-a scris, *şi a ucis din tabăra celor de alt neam o sută optzeci şi cinci de mii.* Ce vei spune (...) faţă de acestea? Într-o singură noapte şi în aceeaşi oră şi vreme, asirianul a căzut, nimicit de mâna îngerului, şi s-a izbăvit mulţimea ierusalimitenilor, şi unii au ajuns la sfârşitul lor, iar ceilalţi, la veselie şi bucurie. Unde este puterea orei? Cum s-au împărţit cele două feluri de oameni şi unora li s-a dat să se bucure, iar celorlalţi să moară în chip rău? Căci nu vei îndrăzni să o socoteşti (Ora) de două firi, sau de multe feluri, dacă nu aiurezi cu totul"[1]. Tot de aici, un text care compară puterea sfinţilor îngeri cu aceea, aparentă, a îngerilor căzuţi: „Oricine are putere nu omoară cu nălucirea, nici nu sperie prin zgomote, ci se foloseşte el însuşi de putere precum voieşte. Însă dracii, neputând nimic, joacă ca pe scenă, schimbându-şi chipurile şi speriind copiii, prin nălucirea zgomotelor şi prin înfăţişări prin care se dovedesc mai degrabă vrednici de dispreţuit, ca unii ce sunt neputincioşi. Căci îngerul adevărat, trimis de Domnul împotriva asirienilor, n-a avut nevoie de zgomote, nici de năluciri din afară, nici de lovituri, nici de ciocănituri. Ci s-a folosit liniştit de puterea sa şi a omorât îndată o sută optzeci şi cinci de mii. Iar dracii nu pot nimic, chiar dacă încearcă să înspăimânte prin năluciri"[2].

37: **Iar Senaherib, regele Asirienilor, s-a întors şi a plecat şi a locuit în Ninive.**

„Senaherib *a locuit la Ninive* multă vreme după dezastrul din Palestina, dezastru pe care însă analele asiriene nu îl pomenesc, conform obiceiului cronografiei orientale de a nu înregistra decât victoriile suveranilor"[3]. *Ninive* (= locuinţă; aşezare) era capitala Imperiului asirian.

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 1
[2] Sf. Atanasie cel Mare, *Viaţa Cuviosului Părintelui nostru Antonie*, XXVIII
[3] SEP 2, p. 599

38: **Şi-n timp ce el se închina în templul lui Nisroc, dumnezeul său, Adramelec şi Şareţer, fiii săi, l-au ucis cu sabia şi au fugit în Armenia; iar în locul lui a domnit fiul său Asarhadon.**

„Asasinarea lui Senaherib de către doi dintre fiii săi, Adramelec şi Şareţer (asiro-babilonian *sar-usur*), ultimul identificabil şi ca guvernator al cetăţii Marqasi, atestă stadiul înaintat al luptei pentru putere care se dădea între fiii suveranului. Nemulţumiţi probabil de desemnarea, în 687 î. Hr., a lui Asarhadon ca moştenitor unic al lui Senaherib, ceilalţi doi fii îşi asasinează tatăl şi se retrag în Armenia, pentru a scăpa de represalii"[1]. *Nisroc* (= vultur mare) pare o alterare a numelui Marduk. *Adramelec* (= zeul Adar este rege) şi *Şareţer* (= Domnul să-l apere pe împărat) îl ucid pe Senaherib şi fug în *Ararat* (= căruţa celor închinaţi), regiune muntoasă în nordul Asiriei. Tronul revine lui *Asarhadon* (= Asur a dăruit un frate); acesta fusese fiul favorit al regelui Asiriei, deşi nu era primul său născut, după cum pare a rezulta şi din numele său.

„Când a izbucnit războiul persan[2] şi Ierusalimul ajunsese în primejdie de a fi nimicit din temelii, când apărătorii oraşului care stăteau pe ziduri tremurau, se temeau şi se clătinau ca la aşteptarea tunetului şi a cutremurului care zguduie totul, împăratul Iezechia a pus înaintea multelor zeci de mii de ostaşi perşi rugăciunile lui Isaia. Şi nu i-a fost înşelată nădejdea. Căci abia a ridicat profetul mâinile spre cer, şi Dumnezeu, prin săgeţi trimise din văzduh, a şi pus capăt războiului persan. Prin acest ajutor dat de sus, Dumnezeu i-a învăţat pe împăraţi să socotească pe slujitorii Săi mântuitori obşteşti ai pământului. Totodată, i-a mai învăţat pe împăraţi să respecte sfaturile dreptilor şi să asculte bunele lor îndemnuri atunci când dreptii îi roagă să facă vreo faptă bună şi iubitoare de Dumnezeu"[3].

---

[1] SEP 2, p. 599

[2] În textul de faţă, prin perşi sunt înţeleşi asirienii.

[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Comparaţie între împărat şi monah*, 4

CAPITOLUL 38 – *Regele se îmbolnăveşte şi se vindecă. Rugăciunea lui Iezechia*

1: Şi a fost în vremea aceea că Iezechia s-a îmbolnăvit de moarte. Iar profetul Isaia, fiul lui Amos, a venit la el şi i-a zis: „Aşa zice Domnul: Pune-ţi casa-n rânduială, că vei muri şi nu vei trăi".

„Episodul bolii lui Iezechia se petrece, după toate calculele, în al paisprezecelea an al domniei sale (de vreme ce a domnit cu totul douăzeci şi nouă şi, pe patul de moarte, Dumnezeu i-a mai dat încă cincisprezece ani de trăit, cf. 20, 6). Or, anul al paisprezecelea al domniei lui Iezechia este anul invaziei asiriene (701 î. Hr.), deşi istoriograful plasează întâmplarea după campania lui Senaherib"[1]. „Ce putea [Iezechia] să mai aştepte? Ce nădejde de mântuire să mai aibă, când profetul i-a spus: *Căci vei muri*?"[2].

2: Iar Iezechia s-a întors cu faţa la perete şi I s-a rugat Domnului, zicând:

3: „Adu-Ţi aminte, Doamne, cum am umblat eu în faţa Ta întru adevăr – cu inimă adevărată – şi cum am făcut eu cele bineplăcute în ochii Tăi". Şi a plâns Iezechia cu plângere mare.

„Plânsul lui Iezechia are trei posibile explicaţii: spaima omului veterotestamentar înaintea morţii, provocată de statutul incert al vieţii de apoi, îngrijorarea legată de năruirea regatului în urma dispariţiei suveranului şi tristeţea iscată de nerespectarea promisiunii pe care Dumnezeu i-a făcut-o lui David privind propăşirea urmaşilor acestuia"[3].

„Cu toate acestea [cu toată lipsa nădejdii de izbăvire – n. n.] Iezechia nu s-a îndepărtat de pocăinţă; ci, amintindu-şi de ceea ce este scris: *Când te vei întoarce şi vei suspina, atunci te vei mântui* (30,15), s-a întors cu faţa la perete, şi-a înălţat mintea sa din aşternut la cer – căci grosimea zidurilor nu împiedică rugăciunile făcute cu evlavie de a se urca în sus

[1] SEP 2, p. 599
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, II, 15
[3] SEP 2, p. 599

spre Dumnezeu – şi zice: *Doamne, adu-Ţi aminte de mine*! Îmi este de ajuns, Doamne [ca] să mă vindec, dacă Îţi aduci aminte de mine! Tu nu stai sub vremi, ci Tu însuţi eşti legiuitorul vieţii! Viaţa noastră nu depinde, după cum flecăresc unii oameni, de naşterea şi conjuncţia stelelor, ci Tu însuţi eşti, după cum voieşti, legiuitorul şi al vieţii şi al duratei vieţii!"[1].

4: **Şi a fost cuvântul Domnului către Isaia, zicând:**

5: **„Du-te şi spune-i lui Iezechia: Acestea zice Domnul, Dumnezeul lui David, tatăl tău: Rugăciunea ţi-am auzit-o, lacrimile ţi le-am văzut, şi iată că voi adăuga duratei tale cincisprezece ani.**

„După Casiodor (ACCS, p. 262), *cincisprezece* este un număr simbolic, suma dintre şapte, numărul sabatului, şi opt, duminica, *ziua a opta*, ziua învierii Domnului. Alţi interpreţi cred că cei cincisprezece ani primiţi în plus de regele Iezechia sunt un simbol al perfecţiunii, plinătatea Revelaţiei"[2].

„Dumnezeu pune în gura celui ce grăieşte cuvânt potrivit cu inima celui ce întreabă, fie spre probare, fie pentru că inima lui s-a schimbat şi-l învredniceşte să audă altceva, fie pentru că alţii, având de a face cu acelaşi lucru, se schimbă, şi Dumnezeu vorbeşte pentru el prin sfântul Lui altfel"[3].

6: **Iar pe tine te voi izbăvi din mâna regelui Asirienilor şi de dragul acestei cetăţi te voi ocroti.**

„Nu numai noi, oamenii de rând, alergăm la sfinţii monahi când suntem în nevoi, ci chiar împăraţii, la vremuri de grea cumpănă, aleargă la ei cum aleargă săracii la casele bogaţilor în vreme de foamete. [...] Iezechia [...], când era greu bolnav, aproape să moară, şi-şi vedea moartea în faţă, n-a alergat oare la profetul Isaia, pentru că Isaia era mai puternic decât moartea şi dătător de viaţă?"[4].

Desigur, viaţa vine de la Dumnezeu, dar puterea Lui se face lucrătoare mai ales în sfinţii Săi.

---

[1] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, II, 15

[2] SEP 6/I, p. 195

[3] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 363

[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Comparaţie între împărat şi monah*, 4

7: Şi acesta îţi va fi ţie semn de la Domnul, anume că Dumnezeu va face acest lucru:

8: Iată, Eu voi întoarce umbra treptelor pe care soarele s-a coborât cu zece trepte în casa tatălui tău – cu zece trepte voi întoarce soarele...".

„E vorba de un cadran solar; în mijloc era înfiptă o tijă, a cărei umbră, mişcându-se odată cu soarele, indica ora. După tradiţia talmudică, atunci când regele Ahaz (care fusese un rău cârmuitor) a murit, Dumnezeu a scurtat ziua cu zece trepte (grade, linii). Aşadar, când lui Iezechia i s-a dat înapoi sănătatea, ziua a revenit la durata ei normală (cf. Solomon B. Freehot, *apud* Manley[1])"[2].

„Aceluia care nu mai avea nici o nădejde să mai trăiască, din pricina sentinţei profetului, i s-au mai adăugat vieţii lui cincisprezece ani. Şi ca semn pentru adeverirea cuvintelor profetului s-a întors iarăşi soarele din drumul său"[3].

Relatarea de aici e folosită drept argument împotriva ideii că sufletele preexistă trupurilor şi sunt trimise în trup ca pedeapsă pentru păcate săvârşite în lumea spirituală. „Dacă trupul este dat sufletului omului cu rol de pedeapsă, ce l-a îndemnat pe Iezechia, regele Ierusalimului, ca, deşi înţelept şi bun, să ceară cu lacrimi amare să fie scăpat de moartea trupului şi de chinul ei, şi să se roage să fie cinstit cu un adaos de ani, deşi ar fi trebuit să nu ceară să fie scăpat de moarte, dacă ar fi adevărat ce s-a spus mai sus, ci să socotească o povară împletirea cu trupul şi să mulţumească pentru moarte dacă ar fi adevărat ce spun adversarii? Şi cum i-a făgăduit Dumnezeu un har, spunându-i: *Iată, adaug la timpul tău cincisprezece ani*? Făgăduinţa ar fi fost un adaos de pedeapsă, nu o binefacere, dacă aceia susţin adevărul. Dar făgăduinţa a fost un dar de sus, şi adaosul, un har. Deci îmbrăcarea cu trup nu e o pedeapsă a sufletelor"[4]. De

[1] Johanna Manley, *Isaiah trough the ages*, Menlo Park, California, 1995
[2] BBVA, p. 930
[3] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, II, 15
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 9

reținut că, și aici, tot rugăciunea, „pe Ezechia, l-a adus din nou la viață, de la porțile morții”[1].

9: ***Rugăciunea lui Iezechia, regele Iudeii, când a fost el bolnav și s-a ridicat din boală:***

„Această rugăciune, proprie cărții lui Isaia (în sensul că nu se află și în textul paralel din IV Regi) are structura și cadențele unui psalm, părând destinată cultului”[2].

10: **Zis-am: În amiaza zilelor mele voi merge la porțile morții; anii mei rămași îi voi lăsa în urmă.**

În amiaza: „literal: *în înălțimea* = în zenitul vieții mele (înainte de a începe coborâșul). ♦ *La porțile morții*: literal: *la porțile Șeolului* (ale Hadesului, ale locașului morților)”[3].

11: **Zis-am: Nu voi mai vedea mântuirea lui Dumnezeu în pământul celor vii; nu voi mai vedea mântuirea lui Israel pe pământ, nici om n-am să mai văd cu cei ce locuiesc.**

12: **De neamul meu de sânge m-am desprins, iar restul vieții mele mi l-am lăsat în urmă; plecat-a și s-a dus ca unul care-și desface cortul după ce l-a întins; suflarea mi s-a făcut ca pânza țesătoarei când cea care o țese se-apropie s-o taie.**

13: **Unui leu în ziua aceea i-am fost dat până dimineața: așa mi-a zdrobit el oasele toate, că dat i-am fost de dimineață până-n noapte...**

14: **Ca un lăstun, de-acum, așa voi glăsui, și ca o porumbiță, așa voi gânguri; că ochii mi s-au sfârșit cătând la înălțimea cerului spre Domnul, Cel ce M-a mântuit**

„*A gânguri*: echivalent pentru **meletao**, care înseamnă, printre altele, *a declama*, *a recita* (un poem, o rugăciune, un cântec)”[4].

15: **și durerea sufletului a luat-o de la mine.**

16: **Doamne, Ție Ți s-a spus despre aceasta, iar Tu mi-ai înviorat suflarea; alinat sunt eu și viu.**

---

[1] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Rugăciunea Domnească*, I
[2] BBVA, p. 930
[3] BBVA, p. 930
[4] BBVA, p. 930

17: **Iată, amarul meu pace mi s-a făcut; că Tu eşti Cel ce mi-ai pus sufletul deoparte pentru ca el să nu piară; păcatele Tu mi le-ai luat şi-napoia mea le-ai azvârlit.**

18: **Că nu cei din morminte Te vor lăuda, nici cei morţi Te vor binecuvânta şi nici cei din iad în mila Ta vor nădăjdui;**

19: **cei vii sunt cei ce Te vor binecuvânta, aşa cum şi eu o fac; pentru că prunci voi face eu, începând de astăzi, care să vestească dreptatea Ta,**

„Cel ce-I mulţumeşte Domnului pentru o binefacere va naşte ucenici care să-l imite în împrejurări asemănătoare"[1]. „*Cei vii Te vor binecuvânta*: Fericitul Ieronim (cf. ACCS, p. 263) comentează: *cei vii* sunt cei care trăiesc în chip duhovnicesc, singurii vrednici să dea slavă lui Dumnezeu. Aceasta înseamnă sărbătoare şi zi sfântă; nu zile de distracţie, ci de cunoaştere a lui Dumnezeu şi de mulţumire prin cântări de laudă. Acest lucru este al sfinţilor, care trăiesc în Hristos. ♦ *voi face copii*: unii interpreţi cred că promite să instituie un cor şi să aleagă cântăreţi de psalmi cu voci bune pentru Templu, alţii, care pun mai mult preţ pe lucrurile ezoterice, sunt de părere că va avea o domnie fără sfârşit şi viaţă fără de moarte, pentru că Iezechia era convins că scrierile despre fiul lui David, destinat să fie Hristosul, erau spuse despre el. dar se pare că nu avea copii, deşi era în al cincisprezecelea an de domnie (Sfântul Chiril al Alexandriei, *Com.* 3.4.38). Mai simplu: cel care îi mulţumeşte Domnului pentru o binefacere va naşte ucenici care îl vor urma şi imita în împrejurări asemănătoare"[2].

20: **Doamne al mântuirii mele! Şi nu voi înceta să Te binecuvintez cu psaltirea în toate zilele vieţii mele înaintea casei lui Dumnezeu.**

21: **Şi a zis Isaia către Iezechia: „Ia o legătură de smochine, piseaz-le, oblojeşte-te cu aluatul acesta şi te vei face bine".**

---

[1] BBVA, p. 930

[2] SEP 6/I, pp. 197-198

22: **Iar Iezechia a zis: „Acesta îi va fi lui Iezechia semn că mă voi sui în casa lui Dumnezeu".**

„Nu se ştie cu siguranţă de ce boală suferea Iezechia. Tratamentul cu *turtă de smochine* poate sugera că ar fi fost vorba şi de ciumă bubonică, cunoscute fiind, în Orientul Apropiat, acţiunile terapeutice ale smochinelor în diversele afecţiuni ulceroase. Iosif Flaviu vorbeşte despre ciuma lui Iezechia (*Antichităţi iudaice* 27)"[1].

„Precum Iezechia n-a socotit şirul de smochine (pus pe rănile lui) drept cauza principală a însănătoşirii lui şi nici n-a atribuit acestuia vindecarea corpului său, ci, spre preamărirea lui Dumnezeu, a adăugat şi mulţumire pentru crearea smochinilor, la fel şi noi, când primim plăgi de la Dumnezeu, Cel care conduce cu dreptate şi înţelepciune viaţa noastră, Îl rugăm întâi să (ne facă să) cunoaştem cauza pentru care ne loveşte cu încercări, şi apoi să ne scape de suferinţe şi să ne dea răbdare, în aşa fel încât odată cu încercarea (la care suntem supuşi) să ne dea şi puterea ca s-o putem suporta. Darul vindecării care ni se dă fie prin vin şi untdelemn, ca în cazul celui căzut între tâlhari (Luca 10, 34), fie prin smochine, ca în cazul lui Iezechia, îl primim cu recunoştinţă. Şi nu vom face nici o deosebire, fie că purtarea de grijă a lui Dumnezeu se face în mod nevăzut, fie că se face printr-unul din mijloacele materiale, care adesea ne conduc mai eficace la cunoaşterea harului (ce vine) de la Domnul. Dar fiindcă adesea ne îmbolnăvim pentru pedepsirea noastră, suntem condamnaţi să suportăm o vindecare dureroasă şi grea ca parte a pedepsei"[2].

CAPITOLUL 39 – *Iezechia primeşte solii Babilonului şi le arată vistieriile sale, fapt care-i aduce pedepsirea*

1: **În vremea aceea, Merodac-Baladan, fiul lui Baladan, regele Babiloniei, auzind că Iezechia fusese bol-**

[1] SEP 2, p. 600
[2] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mari*, 54, 3-4

nav pe moarte şi că s-a făcut sănătos, i-a trimis scrisori şi soli şi daruri.

„Eusebiu de Cezareea notează că regele Merodac-Baladan, impresionat de lucrurile minunate petrecute în regatul şi viaţa lui Iezechia, intenţiona să încheie o alianţă cu un suveran asistat de un Dumnezeu atât de puternic"[1].

„Cum, deci, nu trebuie să-L venerăm pe Cel pe care-L cunoaştem şi din aceasta şi să nu-L admirăm pentru puterea Lui, a toate cauzatoare şi supranegrăită? (...) În vreme ce în cele de jos o zi din cele succesive aproape se întreieşte, mergând până la aproape douăzeci de ore, pe când de altfel tot acest timp se arată în stări contrare şi întoarce prin astfel de contraste mai presus de fire în cele ale firii de jos. Sau când soarele pe drumul lui scurtează iarăşi mişcarea lui de peste zi, readucând în mod minunat calea lui nouă întreagă la mai puţin de zece ore? E ceea ce i-a uimit pe drept cuvânt şi pe Babilonieni şi i-a supus lui Ezechia fără luptă, ca unuia egal cu Dumnezeu şi mai presus de oameni"[2].

2: **Iar Iezechia s-a bucurat cu mare bucurie de venirea lor şi le-a arătat casa în care îşi avea mirodeniile şi argintul şi aurul şi smirna şi aromatele şi uleiurile scumpe, precum şi toate cămările visteriilor lui şi toate câte avea el în vistieriile lui; nimic n-a fost în casa lui sau în ceea ce se afla în stăpânirea sa pe care el, Iezechia, să nu-l fi arătat.**

„Iezechia îşi arată bogăţia nu neapărat din mândrie, ci spre a demonstra solilor că, în cazul unei alianţe, el nu e un rege sărac, care să nu-şi poată întreţine armata. El însă nu-şi dă seama de unul din adevărurile crude ale istoriei: aliatul de azi poate fi inamicul de mâine"[3].

„Eusebiu notează că regele Merodac-Baladan, impresionat de lucrurile minunate petrecute în regatul şi viaţa lui Ie-

[1] BBVA, p. 931
[2] Sf. Dionisie Areopagitul, *Epistole*, VII, 3
[3] BBVA, p. 931

zechia, intenționa să încheie o alianță cu un suveran asistat de un Dumnezeu atât de puternic"[1].

3: **Iar profetul Isaia a venit la regele Iezechia și i-a zis: „Ce spun oamenii aceștia? Și de unde au venit ei la tine?". Iar Iezechia a zis: „Dintr-o țară de foarte departe au venit la mine: tocmai din Babilon".**

4: **Și a zis Isaia: „Ce-au văzut ei în casa ta?". Iar Iezechia a zis: „În casa mea au văzut totul; nimic nu este-n casa mea pe care ei să nu-l fi văzut, chiar și cele ce sunt în vistieriile mele".**

5: **Și i-a zis Isaia: „Ascultă cuvântul Domnului Atotțiitorului:**

6: **Iată, vin zilele – zice Domnul – când ei vor lua totul din casa ta; și tot ceea ce părinții tăi au adunat până astăzi va lua drumul Babilonului; nimic nu vor lăsa. Și a zis Domnul**

7: **că ei vor lua și din fiii tăi cărora le vei da naștere și-i vor face eunuci în casa regelui Babilonienilor".**

„Prin *fiii* se înțelege *urmașii*. Profeția lui Isaia s-a plinit în vremea lui Nabucodonosor, care a cucerit Ierusalimul, l-a supus pe regele Ioiachim și l-a deportat pe Iehonia, urmașul său, împreună cu toată curtea lui, confiscând și toate averile regale (IV Regi 24)"[2].

„Ia seama să nu arăți Chaldeilor comorile casei tale, căci în acest caz te vor lua prizonier pentru Nabucodonosor, împăratul Babilonenilor. Calcă în picioare patimile [...], ca să nu fi călcat în picioare și să fii chinuit de ele cu putere. Fugi de ele ca un cerb de plase, ca să nu te sfâșie ca pe un miel. Nu te teme de ei, căci nu au putere. Domnul nostru Iisus Hristos i-a slăbit și i-a făcut fără putere. Dar nu dormi. Căci, deși sunt pe jumătate morți, ei nu dorm. Și nu te lenevi, căci nici ei nu se lenevesc"[3].

8: **Iar Iezechia a zis către Isaia: „Bun e cuvântul Domnului, pe care El l-a grăit; fie pace și dreptate-n zilele mele!"**

---

[1] SEP 6/I, p. 198

[2] BBVA, p. 931

[3] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 256

„Iată un răspuns neașteptat, care însă vrea să arate că regele, deși avertizat asupra unor dezastre viitoare, nu pune la îndoială cuvântul lui Dumnezeu. cu aceasta se încheie prima parte a cărții lui Isaia"[1].

CAPITOLUL 40 – *Profeție asupra Înaintemergătorului*

1: **Alinați-vă, alinați-vă, poporul Meu! – zice Domnul.**

„Dubla adresare arată că chemarea se face sub semnul urgenței; plinirea profeției e nu numai posibilă, ci și iminentă"[2].

„În *Constituțiile apostolice* (2, 15; secolul al IV-lea), versetul e citat în legătură cu atitudinea episcopului față de omul păcătos care se pocăiește. Episcopul trebuie să ierte cu îngăduință greșelile celui care-și cere iertare și se recunoaște păcătos. Altfel, ar fi precum cineva care, plimbându-se pe malul unui râu și văzând un om gata să se arunce în apă, în loc să-l prindă și să-i salveze viața, l-ar împinge în apa învolburată"[3].

2: **Voi, preoți, grăiți către inima Ierusalimului; alinați-l, că umilința lui s-a-mplinit, păcatele i s-au dezlegat, că din mâna Domnului a primit de două ori mai mult decât prețul păcatelor lui.**

„Mila lui Dumnezeu e incomparabil mai bogată decât suma păcatelor"[4].

Voi, preoți, grăiți: „Îndestulătoare este puterea cuvântului să mărească celor zeloși râvna, iar celor leneși și trândavi să le deștepte zelul"[5].

3: **Glasul celui ce strigă în pustie: Gătiți calea Domnului, drepte faceți cărările Dumnezeului nostru!**

---

[1] BBVA, p. 931
[2] BBVA, p. 931
[3] SEP 6/I, p. 199
[4] BBVA, p. 931
[5] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii și Cuvântări*, II, 1

„Toți Evangheliștii îl vor identifica pe Ioan Botezătorul, ca Înaintemergător al Domnului, ca fiind *Glasul celui ce strigă în pustie*"[1].

„Aşadar, a tăiat împrejur auzul nostru ca, auzind noi cuvântul, să credem"[2]. „Dumnezeu vrea să găsească în voi o cale pentru a putea intra în sufletele voastre şi a rămâne acolo; pregătiți-I o cărare,cum e scris: *Drepte faceți cărările Lui*"[3].

În plus, „glas al lui Dumnezeu Cuvântul, care strigă de la început în pustie, adică în firea oamenilor, sau în lumea aceasta, este desigur orice sfânt [...]. Mai mult decât toți este, însă, glasul lui Dumnezeu şi înainte-mergător marele Ioan, vestitorul şi propovăduitorul venirii adevărate a lui Dumnezeu, al celei fără figuri şi fără simboluri, ca şi arătătorul Lui, pentru cei ce nu-L cunosc. Căci el a arătat deschis pe Cel ce ridică păcatul lumii (Ioan 1, 26) şi a contribuit, cu slujirea sa de la Botez, la îndeplinirea tainelor mântuirii, potrivit iconomiei"[4].

„Mulți, lucrând poruncile, socotesc că înaintează spre cetate, dar, neajungând în cetate, rămân afară. căci abătându-se, fără să-şi dea seama, de la căile împărăteşti, spre relele vecine virtuților[5], înaintează lipsiți de înțelepciune. Pentru că poruncile nu îngăduie nici lipsă, nici trecere de măsură, ci ele caută numai împlinirea scopului plăcut lui Dumnezeu şi numai voia dumnezeiască[6]. Altfel, deşartă-i osteneala, dacă nu se fac drepte cărările lui Dumnezeu, după Scriptură. Căci în orice lucru se urmăreşte ținta lucrului"[7]. „Dacă paza minții

[1] BBVA, p. 931
[2] Barnaba, *Epistola*, IX, 3
[3] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, XXI, 5
[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 47
[5] Sunt *rele* asemănătoare cu virtutea, înlesnind confuzia; sau, sunt virtuți deturnate, care devin rele; spre exemplu, dacă patriotismul este o virtute, el poate aluneca, fără să băgăm de seamă, în forme patologice.
[6] Aici e dificultatea, omul fiind mereu tentat să amestece şi propria voie (voință). De aceea, scrierile ascetice vorbesc despre *tăierea voii proprii*, aceasta însă făcându-se tot cu voia nevoitorului, conştient de neputința sa.
[7] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 14

a fost *pregătită* în minte, puterile sufletului se văd ca nişte *cărări drepte ale Domnului*"[1].

4: **Fiece vale se va umple şi fiece munte şi deal se va micşora: cele strâmbe se vor face drepte şi căile colţuroase vor fi netede.**

„Sfântul Ioan Hrisostom crede că împlinirea profeţiei din acest verset a cunoscut două momente: întoarcerea fiilor lui Israel din robia babilonică; întruparea Fiului lui Dumnezeu, care înlesneşte drumul celor ce călătoresc spre virtute, un drum care mai înainte ar fi fost imposibil de străbătut. (De notat: Cuvântul *căile* nu se află în Textul Masoretic şi nici în toate variantele Septuagintei; el se află însă, în principal, în Codex Alexandrinus şi este preluat ca atare de Evanghelistul Luca – 3, 5)"[2]. „Văile sau *râpele umplute* înseamnă, după Sfântul Efrem Sirul (*Comentariu la Isaia, ad loc.*), două lucruri: prin Întrupare, Dumnezeu a umplut întreaga lume şi a răscumpărat-o. de asemenea, imaginea trimite la văile pline de asceţi, care au renunţat la grijile lumeşti pentru a se consacra proslăvirii lui Dumnezeu"[3].

Nădejdea în dobândirea bunurilor viitoare face netede căile nevoitorilor: „Pentru că s-a trezit în sufletul lor dorinţa cea firească şi îi adapă pe ei acest potir şi îi îmbată începând din ceasul acesta. Şi din pricina aceasta nu mai simt osteneala, nici necazurile, şi pe tot drumul călătoriei lor se socotesc aşa ca şi când îşi fac călătoria în aer şi nu în păşirea omenească, pentru că nu mai văd asprimea drumului şi nu se mai ivesc înaintea lor munţi şi râuri şi *li se fac lor cele aspre căi netede* şi celelalte [zise de Isaia]. Şi pentru că în fiecare clipă privesc la sânul Părintelui lor şi această nădejde le arată ca un deget, în fiecare clipă, cele de departe şi nevăzute. Pentru că le văd ei ca într-o icoană, cu ochiul ascuns al credinţei, şi pentru că părţile sufletului sunt aprinse ca de un foc de dorul celor ce sunt departe şi cele ce nu sunt de faţă le socotesc ca fiindu-le

[1] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, II,20
[2] BBVA, p. 932
[3] SEP 6/I, p. 200

de față. Căci lungimea gândurilor lor se întinde până acolo. Şi pururea se silesc să ajungă acolo"[1].

5: **Şi slava Domnului se va arăta şi orice trup va vedea mântuirea lui Dumnezeu, căci Domnul a spus-o.**

„Ai văzut cum profetul, luând-o înainte, a spus totul: şi alergarea poporului şi schimbarea lucrurilor în mai bine şi uşurința propovăduirii şi pricina tuturor celor ce vor fi, chiar dacă pe toate le spune figurat? Trebuia să grăiască aşa, că spusele sale erau o profeție"[2].

O tâlcuire amănunțită a versetelor 1-5 (a cărei primă parte am inclus-o după versetul 3):

„Pustia, cum am spus, e firea oamenilor şi lumea aceasta, ca şi fiecare suflet în parte, din pricina nerodirii celor bune, la care a ajuns prin greşala[3] străveche.

Glasul Cuvântului ce strigă este mişcarea conştiinței la fiecare greşală. Aceasta, strigând în ascunsul inimii, găteşte calea Domnului. Pregătirea căii Domnului e limpede şi vădit că se face prin schimbarea şi îndreptarea spre bine a modurilor [de viață] şi a gândurilor şi prin curățirea întinăciunilor de mai înainte. Iar cale frumoasă şi slăvită e viața virtuoasă a fiecăruia, de-a lungul căreia Cuvântul îşi face drumul mântuirii, sălăşluindu-se în el [în suflet sau în adâncul inimii – n. n.] prin credință şi umblând însoțit de diferitele precepte şi dogme ale virtuții şi cunoştinței. Cărările Cuvântului sunt diferitele moduri ale virtuților şi diferitele comportări sau îndeletniciri după voia lui Dumnezeu. Pe acestea le fac drepte aceia care nu cultivă virtutea şi cercetarea cuvintelor dumnezeieşti nici pentru slavă, nici din zgârcenie, nici ca să fie linguşiți de oameni, sau ca să le placă lor [oamenilor], sau ca să se mândrească în fața lor, ci toate le fac şi le spun şi le cugetă pentru Dumnezeu. Căci Cuvântul lui Dumnezeu nu zăboveşte pe cărările care nu sunt drepte, chiar dacă ar afla

---

[1] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, LXXXI

[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, X, 3

[3] Chiar dacă termenul *greşală* sună vetust cititorului de azi, îl menținem deoarece el implică vinovăția autorului ei, în vreme ce prin *greşeală* putem înțelege şi ceea ce este involuntar, accidental.

calea, în anumite privinţe, gătită. De pildă, cineva posteşte şi se reţine de la hrana care aprinde patimile şi face toate celelalte câte pot să ajute la izbăvirea de patimi. Acesta a gătit calea amintită, dar cultivă aceste moduri pentru slava deşartă, sau din zgârcenie, sau pentru a fi linguşit de oameni, sau pentru a le plăcea lor, sau din altă pricină, şi nu pentru a plăcea lui Dumnezeu. Acesta nu a făcut drepte cărările lui Dumnezeu. El a răbdat osteneala pregătirii căii, dar nu-L are pe Dumnezeu umblând pe cărările lui. Deci calea Domnului este virtutea, iar cărarea dreaptă e modul [chipul] drept şi neviclean al virtuţii.

Toată valea prăpăstioasă se va umple. E vorba, desigur, de a celor care au gătit bine calea Domnului şi au făcut drepte cărările Lui, nu pur şi simplu de a tuturor; adică nu şi de a celor ce n-au gătit calea Domnului şi nu au făcut drepte cărările Lui. Iar valea prăpăstioasă este trupul fiecăruia, atunci când a fost săpat şi ros de curgerea multă a patimilor şi când a fost tăiată continuitatea şi coeziunea lui duhovnicească cu sufletul, susţinută prin legea lui Dumnezeu, care le leagă. Dar poate fi înţeles ca vale prăpăstioasă şi sufletul, care a fost scobit şi ros de îndelungatele furtuni ale păcatului şi care a pierdut prin viciu frumuseţea netezimii în duh. Deci toată valea prăpăstioasă, adică trupul şi sufletul celor ce au gătit calea Domnului şi au făcut drepte cărările Lui, se va umple prin lepădarea patimilor, care produc în ele, în trup şi-n suflet, inegalităţile prăpăstioase, şi va redobândi înfăţişarea naturală a vieţuirii virtuoase, netezită în duh.

Şi fiecare munte şi deal se va coborî. Cum se ştie, alături de văi obişnuiesc să se afle munţii şi dealurile. *Munte* este *orice înălţime ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu* (II Corinteni 10, 5), iar *deal* e tot păcatul ce se răzvrăteşte împotriva virtuţii. Cu alte cuvinte, munţii sunt duhurile care produc neştiinţa, iar dealurile, cele care săvârşesc păcatul. Când deci toată valea, adică trupul sau sufletul celor ce au gătit calea Domnului şi au făcut drepte cărările Lui, se va umple de cunoştinţă şi virtute, prin prezenţa lui Dumnezeu Cuvântul care umblă în ei prin porunci, se vor umili toate

duhurile cunoaşterii mincinoase şi cele ale păcatului. Pentru că însuşi Cuvântul lui Dumnezeu va călca şi va supune şi va surpa stăpânirea lor vicleană, ridicată împotriva firii omeneşti, săpând, aşa zicând, mărimea şi înălţimea munţilor şi a dealurilor şi umplând cu ele văile. Căci, într-adevăr, de va lua cineva înapoi, prin puterea Cuvântului, toate câte le-au luat dracii de la fire, producând neştiinţa şi păcatul în cuprinsul firii, nu va mai exista nicidecum vreo înălţime a neştiinţei şi a păcatului, precum n-ar mai exista în lumea văzută nici un munte şi nici un deal, dacă ar avea oamenii vreo maşină cu care să sape munţii şi dealurile şi să umple văile.

Deci coborârea munţilor şi a dealurilor spirituale şi viclene înseamnă restabilirea trupului şi a puterilor fireşti ale sufletului în rânduiala lor. În urma acestei restabiliri, mintea iubitoare de Dumnezeu, umplându-se, în chip natural, de bogăţia virtuţii şi a cunoştinţei, va străbate neted veacul acesta şi va păşi întins pe lumea neîmbătrânită şi nestricăcioasă a Puterilor spirituale şi sfinte. Ea nu va mai fi amăgită de patimile de bunăvoie ale trupului, care se folosesc de puterea felurită şi vicleană, şi nu va mai fi exasperată de încercările fără de voie ale durerii, ca pentru cruţarea trupului să renunţe la calea anevoioasă a poruncilor, fugind de asprimea ostenelilor virtuţii.

Cele strâmbe se fac drepte când mintea, eliberând mădularele trupului de patimi, adică oprind simţurile şi celelalte mădulare de la lucrarea plăcerii, le învaţă să se mişte potrivit cu raţiunea simplă a firii. Iar *cele aspre*, adică încercările fără voie, vor fi căi line, când mintea, bucurându-se şi veselindu-se, rabdă cu inimă bună neputinţele, necazurile şi nevoile, desfiinţând toată stăpânirea patimilor de bunăvoie prin ostenelile fără de voie. Căci cel ce se doreşte după viaţa adevărată, cunoscând că toată osteneala, fie cu voia, fie fără de voie, se face moarte a plăcerii, care e maica morţii, va primi cu veselie toate asprimile încercărilor fără de voie, bucurându-se întru răbdare şi făcând din necazurile sale căi uşoare şi line, care-l duc fără să-l rătăcească spre cununa chemării de sus pe cel care-şi face cu evlavie, de-a lungul lor, drumul dumnezeiesc.

Prin urmare, tot cel ce a stins prin înfrânare plăcerea întortocheată, complicată şi amestecată în chip felurit în toate simţurile, a făcut drepte cele strâmbe. Şi tot cel ce calcă cu puterea răbdării peste întâmplările aspre şi anevoie de străbătut ale ostenelilor, a făcut cele aspre căi line. De aceea *va vedea mântuirea lui Dumnezeu*, pe care o va primi ca pe o răsplată a virtuţii şi a ostenelilor pentru ea, ca unul ce s-a luptat bine şi după lege, a biruit plăcerea prin setea de virtute şi a călcat durerea prin dragostea de cunoştinţă şi prin acestea amândouă a purtat bărbăteşte nevoinţele dumnezeieşti.

De aceea zice: *Şi va vedea tot trupul mântuirea lui Dumnezeu*. Prin *tot trupul* se înţelege trupul celui credincios, după cuvântul: *Şi voi vărsa din Duhul Meu peste tot trupul* (Ioil 3, 1), adică peste tot trupul care a crezut. Deci nu tot trupul în general va vedea mântuirea lui Dumnezeu. căci trupul celor necredincioşi nu o va vedea, dacă e adevărat cuvântul care zice: *Piară necredinciosul, ca să nu vadă slava Domnului* (Isaia 26, 10). E vorba aici, în chip determinat, de tot trupul credincios. Iar prin trup ca parte, cuvântul Scripturii înţelege de obicei întreg omul. Ea strigă aşadar: *Şi va vedea tot omul mântuirea lui Dumnezeu*. Deci tot omul care ascultă glasul ce strigă în pustie şi, după înţelesul arătat mai sus, găteşte calea Domnului şi face drepte cărările Lui; tot omul care apoi, prin dărâmarea munţilor şi a dealurilor spirituale şi viclene, umple valea, adică sufletul care, prin scobirea lui, adică prin călcarea poruncii dumnezeieşti, a prilejuit pomeniţilor munţi şi dealuri viclene înălţarea şi ridicarea; tot omul care prin această umplere pricinuieşte scoborârea puterilor viclene şi apoi îndreaptă, prin înfrânare, căile strâmbe ale patimilor de bunăvoie, adică mişcările plăcerii şi netezeşte prin răbdare întâmplările aspre ale încercărilor fără voie, adică diferitele feluri de dureri, făcându-le căi bune; tot omul de felul acesta pe dreptate va vedea mântuirea lui Dumnezeu, ca unul ce a devenit curat la inimă. Căci cel curat la inimă vede, prin virtuţile şi prin contemplaţiile sale evlavioase, la sfârşitul luptelor, pe Dumnezeu, după cuvântul: *Fericiţi cei curaţi cu inima, că aceia vor vedea pe Dumnezeu* (Matei 5, 8). Pentru

că el a primit ca răsplată a ostenelilor pentru virtute harul nepătimirii, decât care nimic nu arată mai deplin pe Dumnezeu celor ce Îl au.

Şi poate celor ce caută înţelesurile mai înalte le este dat şi altfel să audă, în temeiul acestui har, în sufletul eliberat de patimi, ca într-o pustie, glasul înţelepciunii şi al cunoştinţei dumnezeieşti, care strigă fără sunet prin virtuţi. Fiindcă unul şi acelaşi Cuvânt se face tuturor toate potrivit cu fiecare, străbătându-l pe fiecare şi dăruindu-şi în mod anticipativ harul Său, ca pe un glas înainte-mergător, ce pregăteşte pe fiecare pentru venirea Lui. În unii acest har devine pocăinţă, ca înainte-mergător al dreptăţii viitoare, în alţii virtute, ca pregătitor al cunoştinţei aşteptate, şi iarăşi în alţii cunoştinţă, ca icoană a viitoarei aptitudini contemplative. Simplu vorbind, timpul se depărtează de la mintea contemplativă, când aceasta îşi însuşeşte prin cunoştinţă [în chip gnostic] urcuşurile dumnezeieşti ale Cuvântului şi se acomodează raţiunilor Lui suprafireşti şi iubitoare de oameni, prin care se face tuturor toate, ca pe toţi să-i mântuiască prin bogăţia milostivirii Lui"[1].

6: **Glasul Celui ce zice: „Strigă!", iar eu am zis: „Ce voi striga?". „Tot ce e trup e iarbă şi toată slava omului e ca floarea ierbii;**

„Sfântul Vasile cel Mare comentează: În Sfânta Scriptură, *glasul lui Dumnezeu* nu denotă fenomenul fizic al vibraţiei aerului între vocea care emite şi timpanul care receptează, ci are o conotaţie cu totul specială, teologică, duhovnicească.

În Cartea Ieşirii 20, 18 ni se spune chiar că poporul *vedea sunetul*. Nouă, oamenilor, ni se întâmplă să ne amintim voci sau sunete pe care le-am perceput prin somn, în vis, nu ca fenomen fizic, ci ca o impresie pe inimă, pe simţurile lăuntrice; aşa trebuie înţeles glasul lui Dumnezeu în experienţa profeţilor"[2].

„Ce este omul pus faţă în faţă cu firea dumnezeiască? Care cuvânt al sfinţilor să-l rostesc, prin care se înfăţişea-

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 47
[2] BBVA, p. 932

ză micimea omului? [...] După Isaia, [este] *iarbă*"[1]. „Omul, fiind cuvântător, se hrăneşte cu cuvântul cel adevărat. Căci, dacă se hrăneşte cu iarbă, se face şi el iarbă, pentru că tot trupul e iarbă, zice [Isaia], cât încă e trup. Iar dacă se face cineva duh, născut din Duh, nu va mai fi hrănit cu păşunea de iarbă, ci hrana lui va fi Duhul"[2].

7: **iarba s-a uscat, floarea s-a scuturat,**

„Isaia zice: *Tot trupul e ca o iarbă şi toată slava omului e ca floarea ierbii*. Căci am căzut [...] la atâta nenorocire şi mizerie, că n-ar putea spune cineva cu ce ne asemănăm, chiar dacă e dintre purtătorii de Duh foarte înţelepţi"[3]. „Este, oare, ceva mai şubred decât înşelăciunea slavei din viaţa aceasta, pe care profetul o asemuie cu floarea ierbii?"[4]. „Toate trec, toate se veştejesc, cele omeneşti dispar ca o umbră şi toată umflătura puterii omeneşti se dezumflă mai mult ca o băşică. [...] Căci cu adevărat toate cele omeneşti au unită virtual stricăciunea (coruperea) cu naşterea (cu devenirea)"[5].

„Când vezi un fir de iarbă verde şi o floare, să te duci cu mintea la firea omenească, aducându-ţi aminte de imaginea înţeleptului Isaia [...]. Puţinii ani ai vieţii, bucuria cea scurtă şi veselia fericirii omeneşti au găsit în cuvintele profetului o prea frumoasă icoană"[6].

8: **dar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac".**

„Cuvântul [este] Dumnezeu şi *Cuvântul Domnului rămâne în veac*, neîndoielnic statornic în forma[7] Sa"[8].

9: **Tu, cel ce-i binevesteşti Sionului, suie-te pe muntele înalt; glasul ţi-l înalţă cu tărie, tu, cel ce-i binevesteşti Ierusalimului!**

---

[1] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre Fericiri*, VII
[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, V
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Numeri*
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXVIII, 3
[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, I
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, V, 2
[7] Luând aici *forma* în înţeles foarte larg. De altfel, comentariul vizează întruparea Cuvântului, astfel că putem vorbi şi despre *formă* sau *chip*.
[8] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XXVII, 7

„Urcuşul muntelui trimite, simbolic, la urcuşul spiritual. După Sfântul Ambrozie al Milanului (*Despre Evanghelia după Luca* 5, 41), credinciosul trebuie să devină el însuşi munte, prin exersarea faptelor credinţei, aşa cum au făcut ucenicii apropiaţi ai lui Iisus. Numai adevăraţii ucenici, apostolii, au câştigat privilegiul de a urca pe munte împreună cu Iisus"[1].

„Slujitorii harnici ai Noului Legământ trebuie să se sileas-că să ţină porunca: *Urcă-te pe muntele înalt*"[2], arătând astfel înălţimea vieţuirii lor, dar şi forţa cuvântului propovăduit.

„Că e adevărat [...] că slujitorul dumnezeiesc va fi în slavă vestită şi admirată, să ne încredinţeze şi dumnezeiescul Isaia"[3].

10: **Înălţaţi-vă! Nu vă temeţi, spuneţi cetăţilor lui Iuda: „Iată-L pe Dumnezeul vostru!". Iată-L pe Domnul! Domnul vine cu tărie, braţul Său e plin de putere; iată, răsplata Lui şi-o are cu El şi lucrul Său Îi stă înainte.**

„Ne îndeamnă, dar, să credem în El din toată inima şi să nu fim leneşi, nici trândavi spre tot lucrul bun"[4]. Căci: „Aproape este ziua în care vor pieri toate împreună cu cel viclean"[5]. Un alt gând desprins din acest verset: „Gnosticul trebuie să imite pe Dumnezeu atât cât stă în puterea lui"[6].

Cel ce nădăjduieşte în mila lui Dumnezeu, „când îşi aduce aminte de cuvintele: *iată, Domnul şi plata Lui*, când îşi aminteşte că Dumnezeu va da fiecăruia după fapta lui şi se gândeşte la faptele lui rele, se teme de pedeapsă şi tremură de ameninţări; şi, ca să nu fie înecat de tristeţe, are bune nădejdi în îndurările lui Dumnezeu şi în iubirea Lui de oameni. Nădăjduieşte că sufletul lui va fi izbăvit de moarte şi va fi hrănit de Dumnezeu în vreme de foamete"[7].

---

[1] SEP 6/I, p. 201
[2] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, X, 64
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIII
[4] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XXXIV, 4
[5] Barnaba, *Epistola*, XXI, 3
[6] Clement Alexandrinul, *Stromate*, IV, 171, 3
[7] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 10

11: **Ca un păstor Își va paște turma și cu brațul Său Își va aduna mieii, iar pe cele îngreunate le va liniști.**

Versetele 9-11: „profeție mesianică. Teodoret al Cirului și Sfântul Chiril al Alexandriei o raportează la predica Sfinților Apostoli"[1].

„Numește simbolic *miei* pe aceia care, în ce privește nevinovăția, sunt încă mai gingași decât oile"[2]. „Dumnezeiești prooroci au vestit de mai înainte cu stăruință odihna ce va veni prin [Hristos]"[3]. „Ascultând poruncile Tatălui, primiți-Mă deci pe Mine, Cel mai înainte vestit. Cinstiți prin credință pe Cel mai înainte propovăduit"[4].

12: **Cine a măsurat apele cu mâna și cerul cu palma și-ntreg pământul cu pumnul? Cine a cântărit munții pe cântare și pădurile într-o cumpănă?**

„Cred că prin aceste cuvinte proorocul ne învață limpede că pentru fiecare din stihiile lumii au fost rânduite de către puterea lui Dumnezeu, care pe toate le împlinește, măsuri specifice, pe care El le numește *mână*, *palmă* sau *pumn* cu ajutorul cărora îi adună pe toți, potrivit măsurii cuvenite fiecăruia"[5]. „Deși Dumnezeu este nemăsurat, deține totuși măsura tuturor"[6]. „Vezi măreția lui Dumnezeu și spăimântează-te! Acestuia să ne închinăm!"[7]. „Acestea s-au spus profetului despre Dumnezeu Cuvântul, Creatorul întregii lumi. [...] El cuprinde cerul cu o infimă parte a puterii Sale, parte pe care cuvântul profetic, în chip figurat, a numit-o *palmă*"[8].

13: **Cine a cunoscut gândul Domnului? Și cine I-a fost sfetnicul care să-L învețe?**

14: **sau cu cine S-a sfătuit și L-a învățat? Sau cine L-a învățat pe El judecata, sau cine i-a arătat calea înțelegerii? Sau cine I-a dat lui primul ca să poată plăti în schimb?**

---

[1] BBVA, p. 932
[2] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 15, 4
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 5
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *Cuvânt apologetic la Hexaimeron*
[6] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Cain și Abel*, I, 30
[7] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Eleni*, VIII, 78, 2
[8] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, V

Ultimele două stihuri „lipsesc din Textul Masoretic. Septuaginta le are în Codicii Sinaiticus şi Alexandrinus, precum şi în Ephraemi rescriptor; ele vor fi citate ca atare de către Pavel în Romani 11, 35”[1].

15: **de vreme ce neamurile toate atârnă cât o picătură dintr-o găleată şi cât o-nclinare de cumpănă şi doar cât un scuipat vor atârna?**

„Mai înainte, iudeii fuseseră aproape de Dumnezeu; mai târziu, însă, izgoniţi fiind din cauza păcatelor, au început să fie departe de Dumnezeu. Păgânii, însă, n-au fost niciodată faţă de Dumnezeu decât ca *o picătură dintr-un vas plin şi ca un fir de praf dintr-o arie* şi întotdeauna în afară de El”[2]. „Trebuia deci ca, Cel care s-a făcut tuturor toate pentru mântuirea tuturor, să devină o *picătură*, pentru ca neamurile să fie eliberate”[3].

16: **Libanul, el, nu e de-ajuns spre ardere, nici vitele, cu toatele, spre ardere-de-tot;**

17: **şi neamurile toate ca o nimic sunt, ca un nimic atârnă.**

„Versetele 12-17: Tablou magnific al măreţiei lui Dumnezeu”[4].

18: **Cu cine L-aţi asemuit voi pe Domnul? Şi cu ce asemănare L-aţi asemuit?**

19: **Tâmplarul oare n-a făcut un chip? Sau argintarul, după ce-a topit aurul, nu l-a poleit şi l-a făcut asemănare?**

Chip... asemănare: „parodie a creaţiei (cf. Facerea 1, 26). Dumnezeu, prin Fiul, a creat lumea[5] după chipul şi asemănarea Sa, dar omul *creează* şi el o *lume* cu unul sau mai mulţi *dumnezei*, pornind de la propria imaginaţie, alterată de căderea din Adevăr şi *manipulată* de sugestiile celui viclean. De fapt, versetele 12-21 din acest capitol sunt o subtilă şi

[1] BBVA, p. 932
[2] Tertulian, *Despre prescripţia contra ereticilor*, VIII, 8-9
[3] Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, II, 3
[4] BBVA, p. 932
[5] De fapt, e vorba doar despre om.

actuală ironie la adresa celor care nu ştiu ce fac, nu ştiu cui i se închină şi nici cui slujesc (cf. Romani 1, 20-22)"[1].

20: **Căci tâmplarul alege lemn care nu putrezeşte şi cu înţelepciune va chibzui cum îşi va alcătui chipul astfel ca el să nu se zdruncine.**

„Versetele 18-20: Fragment sarcastic la adresa idolilor şi a celor ce-i făuresc"[2].

„Cum, deci, nu s-ar socoti necredincioşi toţi cei ce sunt osândiţi şi de dumnezeiasca Scriptură pentru necredinţă? Sau cum n-ar fi stăpâniţi de demoni cei ce sunt daţi pe faţă că cred în cele neînsufleţite şi nu în Adevăr? Şi ce nădejde pot avea ei, sau de ce iertare ar avea parte, când se încred în cele necuvântătoare şi nemişcate şi se închină lor în locul lui Dumnezeu cel adevărat?"[3].

21: **Oare nu veţi cunoaşte? Oare nu veţi auzi? Oare nu v-a spus de la-nceput? N-aţi cunoscut voi temeliile pământului?**

22: **El este Cel ce-i ţine pământului rotundul; acei ce-l locuiesc sunt ca nişte lăcuste; El este Cel care a alcătuit cerul ca pe o cămară şi ca pe un cort l-a-ntins să fie locuinţă;**

„Toate s-au făcut şi s-au statornicit prin porunca lui Dumnezeu şi au dobândit ca temelie neclintită voinţa şi sfatul dumnezeiesc"[4].

23: **Cel ce a pus principi să fie domni peste nimic şi ca pe o nimica a făcut pământul.**

„Dumnezeu a voit un singur lucru: să facă pe om împărat al celor pământeşti şi ca un alt dumnezeu al celor ale lui Dumnezeu. Şi, potrivit cu aceasta, a adus la fiinţă lumea aceasta spre folosul uşor şi nemijlocit al acestuia. [...] Cele văzute acum sunt ca o umbră oarecare şi, cum ar spune cineva, ca un vis lung. Dacă ar vrea cineva să se încredinţeze de aceasta, să privească, dacă are putere, la lumea îngerilor,

---

[1] SEP 6/I, p. 203
[2] BBVA, p. 932
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Cuvânt împotriva Elinilor*, XIV
[4] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, II, 6

cunoscută cu mintea, şi va vedea acolo frumuseţe, slavă, înţelepciune şi putere, nu numai negrăite, ci şi neînţelese de noi, măcar că şi lumea aceea, cu toată feluriмea şi cu toate minunile ei, a luat fiinţă numai printr-un singur gând al lui Dumnezeu"[1].

24: **Căci ei nu vor sădi şi nici vor semăna şi nici că rădăcina lor se va prinde în pământ; El a suflat asupră-le, iar ei s-au veştejit şi viforul îi va aduce ca pe nişte uscături.**

25: **Acum, dar, cu cine M-aţi asemănat pentru ca Eu să fiu înălţat? a zis Cel-Sfânt.**

26: **Căutaţi în sus cu ochii voştri şi vedeţi: Cine-a făcut ca toate acestea să se vadă? El, Cel ce e cauza propriei Sale frumuseţi; El pe toate le cheamă pe nume prin slava Sa cea mare şi prin tăria puterii Sale: Ţie nimic nu Ţi-a rămas ascuns.**

Ridicaţi-vă ochii (SEP 6/I): „Origen (*Comentariu la Evanghelia după Ioan* 13,247, în ACCS, *ad loc.*) remarcă repetarea acestui îndemn de-a lungul întregii Scripturi. Cuvântul dumnezeiesc îi îndeamnă mereu pe oameni să se desprindă, pe cât posibil, de preocupările materiale şi să se dedice contemplaţiei"[2].

27: **Oare vei zice tu, Iacobe ceea ce ai spus tu, Israele: „Ascunsă mi-i calea de Dumnezeu; Dumnezeu mi-a luat dreptatea şi S-a îndepărtat!"?**

28: **Şi acum, oare n-ai cunoscut? Oare n-ai auzit?! Dumnezeu Cel-Veşnic, Dumnezeu, Cel ce a rânduit marginile pământului, El nu va flămânzi şi nici va osteni şi nimeni niciodată nu-I izvodeşte gândul.**

„Dacă Dumnezeu e *cauza propriei Sale frumuseţi* (v. 26), El este şi cauza propriei Sale raţiuni, în sensul că nimeni altul nu I se poate substitui sau nu-I poate deveni cauză. Textual: *nu există o descoperire a facultăţii Sale de a raţiona* (**fronesis**). *Descoperire* (*izvodire*) este echivalentul grecescului [εξεύρεσις – **exevresis**] (folosit numai aici în Vechiul

[1] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 27
[2] SEP 6/I, p. 204

Testament), care înseamnă *invenție* (și numai în acest sens *descoperire*)"[1].

„În nici un fel nu-I lipsește ceva lui Dumnezeu, ci în El este totul desăvârșit, nu și-a câștigat de la cineva puterea, nici nu se întărește prin mâncare și băuturi după legea trupului, ci El însuși este puterea prin fire"[2].

29: **El dă întărire celor flămânzi și întristare celor ce nu sufăr.**

30: **Căci pruncii vor flămânzi și tinerii vor osteni și cei aleși vor fi lipsiți de vlagă;**

31: **dar cei ce-L așteaptă pe Dumnezeu își vor împrospăta puterea; ca vulturii se vor întraripa, vor alerga și nu vor osteni, vor merge și nu vor flămânzi.**

Versetele 21-31: „Din nou despre măreția lui Dumnezeu (uneori în comparație cu nimicnicia celor de jos"[3].

„Contemplația și cunoștința sunt călăuze ale vieții curate și pricinuitoare ale acesteia, pentru faptul că cugetarea fiind înălțată de ele ajunge la disprețuirea plăcerilor și a altor lucruri sensibile și dulci ale vieții, socotindu-le fără preț. Iar viața atentă în Iisus Hristos este, la rândul ei, maică a contemplației și a cunoștinței și născătoare a treptelor dumnezeiești și a înțelegerilor prea înțelepte, dacă s-a însoțit cu smerenia, cum zice dumnezeiescul Proroc Isaia: *Cei ce așteaptă pe Domnul vor muta tăria, vor primi aripi și vor fi făcuți să zboare, prin Domnul*"[4]. „Prin această putere luminătoare în Sfântul Duh, și unii dintre Sfinții Părinți, încă fiind în trup, au trecut ca niște ființe nemateriale și netrupești, cu picioarele neudate râuri neumblate și mări străbătute de corăbii, au făcut drumuri lungi de zile multe într-o clipă și au săvârșit și alte lucruri minunate în cer, pe pământ, în soare, în mare, în pustiuri, în cetăți, în tot locul și țara, în fiare sălbatice și în târâtoare și, simplu, în toată zidirea și în toate stihiile, și prin

[1] BBVA, p. 933
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[3] BBVA, p. 932
[4] Isichie Sinaitul, *Cuvinte despre împotrivire și rugăciune*, 144-145

toate s-au slăvit. Şi, stând la rugăciune, trupurile lor curate şi cinstite se ridicau de pe pământ ca înaripate, dezbrăcate de grosimea şi greutatea trupească, topite de focul dumnezeiesc şi nematerial al harului. Sub lucrarea acestuia ei se înalţă cu uşurinţă, o, minune, preschimbaţi şi replăsmuiţi într-o stare mai dumnezeiască, prin mâna îndumnezeitoare a puterii şi a harului, sălăşluite în ei"[1].

CAPITOLUL 41 – *Cineva vine în numele Domnului. Israel şi Cel ce l-a ales. Căderea idolilor*

1: **Înnoiţi-vă pentru Mine, voi, insulelor, că principii puterea şi-o vor primeni; apropie-se şi-mpreună să grăiască! Atunci judecată vor rosti.**

Înnoiţi-vă: „**egkainizo** [se va citi: **enkenizo**] = *a face din nou*, *a* (se) *prenoi*; a (se) primeni, a (se) împrospăta (şi cu un sens derivat: *a consacra*, *a sfinţi* – ca în Deuteronom 20, 5). Poate fi formulat şi: *Treziţi-vă la o viaţă nouă*! Textul Masoretic: *Tăceţi în faţa Mea*! ♦ *Insulele*: „pot fi atât unităţile geografice din estul Mediteranei, cât şi (potrivit textului din Facerea 10, 5-32) neamurile pământului care s-au desprins dintr-un trunchi comun. ♦ Termenul *judecată* (mai ales cel ebraic) poate însemna şi restaurarea normalităţii, reaşezarea unei rânduieli răsturnate (cum este întoarcerea din robie)"[2].

„*Insule*: Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) comentează: Cum erau cetăţile şi satele din Idumeea şi Moab, înconjurate de deşert, sau insule în mijlocul mării, tot aşa sunt Bisericile în lume. ♦ După Theodoret (*Comentariu la Isaia*, *ad loc.*), Biserica este numită *insulă* pentru că e izbită din toate părţile de valurile persecuţiilor, aşa cum insulele sunt izbite de valurile mării pe timp de furtună. ♦ După Sfântul Ambrozie al Milanului, *insulele* sunt simboluri nu ale Bisericii creştine, ci ale credincioşilor care sunt asaltaţi din toa-

[1] Calist şi Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de capete*, 95
[2] BBVA, p. 933

te părţile de valurile păcatelor (*Rugăciunea lui Iov şi David* 4,9,34, în ACCS, vol. 2, p. 22"[1].

2: **Cine din Răsărituri a stârnit dreptate şi la picioarele Lui a chemat-o aşa ca ea să poată umbla? Cine-o va pune în faţa neamurilor şi regi va înspăimânta şi săbiile lor le va da de pământ şi arcurile lor le va azvârli ca pe nişte vreascuri?**

„Sfântul Ioan Hrisostom notează că, încă din vremea lui, o seamă de exegeţi l-au văzut aici pe Cirus (pomenit pe nume în 44, 28 şi 45, 1), regele Medo-Perşilor care, cucerind Babilonul în octombrie 539 î. Hr., un an mai târziu a emis edictul prin care Evreii erau liberi să se întoarcă acasă, după o captivitate de 60 de ani; ideea e preluată cu entuziasm de către protestanţi şi nu le displace catolicilor din zilele noastre. Sfântul Chiril al Alexandriei însă e de părere că profeţia Îl anunţă pe Iisus Hristos, Cel ce a instaurat împărăţia dreptăţii, El Însuşi fiind dreptate (cf. I Corinteni 1, 30)"[2].

3: **Şi El le va urmări; în pace vor trece căile picioarelor Lui.**

4: **Pe toate acestea, cine le-a lucrat şi le-a făcut? El a chemat-o, Cel ce dintru-nceputul neamurilor o cheamă: Eu, Dumnezeu, Cel-Dintâi şi celor viitoare: EU SUNT.**

„EU SUNT: numele cu care Dumnezeu Se numeşte pe Sine, definindu-Se (vezi Ieşirea 3, 14). Sfântul Grigorie de Nazianz: Dacă acceptaţi ideea că nimic n-a existat înainte de Dumnezeu şi că El nu are o cauză anterioară, atunci Îi acordaţi numirea de Nenăscut şi Necauzat; iar dacă sunteţi de acord că fiinţa Sa nu are sfârşit, atunci L-aţi numit Nemuritor şi Nepieritor; în fond, aceasta e cunoaşterea apofatică a lui Dumnezeu: prin ceea ce El **nu** este"[3].

„Este limpede că primul dintre toţi [este] Cuvântul: *La început era Cuvântul* (Ioan 1, 1), în care început a fost [*este* – n. n.] născut de către Tatăl"[4].

---

[1] SEP 6/I, p. 205
[2] BBVA, p. 933
[3] BBVA, p. 934
[4] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XIX, 6

5: Văzut-au neamurile şi s-au temut, marginile pământului s-au tulburat şi s-au apropiat şi împreună au venit,

6: fiecare judecând să-şi ajute vecinul şi fratele. Şi cineva va zice:

7: Meşterul s-a întărit, ca şi fierarul ce bate cu ciocanul şi care va spune cândva: „E lucru bine încheiat; l-am strâns în cuie, le vor bate bine şi ele nu se vor clinti...".

8: Dar, tu, Israele, tu eşti Iacob, servul Meu pe care Eu l-am ales, seminţia lui Avraam pe care am iubit-o,

„Theodoret (*ad loc.*) insistă asupra faptului că toţi credincioşii sunt, pe linie spirituală, descendenţi ai lui Israel, iar Dumnezeu îşi ţine promisiunea făcută lui Avraam"[1].

9: pe care de la marginile pământului am luat-o şi de pe ale cărei înălţimi te-am chemat şi ţi-am zis: Sluga Mea eşti tu, pe tine te-am ales şi nu te-am părăsit.

10: Nu-ţi fie teamă, că Eu cu tine sunt; nu te rătăci, că Eu sunt Dumnezeul tău Cel ce te-am întărit şi te-am ajutat şi cu dreptatea dreptei Mele te-am întemeiat.

11: Iată, toţi vrăjmaşii tăi vor fi ruşinaţi şi înfruntaţi, că vor fi ca şi cum n-ar fi şi toţi potrivnicii tăi vor pieri;

12: îi vei căuta şi oameni care să te batjocorească nu vei afla, că vor fi ca şi cum n-ar fi; cei ce se războiau cu tine nu vor fi.

13: Căci Eu sunt Dumnezeul tău, Cel ce dreapta ta o ţin, Cel ce-ţi spune:

14: Nu te teme, Iacobe, tu, Israele cel mic la număr! Eu te-am ajutat! – zice Dumnezeul tău, El, Cel ce mântuieşte, Sfântul lui Israel.

15: Iată, te-am făcut ca un ferăstrău ce treieră prin roţile carelor de luptă: munţi vei treiera, dealuri vei mărunţi şi le vei face ca ţărâna

„Roţile carelor de luptă erau prevăzute uneori, în armatele asiatice, cu câte un cerc de fier zimţat, asemenea unui ferăstrău, care să muşte-n goană din carnea inamicilor"[2].

---

[1] SEP 6/I, p. 207

[2] BBVA, p. 934

16: **şi le vei vântura şi vântul le va duce şi spulberul le va risipi; iar tu te vei veseli întru sfinţii lui Israel.**

17: **Şi se vor bucura săracii şi nevoiaşii, că dacă vor căta apă şi nu va fi şi dacă limba li s-a uscat de sete, Eu, Domnul Dumnezeu, Dumnezeul lui Israel, Eu îi voi auzi şi nu-i voi părăsi;**

18: **ci râuri voi deschide din munţi şi fântâni în mijlocul câmpiilor şi pustiul îl voi preface-n bălţi de apă şi pământul cel însetat în izvoare de ape.**

19: **În pământ uscat voi sădi cedru şi merişor şi mirt şi chiparos şi plop alb,**

Dumnezeu, prin glasul profetului, indică aici „bunele mireşme – se înţelege, cele duhovniceşti –, şi înălţimile în virtute ale celor ce au odrăslit, prin credinţa în Hristos, la viaţă"[1].

„Prin cedru să înţelegi nădejdea celor ce cred în nestricăciune. Căci cedrul nu cunoaşte putrezirea. Iar prin tisă[2] se cuvine să înţelegi că cei în Hristos nu se află nici în uşurătatea minţii, nici în nestatornicia înţelegerii. Căci toţi sunt înţelegători, pentru că au mintea lui Hristos. Căci tisa este pom compact şi are în el multă densitate. Iar prin mirt, buna mireasmă a sfinţeniei şi înflorirea neîncetată în har. Iar prin chiparos, înălţimea şi buna mireasmă. Şi prin plop, strălucirea şi albul dreptăţii. Căci cei împodobiţi de harul lui Hristos sunt strălucitori"[3].

20: **pentru ca ei să vadă şi să cunoască şi să-şi dea seama şi împreună să-nţeleagă că mâna Domnului le-a făcut pe toate acestea şi că Sfântul lui Israel le-a dat la iveală.**

21: **Judecata voastră se apropie, zice Domnul Dumnezeu; sfaturile voastre s-au apropiat, zice Împăratul lui Iacob.**

„Textul se referă acum la idoli şi la adoratorii lor"[4].

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIV

[2] La Anania: *merişor*. Acesta era un arbust cu lemn gălbui, care servea la confecţionarea diverselor obiecte mărunte.

[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII

[4] BBVA, p. 934

22: **Apropie-se şi să vă spună ceea ce va să fie; sau spuneţi-ne pe cele ce-au fost înainte, iar noi cu luare-aminte vom cunoaşte pe cele ce-au fost şi pe cele ce vor fi;**

23: **spuneţi-ne, vestiţi-ne cele ce vor fi la urmă, şi vom cunoaşte că voi sunteţi dumnezei; faceţi bine şi faceţi rău, iar noi ne vom minuna şi totodată vom vedea**

24: **de unde sunteţi voi şi de unde-s lucrările voastre: alesu-v-au pe voi urâciune din pământ.**

25: **Dar Eu l-am ridicat pe cel ce vine din Miazănoapte şi pe cel ce vine din Soare-Răsare; ei cu numele Meu vor fi chemaţi; să vină voievozii şi precum lutul olarului şi ca olarul ce calcă lutul, aşa veţi fi călcaţi în picioare.**

„Teodoret al Cirului: Dacă de la Soare-Răsare vine cel anunţat în versetul 2, din Miazănoapte (**borras** = *boreal*) vor veni Bisericile răsărite între neamurile păgâne"[1].

26: **Căci cine le va spune pe cele ce-au fost dintru-nceput, ca să le cunoaştem şi pe cele viitoare şi să zicem ă sunt adevărate? Nu e nimeni care să spună dinainte şi nici cineva care să vă audă cuvintele.**

„Idolii sunt incapabili să prevestească viitorul"[2].

27: **Eu stăpânire îi voi da Sionului şi Ierusalimul îl voi alina pe cale.**

28: **Că dintre neamuri, iată, nimeni nu este, iar dintre idolii lor nici unul nu este care să spună ceva; şi dacă-i voi întreba: „De unde sunteţi voi?", nu-mi vor putea răspunde.**

29: **Căci aceştia sunt „făcătorii" voştri şi ei sunt cei ce vă fac să rătăciţi în deşert.**

Versetele 28-29 sunt destul de diferite în Textul Masoretic: *şi am privit şi nu e nimeni printre ei, nici un sfătuitor, unul pe care să-l întreb şi să-Mi răspundă./ Iată, toţi aceştia sunt nimic, neant lucrările lor, vânt şi haos idolii lor.*

---

[1] BBVA, p. 935

[2] SEP 6/I, p. 209

CAPITOLUL 42 – *Întâiul Cânt despre Servul Domnului. Domnul biruitorul. Israel, slugă surdă şi oarbă*

1: **Iacob este servul Meu: Eu îl voi sprijini; Israel este alesul Meu: sufletul Meu l-a primit. Duhul Meu L-am pus peste El, El va face judecată neamurilor.**

„Versetele 1-7 cuprind întâiul poem închinat *Servului lui Dumnezeu*, viziune mesianică în care Sfinţii Părinţi ai Bisericii L-au văzut pe Iisus Hristos, în ipostaza Sa umilă (ipostază pe care mesianismul iudaic a refuzat s-o accepte). În mentalitatea şi practica aulică din antichitatea orientală, *servul* (robul, sluga) era un titlu de noblețe pe care-l purta, la curtea regală, dregătorul prin care suveranul îşi făcea cunoscute deciziile judecătoreşti. Versiunea Ebraică foloseşte, constant, unul şi acelaşi cuvânt: **ebed**, în timp ce Septuaginta nuanţează prin folosirea a două cuvinte: **dulos** = *rob*, *sclav*, *slugă*, *serv* şi **pais** [**pes**], termen al cărui prim sens este acela de *copil* (în ipostaza masculină: *fiu*) şi care numai în al doilea rând înseamnă *rob*, *serv*, *slugă*. Patriarhul Avraam se numeşte pe sine *robul* lui Dumnezeu (Facerea 18,3), iar Acesta, la rându-I, îl numeşte *robul Meu* (sau *sluga Mea*). Tot astfel îi va numi pe Isaac, pe Iacob şi pe David, ca şi, în general, pe fiii lui Israel. În poemul de faţă, trimiterea la Iisus Hristos este susţinută şi de dubla încărcătură semantică a cuvântului **pais** [**pes**]: *fiu* şi *serv*, nuanţe pe care vechii traducători români ai Septuagintei, începând cu cei din 1688, le-au consfinţit. ♦ *Duhul Meu L-am pus peste El*: „În una din catehezele Sale, Sfântul Chiril al Ierusalimului subliniază frecvenţa cu care Isaia menţionează prezenţa şi lucrarea Duhului Sfânt asupra Unsului Domnului, ca şi asupra poporului Său, citând texte din cartea marelui profet: 11, 2; 42, 1; 44, 3; 48, 16; 59, 21; 61, 1. Duhul Sfânt – conchide el – este unul şi nedespărţit, dar lucrările Lui sunt multe şi felurite. ♦ *Judecată*: „ca şi în 41, 1, cuvântul *judecată* înseamnă aici restaurarea unei ordini

răsturnate. Opera lui Iisus Hristos nu e altceva decât *restaurarea omului* (Dumitru Stăniloae)"[1].

„După cum de la acel singur Iacov, care a fost supranumit Israel, tot neamul [evreilor] a fost supranumit Iacov şi Israel, tot astfel şi noi, după Hristos, care ne-a născut pe noi în Dumnezeu, ne numim şi suntem şi Iacov şi Israel şi Iuda şi Iosif şi David şi fii ai lui Dumnezeu, toţi cei ce păzim poruncile lui Hristos"[2]. „Deci, după cum Scriptura numeşte pe Hristos *Israel* şi *Iacov*, tot astfel şi noi, care am fost tăiaţi din pântecele lui Hristos, suntem neamul israelit cel adevărat"[3].

2: **Nu va striga, nici glasul Şi-l va ridica, nici se va auzi glasul Său în afară.**

„Căci faptele Dumnezeirii adevărate sunt nemustrătoare şi netulburătoare. Aşa sunt faptele adevărului în Hristos, căci este Dumnezeu din Dumnezeu după fire şi adevărat"[4].

3: **trestie frântă nu va zdrobi şi feştilă fumegândă nu va stinge, ci întru adevăr va face judecată.**

„Ce înseamnă: *Trestia zdrobită nu o va frânge şi inul ce fumegă nu-l va stinge*? Cel ce urmează pilda Domnului şi se poartă cu milă nu-l face nici pe cel zdrobit de păcat să se frângă de tot şi nu-l stinge nici pe cel ce are raţiunea plină de fumul slavei deşarte pentru niscaiva virtuţi, ci-l lasă în râvna lui, până vine la lumina cunoştinţei"[5].

4: **Va străluci şi nu Se va frânge până ce va pune judecată pe pământ şi-ntru numele Său vor nădăjdui neamurile.**

„Hristos a fost *aşteptarea neamurilor*, căci prin mijlocirea Lui s-a crezut de către toate neamurile într-un Dumnezeu, în numele Căruia s-a nădăjduit"[6].

---

[1] BBVA, p. 935
[2] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXIII
[3] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXXV
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VIII
[5] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, 23
[6] Origen, *Contra lui Celsus*, I, 53

5: Aşa zice Domnul Dumnezeu, Cel ce a făcut cerul şi i-a dat aşezare, Cel ce a întărit pământul şi tot ce e pe el şi poporului de pe el îi dă suflare şi duh celor ce umblă pe el:

6: Eu, Domnul Dumnezeu, Eu te-am chemat întru dreptate şi de mână te voi ţine şi te voi întări; unui neam Te-am dat spre legământ şi neamurilor spre luminare,

„*Unui neam*: cuvântul **ghenos** poate însemna *familie*, *trib*, *rasă*, *neam* (de acelaşi sânge, cu descendenţă comună); *spre luminare... neamurilor*: **ethnos** are înţelesuri asemănătoare, dar în limbajul biblic, folosit la plural, înseamnă *neamuri* altele decât Evreii şi, în general, *păgânii*. Aşadar: prin legământul dintre Dumnezeu şi poporul ales (Facerea 15, 18; 17, 2.4; Ieşirea 2, 49; 19, 5 etc.), iconomia mântuirii lucrează înlăuntrul unui singur neam; dar prin Iisus Hristos, *Lumina lumii*, ea se deschide spre universalitate"[1].

„Dar cum avea trebuinţă de lumină creatura raţională aflătoare pe pământ, dacă prin fire este ea însăşi lumina adevărată? Căci Dumnezeu Tatăl îi dă ei pe Fiul Său ca uneia ce nu are lumina. Şi, primindu-L ea pe Acesta, chiar prin aceasta îşi strigă sărăcia firii sale şi înălţimea bogată a Cuvântului care o luminează"[2].

Din astfel de locuri (vezi şi 60, 1) vedem că firea omenească, deşi raţională, nu-şi este suficientă, cunoaşterea sensului lumii fiindu-i străină şi exterioară, putând-o avea doar de la Dumnezeu Cuvântul.

7: ca să deschizi ochii orbilor, să-i scoţi din legături pe cei legaţi şi din adâncul temniţei pe cei ce stau în întuneric.

„Şi acestea [...] s-au spus pentru Hristos şi despre neamurile cele care au primit lumina"[3]. „Domnul S-a arătat, ca iudeii să umple măsura păcatelor lor, iar noi să primim Testamentul, prin Cel ce l-a moştenit, prin Domnul Iisus, Care spre aceasta a fost pregătit, ca la venirea Lui să izbăvească de întuneric inimile noastre mâncate de moarte şi date fă-

[1] BBVA, p. 936
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8
[3] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXII

rădelegii rătăcirii şi ca, prin învăţătura Sa, să ne dea nouă Testamentul [legământul]. Că este scris că Lui I-a poruncit Tatăl să ne izbăvească de întuneric şi să ne pregătească Luişi popor sfânt"[1].

„Iisus a venit ca să deschidă ochii orbilor. Ochii noştri au fost deschişi, aşadar, şi *vălul* de pe litera Legii a fost ridicat. Mă tem însă ca nu cumva chiar noi să-i închidem iarăşi, căzând într-un somn mai adânc, neveghind în înţelegere duhovnicească şi neîngrijindu-ne să îndepărtăm somnul de ochii noştri şi să contemplăm cele duhovniceşti"[2].

8: **Eu sunt Domnul Dumnezeu: acesta-Mi este numele; slava Mea nu i-o voi trece altuia, nici laudele Mele chipurilor cioplite.**

Versetul este folosit ca argument pentru deofiinţimea Fiului cu Tatăl, arătându-se că Fiul este necreat: „Căci n-ar îngădui El altor existenţe afară de El, înţeleg pe cele deosebite fiinţial de El, să fie împodobite cu măririle dumnezeirii adevărate. Unde ar mai fi măsura ce-o distanţează de acestea, dacă măsura firii create ar creşte până acolo încât să nu mai fie nimic care să o întreacă în slavă? Sau nu trebuie să cugete tot ce e făcut şi adus la existenţă prin facere că cele proprii lui Dumnezeu sunt cu totul inaccesibile?"[3].

9: **Iată, cele dintru-nceput au venit, precum şi cele noi pe care Eu le vestesc; mai înainte de a fi fost spuse, ele vi s-au arătat.**

10: **Cântaţi-I Domnului cântare nouă, voi, cei ce sunteţi stăpânia Lui; din marginile pământului măriţi-I numele, voi, cei ce coborâţi la mare şi navigaţi pe ea, voi, insule, şi cei ce locuiţi în ele.**

„*Stăpânia* Lui: proprietatea Lui; titlu de noblețe pentru oameni"[4]. „Păgânii sunt cei care sunt îndemnaţi să cânte un cântec nou, adică să se lepede de idolatrie şi să îmbrăţişeze

[1] Barnaba, *Epistola*, XIV, 5-6
[2] Origen, *Omilii la Geneză*, VII, 6
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VI
[4] BBVA, p. 936

credința în Iisus (Sf. Efrem Sirul, *Comentariu la Isaia, ad loc.*)"[1].

„Odată îndepărtate mizeriile păcatelor, te ridici *om nou*, spre *a cânta cântare nouă*"[2].

11: **Veseleşte-te, pustie, şi satele din tine, colibele şi cei ce locuiesc în Chedar; veseli-se-vor cei ce locuiesc în stâncă şi din coama munţilor vor striga.**

„Chedar (Kedar): al doilea fiu al lui Ismael (Facerea 25, 13); ţinuturile deşerturilor arabe unde locuiau, ca triburi nomade, descendenţii săi, chedariţii"[3].

12: **Ei Îi vor da slavă lui Dumnezeu, laudele Lui în insule le vor vesti.**

13: **Domnul Dumnezeul puterilor va ieşi şi războiul îl va sfărâma; râvna o va stârni şi cu tărie va striga împotriva vrăjmaşilor Săi.**

14: **Dintotdeauna am tăcut; oare şi de-acum înainte voi tăcea şi voi răbda? Am îndurat ca o femeie ce naşte; acum dintr-o dată voi smulge şi voi usca.**

„Fericitul Augustin scrie că Dumnezeu a vorbit atunci când a dat Poruncile. Acum tace şi aşteaptă. Va vorbi din nou la Judecata de Apoi. Alexandru al Alexandriei interpretează pasajul în cheie hristologică, scriind că Iisus Hristos a îndurat în tăcere toate jignirile şi torturile pentru noi (*Epistole despre erezia ariană* 5, 5, în ACCS, vol. 2, p. 42)"[4].

„Îmi este plăcut să strig cu proorocul Isaia: *Răbda-voi, precum cea care naşte am răbdat; dezrădăcina-voi şi voi usca.* Dacă te-ai fi cunoscut pe tine însuţi, că izvorul Sfântului Duh curge în tine, duşmanii tăi s-ar risipi cu siguranţă şi ar pieri"[5].

15: **Munţi şi dealuri voi pustii, iarba lor o voi usca; râurile le voi face insule şi bălţile le voi seca.**

---

[1] SEP 6/I, p. 212
[2] Origen, *Omilii la Exod*, V, 5
[3] BBVA, p. 936
[4] SEP 6/I, p. 213
[5] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de Cuvinte*, XIX, 1

„După Sfântul Chiril al Alexandriei (PG 70,869AB), aceste *fluvii transformate în insule* şi aceste *mlaştini secate* se referă la poeţii şi oratorii greci care se făceau crainicii rătăcirilor politeiste. Termenul *insule* poate desemna şi Bisericile lui Hristos, care îi primesc pe cei care navighează spiritual şi alungă duhul răului.

În *Graecarum affectionum curatio* (II, 8, 94; VII, 6-10), Theodoret descrie îndelung erorile filozofiei greceşti, din punct de vedere creştin, şi ia în râs teogoniile poeţilor. Expresia peiorativă *mlaştinile poeţilor* traduce exact dispreţul şi dezgustul exegetului nostru pentru poveştile ridicole sau licenţioase despre zei, inventate de către poeţi"[1].

16: **Şi voi aduce orbii pe o cale pe care n-o ştiau şi-i voi face să umble pe cărări pe care nu le-au cunoscut; întunericul lor îl voi face lumină şi pe cele colţuroase le voi face netede. Acestea-s lucrurile pe care le voi face şi pe ei nu-i voi părăsi.**

17: **Dar ei s-au întors înapoi; ruşine vouă, celor ce nădăjduiţi în chipuri cioplite, celor ce ziceţi chipurilor turnate: „Voi sunteţi dumnezeii noştri!".**

18: **Auziţi, voi, surzilor, iar voi, orbilor, priviţi ca să vedeţi!**

„Şi au ce vedea acum orbii, când *din mărimea şi frumuseţea făpturilor poţi să cunoşti, bine socotindu-te, pe Cel care te-a zidit* (Înţelepciunea lui Solomon 13, 15) şi când *cele nevăzute ale Lui se văd de la facerea lumii, înţelegându-se din făpturi* (Romani 1, 20), ceea ce vrea să spună că datorită lor ei văd şi înţeleg, acum, totul limpede"[2].

Înţelesul ar fi acela că, o dată cu venirea lui Hristos, totul se luminează şi capătă sens. Cât despre *urechi*, „depinde de noi să avem astfel de urechi [...] Să băgăm dar de seamă că stă în puterea noastră să surzim sufleteşte!"[3].

---

[1] SEP 6/I, p. 213

[2] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Matei*, XI, 6

[3] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*

19: **Şi cine este orb, dacă nu ei, slugile Mele? Şi cine este surd, dacă nu cei care-i stăpânesc? Cine e orb precum acel ce s-a despărţit? Da, ei, slugile lui Dumnezeu, ei s-au orbit.**

Cine e orb precum acel ce s-a despărţit?: „stihul acesta nu se află în toate manuscrisele greceşti şi nicicum în cele ebraice. E vorba de cel ce s-a separat de obştea din care făcea parte"[1].

20: **Adesea aţi văzut şi n-aţi băgat de seamă; urechile vi s-au deschis şi n-aţi auzit.**

21: **Domnul Dumnezeu a vrut ca El să fie drept şi lauda să Şi-o mărească.**

22: **Şi am privit, şi iată: Poporul era prădat şi jefuit, că peste tot se află un laţ în cămări ascunse, şi tot aşa în case, acolo unde i-au ascuns; pradă au devenit şi nimeni nu era care să smulgă prada şi nimeni care să zică: „Întoarce ce-ai luat!".**

23: **Vine-ntre voi este cel ce va primi acestea în auzul său? Ascultaţi la cele ce-n viitor se vor petrece!**

24: **Cine l-a dat pe Iacob spre jefuire şi pe Israel în mâna celor ce-l pradă? Oare nu Dumnezeu, împotriva Căruia ei au păcătuit şi în căile Căruia n-au umblat şi de a Cărui lege n-au vrut să asculte?**

25: **Aşa că El a adus asupră-le iuţimea mâniei Sale; şi i-a răzbit războiul şi cei ce-mprejur cu foc îi ardeau; dar nici unul din ei n-a ştiut-o şi nici n-au pus-o la inimă.**

„Sfântul Ciprian al Cartaginei: Vrăjmaşul n-ar avea nici o putere asupra noastră dacă ea n-ar fi îngăduită – sau chiar poruncită – de Dumnezeu. Adevărul acesta este evident în cele două versete de mai sus. Dar şi în Cartea lui Daniel ni se spune că Dumnezeu este Cel ce *l-a dat* pe Ioachim, regele Iudeii, în mâna lui Nabucodonosor (Daniel 1, 2). De aceea e bina ca, în lupta noastră duhovnicească, să ne gândim mai întâi la Dumnezeu"[2].

---

[1] BBVA, p. 936
[2] BBVA, p. 936

CAPITOLUL 43 – *Domnul e singurul Dumnezeu, proniatorul şi eliberatorul poporului Său. Împotriva Babilonului. Israel nerecunoscător*

1: **Şi acum, aşa zice Domnul Dumnezeu Cel ce te-a făcut pe tine, Iacobe, şi te-a plăsmuit pe tine, Israele: Nu te teme! Că Eu te-am mântuit, Eu te-am chemat pe nume, al Meu eşti tu.**

„Pregătindu-i o nouă şi aspră mustrare (cea de la sfârşitul acestui capitol), Dumnezeu Îşi alină şi încurajează poporul, ca s-o suporte mai uşor"[1].

„De vede Dumnezeu mintea că i s-a supus, cu toată puterea, şi nu are alt ajutor decât numai pe El, o întăreşte zicând: *Nu te teme, fiul Meu Iacob, micule Israil.* Şi iarăşi: *Nu te teme, că te-am mântuit pe tine şi am chemat numele tău*"[2].

2: **De vei trece prin apă, Eu cu tine sunt şi râurile nu te vor acoperi; de vei trece prin foc, nu te vei arde, nu te va arde flacăra.**

„Nu vom cădea în stricăciune noi, cei care trecem la nestricăciune, căci ne sprijină El. El a spus-o şi El a voit-o"[3].

„Cel drept este în paza Domnului pretutindeni, iar făptura arată ascultarea care i-o datorează"[4].

„Cunoştinţa nu cutează să facă ceea ce nu e dat firii. Pentru ce? Pentru că firea curgătoare a apei nu primeşte pe spatele ei greutatea trupului şi cel ce se apropie de foc se arde, şi de-ar îndrăzni cineva să se apropie de acestea, s-ar primejdui. Prin acestea, cunoaşterea e păstrată în hotarele firii şi nu se încumetă să treacă peste hotarele ei nicidecum. Iar credinţa trece cu putere peste acestea. Căci zice: *De vei trece prin foc, el nu te va arde, şi râurile nu vor trece peste tine.* Şi acestea le-a lucrat credinţa de multe ori înaintea întregii zidiri. Chiar dacă s-ar fi dat cunoaşterii putinţa să facă cercarea lor, nu s-ar fi convins. Pentru că mulţi au intrat prin credinţă în foc

---

[1] BBVA, p. 937

[2] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de Cuvinte*, IV, 12

[3] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 84, 4

[4] Origen, *Omilii la Cartea Iosua*, IV, 1

şi au înfrânt puterea arzătoare a focului şi au trecut prin el nevătămaţi; şi au călcat pe spatele mării şi au ajuns la uscat. Şi toate sunt mai presus de fire şi potrivnice modurilor cunoaşterii şi au dovedit-o pe aceasta deşartă în toate modurile şi legile ei"[1].

3: **Căci Eu sunt Domnul, Dumnezeul tău, Sfântul lui Israel, Cel ce te mântuieşte; Egiptul şi Etiopia ţi le-am făcut răscumpărare, Saba am dat-o în schimb pentru tine.**

„Când vede Dumnezeu că mintea I s-a supus Lui din toată puterea şi nu are alt ajutor fără numai pe El singur, o întăreşte zicând: *Nu te teme, fiul Meu Iacob, prea micule la număr Israil*; şi iarăşi: *Nu te teme, că te-am răscumpărat.* [...] *Căci Eu sunt Domnul Dumnezeul tău, Sfântul lui Israil, Cel ce te mântuieşte*"[2].

4: **De când ai devenit preţios în ochii Mei, tu te-ai umplut de slavă, iar Eu te-am iubit; oameni voi da pentru tine şi principi în schimbul vieţii tale.**

5: **Nu te teme, că Eu cu tine sunt! De la Soare-Răsare îţi voi aduce urmaşii, şi de la Apus te voi aduna.**

6: **Miazănoaptei îi voi zice: „Adu!" şi Miazăzilei: „Nu opri!; adu-i pe fiii Mei din ţara de departe şi pe fiicele Mele de la marginile pământului,**

„E vorba, desigur, de fiii lui Israel răspândiţi, ca robi, în toate punctele cardinale"[3].

7: **pe toţi câţi sunt chemaţi cu numele Meu; fiindcă Eu pentru slava Mea l-am pregătit şi l-am plăsmuit şi l-am făcut".**

8: **Am scos un popor orb; fiindcă ochii lor sunt ca şi orbi, iar cei ce au urechi sunt surzi.**

9: **Toate neamurile s-au adunat laolaltă iar din ele principii se vor aduna. Cine va vesti acestea? Sau cine vă va spune vouă cele ce sunt dintru-nceput? Aducă-şi măr-**

[1] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, LXII
[2] Isaia Pustnicul, *Despre păzirea minţii*, 4
[3] BBVA, p. 937

turiile lor şi să se îndreptăţească şi să audă şi să spună adevărul.

„Teodoret al Cirului notează dimensiunea profetică a textului: de vreme ce fiii lui Israel şi-au denaturat calitatea de popor ales, neamurile (păgâne) vor veni, împreună cu principii lor, şi vor alcătui Biserica întemeiată de *Servul* Său"[1].

10: **Fiţi-Mi voi mărturii şi Eu tot aşa sunt martor zice Domnul Dumnezeu şi Servul Meu pe Care L-am ales pentru ca voi să ştiţi şi să credeţi şi să înţelegeţi că EU SUNT: Înainte de Mine n-a fost alt dumnezeu şi nici după Mine va mai fi vreunul.**

„Verset invocat de mulţi teologi arieni pentru susţinerea superiorităţii ontologice şi a anteriorităţii temporale a Tatălui faţă de Fiul. Teologii ortodocşi (de pildă, Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Evanghelia după Ioan* 4) s-au străduit să-l interpreteze în sens antiarian, punând accentul nu pe anterioritate, ci pe simultaneitate: Fiul e simultan şi deofiinţă cu Tatăl, prin urmare în afara Treimii nu există alt Dumnezeu"[2].

Origen foloseşte locul îndemnând la mărturisirea plină de curaj a Mântuitorului Hristos[3].

„Cei ajunşi înalţi şi ca unii aflaţi în munţi pentru vieţuirea lor evanghelică mai presus de toate, cei aflaţi în Hristos prin credinţă, propovăduiesc pe Dumnezeu Cuvântul Cel coborât de sus şi din cer. De aceea şi Dumnezeu le-a spus [acestea] prin glasul proorocului"[4].

11: **Eu sunt Dumnezeu şi în afară de Mine nu este mântuitor.**

12: **Eu am vestit şi Eu am mântuit; Eu am mustrat şi-ntre voi nu s-a aflat dumnezeu străin; voi Îmi sunteţi Mie mărturii, iar Eu sunt martor – zice Domnul Dumnezeu –**

---

[1] BBVA, p. 937
[2] SEP 6/I, p. 216
[3] Cf. Origen, *Exortaţie la martiriu*, XXXIV
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II

13: încă de la început; şi nu-i nimeni care să poată scoate din mâinile Mele; Eu voi face, şi cine va întoarce-ndărăt ceea ce Eu am făcut?

14: Aşa zice Domnul Dumnezeu, Cel ce vă mântuieşte, Sfântul lui Israel: De dragul vostru voi trimite în Babilon şi-i voi ridica pe toţi fugarii, iar Caldeii vor fi legaţi în corăbii.

15: Eu sunt Domnul Dumnezeu, Sfântul vostru, Cel ce l-am dat la iveală pe Israel, regele vostru.

„Atunci când Scriptura zice [acestea], oare nu înţelegeţi aici cu adevărat pe Hristos, Împăratul cel veşnic?"[1].

16: Aşa zice Domnul, Cel ce taie o cale prin mare şi cărare prin apă puternică,

17: Cel ce a adus care de luptă şi călărime şi mulţime de oaste; dar ei s-au culcat şi nu se vor scula: ca o feştilă tinsă, aşa s-au stins.

18: Să nu vă aduceţi aminte de ce-a fost odată şi să nu luaţi în seamă ce-a fost demult!

19: Iată, Eu voi face lucruri noi, care acum vor răsări şi pe care voi le veţi cunoaşte; o cale voi face prin pustie şi râuri în pământ uscat.

Hristos este Cel care le înnoieşte pe toate, începând cu ucenicii Săi: „Ucenicii Domnului grăiesc, aud şi lucrează în chip duhovnicesc; prin credinţă şi pricepere, înţeleg cu ochi nou, cu auz nou şi cu inimă nouă, pe toate cele văzute şi auzite"[2].

20: Fiarele câmpului Mă vor binecuvânta, bufniţele şi puii de struţ, că apă am dat în pustie şi râuri în pământ uscat ca să-Mi adăp poporul cel ales,

„Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 463, nota 3) evocă în legătură cu sirenele invenţiile poeţilor, dar la Sfântul Chiril al Alexandriei (*ibidem*) şi Theodoret, *sirene* şi *fiicele struţilor* desemnează pe aceia al căror glas poate să farmece (**αυστομοι**, *buni de gură*), pe poeţii şi pe oratorii greci, maeştri ai amăgirilor păgâne (**δεισιδαιμονία**, *frică de zei*,

[1] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXXIV

[2] Clement Alexandrinul, *Stromate*, II, 15, 3

superstiție)"[1]. „Fiarele câmpului, adică ale lumii, sunt cunoscute ca animale necurate, pentru că Scriptura numește fiare pe cei ce sunt sălbatici în ce privește credința și murdari în ce privește viața și nici curățiți prin dreptatea cea după lege; dar când, prin credința în Domnul, se schimbă din fiare, atunci ajung oameni ai lui Dumnezeu, pentru că dintru început au voit să se schimbe, ca să ajungă să aibă spor duhovnicesc"[2]. Ceva mai jos, vom vedea o interpretare cu totul diferită.

21: **poporul Meu pe care l-am păstrat spre a povesti laudele Mele.**

„Numește *fiare ale câmpului* și pe cei ce au crezut în El [...]. Fiare, pentru că nu rabdă să fie îmblânzite de satana, care se străduiește să le supună lui, ci mai degrabă sar la el și îmblânzesc pe cei ce voiesc să alerge după cele ce nu sunt îngăduite; sirene[3], pentru că istorisesc frumos faptele lui Hristos și cântă cinstirile date Lui"[4].

22: **Nu acum te-am chemat Eu pe tine, Iacobe, nici te-am făcut să ostenești, Israele.**

23: **Tu nu Mi-ai adus oile ca ardere-de-tot a ta, nici nu M-ai preamărit cu jertfele tale, nici cu jertfele tale Mi-ai slujit și nici că te-ai ostenit în Liban;**

24: **nici că tu ai cumpărat cu argint pentru Mine animale de jertfă, nici că Eu am poftit grăsimea jertfelor tale; ci tu întru păcatele tale Mi-ai stat înainte și-ntru nedreptățile tale.**

25: **Eu sunt, chiar Eu, Cel ce de dragul Meu îți șterg fărădelegile și păcatele și nu le voi pomeni.**

Cel ce de dragul Meu: „pentru propria Mea rațiune, pentru că așa vreau Eu, să iert, iar nu pentru că tu ai fi îndreptățit să capeți iertarea; îndreptățirea se dobândește numai prin (po) căință (vezi ultimele două stihuri din versetul 26)"[5].

---

[1] SEP 6/I, pp. 217-218
[2] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 50, 5-6
[3] La Anania: *bufnițe*. La Chiril, sirenele ar fii *struții*: *sirenele și fiicele struților*.
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[5] BBVA, p. 938

„Aceasta e curăţirea adevărată; aceasta, strălucirea duhovnicească. Căci noi ne-am spălat, câştigând prin credinţa în Hristos iertarea păcatelor, sfinţindu-ne în baia renaşterii şi îmbogăţindu-ne cu harul dumnezeiesc al Duhului dumnezeiesc, care asemenea unui foc mistuie întinăciunea ca pe o grămadă de gunoi aşezată pe cugetele noastre"[1].

Tot de aici, cuvânt despre uşurinţa (plină, totuşi, de dificultăţi!) de a ne mântui: „Căci ce este aceea pentru care rabzi necazuri? Desigur, vreo pată oarecare. Dar priveşte pe un om care şi-a pătat mâinile sale, cum şi le curăţă cu puţin untdelemn. Cu atât mai vârtos te poţi curăţi tu prin mila lui Dumnezeu. Căci precum nu-ţi este greu să-ţi speli cămaşa, tot aşa cu mult mai mult nu-i este greu lui Dumnezeu să te spele pe tine de orice pată, chiar dacă ţi-a venit în fiecare zi vreo ispită cu sila. Căci zicând tu: *am păcătuit Domnului*, ţi se şi dă răspunsul: [...] *Eu sunt Cel ce şterg, şi nu-Mi voi aduce aminte*"[2].

„Gândeşte-te la moarte şi cum vei avea să răspunzi lui Dumnezeu şi, osândindu-te neîncetat, inima ţi se va străpunge ca să primească pocăinţa. Cel ce zice prin proorocul: *Spune tu întâi păcatele tale ca să te îndreptezi* te va face drept şi te va scăpa de toată osteneala"[3]. „Cel ce-şi descoperă păcatele sale capătă iertarea de ele"[4].

26: **Dar adu-ţi aminte şi să ne judecăm împreună: mărturiseşte-ţi mai întâi păcatele, ca să poţi fi îndreptăţit!**

Diavolul „ne instigă acum pe noi să păcătuim, şi tot el ne acuză, când păcătuim[5]. Prin urmare, dacă în această viaţă noi i-o luăm înainte şi noi înşine ne suntem acuzatorii, vom scăpa de răutatea diavolului, vrăjmaşul şi acuzatorul nostru. căci astfel spune într-un loc profetul: *Spune tu nelegiuirile tale mai înainte, ca să te îndrepţi*. Oare nu este evident că indică

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI

[2] Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor către monahii care l-au îndemnat din India*

[3] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 242

[4] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 399

[5] Sunt şi numeroşi oameni, ucenici ai aceluia – în mod conştient sau nu – care aplică această metodă, încă din copilărie.

taina despre care vorbim când [zice]: *Spune tu mai înainte*, ca să-ţi indice că trebuie să i-o iei înainte lui, care s-a pregătit de acuzare? Prin urmare, *spune tu mai întâi*, ca să nu ţi-o ia înainte acela"[1].

„Aşadar, cu nimic nu trebuie să dispere cei ce se străpung şi se întorc spre Domnul: căci răutatea greşelilor nu covârşeşte bunătatea lui Dumnezeu"[2]. „Nimeni nu poate fi iertat de păcat dacă nu şi l-a mărturisit mai întâi"[3]. Însă, „atât de mare este harul părerii de rău, încât căinţa cucereşte însăşi justiţia pe care a încălcat-o osânditul!"[4]. „Deci, păcatul fie că s-a iertat, fie că a fost şters, de acum să fie uitat. El este uitat prin iertare, şters prin sângele crucii, ascuns prin îndurare"[5].

„Jertfa noastră, a celor ce ne apropiem de Dumnezeu în duh şi adevăr, e *pocăinţa* şi cererea iertării"[6].

„N-a spus numai: *Spune tu fărădelegile tale*, ci a adă-ugat: *întâi*, adică: Nu aştepta pe cel ce te vădeşte, nu aştepta să te pârască cineva. Ia-o înaintea lui cu spusul, ca să închizi gura pârâşului"[7].

Pentru cei retraşi din lume, după uitarea celor de afară, urmează „mărturisirea tuturor celor ascunse ale inimii, săvârşite de tine din copilărie şi până în acest ceas [al mărturisirii – n. n.], în faţa părintelui duhovnicesc, sau a stareţului, ca în faţa lui Dumnezeu, Care cercetează inimile şi rărunchii [...]. Căci din aceasta vine mare bucurie sufletului şi uşurare conştiinţei, după proorocul [Isaia]"[8].

27: **Părinţii voştri mai întâi, şi mai-marii voştri fărădelege au făcut împotriva Mea.**

28: **Mai-marii Mi-au pângărit locurile sfinţite, aşa că pe Iacob l-am dat spre pieire şi pe Israel spre ocară.**

---

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, III, 4
[2] Origen, *Omilii la Levitic*, IX, 8
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre rai*, 71
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Cain şi Abel*, II, 24
[5] Sf. Ambrozie al Milanului, *Apologie pentru David*, 62
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X
[7] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XX, 3
[8] Sf. Simeon Noul Teolog, *Capetele morale*, 10

În Textul Masoretic, începutul versetului are sens diferit: *Iar Eu am pângărit pe mai-marii sanctuarului Meu.*

CAPITOLUL 44 – *Slava lui Dumnezeu. Deşertăciunea idolilor. Îndemn la pocăinţă. Bucuria răscumpărării. Profeţie asupra lui Cirus*

1: **Dar acum ascultă, Iacobe, tu, servul Meu, şi tu, Israele, pe care Eu te-am ales!**

2: **Aşa zice Domnul Dumnezeu Cel ce te-a făcut, El, Cel ce din pântece te-a urzit:Tu încă vei avea ajutor; nu te teme, Iacobe, servul Meu, şi tu, iubite Israel, pe care Eu te-am ales.**

3: **Că Eu le voi da apă celor ce însetaţi umblă-n ţinut fără apă; Duhul Meu Îl voi pune peste urmaşii tăi şi binecuvântările Mele peste copiii tăi**

„Orice binecuvântare este deplină prin revărsarea Duhului Sfânt (Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Duhul Sfânt*, p. 65).

4: **şi vor răsări ca iarba-ntre pâraie şi ca sălciile pe margini de apă curgătoare.**

După Metodiu de Olimp, *sălciile* sunt simbol al castităţii şi fecioriei, în vreme ce *marginile de apă curgătoare*, puse în legătură cu *râul Babilonului* de la Psalmi 136, 1-2, desemnează „această viaţă agitată în mijlocul căreia ne aflăm înconjuraţi de valurile răutăţii, care se năpustesc asupra noastră tot timpul cât ne aflăm pe această lume. [...] În cartea lui Isaia se spune că cei drepţi cresc ca nişte sălcii lângă apă curgătoare, planta tânără a fecioriei creşte repede în înălţime şi devine viguroasă când acela care o cultivă o adapă cu apele prea dulci ale lui Hristos şi o răcoreşte cu înţelepciunea Lui”[1].

În Scriptură, „prin numele apei se exprimă de multe ori Duhul dumnezeiesc”[2]. „Însuşi Dumnezeu spune [...]: *Voi pune Duhul Meu peste odrasla ta şi binecuvântările Mele peste fiii tăi.* Căci niciodată nu va primi cineva binecuvân-

[1] Metodiu de Olimp, *Banchetul*, IV, 3

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, II, 3

tările duhovniceşti ale lui Dumnezeu dacă nu le va precede Duhul cel Sfânt"[1].

5: **Unul va zice: „Eu sunt al lui Dumnezeu!", şi un altul se va chema pe sine cu numele lui Iacob, iar un altul cu mâna lui va scrie: „Eu sunt al lui Dumnezeu" şi se va chema pe sine cu numele lui Israel.**

Versetul s-a văzut a fi „un avertisment împotriva impostorilor"[2].

6: **Aşa zice Dumnezeu, Împăratul lui Israel, şi Domnul Atotţiitorul, Cel ce l-a izbăvit: „Eu sunt Cel-Dintâi şi Eu sunt de azi înainte; în afară de Mine nu este Dumnezeu.**

„Combătându-l pe Arie – care invoca acest text în a susţine că Fiul lui Dumnezeu nu este El Însuşi Dumnezeu – Sfântul Atanasie cel Mare interpretează: Afirmaţia de aici consună cu cea din Deuteronom 32, 39. Dumnezeu, într-adevăr, este Unul şi Singurul şi Cel-Dintâi, dar pe aceasta n-o spune spre a-Şi nega Fiul; pentru că El (Fiul) este întru Acel Unul şi Cel-Dintâi şi Singurul ca fiind singurul Cuvânt (Logos) şi singura Înţelepciune şi singura Strălucire a Celui ce este Unul şi Singurul şi Cel-Dintâi, ca deplinătate a Dumnezeirii Celui ce este Primul şi Unicul, El fiind Dumnezeu întreg şi deplin"[3].

În afară de Mine nu este Dumnezeu: „Vezi că Fiul e Dumnezeu şi are în Sine pe Dumnezeu Tatăl? Aproape e acelaşi lucru cu ceea ce a spus Domnul în Evanghelii: *Tatăl este în Mine, după cum şi Eu sunt în Tatăl*"[4]. „Necreat numai unul este, şi acela este Dumnezeu. Iar lumea întreagă nu are alt creator în afară de El"[5]. „De al doilea Dumnezeu n-am auzit până azi. Prin urmare, adorând pe Dumnezeu din Dumnezeu, mărturisim specificul ipostaselor şi rămânem la credinţa într-un singur Dumnezeu"[6].

---

[1] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, I, 9
[2] BBVA, p. 938
[3] BBVA, p. 938
[4] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XI, 16
[5] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, II, 36
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Despre Duhul Sfânt*, XVIII

7: Cine este cum sunt Eu? Să stea şi să cheme şi să spună şi să Mi se pregătească din vremea când Eu am făcut om pe vecie, iar pe cele ce vor fi să vi le spună mai înainte ca ele să fi fost.

8: Nu vă ascundeţi şi nici n-o luaţi razna! Oare nu de la-nceput aţi auzit şi nu de-atunci v-am spus Eu vouă? Voi sunteţi martori dacă-n afară de Mine mai e un Dumnezeu".

9: Dar făcătorii de idoli n-au auzit atunci iar cioplitorii de chipuri, ei toţi, zadarnic lucrează făcând din dorinţele lor nişte chipuri care nu le sunt de nici un folos; dimpotrivă, ruşina-se-vor

10: cei ce alcătuiesc un dumnezeu şi toţi cei care cioplesc lucruri de doi bani,

11: iar cei făcuţi de ei, iată că toţi se veştejesc; adune-se toţi surzii de printre oameni şi să stea laolaltă şi laolaltă să fie ruşinaţi şi înfruntaţi!

12: Că meşterul îşi ascute fierul, croieşte [idolul] cu barda, cu sfredelul îl găureşte şi cu tăria braţului său îl alcătuieşte; va flămânzi şi va slăbi şi apă nu va bea.

Acestea le „făceau unii, legând numele lui Dumnezeu de lemne şi de pietre şi coborând prosteşte numele cel mai presus de tot numele la produsul şi la munca mâinii omeneşti"[1].

13: După ce meşterul a ales lemnul, îl măsoară şi-l înseamnă cu dreptarul, îi face muchii, unghiuri, îl potriveşte din clei şi-l face ca pe un chip de om şi ca pe o frumuseţe de om, să şi-l aşeze în casă.

14: El taie lemnul din pădurea pe care Domnul a sădit-o – chiar un pin – şi pe care ploaia a făcut-o să crească

15: spre a le da oamenilor lemne de foc; şi, luând o parte din ea, el se încălzeşte... Da, a luat o parte din lemn şi cu el coace pâine, iar din ce rămâne îşi face dumnezei cărora li se închină.

16: Jumătate o arde să se-ncălzească, iar cu jumătate coace pâine pe cărbuni; şi după ce a fript pe ea carne şi

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI

mănâncă şi se satură, şi după ce s-a şi încălzit, zice:„Mă simt bine, că mă-ncălzii şi văzui foc...".

17: **Iar din ce-a rămas îşi face un dumnezeu cioplit şi i se închină şi se roagă, zicând: „Mântuieşte-mă, că tu eşti dumnezeul meu!...".**

„Cât de mare este orbirea, care s-a coborât de la o atâta măreţie la atâta umilinţă! Lemnul pe care Dumnezeu l-a sădit, iar ploaia l-a făcut mare, care mai târziu a fost ars complet şi prefăcut prin foc în cenuşă, acesta este proclamat dumnezeu, iar adevăratul Dumnezeu este defăimat"[1].

18: **Ei n-au nici o înţelegere ca să şi priceapă, fiindcă orbeşte s-au întunecat aşa ca ei cu ochii să nu vadă şi cu inima să nu priceapă.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*Despre unitatea lui Hristos*, în ACCS, vol. 2, p. 66) aplică versetul la eretici, scriind că aceştia îi copiază pe intelectualii păgâni, interesaţi mai mult de stilul emfatic şi preţios, de zorzoanele retorice, decât de adevăr"[2].

19: **Nici unul nu s-a plecat cu mintea şi nici n-a priceput cu înţelegerea că jumătate l-a ars în foc şi a copt pâine pe cărbunii lui, că a fript mâncare şi a mâncat şi că din ce-a rămas a făcut o urâciune căreia ei i se închină.**

20: **Cunoaşteţi dar că inima lor nu-i decât cenuşă, că se înşeală şi că nimeni nu e-n stare să-şi mântuiască sufletul. Vedeţi, voi nu veţi zice: „E o minciună-n mâna mea cea dreaptă".**

„Versetele 9-20: O teribilă diatribă împotriva idolatriei, din care nu lipseşte ironia, uneori împinsă până la sarcasm"[3].

21: **Adu-ţi aminte de acestea, tu, Iacobe, şi tu, Israele, că tu eşti servul Meu. Eu te-am făcut pe tine să-Mi fii serv, iar tu, Israele, nu Mă da uitării.**

---

[1] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, VI, 10
[2] SEP 6/I, p. 221
[3] BBVA, p. 939

22: **Că, iată, Eu ca un nor ți-am șters fărădelegile și ca desimea unui nor, păcatele; întoarce-te la Mine și te voi mântui.**

„Și după ce va șterge în tine toate aceste culori care au fost luate din întunecimea răutății, atunci va străluci înlăuntrul tău acel chip care a fost făcut de Dumnezeu"[1]. Sfântul Chiril, într-o tâlcuire, ia în seamă doar cuvintele: *Întoarce-te la Mine*: „Căci deși [Hristos] a suportat crucea, dar ca Dumnezeu a înviat, călcând moartea, Dumnezeu și Tatăl grăindu-I [Îi zice]: *Întoarce-Te la Mine*. Căci S-a suit la ceruri"[2].

23: **Voi, ceruri, veseliți-vă, că Dumnezeu l-a miluit pe Israel! Voi, temelii ale pământului, sunați din trâmbiță! Voi, munților, strigați cu bucurie! Voi, dealuri, și toate pădurile de pe voi, că Dumnezeu l-a izbăvit pe Iacob și plin de slavă fi-va Israel!**

„Theodoret amintește că elementele sunt inanimate, dar omul le atribuie stările lui sufletești (cf. Isaia 1, 2). ♦ Pentru Eusebiu, termenul *ceruri* desemnează *puterile cerești*, la fel cum expresia *temeliile pământului* înseamnă *puterile divine*, care susțin pământul, dar pot fi și profeții, și oamenii drepți, prietenii lui Dumnezeu. ♦ *Munții* și *dealurile* arată gradul mai mare sau mai mic de înălțare a sufletelor către Dumnezeu, iar *copacii* sunt sufletele care aduc roade. Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei, munții îi desemnează pe Apostoli și Evangheliști (ACCS, *ad loc.*)"[3].

24: **Așa zice Domnul, Cel ce te-a izbăvit, Cel ce din pântece te-a plăsmuit: Eu sunt Domnul, Cel ce pe toate le fac; Eu singur am întins cerul și am întărit pământul.**

Dumnezeu „S-a dezvăluit ca [existând] singur, însă alături de Fiul, împreună cu Care singur a întins cerul"[4]. Unitatea ființei nu contrazice prezența Persoanelor deoființă. Se subliniază aici și alt aspect: „*Singur*, spune [Dumnezeu], *am întins*

[1] Origen, *Omilii la Geneză*, XIII, 4
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[3] SEP 6/I, p. 222
[4] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XVIII, 5

cerul, singur cât priveşte celelalte puteri, stăvilind dinainte născocirile ereticilor care vor ca lumea să fi fost zidită de feluriţi îngeri şi felurite puteri"[1].

Aici, de fapt, e „glasul Fiului [...], fiindcă prin Cuvântul cerurile s-au întărit, fiindcă prin înţelepciunea care era în Cuvânt a fost pregătit cerul şi toate s-au făcut prin Cuvânt; este firesc să fi întărit cerul Fiul singur, deoarece numai El a slujit lucrării Tatălui"[2].

25: **Cine altul va risipi semnele celor ce cheamă morţii şi prezicerile din inima omului, pe înţelepţi întorcându-i îndărăt şi sfaturile lor făcându-le nebune?**

„Dumnezeu îi denunţă nu numai pe şarlatanii care *vorbesc cu morţii* şi *prezic* viitorul, ci şi pe trufaşii care se cred înţelepţi fără să fie (vezi şi I Corinteni 1, 20: *Oare n-a arătat Dumnezeu drept nebună înţelepciunea lumii acesteia*?)"[3].

26: **El, Cel ce întăreşte cuvântul servului Său şi adevereşte sfatul trimişilor Săi; El, Cel ce-i zice Ierusalimului: „Locuit vei fi!", şi cetăţilor Iudeii: „Zidite veţi fi!"; şi pustiurile ei vor odrăsli;**

„Că Dumnezeu urăşte şi surpă vrăjile şi grăirile deşarte e clar din ceea ce spune El Însuşi [...]. Căci, pe de o parte, arată prezicerile din inimă mincinoase şi veştejite, iar pe de alta, întăreşte tot cuvântul Fiului Său, adică al lui Hristos, şi sfatul îngerilor Săi, adică cele ce le grăiesc propovăduitorii credinţei în El, le arată pe acestea pline de adevăr, dând mărturie pentru ele prin semne şi minuni şi prin celelalte lucrări ale Duhului"[4].

27: **El, Cel care-i zice adâncului: „Pustiit vei fi, şi râurile tale le voi seca";**

„După Theodoret (*ad loc.*), *adâncul* este Babilonul, iar *râurile* lui sunt mulţimile de popoare care îl populează. ♦ Eusebiu înţelege prin *adânc* rătăcirea politeistă"[5].

---

[1] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XIX, 1
[2] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XIX, 5
[3] BBVA, p. 940
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI
[5] SEP 6/I, p. 223

28: **El, Cel care-i zice lui Cirus: „Fii înțelept!", iar el va face toate voile Mele; El este Cel ce-i va zice Ierusalimului: „Zidit vei fi!", iar Eu voi pune temeliile casei Mele celei sfinte.**

„Aici Cirus e menționat pe nume ca devenind instrument al lui Dumnezeu pentru eliberarea poporului evreu din robia babilonică, pentru rezidirea Ierusalimului și restaurarea templului. E unul din marile mistere ale iconomiei divine: același Dumnezeu, pe de o parte, îl alege pe Nabucodonosor să-I robească poporul și, pe de alta, peste șaizeci de ani, îi poruncește lui Cirus, învingătorul Babilonului, să devină moderat și să intre în slujba lui Iahve (mai mult, același Iahve îl numește *Cirus, unsul Meu*, ceea ce înseamnă *regele* intrat în subordinea lui Dumnezeu printr-un act special de grațiere (45, 1). Cu toate acestea, păgânul (idolatrul) nu va rămâne nepedepsit. Această temă teologică (dar și de filozofie a istoriei) continuă să fie una din cele mai pasionante"[1].

CAPITOLUL 45 – *Profeție asupra lui Cirus (continuare). O nouă profeție asupra lui Mesia. Vestirile Domnului. Chemarea și convertirea neamurilor*

1: **Așa zice Domnul Dumnezeu către unsul Meu Cirus, a cărui mână dreaptă Eu am ținut-o pentru ca neamuri în fața lui să asculte; puterea regilor o voi rupe, porți voi deschide înainte-i și cetăți nu-i vor fi închise:**

Unsul: „Teodoret e de părere că, aici, cuvântul *uns* nu are sensul obișnuit al Vechiului Testament, ci pe acela de *ales* al lui Dumnezeu pentru un anumit scop"[2].

2: **– Eu înaintea ta voi merge și munții îi voi face șes, porți de aramă voi zdrobi și zăvoare de fier voi sfărâma**

Acest loc e apropiat de Psalmi 106, 16, mutând gândul de la cele istorice la lucrarea lui Hristos, preînchipuit în multe privințe de Cyrus: „Uită-te cât de precise sunt

[1] BBVA, p. 940
[2] BBVA, p. 940

cuvintele! N-a spus: *A deschis uşile cele de aramă*, ci *A sfărâmat porţile cele de aramă*, ca să nu mai poată fi întrebuinţată închisoarea. N-a spus: *A tras zăvoarele*, ci *A frânt zăvoarele*, ca să piară toată puterea închisorii. De intri într-o închisoare fără uşi şi fără zăvoare, închisoarea nu te poate ţine. Iar când Hristos a sfărâmat porţile, mai poate un altul să le facă la loc?"[1].

O observaţie aici: Hristos n-a desfiinţat iadul, ci puterea aceluia de a-i ţine în robie pe drepţi. Cu propria-i voie, omul poate reface, pentru sine, *porţile* iadului!

3: **şi-ţi voi da ţie vistierii cufundate-n beznă, pe cele ascunse, nevăzute, ţi le voi deschide, pentru ca tu să cunoşti că Eu, Domnul Dumnezeu, Cel ce pe tine te cheamă pe nume, Eu sunt Dumnezeul lui Israel.**

Vistierii cufundate-n beznă: „Sfântul Ioan Casian tâlcuieşte alegoric: Cuvântul lui Dumnezeu este cel ce merge înaintea noastră, sfărâmă obstacolele patimilor şi ne deschide calea spre adâncurile înţelepciunii Sale"[2].

„Vistieriile lui Dumnezeu sunt bogăţie nesfârşită şi înţelepciune greu de dobândit"[3]. „Adu-ţi aminte că judecăţile lui Dumnezeu sunt adânci; şi pentru că sunt închise în vistieriile cele dumnezeieşti, nu pot fi înţelese de oricine"[4]. „Nu uita de făptuire, şi ţi se va lumina mintea ta. *Comori ascunse şi nevăzute*, zice, *îţi voi deschide ţie în chip ascuns*"[5].

4: **De dragul servului Meu Iacob şi al lui Israel, alesul Meu, Eu te voi chema pe nume şi te voi primi; dar tu nu M-ai cunoscut.**

„Din acestea s-a arătat clar că, mulţumită poporului căruia Cirus i-a făcut bine, Dumnezeu i-a dăruit lui, celui ce nu cunoştea cinstirea divinităţii practicată după evrei, să conducă

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti, Cuvânt la Crucea Domnului*, II

[2] BBVA, p. 940

[3] Clement Alexandrinul, *Stromate*, V, 23, 2

[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VII, 5

[5] Talasie Libianul, *Despre dragoste, înfrânare şi petrecerea cea după minte*, 48

multe neamuri. Acestea pot fi aflate şi din elinii care au scris despre Cirus, cel profeţit"[1].

5: **Că Eu sunt Domnul Dumnezeu şi-n afară de Mine nu este alt Dumnezeu; Eu te-am întărit, dar tu nu M-ai cunoscut.**

Afirmaţia „nu tăgăduieşte pe Fiul, ci pe alt dumnezeu. De altfel, Fiul nu este un alt [Dumnezeu] decât Tatăl"[2]. Tertulian purta polemici hristologice; desigur, noi vom suplini omisiunea, gândindu-ne şi la Persoana Duhului Sfânt.

Un lung comentariu apropie pe Cyrus de Hristos – dar face şi cuvenitele distincţii atunci când apropierea nu mai e posibilă: „Auzi cât de limpede spune: *Nu M-ai cunoscut*? Şi nu pune între cei ce cunosc pe Dumnezeu pe cel ce a ajuns la o situaţie atât de slăvită şi e mai înalt ca împăraţii ţi stăpân atât de multor neamuri. Faptele lui au fost chipuri ale biruinţelor săvârşite de Hristos. Căci a prezis că El va risipi vrăjitoriile mincinoase ale Babilonienilor şi semnele celor ce scorneau mituri din pântece. Iar sfaturile sau prezicerile proorocilor săi, pe care i-a numit şi îngeri, nu le declară mincinoase. Ba a vestit de mai înainte şi că va zidi cetăţile iudeilor şi că va pustii adâncul şi va seca toate râurile lui. Iar zicând adânc, socotesc că înţelege mulţimea celor ce locuiesc în el[3]. Iar râurile lui, neamurile ce curg de pretutindeni în ajutor. Dar să vorbim lămurit despre Cyrus, mutând cu pătrunderea subţire la taina lui Hristos isprăvile acestuia. Cyrus a avut ca mamă pe Mandane, fiica lui Astiage, principele Mezilor. Iar ca tată pe Cambise, pers după neam şi foarte măsurat în moravuri. De aceea unii dintre cei vechi l-au numit pe Cyrus de soiuri sau firi diferite, pentru deosebirea de neam a tatălui şi a mamei. Căci Perşii erau alt neam decât Mezii. Dar aceasta o poţi vedea şi în Hristos. Căci a avut ca Maică după trup pe Sfânta Fecioară, care a fost ca noi de fire omenească, iar tată ca noi neavând. Deci, ca să spunem aşa, a fost cu totul superior după

[1] Origen, *Comentarii la Geneză*, 5
[2] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XVIII, 3
[3] În adânc.

fire, întrecând tot ce se află între cele create. [...] Şi Cyrus a stăpânit peste multe neamuri nenumărate, şi l-a primit toată cetatea. Şi a luat vistierii întunecate, ascunse, nevăzute şi a eliberat pe Israil dintr-o îndelungată robie. Emanuil S-a făcut împărat peste tot pământul de sub cer şi-L primeşte toată cetatea ca pe Mântuitorul şi Răscumpărătorul tuturor; şi a eliberat din robia şi tirania diavolească tot neamul pe care acesta l-a supus şi l-a silit să-i slujească. Iar coborând la iad, a deşertat şi vistieriile întunecate, ascunse, nevăzute. *A zdrobit porţi de aramă şi a sfărâmat lanţuri de fier.* Căci a spus celor din legături: *Ieşiţi*!; şi celor din întuneric: *Descoperiţi-vă* (49, 9). [...] Şi Cyrus, dând odinioară bani, a poruncit să se zidească templul din Ierusalim. Emanuil a întemeiat Biserica cea cu adevărat sfântă şi cetatea cea vestită, dărâmând cu totul, ca pe un Babilon, idolatria îngâmfată şi înjurătoare de Dumnezeu. [...] Şi lui Cyrus Dumnezeu i-a zis: *Te-am chemat cu numele Meu*[1]. Iar Emanuil e cu adevărat Domnul, deşi S-a arătat ca om"[2].

6: **Ca să cunoască cei de la Răsărit şi cei de la Apus că-n afară de Mine nu este Dumnezeu. Eu sunt Domnul Dumnezeu şi nimeni nu este-n afară [de Mine].**

7: **Eu sunt Cel ce am pregătit lumina şi am făcut întunericul, Cel ce fac pace şi zidesc rele; Eu sunt Domnul Dumnezeu, Cel ce face toate acestea.**

Zidesc rele: „Evident, Dumnezeu nu este autorul răului din lume. Teodoret ne invită să facem deosebire între răul obiectiv (ca natură) şi răul subiectiv (ca lucrare, aşa cum este el perceput şi evaluat de fiecare om). Aceeaşi distincţie o face şi Sfântul Ioan Damaschin, cu precizarea că lucrarea răului în lume se face numai cu ştiinţa sau îngăduinţa lui Dumnezeu, pentru raţiuni care-I sunt proprii. Asupra textului e de observat că sensul primar al verbului **ktizo** este acela de *a zidi*, iar înţelesul de *a crea* e derivat. Or, *a zidi* înseamnă a lucra cu nişte materiale care deja există şi care sunt la îndemână. Pe

[1] La Anania: *Eu te voi chema pe nume.*
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II

de altă parte, substantivul adjectival **kakos** = *rău – răul* este la plural, ceea ce face imposibilă o traducere de genul: *Eu sunt Cel ce fac pace şi creez răul*. Textul Masoretic: *Eu fac fericirea şi creez nefericirea*"[1].

„Dumnezeu zideşte răul trupesc şi exterior ca să curăţească şi să îndrepteze[2] pe cei care nu vor să se lase educaţi de un cuvânt sănătos de învăţătură"[3]. „Prin cuvântul *rău* sau *răutate* Scriptura numeşte pedepsele date nouă pe pământ; iar pe aceste rele, adică pedepse, Însuşi Dumnezeu le aduce peste noi, dându-ne astfel cea mai mare dovadă a purtării Sale de grijă faţă de noi"[4].

„Toate cele ce se fac se fac fie prin îngăduinţa lui Dumnezeu, fie prin bunăvoinţa Lui"[5]. „Zicând *rele* nu înţelege cele pentru care suntem pedepsiţi, ci cele prin care ne înţelepţim. Dar acelea care ne înţelepţesc şi ne aduc la întoarcere [spre bine] prin chinuire, acelea au în vedere binele"[6]. „Când Scriptura spune: *Dumnezeu face rele* [...] nu arată că Dumnezeu este cauza relelor, ci cu totul altceva. Cuvântul *răutate* are un sens dublu: uneori arată răul prin natură; acesta este contrar virtuţii şi voinţei lui Dumnezeu; alteori arată răul şi durerosul în raport cu simţirea noastră, adică supărările şi nenorocirile. Acestea sunt numai în aparenţă rele, deoarece sunt dureroase, dar în realitate sunt bune. Pentru cei care pricep rostul lor, ajung pricinile convertirii şi ale mântuirii. Acestea, spune Scriptura, se întâmplă prin Dumnezeu. Trebuie să se ştie că noi suntem cauza acestor rele, căci din relele voluntare se nasc relele involuntare"[7].

„Pricina pentru care se cheamă necontenit Iisus, cu dragoste plină de dulceaţă şi de bucurie, este faptul că văzduhul inimii este plin de bucurie şi de linişte, datorită atenţiei

[1] BBVA, p. 940
[2] Aşadar, nu este un *rău*, ci o terapie.
[3] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 56
[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre mărginita putere a diavolului*, 1, 4
[5] Ava Dorotei, *Feluritе învăţături*, XIV, 7
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Regulile mici*, 276
[7] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 19

desăvârşite. Iar pricina pentru care se curăţă desăvârşit inima este Iisus Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi Dumnezeu, pricinuitorul şi făcătorul bunătăţilor. *Eu sunt*, zice, *Dumnezeu Cel ce face pace*"[1].

8: **Veseleasca-se cerul de deasupra, iar norii să roureze dreptate; odrăslească pământul cu milă şi laolaltă dreptate să odrăslească; Eu sunt Dumnezeu, Cel ce te-a făcut.**

„Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *norii* sunt profeţii, dar şi cei care, începând cu apostolii, au răspândit pe pământ Evanghelia, *roua* cea duhovnicească"[2].

9: **Oare nu am gătit Eu, mai bine decât olarul, lutul? Oare plugul ară toată ziua? Oare lutul îi va zice olarului: „Ce faci, de nu lucrezi? oare n-ai mâini?...". Oare frământătura va răspunde celui ce a frământat-o?**

„Plugarul nu ară toată ziua; de fapt trebuie înţeles *fără întrerupere*, până la sfârşitul zilelor. Sfântul Chiril al Alexandriei (*Comentariu la Isaia, ad loc.*) se opreşte îndelung asupra acestui verset, descifrându-l astfel: Dumnezeu i-a dat lui Israel Legea (*plugul*) şi l-a obligat să o respecte. Apoi i l-a dat pe Iisus Hristos, ca plinire a Legii sau, în termenii Sfântului Chiril, ca Rod nou al Legii vechi. Dar mulţi au respins Rodul continuând să *are* cu *plugul* Legii, ca şi cum n-ar fi venit ceasul recoltei. Aceştia sunt aşadar cei ce *ară toată ziua* împotriva evidenţei şi împotriva bunului-simţ"[3].

10: **E ca şi cum cineva i-ar zice tatălui său: „Ce plăsmuieşti?" sau mamei sale: „Ce te căzneşti să naşti?".**

„După unii exegeţi, Isaia a preluat aceste două întrebări dintr-un ritual funebru (cu sensul obscur)"[4].

11: **Că aşa zice Domnul Dumnezeu, Sfântul lui Israel, Cel ce le-a făcut pe cele ce vor fi: Voi Mă întrebaţi despre fiii Mei şi despre fiicele Mele, şi voi Îmi porunciţi asupra lucrului mâinilor Mele?**

---

[1] Isichie Sinaitul, *Cuvinte despre împotrivire şi rugăciune*, 89
[2] SEP 6/I, p. 225
[3] SEP 6/I, p. 225
[4] BBVA, p. 941

12: **Eu am făcut pământul şi pe omul de pe el, Eu cu mâna Mea am întărit cerul şi tuturor stelelor le-am dat porunci.**

13: **Eu l-am ridicat să fie rege cu dreptate, şi toate căile lui sunt drepte; el va zidi cetatea Mea şi robia poporului Meu o va întoarce fără răscumpărare şi fără daruri, zice Domnul Atotţiitorul.**

„Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. II, p. 463, nota 3) are un lung comentariu la acest verset, arătând că profeţia se poate raporta la Cyrus, sau la Zorobabel, sau la Hristos, Singurul ale Cărui cărări sunt drepte şi Unicul Care a zidit cetatea lui Dumnezeu. El recurge la interpretarea tipologică: sub Cyrus şi Zorobabel s-a împlinit istoric ceea ce urma să se împlinească duhovniceşte în Hristos. Sfântul Ioan Gură de Aur (*ibidem*) crede că: acestea s-au spus despre Zorobabel şi Cyrus, dar nimic nu ne împiedică să raportăm versetul la Hristos, cum fac şi alţi interpreţi"[1].

14: **Aşa zice Domnul Atotţiitorul: Egiptul s-a trudit pentru Tine, iar mărfurile Etiopienilor şi Sabeenii cei înalţi la statură vor trece de partea Ta şi vor fi robii Tăi şi-n urma Ta vor merge legaţi în cătuşe şi la Tine vor ajunge şi Ţie Ţi se vor supune şi Ţie Ţi se vor ruga, pentru că Dumnezeu este în Tine şi-n afară de Tine nu este Dumnezeu.**

„Traducerile după Textul Masoretic pun [ultimele] două stihuri între ghilimele, ca fiind cuvintele supuşilor lui Cirus: *Nu este Dumnezeu decât la tine; alţii nu există, nici un alt dumnezeu.* În Septuaginta, existenţa secvenţei *pentru că* nu permite o astfel de intervenţie. Sfântul Chiril al Ierusalimului tâlcuieşte: Iată încă o mărturie asupra dumnezeirii lui Hristos! Citiţi acest text al lui Isaia şi vedeţi că Fiul este Dumnezeu, având-L în Sine pe Dumnezeu Tatăl. Acelaşi lucru, în esenţă, se spune la Ioan 14, 11: *Eu sunt întru Tatăl şi Tatăl întru Mine.* Sau la Ioan 10, 30, Fiul nu spune: *Eu şi Tatăl Meu una sunt*, ci: *Eu şi Tatăl Meu una suntem*, ceea ce înseamnă că noi

[1] SEP 6/I, p. 226

nu trebuie să-I despărţim, dar nici să facem vreo confuzie în relaţia Tată-Fiu"[1].

„Profetul, prevăzând că vor apărea învăţături nesănătoase, a înlăturat orice înţeles de stricăciune eretică, zicând: *Nu va fi socotit altul în afară de El.* Acesta Unul S-a născut în Dumnezeu din Dumnezeu, a Cărui poruncă a fost îndeplinită în alcătuirea lumii, a Cărui voinţă este naşterea lucrurilor, al Cărui cuvânt este făurirea lumii, Care pe toate le-a zis şi s-au făcut, toate le-a poruncit şi s-au zidit. Acesta Unul este Cel Care vorbeşte patriarhilor, Care poposeşte în profeţi, zămislit din Duh, născut din Fecioară, văzut în lume, trăind între oameni, răstignind pe lemnul crucii zapisul păcatelor, biruind în Sine Însuşi puterile potrivnice nouă şi duşmane, ucigând moartea, dând tuturor credinţa învierii, prin slava trupului Său nimicind stricăciunea trupului omenesc. Deci Unuia Domnului Iisus Hristos îi sunt acestea particulare şi de aceea nu va fi socotit altul a fi El, fiindcă Unul singur în această unitate de glorie şi fericire S-a născut Dumnezeu din Dumnezeu"[2].

15: **Că Tu eşti Dumnezeu, dar noi n-am ştiut-o, Dumnezeul lui Israel, Mântuitorul.**

Primele două stihuri în „Textul Masoretic: *Tu eşti un Dumnezeu Care Se ascunde*"[3]. „Aşa vor zice, închinându-se Lui, egiptenii, etiopienii şi cei din Saba. Acestea sunt neamurile străine care mărturisesc: *Până acum am fost în rătăcire şi nu am ştiut că Tu eşti adevăratul Dumnezeu, Mântuitorul lui Israel* (Theodoret, *ad loc.*)"[4].

16: **Toţi potrivnicii Lui vor fi ruşinaţi şi înfruntaţi şi-ntru ruşine vor umbla. Voi, insulelor, înnoiţi-vă pentru Mine!**

Ca şi în alte locuri, prin *insule* sunt înţelese neamurile.„Iar că cele ale lui Cyrus au fost un chip al slavei lui Hristos, ne va încredinţa [pasajul de mai sus; 45, 12-16]. Căci El este Cel ce

[1] BBVA, p. 941
[2] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, IV, 9, 4-5
[3] BBVA, p. 941
[4] SEP 6/I, p. 227

a făcut cerul şi pământul şi omul, Cel ce a împodobit cerul cu stele, a ridicat nouă ca dreptate pe Iisus care ne-a răscumpărat în dar. [...] Acesta ne-a slobozit din legături şi din robie, a zidit duhovniceşte Ierusalimul spiritual şi a întemeiat Biserica, ca să nu poată fi biruită *nici de porţile iadului* (Matei 45, 15), şi să nu fie biruită de vrăjmaşi"[1].

17: **Israel e mântuit de Domnul cu mântuire veşnică: ei niciodată nu vor fi ruşinaţi ori înfruntaţi.**

18: **Aşa zice Domnul, Cel ce a făcut cerul, Acest Dumnezeu Care Şi-a arătat pământul şi l-a făcut; El i-a pus rânduială, El nu degeaba l-a făcut, ci să fie locuit; Eu sunt Domnul, şi nimeni în afară.**

Şi-a arătat pământul: „asemenea unui artist, Dumnezeu mai întâi Şi-a *văzut* opera şi apoi a creat-o"[2]. „Aşadar, după ce a fost creat, [pământul] urma să fie desăvârşit; până atunci însă era nevăzut şi nelucrat"[3]. „Într-adevăr, nu în zadar, nici pentru a fi pierdut, a zidit Dumnezeu totul, [...] ci pentru a exista, a dăinui mereu şi a fi locuit. De aceea, în mod firesc, după arderea şi năruirea tuturor, va fi iarăşi pământ şi cer"[4].

19: **Eu n-am vorbit într-ascuns şi nici în loc întunecos pe pământ; nu Eu i-am spus seminţiei lui Iacob: „Căutaţi zădărnicie!"; Eu sunt Domnul, Eu, Cel ce rostesc dreptatea şi vestesc adevărul.**

20: **Adunaţi-vă şi veniţi, laolaltă sfătuiţi-vă, voi, cei mântuiţi dintre neamuri! Zac în propria lor prostie cei ce-şi păstrează idolul de lemn, chipul lor cioplit, ca şi cei ce se roagă unor dumnezei care nu mântuiesc.**

21: **Dacă ei sunt cei ce vestesc, să vină aproape şi împreună să cunoască cine anume a făcut ca aceste lucruri să fie auzite de la început; atunci vi s-a spus: Eu sunt Dumnezeu, şi-n afară de Mine nu este un altul; un [Dumnezeu] Drept şi Mântuitor nu este în afară de Mine.**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, II
[2] BBVA, p. 941
[3] Tertulian, *Împotriva lui Hermoghene*, XXIX, 2
[4] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, II, 47

22: **Întoarceți-vă la Mine și vă veți mântui, voi, cei ce veniți de la marginile pământului; Eu sunt Dumnezeu, și un altul nu există!**

23: **Mă jur pe Mine Însumi: Dreptate va ieși din gura Mea, cuvintele Mele nu Mi le voi lua înapoi, că Mie Mi se va pleca tot genunchiul și toată limba I se va mărturisi lui Dumnezeu,**

„Că prin fire și putere și lucrare dumnezeiască în toate vedem pe Fiul nelipsit de nimic din ceea ce se înțelege că este Tatăl, o poți afla [...] ușor și din acestea"[1].

24: **zicând: „Dreptate și slavă veni-vor la El, iar cei ce se despart de ele vor fi rușinați".**

25: **Ei de la Domnul se vor îndreptăți și întru Dumnezeu se va slăvi toată sămânța fiilor lui Israel.**

„Teodoret reține faptul că profetul nu spune: *toată sămânța lui Israel*, ci: *toată sămânța fiilor lui Israel*; *fiii* sunt descendenții direcți ai lui Israel, dar *sămânța* lor poate fi aflată în neamurile chemate la mântuire și vrednice de ea"[2].

CAPITOLUL 46 – *Zeii Babilonului cad. Israel e izbăvit*

1: **Bel s-a prăbușit, Nebo s-a făcut țăndări; chipurile lor cioplite sunt la fiare și dobitoace: le purtați, legate, ca pe o sarcină la cel slab și ostenit și flămând și totodată neajutorat,**

„*Bel*: zeitate babiloniană. *Nebo* (în Septuaginta: *Dagon*): zeu babilonian, socotit uneori ca fiind fiul lui Marduk. Aceștia doi sunt pomeniți pe nume, apoi profetul, în același context, generalizează. Se știe însă că biruitorul Cirus nu a distrus idolii din cetatea învinsă; dimpotrivă, le-a dat cinstire. Aceasta înseamnă că textul lui Isaia nu a fost scris **după** căderea Babilonului, ci înainte. Faptul că o profeție nu se împlinește în toate amănuntele, tocmai acesta pledează pentru auten-

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[2] BBVA, p. 942

ticitatea ei; e un punct de vedere pe care-l susţin chiar unii protestanţi moderni"[1].

„O interpretare foarte interesantă a numelor *Bel* şi *Nebo* este oferită de Işo'dad de Merw, episcop sirian din secolul al IX-lea (în *Comentariu la Isaia*, 46, 1, ACCS, vol. 2, p. 86). *Bel* vine de la *Babel*, spune Işo'dad, iar Nebo, la origine, ar fi fost un învăţător din Mabbugh. Fiindcă era foarte aspru cu elevii, aceştia i-au făcut o statuie pe care au început să o venereze, lucru care i-a calmat firea impulsivă. După moartea învăţătorului, oamenii au continuat, din reflex, să-i venereze *idolul*"[2].

2: la cei ce nu vor putea să scape din război, dar se mână pe ei înşişi ca robi.

3: Ascultaţi-Mă, voi, casa lui Iacob, şi voi, rămăşiţa lui Israel, voi, cei ce încă din pântece sunteţi purtaţi şi din pruncie pân-la bătrâneţe tot învăţaţi:

4: EU SUNT; şi până ce voi veţi îmbătrâni: EU SUNT; Eu vă port; Eu am făcut, Eu voi alina, Eu voi ridica şi Eu vă voi mântui.

5: Cu cine M-aţi asemănat voi? Vedeţi, luaţi aminte, voi, cei ce rătăciţi!

6: Cei ce scot aur dintr-o pungă şi argint la greutate, îl vor cântări în cumpănă, vor plăti un argintar şi vor face un idol şi, plecându-se la pământ, i se vor închina.

7: Îl ridică pe umăr şi pleacă la drum; iar dacă-l pun jos, el în acelaşi loc rămâne; nu se poate mişca, iar pe cel ce strigă la el nu-l aude şi de rele nu-l va mântui.

„În versetele 6 şi 7: stilul ironic, propriu lui Isaia"[3].

8: Aduceţi-vă aminte de acestea şi suspinaţi; căiţi-vă, voi, cei ce aţi rătăcit; cu inima întoarceţi-vă

9: şi amintiţi-vă de cele de demult, căci Eu sunt Dumnezeu şi în afară de Mine nu este un altul

[1] BBVA, p. 942
[2] SEP 6/I, p. 229
[3] BBVA, p. 942

10: **care să le spună pe cele ce vor fi mai înainte ca ele să fie şi mai înainte de a se plini. Şi am zis: Planul Meu întreg rămâne şi pe toate câte le-am plănuit le voi face,**

11: **chemând o pasăre de la Răsărit şi dintr-o ţară de departe pentru cele ce le-am plănuit; am grăit şi l-am adus l-am făcut şi l-am zidit, l-am călăuzit şi calea lui am sporit-o.**

O pasăre: „alături de Teodoret, Sfântul Ioan Hrisostom opinează că *pasărea* e o metaforă pentru poporul lui Israel ce se va întoarce din robia babilonică"[1].

„Aşadar, prin purtarea de grijă a lui Dumnezeu şi prin ajutorul sfinţilor ne curăţim şi de domnia răutăţii şi nu ne vom afla nicidecum supuşi pedepselor celor răi, crezând lui Dumnezeu"[2].

12: **Ascultaţi-Mă, voi, cei fără inimă,cei ce sunteţi departe de dreptate:**

După Origen, referirea e la omul lăuntric, la simţul duhovnicesc al fiecăruia. „Acest om din lăuntru are şi o inimă [...]. După cum se împietreşte inima celui nesimţit [...], tot aşa se varsă şi sângele şi puterea de viaţă a sufletului său"[3].

13: **Dreptatea Mea am apropiat-o, ea nu-i departe, iar Eu nu voi întârzia cu mântuirea care-i de la Mine; Eu i-am dat în Sion mântuire lui Israel, spre slavă.**

CAPITOLUL 47 – *Profeţie despre căderea Babilonului*

1: **Coboară-te, şezi pe pământ, tu, fiică fecioară a Babilonului, şezi pe pământ, lipsită de tron, tu, fiică a Caldeilor, că de-acum nu te vei mai numi „gingaşă şi fragedă".**

„*Fecioară*: adresare ironică. În fapt, *fiica Babilonului* era o mare desfrânată (vezi versetul 10), dar în ochii oamenilor voia să pară castă"[4].

---

[1] BBVA, p. 942
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, I
[3] Origen, *Convorbirile cu Heraclide*
[4] BBVA, p. 943

2: **Ia o râşniţă, macină făină, scoate-ţi vălul, descoperă-ţi căruntețea, dezvelește-ţi pulpele şi treci desculţă râul.**

Macină făină: „măcinatul la râşniţă, o muncă a sclavelor"[1]. „*Căruntețea* (părul alb): metaforă pentru longevitatea imperiului babilonian"[2].

3: **Descoperită-ţi va fi ruşinea, urâciunile tale se vor vedea; voi pretinde de la tine ceea ce datorezi, pe seama oamenilor nu te voi mai lăsa.**

4: **Zice Domnul Atotţiitorul, Izbăvitorul tău, al Cărui nume e Sfântul lui Israel:**

5: **Stai jos! Tremure-ţi sufletul! Du-te-n întuneric, tu, fata Caldeilor! De-acum nu te vei mai numi „puterea împărăţiei"...**

6: **Eu M-am mâniat pe poporul Meu, tu Mi-ai pângărit moştenirea; Eu i-am dat în mâna ta, dar tu nu ai întins milă asupră-le, jugul bătrânului l-ai făcut foarte greu,**

7: **şi ai zis: „Pe veci voi fi stăpână!". Tu în inima ta n-ai gândit aceste lucruri, nici că ţi-ai adus aminte de ce va fi la urmă.**

„A-ţi aminti de evenimente viitoare, iată una din antinomiile gândirii teologice! Într-o rugăciune anamnetică din Liturghia Sfântului Ioan Hrisostom se spune că, jertfind, ne aducem aminte de cruce, de groapă, de înviere şi... *de cea de a doua şi slăvită venire* a Domnului"[3].

8: **Acum însă ascultă aceste cuvinte, tu, cea plină de gingăşie, tu, cea care şade şi-şi dă curaj şi zice-n inima ei: „Eu sunt, şi nimeni altcineva nu este! Văduvă nu voi rămâne şi nici sărăcia n-o voi cunoaşte!".**

Eu sunt, şi nimeni altcineva nu este: „= îngânarea definiţiei pe care Dumnezeu Şi-o dă Sieşi; substituire luciferică"[4]. *Văduvă nu voi rămâne şi nici sărăcia n-o voi cunoaşte*: „vă-

[1] BBVA, p. 943
[2] BBVA, p. 943
[3] BBVA, p. 943
[4] BBVA, p. 943

duvia: pierderea regalității, dar și a mariajului cu zeii; sărăcia, prin pierderea subiecților stăpânirii (v. 9)"[1].

9: **Acum, însă, aceste două lucruri vor veni asupră-ți, năprasnic, într-o singură zi: văduvia și pierderea co-pi-ilor; acestea fără veste vor veni asupră-ți, în ciuda vră-jitoriei tale, în ciuda tăriei descântecelor tale,**

„La Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *văduvia* simbolizează privațiunea de regalitate, iar *lipsa copiilor* indică pierderea mulțimii luptătorilor sau a supușilor"[2].

10: **în ciuda încrederii tale în propria-ți răutate, fiindcă ziceai: „Eu sunt și nimeni altcineva nu este!". Să știi: cunoașterea acestor lucruri și desfrânarea ta îți vor fi ție spre rușine; că ai zis în inima ta: „Eu sunt, și nimeni altcineva nu este!".**

Cunoașterea acestor lucruri: „este o referire la zestrea intelectuală a imperiului babilonian, alcătuită mai ales din imense acumulări de cunoștințe astrologice și, în general, magice (să ne amintim de magii de la Răsărit veniți cu daruri la Pruncul Iisus)"[3].

11: **Nimicire va veni asupră-ți fără ca tu să-ți dai seama; o groapă va fi și într-însa vei cădea; necaz va veni asupră-ți și nu vei putea să te scuturi; sfârșit fără de veste va veni asupră-ți fără ca tu să-ți dai seama.**

12: **Rămâi acum cu descântecele tale și cu belșugul vrăjilor tale pe care din tinerețea ta le-ai învățat, de-ți vor putea folosi sau dacă prin ele te poți întări!**

13: **Ostenit-ai în sfaturile tale; să stea acum astrologii cerului și să te mântuiască; ei, cei ce văd prin stele, ei să-ți spună ce va să vină asupra ta.**

„Suntem învățați, astfel, că nu este posibil ca specialiștii în [astrologie] să anunțe dinainte cele pe care Domnul a hotărât să le aducă fiecărui neam"[4].

---

[1] BBVA, p. 943
[2] SEP 6/I, p. 233
[3] BBVA, p. 943
[4] Origen, *Comentarii la Geneză*, 18

„În adevăr, nu păcătuieşti potrivit zodiei în care te-ai născut, nici nu faci desfrânare potrivit soartei şi nici nu te silesc, după cum fiecăresc unii, conjuncţiile stelelor să te dedai la destrăbălări. Pentru ce eviţi să-ţi mărturiseşti viciile tale şi dai vina pe stelele nevinovate? Nu da atenţie la astrologi! Scriptura spune despre ei: *Să stea şi să te mântuiască astrologii cerului*"[1].

Mustră „faptele lor osândite de legea lui Dumnezeu [...] [şi vădeşte prezicerea] din stele ca vrednică de râs şi cu totul nefolositoare"[2].

14: **Iată, ei ca nişte surcele vor fi arşi în foc, şi nicicum nu-şi vor scăpa viaţa din para focului; pentru că ai tăi sunt cărbunii aprinşi, tu vei sta deasupra lor.**

Focul: „metaforă pentru pedeapsa lui Dumnezeu. Supremul dezastru e nu numai nimicirea materială, ci şi prăbuşirea unei culturi de milenii, întemeiată şi construită pe eroare"[3]. „Prin purtarea Sa de grijă, Cuvântul exprimă, în chip tainic, nişte cuvinte aspre către mulţimile de cititori, care le citesc cu înţelepciune. Aceste cuvinte sunt scrise pentru a îngrozi pe cei care nu pot să se întoarcă în alt chip de la potopul păcatelor"[4]. „Eusebiu denunţă vrăjitoria, magia şi astrologia, toate urzeli ale forţelor demonice. Practicanţii acestor *meserii* diabolice vor suferi judecata prin foc. Pentru Sfântul Grigorie de Nazianz (*Despre botez*, *Omilii* 40, 36), Iisus Însuşi este focul purificator coborât pe pământ, care arde tot ce ţine de partea noastră materială"[5].

15: **Aceştia-ţi vor fi ţie de ajutor, cei pentru care tu te-ai ostenit încă din tinereţe; fiece om s-a rătăcit în felul lui, dar pentru tine nu va fi scăpare.**

„Răspunderea omului de rând poate fi relativă (şi, deci, amendabilă), dar aceea a unui conducător e totală"[6].

---

[1] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, IV, 18
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI
[3] BBVA, p. 943
[4] Origen, *Contra lui Celsus*, V, 15
[5] SEP 6/I, p. 234
[6] BBVA, p. 944

CAPITOLUL 48 – *Darul lui Dumnezeu asupra lui Israel*

1: **Auziți aceste cuvinte, voi, casa lui Iacob, voi,cei ce sunteți chemați cu numele lui Israel și vă trageți din Iuda, voi, cei ce vă jurați pe numele Domnului, Dumnezeului lui Israel, dar fără adevăr și fără dreptate îl pomeniți în treacăt;**

2: **voi, cei ce vă bizuiți pe numele sfintei cetăți și vă sprijiniți pe Dumnezeul lui Israel – Domnul Atotțiitorul Îi este numele –**

3: **Pe cele ce-au fost, iată, vi le-am spus și din gura Mea au ieșit și auzite s-au făcut; repede am lucrat, și ele au venit.**

4: **Știu că ești îndărătnic că gâtul ți-i vână de fier și de aramă fruntea.**

„Fruntea unei statui de aramă este insensibilă, nu roșește, nici nu se înclină cu smerenie; la fel, nici voi nu vă rușinați când săvârșiți nedreptăți, nici când sunteți mustrați sau pedepsiți, explică Theodoret (*ad loc.*)"[1].

E descris omul neînduplecat. „N-a spus asta pentru că nervul lui ar fi fost de aramă, ci pentru că avea privirea aspră, nerușinată, crudă"[2].

5: **Eu lucrurile ți le-am vestit demult, mai înainte ca ele să-ți fi venit; auzite ți le-am făcut, ca nu cumva tu să spui: „Idolii mei mi le-au făcut!", și să nu zici: „Chipurile mele cioplite și turnate, ele mi-au dat porunci".**

„Dumnezeu este Cel ce i-a prevestit lui Israel, cu mult înainte, atât robia cât și eliberarea; una, ca efect al nelegiuirii poporului ales, cealaltă, ca efect al bunătății divine"[3].

6: **Pe toate acestea voi le-ați auzit, dar de cunoscut n-ați cunoscut; chiar și acum auzite ți le-am făcut pe cele noi, pe cele ce de-acum înainte au să fie, și n-ai zis:**

---

[1] SEP 6/I, p. 235

[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărătești, Cuvânt la Crucea Domnului*, II

[3] BBVA, p. 944

7: Acum s-au petrecut, iar nu mai-nainte!"; şi nu în zilele de demult ai auzit de ele, ca nu cumva să zici: „Da, le ştiu!".

8: Nici n-ai ştiut, nici n-ai înţeles, nici de la-nceput ţi-am deschis Eu urechile, fiindcă am ştiut că tu cu mare viclenie te vei purta şi că „nelegiuit încă din pântece" te vei chema.

9: De dragul numelui Meu îţi voi arăta mânia Mea bşi-n faţa ta voi aduce faptele Mele cele slăvite, pentru ca nu pe de-a-ntregul să te nimicesc.

10: Iată, te-am vândut, dar nu pentru argint; te-am scăpat însă din cuptorul sărăciei.

11: De dragul Meu voi face aceasta pentru tine, fiindcă numele Meu e pângărit; slava Mea Eu altuia nu o voi da.

Dar, în aceeaşi slavă cunoaştem pe Fiul. „Deci, sau minte Dumnezeu Tatăl, spunând: *Slava Mea n-o voi da altcuiva*, sau, dacă este adevărat şi a dat slava Lui Fiului, Acesta nu e altul decât El, fiind rodul fiinţei Lui şi Născutul Lui adevărat"[1].

12: Ascultă-Mă, Iacobe, şi tu, Israele, cel pe care-l chem: Eu sunt Cel-Dintâi şi Eu sunt în veci,

13: şi mâna Mea a întemeiat pământul şi dreapta Mea a întărit cerul: Eu îi voi chema, iar ei vor sta împreună.

„*Dreapta lui Dumnezeu* a primit varii interpretări în literatura patristică. Pentru Işo'dad de Merw (*Comentariu la Isaia*, 48, 13, în ACCS, vol. 2, p. 103), gestul descris de profet trimite la gestul făcut de cineva care ia puţin lut şi-l aruncă/*stropşeşte* pe perete sau pe acoperiş, acolo unde este crăpătura. [...] Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *mâna dreaptă* a lui Dumnezeu Tatăl este Fiul, Iisus Hristos, prin care Tatăl lucrează în lume"[2].

Cuvântul (Fiul) „este dreapta lui Dumnezeu şi [împreună cu Duhul, iată] cele două *mâini* prin care a lucrat şi a creat [Dumnezeu]"[3].

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 3

[2] SEP 6/I, p. 236

[3] Tertulian, *Împotriva lui Hermoghene*, XLV, 1

„Ar fi spus *braţul tău*, nu *al Domnului*, dacă nu ar fi dorit să înţelegem pe Dumnezeu Tatăl şi Dumnezeu Fiul”[1].

14: **Şi toţi se vor aduna şi vor auzi; cine le-a spus lor acestea? Din dragoste pentru tine ţi-am făcut voia asupra Babilonului, şi nimicesc anume sămânţa Caldeilor.**

„Cele multe vin din Unul, dar nu şi Unul din cele multe. Creaţiunea înfăţişează pe cele multe. Aşadar, creaţiunea este în chip vădit din Unul. Iar Unul este mai presus de creaţiune, ca Făcător şi Ziditor. Deci, cel ce contemplă cum trebuie creaţiunea, numaidecât va conchide, din contemplarea ei, la Unul cel mai presus de lume. Fiindcă în cele cauzate sunt foarte multe ecouri, din care se cunoaşte Cel ce a adus la fiinţă prin măiestrie, înţelepciune, putere şi bunătate şi cu purtare de grijă toate, precum a voit. De aceea, şi Isaia zice în Duhul: *Ridicaţi ochii voştri şi vedeţi cine v-a arătat toate acestea*? Prin *toate acestea* a numit cele multe cauzate, iar prin *cine* a voit să ridice mintea spre Cel din care sunt acestea, care este, după fire, în chip simplu Unul”[2].

15: **Eu am vorbit, Eu am chemat, Eu l-am adus, şi calea lui am îndreptat-o.**

„Sfinţii Ioan Hrisostom şi Chiril al Alexandriei, precum şi Teodoret al Cirului, opinează că aceasta este o referire la Cirus”[3].

16: **Apropiaţi-vă de mine şi ascultaţi cuvintele acestea: De la-nceput eu n-am vorbit în taină, şi nici în vreun loc ascuns de pe pământ; când s-a petrecut, eu acolo eram. Şi acum, Domnul m-a trimis, precum şi Duhul Său.**

„În acest verset intervine vocea însăşi a profetului. Asupra ultimelor două stihuri, Sfântul Grigorie Palama tâlcuieşte: Textul acesta se leagă de cel din Isaia 61, 1: *Duhul Domnului e peste Mine, pentru că El M-a uns; El M-a trimis să le binevestesc săracilor*..., pasaj pe care Iisus îl va cita ca referindu-se la El. aşadar, Sfântul Duh nu numai că

---

[1] Tertulian, *Împotriva lui Praxeas*, XIII, 3

[2] Calist Catafygiotul, *Despre viaţa contemplativă*, 14

[3] BBVA, p. 944

este El trimis, dar El Însuşi Îl trimite pe Fiul Care este trimis de Tatăl; e cât se poate de evident că Duhul este egal cu Tatăl şi cu Fiul în natură, putere, lucrare şi mărire"[1]. „Fericitul Augustin (*De civitate Dei* 20,30, în ACCS, vol. 2, p. 105) aplică acest verset Sfintei Treimi, argumentând că, după *gramatica* divină, timpul trecut, folosit de Isaia, vizează o acţiune împlinită în... viitor. Profeţia descrie evenimentul ca şi cum acesta s-ar fi împlinit deja"[2].

„Chiar dacă nu este bine definit că Tatăl şi Duhul Sfânt sunt cei care au trimis pe Iisus, sau dacă Tatăl e Cel care a trimis atât pe Hristos, cât şi pe Duhul Sfânt, totuşi noi credem că cea de a doua interpretare este cea corectă. Iar după trimiterea Mântuitorului a avut loc şi aceea a Duhului Sfânt pentru ca să se poată împlini cuvântul proorocului. Căci se cădea ca împlinirea profeţiei să fie cunoscută şi de posteritate, motiv pentru care ucenicii lui Iisus au şi scris ce s-a întâmplat"[3].

„Duhul vine potrivit aceleiaşi voinţe a Tatălui şi a Fiului. [...] Într-adevăr, Dumnezeu trimite nu numai pe Fiul, ci şi pe Duhul Său"[4].

17: **Aşa zice Domnul, Cel ce te-a izbăvit, Sfântul lui Israel: Eu sunt Dumnezeul tău, Cel ce ţi-am arătat cum să afli calea pe care să umbli.**

18: **Şi dacă tu ai fi ascultat de poruncile Mele, atunci pacea ta ţi-ar fi fost ca un râu şi dreptatea ta precum un val al mării.**

„Pacea sufletească e pusă în legătură cu apa harului de către Sfântul Ambrozie al Milanului. Harul care se revarsă *ca un râu* în suflet aduce linişte şi pace.

El pune versetul în legătură cu Proverbe 5, 15-16: *Bea apele din vasele tale, din izvorul fântânilor tale; să nu ţi*

[1] BBVA, p. 944
[2] SEP 6/I, p. 237
[3] Origen, *Contra lui Celsus*, I, 46
[4] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, II, 26

se verse apa din izvorul tău, ci spre pieţele tale să curgă apele tale"[1].

19: **Şi sămânţa ta ca nisipul s-ar fi înmulţit şi odrasla pântecelui tău precum pulberea pământului; dar nici acum de tot nu te vei stinge, nici va pieri numele tău de dinaintea Mea.**

20: **Ieşiţi din Babilon, voi, cei ce fugiţi de Caldei, glas de veselie daţi de veste şi faceţi ca aceasta să se audă; vestiţi-o până la marginile pământului şi ziceţi: „Domnul l-a izbăvit pe robul Său Iacob!".**

„Fericitul Augustin interpretează *ieşirea din Babilon* în cheie spirituală: ieşirea din *cetatea acestei lumi* materiale, îndepărtarea de îngerii cei răi şi de oamenii răi (*De civitate Dei* 18, 18, în ACCS, vol. 2, p. 108)"[2].

21: **Şi de vor înseta, El în pustie îi va duce, apă din stâncă le va scoate, stânca o va despica şi apa va curge şi poporul Meu va bea.**

22: **Necredincioşii n-au parte de bucurie, zice Domnul.**

Biblia 1982: *Nu este pace, zice Domnul, pentru cei fără de lege*! De la o variantă asemănătoare pleacă următorul sfat pentru cei care, simţind o anume linişte şi netulburare, sunt tentaţi să nu mai stăruie în chemarea numelui lui Hristos: „Nu trebuie să ne încredem într-o astfel de pace, dacă ne ştim păcătoşi. Căci zice Domnul: *Nu este pace celor păcătoşi*. Dacă deci nu au pace cei păcătoşi, ce pace este aceasta? Să ne temem de ea. [...] Se întâmplă uneori că şi vrăjmaşii aduc din viclenie puţină linişte inimii, ca să cheme numele lui Dumnezeu. Dar ştim că chemarea Lui neîncetată îi enervează şi îi slăbeşte. Ştiind aceasta, să nu încetăm a chema numele lui Dumnezeu în ajutor"[3].

---

[1] SEP 6/I, p. 237
[2] SEP 6/I, p. 238
[3] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 425

CAPITOLUL 49 – *Al doilea Cânt despre Servul Domnului. Sionul, înnoit. Neamurile şi poporul ales. Prăzile uriaşului*

1: **Ascultaţi-mă, voi, insule, şi voi, neamuri, luaţi aminte: După multă vreme se va petrece, zice Domnul. Din pântecele Maicii Mele Mi-a numit El numele;**

Insule şi *neamuri*: „popoarele păgâne care, prin Evanghelie, vor fi chemate la mântuire. ♦ *Din pântecele Maicii Mele Mi-a numit El numele*: Sfinţii Părinţi pun aceste cuvinte în gura Fiului lui Dumnezeu; numele lui Iisus va fi rostit de către îngerul Domnului în chiar clipa în care-i vesteşte Mariei că-L va purta în pântece (Luca 1, 31)"[1].

„Theodoret (*ad loc.*) comentează tipologic: Aceste cuvinte (*Din pântecele maicii mele* etc.) sunt spuse în numele Domnului nostru Iisus, urmaşul lui Avraam după trup; prin El neamurile au primit făgăduinţa. Înainte de a se fi născut, El a primit numele pe care arhanghelul Gabriel (Luca 1, 31) l-a adus din cer şi l-a spus Fecioarei: *Iată, vei naşte fiu şi vei chema numele lui Iisus*"[2]. „Aceste cuvinte au fost grăite din pricină că îngerul a spus mai dinainte că se va chema Iisus"[3].

2: **El Mi-a făcut gura ca o sabie ascuţită, sub adăpostul mâinii Sale M-a ascuns, ca pe o săgeată aleasă M-a pus deoparte şi-n tolba Lui M-a tăinuit.**

„Metaforic, Iisus e o *săgeată* care-l răneşte dulce pe cel care-L iubeşte, aşa cum citim şi în Cântarea Cântărilor: ... *spuneţi-i că-s rănită de iubire* (5, 8). Tolba nu e altceva decât vistieria iconomiei prin care Dumnezeu a pregătit mântuirea omului prin Iisus Hristos"[4]. „Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *săgeata* este Hristos ascuns în preştiinţa tatălui, ca într-o tolbă, *săgeată* care-l nimiceşte pe satan şi puterile întunericului; dar ea îl răneşte dulce pe cel iubit, aşa cum citim şi în Cântarea Cântărilor 5, 8: *spuneţi-i că-s rănită*

---

[1] BBVA, p. 945
[2] SEP 6/I, p. 238
[3] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, X, 12
[4] BBVA, p. 945

de iubire. ♦ [...] După Fericitul Ieronim (*ad loc.*), Iisus este *săgeata aleasă*, unică, unicul Fiu al lui Dumnezeu, ascuns, aici, pe pământ, în *tolba* trupului. Iar pentru Chromatius de Aquileea (*Tratate despre Matei* 2, 4), *săgeata* simbolizează dumnezeirea lui Hristos *ascunsă* în *tolba* trupului Său născut din Fecioară"[1].

Dacă *săgeata* este Hristos, sau învățătura Sa, „să stai gata să primești loviturile săgeții, ale săgeții prea frumoase, căci Dumnezeu este arcașul. [...] Ce fericire e să fii rănit de această săgeată! De această săgeată au fost răniți cei care dialogau între ei, grăind: *Oare nu ardea în noi inima noastră când ne vorbea pe cale și când ne tâlcuia Scripturile* (Luca 24, 32)"[2].

3: **Şi Mi-a zis: „Servul Meu eşti Tu, Israele, şi-ntru Tine Mă voi preamări".**

„*Israel* e un nume simbolic al lui Iisus Hristos (cum este și *Fiul lui David*), care atestă descendența Sa trupească. *Servul* poate fi tradus aici și prin *Robul*, în consonanță cu textul din Filipeni 2, 7: (Hristos) *S-a golit pe Sine* [*de slavă*] *luând chip de rob* (**dulos**)"[3].

„Theodoret (*ad loc.*) explică: El îl numește rob pentru că dintr-o natură de rob vine forma robului pe care Dumnezeu Cuvântul și-a asumat-o. dar textul arată clar că El și-a asumat nu condiția, ci natura: căci forma de rob nu este robul. Căci i-a dat un nume care este mai presus de orice nume, faptul de a fi Fiu. La fel ca Dumnezeu, Stăpânul nostru Hristos era totdeauna Fiu, precum a primit ca om faptul de a fi Fiu. Căci primul nu este un Fiu și al doilea un altul, ci este același Cel care este Fiu ca Dumnezeu și Cel ce primește faptul de a fi Fiu ca om"[4].

4: **Iar Eu am zis: „În zadar M-am ostenit, tăria Mi-am dat-o pe deşertăciune şi nimic". De aceea judecata Mea este lângă Domnul, şi-n faţa Dumnezeului Meu Îmi este osteneala.**

---

[1] SEP 6/I, pp. 238-239
[2] Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, II, 7
[3] BBVA, p. 945
[4] SEP 6/I, p. 239

În zadar M-am ostenit...: „Isaia introduce aici prima tonalitate minoră în marea și puternica simfonie a Fiului Omului: tristețea Sa de a nu fi fost recunoscut ca Fiu al lui Dumnezeu”[1].

Tema Mântuitorului suferind va fi dezvoltată magistral în capitolele 52-53.

5: **Și acum, așa grăiește Domnul, Cel ce din pântece M-a plăsmuit să-I fiu Serv, ca să-i adune la El pe Iacob și pe Israel – adunat voi fi și slăvit înaintea Domnnului și Dumnezeul Meu va fi tăria Mea –**

„Robul plăsmuit din pântece, cum scrie Ișo'dad de Merw (*Comentariu la Isaia, ad loc.*), se referă la Zorobabel și la poporul său, dar profeția s-a împlinit în Iisus Hristos”[2].

6: **și Mi-a zis: Mare lucru-i pentru Tine că Te numești Fiul Meu, ca să întărești semințiile lui Iacob și să-i întorci pe cei împrăștiați ai lui Israel; iată, spre legământ Te-am dat unui neam și neamurilor spre luminare, ca să fii spre mântuire pân-la marginea pământului.**

Cei împrăștiați ai lui Israel reprezintă diaspora iudaică.

„Sfântul Ambrozie al Milanului, ca și alți Părinți, interpretează versetul hristologic. Profetul se referă aici la Hristos întrupat, adică la natura Lui umană, simbolizată prin termenul *slujitor*. [...] Părinții (Sf. Ambrozie, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Chiril al Alexandriei) interpretează această dublă semnificație afirmând că Iisus este numit *slujitor* atunci când Scriptura se referă la natura Lui umană și *copil* (se înțelege, Fiu al lui Dumnezeu) atunci când Scriptura se referă la natura Lui divină”[3].

7: **Așa zice Domnul Cel ce te-a izbăvit, Dumnezeul lui Israel: Sfințiți-L pe Cel care-Și disprețuiește viața, pe El, Cel ce este urât de neamurile care sunt sclavele domnilor; regi Îl vor vedea și principi se vor scula și de dragul Domnului I se vor închina; căci plin de credincioșie e Sfântul lui Israel, și Eu pe Tine Te-am ales.**

---

[1] BBVA, p. 945
[2] SEP 6/I, p. 239
[3] SEP 6/I, p. 240

„*Şi-a disprețuit sufletul*: Theodoret (*ad loc.*) raportează expresia la Versetul Filipeni 2, 7"[1]: *dar S-a golit pe Sine luând chip de rob, devenind asemenea oamenilor şi la înfăţişare aflându-Se ca un om.*

8: **Aşa grăieşte Domnul: La vreme potrivită Te-am ascultat şi-n zi de mântuire Ţi-am ajutat; Te-am plăsmuit şi neamurilor Te-am dat spre legământ ca să pui pământu-n rânduială şi moşteniri pustiite să moşteneşti,**

„A aplica acest verset la Zorobabel ar fi, după părerea lui Theodoret, culmea stupidităţii. Dacă el (Zorobabel) i-a scos într-adevăr pe evrei din Babilon, nu el a eliberat neamurile din rătăcire şi nu a oferit acestora un legământ nou. Toate acestea au fost împlinite de Hristos"[2].

„Care este, aşadar, moştenirea lui Hristos? Oare nu sunt neamurile? Şi care este aşezământul lui Dumnezeu? Oare nu este Hristos?"[3].

La vreme potrivită: „Trebuie să ştim timpul în care pe tot pământul răsună aceeaşi rugăciune a nopţii sfinte, fiindcă rugăciunilor le este dat şi timpul"[4].

9: **spunând celor din legături: „Ieşiţi!"; şi celor din întuneric: „Arătaţi-vă!". Hrăniţi vor fi în căile lor, păşunea lor va fi pe toate cărările.**

„Dacă *cei din legături* sunt iudeii, cărora şi Domnul le-a spus: *Ieşiţi din legături, cei care voiţi,* care erau legaţi din propria lor voie şi cărora Domnul le-a spus că şi-au pus asupra lor, prin porunci omeneşti, *sarcini grele de purtat* (Luca 11, 46; Matei 23, 4), atunci este lămurit că *cei din întuneric* sunt cei care aveau mintea lor îngropată în idololatrie"[5].

„Sufletul virtuos poate fi slobozit din lanţurile păcatului, căci şi Iisus a confirmat ceea ce vestise cu mult înaintea venirii Sale pe pământ proorocul Isaia. Căci ce oare altceva zicea pe atunci dacă nu: *ieşiţi* şi celor ce sunt în întuneric: *veniţi*

---

[1] SEP 6/I, p. 240
[2] SEP 6/I, p. 241
[3] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXXII
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIII, 7
[5] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 44, 3

la lumină?"[1]. „Cei stăpâniți de păcate sunt ca niște ucigași ai sufletului propriu. Ei s-au rostogolit la atâta nefericire nu de bunăvoie, ci au fost siliți la neascultare și la jignirea lui Dumnezeu de faptul că mintea omului e aplecată spre cele rele din tinerețe și din pricina poftei nedomolite de plăcere, care stăpânea în mădularele trupului lui. Deci nefericitul suflet al omului a fost pedepsit cu exilul din lume și în trup și a petrecut mulți ani în sânurile morții, fiind eliberat de abia când a murit Hristos, marele preot, Care a răbdat moartea pentru toți, a coborât în iad, a deschis porțile celor de jos și i-a dezlegat din legături"[2]. „Hristos a înviat din morți. Nu a fost stăpânit de groapă. [...] Hristos nu a rămas în iad, ci mai degrabă l-a golit"[3]. „După ce a înviat Hristos din morți, călcând moartea și prădând iadul și spunând celor din legături: *Ieșiți*! *Și celor din întuneric*: *Luminați-vă*!, a înfrumusețat din nou prin Duhul firea omului, ca la începutul neamului, și a zidit-o din nou spre sfințenie"[4].

10: **Nu vor flămânzi, nici vor înseta și nici căldura sau soarele îi vor lovi, ci Acela care-i miluiește îi va alina și prin izvoare de apă îi va mâna.**

11: **Și voi face ca fiece munte să le fie o cale și fiece cărare să le fie pășune.**

12: **Iată, aceștia de departe vor veni, și aceștia de la Miazănoapte și de la Apus, iar alții din țara Perșilor.**

„Prin cuvântul *de departe* se indică miazăzi, apoi miazănoapte, *marea* este Apusul, iar *perșii* reprezintă Orientul, cele patru părți ale pământului (cf. Theodoret, *ad loc.*)"[5].

13: **Veseliți-vă, voi, ceruri, și să se bucure pământul; „Veselie!" să strige munții și: „Dreptate!" dealurile, că a avut Domnul milă de poporul Său și pe cei smeriți ai poporului Său i-a alinat.**

---

[1] Origen, *Contra lui Celsus*, VIII, 54
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, VIII
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la A doua Lege*
[5] SEP 6/I, p. 241

14: **Dar Sionul a zis: „Domnul m-a părăsit, Domnul m-a uitat...".**

„Fericitul Ieronim (*ad loc.*) se apleacă asupra sensurilor numelor *Ierusalim* şi *Sion*. Acestea ar fi în număr de patru: unul, în accepţie iudaică, adică strict istorică; al doilea, ca adunare a sfinţilor, care, *în pacea Domnului şi în oglinda virtuţilor, este pe drept numită Sion*; al treilea, *Ieru-salimul*, ca sălaş al îngerilor şi al puterilor care-I slujesc lui Dumnezeu; al patrulea, *Ierusalimul ceresc* descris în Apocalipsa lui Ioan"[1].

15: **Oare îşi va uita femeia de propriul ei copil astfel încât să nu-i fie milă de odrasla pântecelui ei? Dar chiar dacă o femeie ar uita acestea, Eu pe tine nu te voi uita! zice Domnul.**

„Prin aceste cuvinte Profetul arată că mila lui Dumnezeu faţă de oameni este mai mare chiar decât dragostea unei mame faţă de propriii ei copii"[2]. Dumnezeu spune, cu alte cuvinte: „Deci să nu te temi, căci când mânia iuţimii Mele va curge, iarăşi voi vindeca. că precum nu va uita femeia să aibă milă de pruncii pântecelui ei, aşa nici Eu nu voi uita de tine, zice Domnul"[3].

16: **Iată, pe palmele Mele am zugrăvit zidurile tale şi tu fără-ncetare Îmi eşti înainte.**

Versetul e aplicat sufletului care primeşte purtarea de grijă a lui Dumnezeu: „Numai un astfel de suflet e plin de înţelepciune, de credinţă şi de dreptate, pentru că orice înaintare în bine vine de la Dumnezeu, cum zice Scriptura [...]. Un astfel de suflet e zugrăvit de Dumnezeu şi numai unul înrudit cu El e în stare să reflecte chipul frumuseţii dumnezeieşti"[4]. „Creatorul, ca şi cum ne-ar fi zugrăvit, ne-a zugrăvit prin culorile virtuţilor [...]. Să nu ştergem cu pensula nepăsării zugrăvelile

[1] SEP 6/I, p. 242

[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Despre necazuri şi biruirea tristeţii*, I, 5

[3] Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor către monahii care l-au îndemnat din India*

[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Hexaemeron*, VI, 1, 42

bolţilor sufletului nostru! A zis *ţi-am zugrăvit zidurile*, fiindcă prin ziduri îl putem opri de la atac pe duşman (vezi şi 27,3)"[1].

17: **Curând vei fi zidit de către cei ce te-au dărâmat, iar cei ce te-au pustiit vor ieşi din tine.**

Profeţia e socotită împlinită: „că din pricina războiului lor [al iudeilor] templul a fost dărâmat de duşmani; iar acum chiar slujitorii duşmanilor[2] îl vor rezidi[3]"[4].

„Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 90, nota 1) crede că este vorba, în mod figurat, de zidirea adevăratului Sion în sufletele oamenilor şi de zidirea Bisericii. Sfântul Chiril al Alexandriei (*ibidem*, nota 2) consideră că zidurile Sionului sunt Apostolii şi Evangheliştii"[5].

18: **Ridică-ţi ochii împrejur şi vezi-i pe toţi: iată, s-au adunat şi au venit la tine. Aşa cum viu sunt Eu – zice Domnul –, astfel te vei îmbrăca tu cu ei toţi ca şi cu o podoabă şi cu ei te vei încinge ca o mireasă cu frumuseţea.**

„Beda Venerabilul (*Omilii la Evanghelii* I, 24) vede în această metaforă simbolul Bisericii sfinţilor, cei cu sufletele albe ca zăpada"[6].

„Pururea e în adaos şi creştere sfânta mulţime a fiilor Bisericii"[7]. „Căci neamurile sunt *veşmântul* Cuvântului [...] [Care] prin sângele Său n-a spălat păcatele Lui, care nu existau, ci pe ale noastre, pe care noi le-am săvârşit"[8]. „Se aseamănă Biserica cu unul care are o haină frumoasă, dar nu i se îngăduie s-o poarte totdeauna. Că haină a Bisericii este mulţimea celor ce vin la biserică, după cum spunea de demult şi Proorocul"[9].

---

[1] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre binefacerile morţii*, 17
[2] Adică cei creştinaţi dintre păgâni.
[3] Ridicând biserici.
[4] Barnaba, *Epistola*, XVI, 4
[5] SEP 6/1, p. 242
[6] SEP 6/1, p. 242
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI
[8] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre Patriarhi*, 24
[9] Sf. Ioan Gură de Aur, *Predici la Sărbători Împărăteşti*, *Omilia I la Rusalii*, 1

19: **Că locurile tale pustiite şi cele risipite şi cele dărâmate vor fi acum prea strâmte pentru cei ce le locuiesc, iar cei ce te mâncau vor fi îndepărtaţi de la tine.**

20: **Căci fiii tăi pe care i-ai pierdut vor zice în urechile tale: „Locul e prea strâmt pentru mine, fă-mi loc, ca să pot locui!...".**

21: **Iar tu vei zice în inima ta: „Cine mi i-a născut mie pe aceştia? Că eu stearpă am fost, şi văduvă. Cine mi i-a adus? Şi singură am rămas: aceştia unde erau?".**

„Văduvia: metaforă pentru pierderea regalităţii, aşa cum *stearpă* (*fără copii*) e metaforă pentru pierderea populaţiei"[1].

22: **Aşa zice Domnul, chiar Domnul: Iată, Eu Îmi ridic mâna spre neamuri şi semnalul spre insule Mi-l voi înălţa şi ele-n sânul lor îţi vor aduce fiii şi pe umeri fiicele ţi le vor purta.**

23: **Regi vor fi dătătorii tăi de hrană şi regine te vor alăpta; pân-la pământ se vor pleca înainte-ţi şi praful picioarelor tale îl vor linge; şi tu vei cunoaşte că Eu sunt Domnul, iar cei ce Mă aşteaptă nu se vor ruşina.**

24: **Oare va lua cineva prăzi de la un uriaş? Şi dacă pe nedrept cade unul rob, oare va scăpa?**

25: **Că aşa zice Domnul: De va robi cineva un uriaş, va lua prăzi, iar cel ce le ia de la un om tare, acela va scăpa; căci Eu sunt Cel ce-ţi va judeca pricina şi Eu sunt Cel care-i va scăpa pe fiii tăi.**

„După Theodoret (*ad loc.*), numeşte *puternic/uriaş* şi *tiran* pe diavol: după ce ne-a înrobit, şi-a făcut arme din mădularele noastre, pentru a ne face război. *Pe nedrept* (v. 24) ne-a făcut prizonieri, pentru că nu avea nicio nedreptate să ne reproşeze. Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) precizează că este vorba de oameni, adevărate prăzi ale diavolului, cucerite prin viclenie. Hristos l-a despuiat pe diavol de prada lui şi ne învaţă şi pe noi să facem la fel"[2].

---

[1] BBVA, p. 946

[2] SEP 6/I, pp. 243-244

26: **Cei ce te-au necăjit îşi vor mânca propria lor carne şi ca pe vinul cel nou îşi vor bea sângele şi se vor îmbăta; şi tot trupul va cunoaşte că Eu, Domnul, Eu sunt Cel ce te izbăveşte pe tine şi Cel ce ţine pe palme tăria lui Iacob.**

„Dumnezeu nu deznădăjduieşte de mântuirea noastră. Căci sufletelor care s-au descurajat de ele înşile, pentru mulţimea covârşitoare a ispitelor şi a păcatelor, şi au zis: *S-a pierdut nădejdea noastră, ne-am omorât* (v. 14), le-a grăit: *Veţi trăi şi veţi cunoaşte că Eu sunt Domnul*"[1].

CAPITOLUL 50 – *Israel, îndepărtat de Domnul, dar nu fără nădejde. Al treilea Cânt despre Servul Domnului*

1: **Aşa zice Domnul: Ce fel de carte de despărţire este aceea prin care Eu am lăsat-o pe mama voastră? Sau cărui cămătar v-am vândut Eu pe voi? Iată, voi pentru păcatele voastre sunteţi vânduţi şi pentru nelegiuirile voastre am lăsat-o Eu pe mama voastră.**

„Versetele 1-3: După Teodoret al Cirului, profeţie asupra căderii Ierusalimului – şi a templului de pe Sion –, în anul 70, sub Romani. Revine tema mariajului dintre Iahve şi poporul Său; consecinţa infidelităţii: divorţul (cartea de despărţire); copiii au încetat să mai fie *ai Lui*: sunt numai ai *ei*"[2].

„Observă, aşadar, că toţi suntem creatura lui Dumnezeu; fiecare însă se vinde prin păcatele lui şi se îndepărtează de propriul Creator prin nelegiuirile lui. Aparţinem, aşadar, lui Dumnezeu prin faptul că am fost creaţi de El, dar am devenit sclavii diavolului prin faptul că ne-am vândut, prin păcatele noastre"[3]. „După cunoaşterea Lui, după luminarea cuvântului divin, după harul botezului, după mărturisirea credinţei, după o căsătorie întărită prin atât de multe şi de mari sacramente, El vrea ca noi să nu mai păcătuim: nu tolerează ca sufletul,

[1] Ioan Carpatiul, *Capete de mângâiere, către monahii din India*, 81
[2] BBVA, p. 947
[3] Origen, *Omilii la Exod*, VI, 9

căruia El îi este denumit mire sau bărbat, să se dezmierde cu demonii, să se împreuneze cu duhurile necurate, să se rostogolească în vicii şi necurăţii. El vrea ca, dacă, cumva, câteodată, i se întâmplă vreo nenorocire, sufletul să revină şi să se pocăiască, ca măcar să se întoarcă"[1]. „Să se vândă deci, zice. Căci nu lasă să fie număraţi între cei eliberaţi prin harul dumnezeiesc pe cei astfel întinaţi"[2]. Sunt cei care, cunoscând voinţa lui Dumnezeu, „dar apoi nesocotind datoria lor şi respingând din uşurinţă sorţul rânduit lor, [...] vor rămânea de aici înainte şi vor fi sub stăpânirea celui ce i-a cumpărat"[3].

„Hristos avea să vină la cei despre care s-a zis: *pentru păcatele voastre aţi fost vânduţi*; şi de aceea cu sângele Său i-a răscumpărat pe cei care îi *vânduseră* înseşi propriile lor păcate"[4].

2: **Ce poate fi? Că am venit, şi nici un om nu era, că am chemat, şi nimeni nu era să audă? Oare mâna Mea nu e atât de tare încât să mântuiască? Sau nu sunt Eu în stare să eliberez? Iată, cu mustrarea Mea voi usca marea şi râurile le voi face pustiuri şi peştii lor se vor usca din lipsă de apă şi vor muri de sete.**

„*Am venit şi nu era om; am chemat şi nu era cine să Mă audă*. Nu pentru că nu era nimeni, ci întrucât cei ce erau nu erau cu nimic mai buni decât cei ce nu erau. [...] Ai văzut că Sfânta Scriptură numeşte om numai pe cel virtuos, iar pe ceilalţi nici nu-i socoteşte oameni?"[5].

3: **Voi îmbrăca cerul cu întuneric şi acoperământul i-l voi face ca o haină de sac.**

Urmează versetele 4-11, „una din cele mai transparente şi mai mişcătoare profeţii asupra lui Mesia"[6]:

„Pentru Theodoret, versetul prevesteşte atât momentul răstignirii lui Iisus, când, de la ceasul al şaselea până la cea-

---

[1] Origen, *Omilii la Exod*, VIII, 5
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VIII
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XIII
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhul Iosif*, 19
[5] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXIII, 4
[6] BBVA, p. 947

sul al nouălea, întunericul a acoperit întregul pământ, cât şi sfârşitul acestei lumi, când soarele va fi întunecat, iar luna nu va mai lumina, conform Evangheliei după Matei (24, 29)"[1].

4: Domnul, chiar Domnul Mi-a dat limbă învăţătoare, ca să ştiu când e bine să spun un cuvânt; El dis-de-dimineaţă M-a rânduit ureche Mi-a dat ca să aud;

Dacă *chiar Domnul ne dă limbă învăţătoare*, „gnosticul ştie, deci, cum să folosească cuvântul, când, cum şi către cine"[2].

5: şi învăţătura Domnului, chiar a Domnului, Îmi deschide urechile, iar Eu nu Mă împotrivesc şi nici nu întorc vorba.

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) pune în legătură textul [vv. 4-5] cu Luca 2, 40, iar a doua parte [v. 5], în relaţie cu apostolii şi ucenicii, care au crezut în Hristos"[3].

„După cum Dumnezeu deschide gura sfinţilor, tot aşa cred că şi urechile sfinţilor sunt deschise de Dumnezeu, spre a asculta cuvintele divine. [...] Ceea ce spune profetul nu cred că este superfluu: *Educaţia Domnului mi-a deschis urechea.* Acestea mi se pare că se referă la noi, adică, în comun, la întreaga Biserică a lui Dumnezeu. Căci dacă ne dăruim instrucţiei Domnului, educaţia Domnului ne deschide urechea"[4].

6: Spatele Mi l-am dat spre bătăi şi obrajii Mei spre pălmuiri şi faţa nu Mi-am întors-o dinspre ruşinea scuipărilor;

„Sfântul Leon cel Mare întregeşte această secvenţă a patimilor Domnului prin dubla profeţie a lui David: *Şi ca hrană mi-au dat fiere şi întru setea mea mi-au dat să beau oţet* (Psalmi 68, 25); *Împărţit-au hainele mele loruşi, iar pentru cămaşa mea au aruncat sorţi* (Psalmi 21, 20). Pe de altă parte, Sfântul Isaac Sirul avertizează: Dacă Domnul a suferit acestea, voi întru acestea nu-I semănaţi. Dumnezeu S-a smerit pe Sine de dragul vostru, dar voi – de dragul vostru propriu – nu

[1] SEP 6/I, p. 245
[2] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 116, 3
[3] SEP 6/I, p. 245
[4] Origen, *Omilii la Exod*, III, 2

vă smeriți. Voi sunteți mândri și plini de sine. Dumnezeu a venit și a luat asupră-Și povara voastră, ca să vă dea vouă odihna Lui, dar voi nu vreți să îndurați osteneli și suferințe. Rănile nu vi se vindecă decât prin ostenelile voastre"[1].

„Duhul cel Sfânt scrie mai dinainte, din partea lui Hristos – căci Cel care a vorbit acestea a venit mai pe urmă pe pământ – spunând: *Spatele Meu l-am dat spre bătăi cu biciul* – căci Pilat a pus să-L biciuiască înainte de a-L răstigni (Marcu 15, 15)"[2]. „Cuvântul fiind de nepipăit în firea Lui, totuși a zis !acestea1. Căci cele ce le pătimea trupul omenesc al Cuvântului, acelea, fiind Cuvântul împreună cu el, le referea la Sine însuși, ca să putem participa la dumnezeirea Cuvântului"[3]. „Cine însă ar fi putut să-L biciuiască pe Dumnezeu Cuvântul în cer sau să-L pălmuiască sau să-L scuipe pe Cel imposibil de cuprins în cuvinte și cu mintea? Iar dacă nepătimitorul Cuvânt al lui Dumnezeu a pătimit acestea, rezultă că pătimirea este trupească și în afara nepătimirii Lui; și totuși nu cu totul în afară, căci astfel a socotit de cuviință, ca, deși El nu pătimea, pătimirea să-I fie atri-buită. Astfel, după cum o pată de pe haină nu atinge trupul celui ce-o poartă, dar pata de pe haină este atribuită celui ce-o poartă, tot astfel și Dumnezeu a pătimit în trup fără ca Dumnezeirea Lui să pătimească ceva. Cu toate acestea, Dumnezeirii Lui i-a fost atribuită pătimirea trupului care este purtat de Dumnezeire, pentru ca în Dumnezeire să ni se facă nouă mântuirea"[4].

7: **dar Domnul, chiar Domnul, Mi S-a făcut ajutor, fapt pentru care Eu nu M-am dat de rușine; ci fața Mi-am făcut-o ca de cremene și știu acum că niciodată nu voi fi rușinat,**

8: **fiindcă Cel ce M-a îndreptățit este aproape. Cine este cel ce se judecă cu Mine, alături de Mine să-Mi stea**

[1] BBVA, p. 947
[2] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catheze*, XIII, 13
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Către Epictet*, VI
[4] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 36

împotrivă?! Cine este cel ce se judecă cu Mine? Să se apropie de Mine!

9: **Iată, Domnul, Domnul Îmi va ajuta: cine-Mi va face rău? Iată, voi ca o haină vă veți învechi și molia cum știe ea o să vă mănânce.**

„Pentru Procopiu din Gaza (*Comentariu la Isaia* 50, I-II, în ACCS, vol. 2, p. 133), *molia* îi simbolizează pe cei mâncați, roși de conștiința păcatelor săvârșite"[1].

„De va auzi mintea această încurajare, va îndrăzni împotriva vrăjmașului"[2].

„Puternic este Dumnezeu ca să vă aibă pe voi cu cei ce trăiesc în smerita cugetare și sunt păziți de ea, care li se face coif în jurul capului și-i păzește pe ei de toată săgeata vrăjmașului prin harul lui Dumnezeu"[3].

10: **Cine-ntre voi este cel ce se teme de Domnul? Să audă glasul Servului Său: Voi, cei ce umblați în întuneric și nu aveți lumină, nădăjduiți întru numele Domnului, și bizuiți-vă pe Dumnezeu!**

11: **Iată, voi toți aprindeți un foc și întrețineți o flacără, umblați întru lumina focului vostru și-n flacăra pe care ați aprins-o! Din pricina Mea vi s-a făcut aceasta, în întristare veți adormi.**

„În interpretarea Sfântului Ioan Hrisostom, versetele [10-11] se referă la cei ce aprind focul propriilor lor păcate și-l întrețin cu propriile lor vicii; e un foc care, într-adevăr, luminează, dar care-i va mistui pe cei ce l-au aprins; ei nu vor avea parte de mântuire dacă din vreme nu se vor trezi și nu vor înțelege că singura lumină lină este aceea care vine de la Dumnezeu"[4]. Aceeași nuanță se află și la Sfântul Varsanufie[5]. La fel socotesc și alți autori, că aici s-ar vorbi despre cel ce „se lasă aprins de pârjolul patimilor și se mistuie de

[1] SEP 6/I, p. 246
[2] Isaia Pustnicul, *Despre păzirea minții*, 5
[3] Isaia Pustnicul, *Douăzeci și nouă de Cuvinte*, IV, 12
[4] BBVA, p. 947
[5] Cf. Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovnicești*, 67

flăcările dorinţelor sale"[1]. Fiecare îşi găteşte starea viitoare: „La proorocul Isaia aflăm o indicaţie că focul care pedepseşte pe fiecare este specific fiecăruia: *Umblaţi în lumina focului vostru şi întru flacăra pe care aţi aprins-o*. Se pare că aceste cuvinte arată că unii dintre păcătoşi îşi aprind flacăra focului propriu, în loc să fie aruncaţi în cine ştie care foc, care a fost aprins mai înainte de altul şi care exista cumva independent"[2].

„Deîndată ce îngăduim lucruri care duc la chinuri, suntem înşine autorii chinurilor noastre. Pentru ce ne plângem dar de asprimea pedepselor? Fiecare dintre noi se pedepseşte el însuşi"[3].

„Noi aprindem focul mâniei cereşti şi aţâţăm incendiile în care suntem arşi"[4].

CAPITOLUL 51 – *Făgăduinţe celor credincioşi. Braţul Domnului. Nu vă temeţi de oameni! Domnul asupra neamurilor*

1: **Auziţi-mă, voi, cei ce urmaţi dreptatea şi-L căutaţi pe Domnul: Priviţi în stânca pe care aţi tăiat-o şi în oglinda gropii pe care aţi săpat-o.**

S-a văzut aici prevestirea punerii Domnului în mormânt[5].

„*Stâncă – groapă*: metaforă unică în Vechiul Testament. După Teodoret, ea introduce versetul următor: la vârsta lor înaintată, Avraam şi Sarra erau ca piatra seacă, din care nu creşte nimic; cu toate acestea, Dumnezeu a făcut din ei părinţii unui popor numeros. Adevărata stâncă: credinţa (Facerea 17, 4-5). De aceeaşi părere este Sfântul Ioan Hrisostom. La rândul lor, Eusebiu de Cezareea şi Sfântul Chiril al Ierusalimului văd aici o referire profetică la stânca în care a fost săpat mormântul Domnului, relaţia Avraam-Sarra fiind doar un termen de comparaţie: din *piatra-seacă* a mormântului a

[1] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhul Iosif*, 20
[2] Origen, *Despre principii*, II, 10, 4
[3] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, IV, 8
[4] Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu*, VIII, 1
[5] Cf. Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIII, 35

înviat Hristos, speranţa şi mântuirea mulţimilor de oameni. Textul Masoretic sună diferit: *priviţi în stânca* [*din care*] *aţi fost tăiaţi şi la deschizătura gropii* [*de unde*] *aţi fost săpaţi* (KJV). De aici, versiuni moderne precum: *Priviţi spre stânca de unde aţi fost tăiaţi şi spre cariera* [*de piatră*] *din care aţi fost extraşi* (OSTY)"[1].

2: Priviţi la Avraam, tatăl vostru, şi la Sarra care v-a născut: că el era singur când Eu l-am chematşi l-am binecuvântat şi iubire i-am arătat şi l-am înmulţit.

„Cuvântul porunceşte acestea pentru cei ce rătăcesc în afara virtuţii ca, precum cei ce plutesc pe mare şi s-au rătăcit de la calea spre port, cu ajutorul unui semn arătat revin din rătăcirea lor, fie văzând un foc ridicat pe înălţimi, fie văzând culmea înaltă a unor munţi, tot astfel cei ce prin cugetul lor lipsit de cârmaci rătăcesc pe marea vieţii, după pilda Sarrei şi a lui Avraam, să se îndrepte iarăşi către limanul voii lui Dumnezeu. Şi pentru că firea omenească se împarte în femeiască şi bărbătească şi ambelor părţi le stă în putere să aleagă între virtute şi păcat, de aceea fiecărei părţi i s-a arătat de către cuvântul dumnezeiesc o pildă potrivită virtuţii, ca fiecare privind spre ceea ce-i este înrudit, bărbaţii către Avraam şi femeile spre Sarra, să se îndrepte spre viaţa virtuoasă prin pilde potrivite lui"[2].

„Fiecare din noi, dacă vrea, poate să transfere în sine pe toţi sfinţii, modelându-se după fiecare duhovniceşte, potrivit celor scrise în istorie despre ei ca tipuri. [...] Se modelează [şi] după sfinţii vechi, dinainte de lege, primind de la creaţiunea lumii cu evlavie cunoştinţa despre Dumnezeu, iar de la pronie, care toate le cârmuieşte cu înţelepciune, învăţându-se să dobândească virtuţile, întocmai ca sfinţii aceia dinainte de lege care, imprimând de mai înainte în ei, în duh, prin toate, în chip natural, legea scrisă mai târziu a binecredincioşiei şi a virtuţii, s-au făcut pildă cuvenită celor de sub lege. Că zice: *priviţi la Avraam, tatăl vostru, şi la Sarra care v-a născut pe voi*"[3].

---

[1] BBVA, p. 948

[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Viaţa lui Moise*

[3] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Ambigua*, 37

3: **Şi acum, pe tine te voi mângâia, Sioane; şi toate pustiile lui le-am mângâiat şi pustiile lui le voi face ca raiul şi asfinţitul său ca raiul Domnului: veselie şi bucurie vor afla ei într-însul, mulţumire şi glas de laudă.**

Şi asfinţitul său ca raiul Domnului: „stihul acesta este preluat din Codicii Vaticanus şi Sinaiticus. *Asfinţitul*: literal: *apusul*. Unii comentatori l-au luat drept punct cardinal, dar contextul impune sensul metaforic: declinul, pragul sfârşitului, agonia. În dimensiune eshatologică: Dumnezeu va face ca sfârşitul să devină un nou început; raiul (**paradisos**) de odinioară, închis în urma lui Adam (Facerea 3, 23-24), se va redeschide prin moartea şi învierea lui Hristos (Luca 23, 43)"[1].

„*Glas de laudă*: În locul fumului şi mirosului de grăsime care se ridicau de la jertfele arse conform Legii, pe care Dumnezeu nu le mai primeşte, astăzi se aud cântări de laudă (Theodoret, *ad loc.*)"[2].

4: **Ascultaţi-Mă, poporul Meu, ascultaţi-Mă, şi voi, regi, luaţi aminte la Mine, că lege va ieşi de la Mine şi judecata Mea va fi spre luminarea neamurilor.**

„Legea de pe Sinai, dată prin Moise pentru fiii lui Israel, s-a învechit; o lege nouă va veni prin Iisus Hristos, şi anume pentru toate neamurile pământului (Sfântul Iustin Martirul şi Filosoful)"[3].

5: **Dreptatea Mea se apropie cu repeziciune şi ca o lumină va ieşi mântuirea Mea; în braţul Meu vor nădăjdui neamurile, insulele Mă vor aştepta şi în braţul Meu se vor încrede.**

„*Mântuirea Mea* = ca şi în multe alte cazuri: mântuirea care vine prin Mine; care vine de la Mine; pe care Eu o dau"[4].

„După Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *braţul Tatălui* este Fiul, conform unei expresii obişnuite în Scriptură; dar nu este greşit a înţelege *braţul Fiului*, adică o putere dum-

[1] BBVA, p. 948
[2] SEP 6/I, p. 247
[3] BBVA, p. 948
[4] BBVA, p. 948

nezeiască prin care Fiul a mântuit neamurile, prin biruința asupra lui Satan și a puterilor răului. Din aceleași motive, Chiril pune acest verset în gura[1] Tatălui, și vede în cuvântul *dreptate* o manieră de a-L desemna pe Fiul, fără a exclude posibilitatea ca aceste cuvinte să fie rostite de Hristos, caz în care *dreptate* ar însemna harul care îndreptează, sau propovăduirea Evangheliei, care duce la mântuire"[2].

6: **Ridicați-vă ochii la cer și uitați-vă-n jos la pământ, că, iată, cerul ca un fum s-a înnegurat și pământul ca o haină se va învechi, iar locuitorii tot astfel vor muri; dar mântuirea Mea va fi pe vecie și dreptatea Mea nu va lipsi.**

„Despre ființa cerului ne sunt îndestulătoare cele spuse de Isaia care, prin cuvinte simple, ne-a dat o idee clară despre natura cerului, zicând: *Cel ce a întărit cerul ca fumul*, adică: Cel ce a dat cerului, pentru alcătuirea lui, o natură subțire, nu tare, nici groasă"[3].

„Dacă luăm ca adevărate cuvintele lui Hristos și ale profeților, anume că pământul și cerul vor trece, înseamnă să acceptăm că și trupurile vor trece cu elementele din care sunt alcătuite"[4].

Un alt aspect: „Se obișnuiește în Scriptură a se numi *pierzare* schimbarea stării acestei lumi în una mai bună și mai strălucită; pentru că se pierde forma de la început, în momentul schimbării tuturor elementelor în elemente strălucitoare"[5]. Acestea le rostește Fiul: „Căci Eu M-am făcut om și am fost în chipul vostru, Eu care vă grăiam odinioară"[6].

7: **Ascultați-Mă, voi, cei ce cunoașteți judecata, poporul în a cărui inimă este Legea Mea: nu vă temeți de mustrarea oamenilor și nu vă-ncovoiați sub defăimarea lor;**

„E fără noimă ca, atunci când știi că Dumnezeu călăuzește atât de vizibil mișcarea cerului și a celor dintr-însul și toate se

[1] Adică atribuie spusa Tatălui, nu-i atribuie Tatălui o *gură* trupească.
[2] SEP 6/I, p. 248
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Hexaemeron*, I, 8
[4] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, II, 8
[5] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, II, 48
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, III

împlinesc prin măiestria Sa dumnezeiască, pe pământ şi pe mare, în naşterea, orânduirea, hrana şi creşterea atâtor soiuri de vietăţi şi plante, să închizi ochii şi să nu priveşti pe Dumnezeu, ci să-ţi întorci privirea de teama unor oameni trecători, care vor pieri în curând şi care vor fi daţi dreptei judecăţi"[1].

8: **căci ca o haină vor fi mâncaţi de timp, şi ca o lână vor fi mâncaţi de molii, dar dreptatea Mea va fi pentru vecie şi-n generaţiile generaţiilor mântuirea Mea.**

„*Neam* socotesc că e numită naşterea, viaţa şi existenţa. Această viaţă este *ridicată* de pe pământ, adică e uşurată şi depăşeşte toată înţelegerea celor de pe pământ şi se află mai presus de toate ideile noastre şi e de neajuns şi de necuprins de măsurile umanităţii"[2]. „Căci cu adevărat ridicată de pe pământ este viaţa Unuia-Născutului, adică e mai presus de toată înţelegerea celor ce sunt pe pământ şi mai presus de tot cuvântul, fiind de neexplicat"[3]. „Fericitul Prooroc, folosind termenul *neam* pentru Cuvântul lui Dumnezeu, zice neam în loc de existenţă ipostatică. Căci cine va putea exprima modul existenţei (ipostatice) Unuia-Născutului? Ce limbă va putea explica naşterea negrăită a Fiului din Tatăl?"[4].

9: **Deşteaptă-te, deşteaptă-te, Ierusalime, şi îmbracă-te cu tăria braţului tău! Deşteaptă-te ca-n revărsatul zorilor, ca generaţia de demult. Oare nu Tu ai ciopârţit dihania? Nu Tu ai străpuns balaurul?**

Ca generaţia de demult: „= fii cum erai altădată, când strălucirea ta atrăgea toate privirile asupră-ţi. ♦ *Dihania*: = literal: *lăţimea*; în sens restrâns: lăţimea neobişnuită a unui animal fabulos, lăbărţat. Ebraică: *Rahab* (monstru marin în mitologia antică). Potrivit vechilor exegeţi, *dihania* şi *balaurul* pot fi aluzii la Faraonul Egiptului (cu hotarele lăbărţate) şi la Senaherib al Asiriei (cel plin de îngâmfare). De altfel,

[1] Origen, *Exortaţie la martiriu*, IV
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, II
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 1
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V

aceste două ultime stihuri se află în numai câteva versiuni ale Septuagintei: Origen le pune sub asterisc"[1].

10: **nu Tu ai secat marea, apele genunii celei necuprinse? Nu Tu ai făcut adâncul mării cale de trecere pentru cei eliberaţi şi mântuiţi?**

„Aluzie la Marea Roşie, pe fundul căreia au trecut Evreii eliberaţi de către Moise din robia egipteană"[2]. „Pentru Theodoret (*ad loc.*), *marea* simbolizează mulţimea egiptenilor sau a asirienilor"[3].

11: **Că Domnul îi va întoarce şi veni-vor în Sion cu veselie şi cu veşnică bucurie; că laudă şi veselie vor veni asupra capului lor: fugit-au durerea, întristarea şi suspinul.**

Ultimul „stih se află şi în una din rugăciunile creştine pentru morţi, ca o imagine a *locului luminat* din împărăţia lui Dumnezeu"[4].

Câteva sfaturi pentru a dobândi această stare de pace: „Postul e simbolul zilei, pentru că e văzut; iar rugăciunea, al nopţii, pentru că e ascunsă. Deci cel ce se îndeletniceşte cu amândouă acestea, potrivit cu fiecare, va ajunge la cetatea vederilor [contemplaţiilor – n. n.], *din care a fugit durerea, întristarea şi suspinarea*"[5].

12: **Eu, chiar Eu sunt Cel ce te alină; ia seama cine eşti, că te-ai temut de omul muritor şi de fiul omului, de ei, cei ce ca iarba s-au uscat,**

13: **şi L-ai uitat pe Dumnezeu Cel ce te-a făcut, pe Cel ce a făcut cerul şi a întemeiat pământul; şi pururea erai înfricoşat, cât e ziua de lungă, de arătarea mâniei celui ce te necăjea; că aşa cum gândea el să te nimicească pe tine, unde-i acum mânia lui, a celui ce-ţi făcea necazuri?**

„Sensul frazei [ultime]: Neputinţa lui de azi e proporţională cu intenţia de ieri"[6].

---

[1] BBVA, p. 948
[2] BBVA, p. 948
[3] SEP 6/I, p. 249
[4] BBVA, pp. 948-949
[5] Ilie Ecdicul, *Culegere din sentinţele înţelepţilor*, 86
[6] BBVA, p. 949

14: **Că-n mântuirea ta el nu va sta şi nici va zăbovi.**

„Asupritorul nu-şi va avea sălaş în împărăţia celor mântuiţi. În câteva versiuni secundare ale Septuagintei se află un adaos: *şi nu va omorî spre stricare şi pâinea lui nu va lipsi*, text obscur, pe care Origen, în Hexapla, îl transcrie sub asterisc. Textul Masoretic: *Cel încovoiat va fi repede eliberat şi-n groapă nu va muri şi nici pâinea lui îi va lipsi*"[1].

15: **Că Eu sunt Dumnezeul tău, Eu, Cel ce tulbur marea şi-i fac valurile să vuiască; Domnul Atotţiitorul e numele Meu.**

16: **Pune-voi cuvintele Mele în gura ta şi te voi adăposti sub umbra mâinii Mele cu care am întărit cerul şi am întemeiat pământul! Şi [Domnul] îi va zice Sionului: „Tu eşti poporul Meu".**

Umbra mâinii Mele: „ca şi în alte câteva locuri ale Vechiului şi Noului Testament, substantivul *umbră* (**skia**), alături de verbul *a umbri* (**skiazo, episkiazo**), are aici o conotaţie specială: lucrarea puterii lui Dumnezeu asupra unei persoane sau a mai multora (vezi Ieşirea 24, 16-18; Luca 1, 35; 9, 34; Matei 17, 5; Marcu 9, 7; Fapte 5, 15)"[2].

17: **Deşteaptă-te, deşteaptă-te, ridică-te, Ierusalime, cel ce din mâna Domnului ai băut paharul mâniei Lui; că tu ai băut pân-la fund paharul căderii, paharul mâniei;**

„*Pahar* sau *cupă* se referă adesea în Biblie la *pedeapsa lui Dumnezeu*. Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) înţelege prin *cupa mâniei* în mod figurat *judecata*, spunând că Scriptura obişnuieşte să numească astfel starea decăzută a celui care se împotriveşte binelui. În comentariul său, Theodoret completează versetul din Isaia cu Psalmul 74, 9 (după Septuaginta) şi cu Ieremia 32, 15-18. Cât despre Sfântul Grigorie de Nazianz (*Omilii* 16, 4), el *îndulceşte*

[1] BBVA, p. 949
[2] BBVA, p. 949

mânia din pahar, scriind că Dumnezeu își poate schimba[1] mânia în compasiune față de cei care-și recunosc păcatele și se convertesc sincer"[2].

18: **și din toți fiii tăi, pe care tu i-ai născut, nimeni nu s-a găsit să te mângâie, și din toți fiii tăi, pe care tu i-ai crescut, nimeni nu s-a găsit să te țină de mână.**

19: **Aceste două lucruri îți stau împotrivă: cine-ți va fi alături în mâhnire, cădere, zdrobire, foamete și sabie? Cine te va alina?**

„Theodoret (*ad loc.*) se referă la asediul lui Nabucodonosor asupra Ierusalimului, iar *foametea* pe care au suferit-o locuitorii Ierusalimului este aidoma celei din vremea asediului impus de Titus"[3].

20: **Fiii tăi sunt cei uluiți, cei ce dorm pe la gura fiecărei uliți ca o sfeclă pe jumătate fiartă, plini de mânia Domnului, slăbiți prin Domnul Dumnezeu.**

Ca o sfeclă pe jumătate fiartă: „Ebraică: *ca o antilopă într-o plasă*"[4].

„Lui Theodoret, comparația cu o legumă fiartă îi sugerează lenea și moleșeala"[5].

21: **Ascultă, de aceea, tu, cea nefericită, tu, cea beată – dar nu de vin:**

22: **Așa zice Domnul Dumnezeu Cel care-l judecă pe poporul Său: Iată, ți-am luat din mână paharul căderii, paharul mâniei Mele, și de-acum n-o să-l mai bei;**

23: **și-l voi pune în mâna celor ce te-au asuprit și a celor ce te-au umilit, a celor ce i-au zis sufletului tău: „Apleacă-te, ca să trecem noi!"; iar tu ți-ai făcut șalele una cu pământul pentru cei ce fără tine treceau.**

Ultimul stih în Textul Masoretic: *ca o uliță pentru trecători.*

---

[1] Astfel de locuri le vom înțelege în modul cuvenit, știind că Dumnezeu este neschimbător. Dar, din perspectivă omenească, poate părea uneori astfel.
[2] SEP 6/I, p. 250
[3] SEP 6/I, p. 251
[4] BBVA, p. 949
[5] SEP 6/I, p. 251

CAPITOLUL 52 – *Făgăduințe pentru mântuire. Al patrulea Cânt despre Servul Domnului*

1: **Deșteaptă-te, Sioane, deșteaptă-te, îmbracă-ți tăria, Sioane, și tu, Ierusalime, cetate sfântă, îmbracă-ți mărirea; prin tine nu va mai trece cel netăiat împrejur și cel necurat.**

„Pentru Theodoret (*ad loc.*), *cetatea sfântă* reprezintă deopotrivă Ierusalimul, cetatea terestră, și Sionul, cetatea cerească. Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei, Isaia ar numi, aici, *cetate sfântă* Biserica lui Iisus, care participă la natura divină a Mântuitorului"[1].

2: **Scutură-ți praful și ridică-te; stai jos, Ierusalime, scoate-ți gâtul din legătură, tu, fiică a Sionului, înrobită!**

„Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *praful* este un mod figurat de a desemna gândirea pământească și poftele trupești"[2].

„Firea reînnoită în bine se va bucura și veseli de învierea fiilor lui Dumnezeu, pentru care acum suspină și este îndurerată, așteptând izbăvirea lor din stricăciune"[3].

3: **Că așa zice Domnul: Pe nimic ați fost vânduți și nu cu argint veți fi răscumpărați.**

„În plan istoric, Teodoret al Cirului: Poporul a fost robit pentru păcatele lui (păcatul neavând nici o valoare pozitivă), dar eliberarea e un dar al lui Dumnezeu. în perspectivă profetică, Sfântul Vasile cel Mare: Singurul preț adevărat pentru răscumpărarea noastră din robia păcatului a fost sfântul și preacinstitul sânge al Domnului nostru Iisus Hristos"[4].

4: **Așa zice Domnul Dumnezeu: Poporul Meu s-a coborât mai întâi în Egipt ca să locuiască acolo, iar la Asirieni cu sila a fost dus.**

5: **Și acum, ce va fi aici? Acestea zice Domnul: De vreme ce poporul Meu a fost luat pe nimic, mirați-vă și**

---

[1] SEP 6/I, p. 252
[2] SEP 6/I, p. 252
[3] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, II, 47
[4] BBVA, pp. 949-950

văitaţi-vă – aşa grăieşte Domnul –; din pricina voastră e numele Meu pururea defăimat întru neamuri.

„Cuvântul *vai* este ca un plânset pentru cei care au să primească osânda aceea înfricoşătoare. După cum îi aşteaptă o pedeapsă atât de cumplită pe cei care din pricina vieţii lor păcătoase dau prilej păgânilor şi iudeilor să fie hulită credinţa noastră, tot aşa viaţa curată a celor ce se îngrijesc de virtute este pricină de nenumărate cununi"[1]. „Păcatul este o fiară vicleană şi neîmblânzită; nu-şi arată răutatea sa împotriva trupurilor care sunt împreună slujitoare cu păcatul, ci-şi varsă veninul vicleniei şi răutăţii sale împotriva slavei Stăpânului"[2].

Cuvântul se poate aplica şi păstorilor Bisericii: „Că neamurile, auzind din gura noastră cuvintele lui Dumnezeu, le admiră ca frumoase şi măreţe; apoi, văzând că faptele noastre nu sunt vrednice de cuvintele pe care le spunem, se întorc de aici spre hulă, spunând că sunt basm şi înşelătorie"[3]. „Nimeni să nu aibă ceva împotriva semenului său. Nu daţi prilej păgânilor, ca din pricina câtorva nesocotinţi, să fie hulită mulţimea celor ce cred în Dumnezeu"[4]. „Cei ce încă n-au crezut cuvântul adevărului privesc la viaţa celor ce au primit taina credinţei. Deci, când este numele credinţei în vreunii, dar viaţa lor se împotriveşte numelui, fie că slujesc idolilor prin lăcomie, fie că se urâţesc în beţii şi banchete şi se tăvălesc în noroiul desfrâului ca porcii, îndată cei necredincioşi au la îndemână cuvântul care nu vede vina în voia liberă a celor ce se folosesc rău de viaţă, ci în taina credinţei, care ar învăţa, chipurile, să se facă acestea. Căci zic că nu s-ar fi făcut cutare bârfitor, sau lacom, sau răpitor, sau făcător al altor rele ca acestea, dacă legea lor nu le-ar fi îngăduit păcatul. De aceea îndreaptă Scriptura asupra unora ca aceştia ameninţarea înfricoşătoare"[5].

---

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, VII, 2
[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilia rostită când a fost hirotonit preot*
[3] Sf. Clement Romanul, *Epistola a doua către Corinteni*, XIII, 3
[4] Sf. Ignatie Teoforul, *Epistola către Tralieni*, VIII, 2
[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească*, III

6: **Pentru aceasta Îmi va cunoaşte poporul Meu numele în ziua aceea: că Eu sunt Cel ce vorbeşte; de faţă sunt**

7: **ca munţii-n floarea frumuseţii, ca paşii celui ce vesteşte zvon de pace, ca glasul celui ce rosteşte veste bună; că Eu voi face auzită mântuirea ta, zicând: „O, Sioane, împărăţi-va Dumnezeul tău!"**

În altă variantă: *Cât de frumoase sunt pe munţi picioarele celor ce vestesc pacea*! „Pentru Eusebiu, toţi cei care vestesc Evanghelia lui Hristos sunt vizaţi aici de profet (*Praeparatio evangelica* 3, 1). Fericitul Ieronim oferă aceeaşi interpretare, adăugând faptul că vestitorii Evangheliei au *picioare frumoase* întrucât ei aduc pretutindeni pacea. Pentru a-şi întări interpretarea, Ieronim citează I Ioan 14, 27 şi Romani 10, 15. Theodoret comentează: Profeţia se aplică Sfinţilor Apostoli, ale căror picioare erau atât de frumoase întrucât mâinile Învăţătorului le-a spălat şi le-a întărit ca să vestească Evanghelia păcii"[1].

„Proorocul Isaia indică viitoarea frumuseţe şi putere lucrătoare a predicii apostolilor, care toate duc la Cel ce a zis: *Eu sunt Calea* (Ioan 14, 6), lăudând picioarele celor care înaintează pe drumul duhovnicesc care este Hristos şi care intră pe uşă (Ioan 10, 9), până ajung la Dumnezeu. Aceşti vestitori cu picioare vesele vestesc aşadar tot pe Iisus Hristos"[2].

O altă versiune: *„Frumos este binele pentru fiii oamenilor, precum frumoase sunt picioarele celor ce-l binevestesc*. Într-adevăr, nimic nu este mai frumos decât acel Bine suprem, a cărui propovăduire este atât de minunată. El se împlineşte prin stăruinţa cuvântului, pe urmele învăţăturii apostolice"[3].

„Cine sunt binevestitorii, dacă nu Petru, dacă nu Pavel, dacă nu toţi apostolii? Cine ne binevesteşte, dacă nu Domnul Iisus (cf. I Corinteni 1, 23)"[4].

O altă lectură: *Eu Însumi, Cel ce grăiesc, sunt de faţă, ca primăvara în munţi*. „Căci ceea ce pricinuieşte primăvara în

[1] SEP 6/I, p. 253
[2] Origen, *Comentarul la Evanghelia după Ioan*, VIII, 51
[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIX, 1
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Scrisori*, XXIX, 6

munți și dumbrăvi, înconjurând arborii cu frunză nouă, aceea a împlinit venirea Mântuitorului nostru la noi"[1].

8: **Că glasul celor ce te păzesc s-a înălțat și ei într-un glas laolaltă se vor veseli; că ochi în ochi se vor privi când Domnul va milui Sionul.**

„Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei, *cei ce veghează* sunt Apostolii și cei care, urmându-le, au ajuns călăuze ale oamenilor spre Sfintele Taine"[2].

9: **Izbucnească pustiile Ierusalimului împreună întru veselie, că Domnul l-a miluit și a izbăvit Ierusalimul.**

Să izbucnească de veselie (SEP 6/I): „această expresie exprimă un extaz al bucuriei, o explozie de bucurie, o *spargere* a sinelui, asemenea lui David, care juca și sălta de bucurie ca un nebun, făcându-se de râs în ochii celor cuminți[3], decenți și binecrescuți"[4].

10: **Și Dumnezeu Își va descoperi brațul Său cel sfânt în fața tuturor neamurilor, și toate marginile pământului vedea-vor mântuirea care vine de la Dumnezeul nostru.**

11: **Îndepărtați-vă, îndepărtați-vă, ieșiți de acolo și de lucru necurat să nu vă atingeți, ieșiți din mijlocul lui, osebiți-vă, voi, cei ce purtați vasele Domnului!**

Locul se poate înțelege și astfel: „*Separă-te* de faptele pământești, *separă-te* de poftirea lumii"[5]. Sau: „Toți câți v-ați întristat acum din pricina necuviinței celor osândiți: dacă-i veți vedea că se pocăiesc de nebunia faptelor săvârșite, aveți milă de ei ca de mădularele voastre bolnave; dar dacă îi veți vedea că se obrăznicesc și disprețuiesc întristarea voastră, *ieșiți din mijlocul lor, deosebiți-vă de ei și nu vă atingeți de cel necurat*, ca așa ei să se rușineze și să-și recunoască păcatul lor"[6].

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, X
[2] SEP 6/I, p. 253
[3] Cf. II Regi 6
[4] SEP 6/I, p. 253
[5] Origen, *Omilii la Levitic*, XI, 1
[6] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii și Cuvântări*, XIV, 8

12: **Că nu veţi ieşi cu gâlceavă şi nici veţi merge de-a fuga; fiindcă-naintea voastră va merge Domnul, Cel ce la un loc vă adună, Dumnezeul lui Israel.**

13: **Iată, Fiul Meu va cunoaşte şi Se va înălţa şi foarte Se va preamări.**

Fiul Meu va cunoaşte: „Teodoret pune această profeţie în relaţie cu Luca 2, 52: *Şi Iisus sporea cu înţelepciunea şi cu vârsta*"[1].

14: **Aşa cum mulţi se vor mira de Tine – tot astfel chipul Tău lipsit va fi de slavă de la oameni şi slava Ta lipsită va fi de cinste din partea fiilor oamenilor –,**

15: **tot astfel multe neamuri se vor mira de El şi regi vor sta cu gurile închise; fiindcă tocmai cei ce n-au ştiut de El, aceia vor vedea şi cei ce n-au auzit, aceia vor cunoaşte.**

„Patimile Domnului vor fi precedate de uimirea şi entuziasmul celor ce-I vor vedea minunile şi-L vor preamări cu osanale"[2]. Dar, mai degrabă socotim că versetul se referă la neamurile ce vor crede din propovăduire, fără să fi văzut faptele lui Hristos şi fără să-I fi auzit, nemijlocit, cuvintele.

CAPITOLUL 53 – *Al patrulea Cânt despre Servul Domnului* (*continuare*).

1: **Doamne, cine i-a dat crezare auzului nostru? Şi cui i s-a descoperit braţul Domnului?**

„După introducerea din cele două stihuri de mai sus, Isaia îşi deschide strania profeţie asupra patimilor lui Iisus Hristos printr-o dublă întrebare, retorică şi totodată tonică"[3].

„Pentru mai mulţi Părinţi, *braţul Domnului* se referă aici la Fiul Său, Iisus Hristos, braţ ce realizează în mod concret voia Tatălui (Fericitul Ieronim, *Omilii la Psalmi* 76; Fericitul

[1] BBVA, p. 950
[2] BBVA, p. 950
[3] BBVA, p. 950

Augustin, *Omilii* 363, 2; *Tratate despre Evanghelia după Ioan* 53, 2-3)"[1].

Doamne, cine i-a dat crezare auzului nostru? sau *Doam-ne, cine a dat crezare celor auzite de noi*? (SEP 6/I): „După cum în jocul cu mingea, mingea nu depinde numai de tehnica celui care aruncă mingea, ci şi de cel care o primeşte în acelaşi ritm, ca să se săvârşească jocul după legile jocului cu mingea, tot aşa şi cu învăţătura: este crezută când credinţa ascultătorilor, care este, ca să spunem aşa, o tehnică legată de firea fiecărui ascultător, este gata să înţeleagă învăţătura. Colaborează şi pământul roditor cu seminţele aruncate în el; dar nu-i de niciun folos cea mai minunată învăţătură dacă e lipsită de capacitatea de primire a ucenicului şi nici profeţia nu-i de vreun folos dacă nu-i prezentă şi ascultarea celor ce aud profeţia"[2].

„Dumnezeiescul Isaia zice [acestea], căci nenorociţii de iudei au rămas învârtoşaţi şi neînfrânaţi şi bolesc mult de neascultare"[3]. Evident, nu doar între iudei aflăm oameni învârtoşaţi şi surzi la cuvintele oricărei profeţii.

2: **Noi ca pe un copil L-am vestit înainte-I, ca pe-o rădăcină în pământ însetat: nu are chip şi nici mărire; noi L-am văzut, dar El n-avea nici chip, nici frumuseţe.**

„În comparaţie cu frumuseţea de negrăit a dumnezeirii Sale, chipul omenesc al lui Hristos va fi lipsit de frumuseţe. Sfântul Grigorie de Nazianz remarcă: Prin întrupare, El Şi-a asumat o natură inferioară, cea umană, care însă lăuntric se îndumnezeise prin unirea ei cu Dumnezeu; aceasta, pentru ca şi eu să pot deveni Dumnezeu aşa cum El S-a făcut om. El S-a născut, dar în fapt fusese născut; S-a născut din femeie, dar femeia era fecioară; naşterea în sine e omenească, dar naşterea din fecioară e dumnezeiască. În firea Sa omenească El nu avea tată, iar în firea Sa dumnezeiască nu avea mamă; acestea aparţin, amândouă, Dumnezeirii"[4].

---

[1] SEP 6/I, p. 255
[2] Clement Alexandrinul, *Stromate*, II, 25,4-26, 1
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II
[4] BBVA, p. 950

„Când Isaia spune că *n-avea chip, nici frumusețe*, Isaia spune cuvintele acestea sau pentru că pune în comparație frumusețea Lui omenească cu frumusețea și slava nespusă și negrăită a Dumnezeirii Sale, sau pentru că istorisește cele ce se vor petrece în timpul patimilor, necinstea suferită în vremea răstignirii și smerenia arătată în toate împrejurările de-a lungul întregii Sale vieți"[1].

„Faptul că spune ca din partea multora cuvintele: *Noi am vestit înaintea Lui* și adaugă *întocmai ca înaintea unui copil*, arată că cei răi, supunându-se, au slujit la porunca Lui și că toți s-au făcut întocmai ca un copil"[2].

Hristos „S-a făcut Mijlocitorul între Dumnezeu și oameni, ca Unul ce S-a unit din amândoi și de a Cărui slavă ce înconjoară tronul măririi Lui cetele îngerilor nu se pot apropia, dar Care S-a arătat pentru noi în lume în înfățișare săracă și smerită, precum zice Isaia [...]; în El Care, fiind nevăzut întregii firi zidite, a îmbrăcat trup și a desăvârșit iconomia spre mântuirea și viața tuturor neamurilor ce se curățesc prin El"[3].

„Celor ce se îndeletnicesc cu mai multă sârguință cu dumnezeiești Scripturi, Cuvântul Domnului le apare în două forme: într-una comună și mai simplă, care e văzută de cei mulți, potrivit cu ceea ce s-a scris: *L-am văzut pe El și n-avea nici chip nici frumusețe*, iar alta mai ascunsă și numai de puțini cunoscută, de cei ce au devenit ca sfinții Apostoli Petru, Iacob și Ioan, înaintea cărora Domnul S-a schimbat la față, îmbrăcându-Se în slava care a biruit simțurile. După aceasta e *mai frumos la înfățișare ca fiii oamenilor* (Psalmi 44, 3). Dintre aceste două forme, cea dintâi se potrivește celor începători; a doua e pe măsura celor desăvârșiți în cunoștință, atât cât este cu putință oamenilor. Cea dintâi este icoana primei veniri a Domnului, la care se referă litera Evangheliei și care curățește prin pătimiri pe cei de pe treapta făptuirii; a doua este preînchipuirea celei de a doua veniri întru slavă, la care

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, XXVII, 2
[2] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XLII
[3] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoință*, XLV

se referă duhul Evangheliei şi care preface prin înţelepciune pe cei de pe treapta cunoaşterii, ridicându-i la starea de îndumnezeire. Aceştia, în temeiul schimbării la faţă a Cuvântului în ei, oglindesc cu faţa descoperită slava Domnului"[1].

„Crescut-a înaintea lui ca o mlădiţă, o mlădiţă în pământ uscat, lucrul spus aici în chip întunecos s-a întâmplat în chip vădit astăzi"[2].

3: **Ci Îi era chipul nevrednic de cinstire şi mai prejos decât acela al fiilor oamenilor. El era un om în suferinţă şi obişnuit să rabde slăbiciune; că faţa Şi-a întors-o: defăimat a fost, iar nu îmbrăcat în cinste.**

„Theodoret observă că patima Domnului este suferită de firea Lui omenească, subliniind în acelaşi timp co-prezenţa naturii divine. El afirmă, de asemenea, unitatea persoanei lui Hristos; căci, dacă nu este o amestecare a naturilor şi dacă fiecare îşi păstrează caracterul propriu, nu poate fi vorba de nici o separare a persoanei în momentul pătimirii, care ne-ar permite să vorbim pe de o parte de om şi pe de alta de Dumnezeu. După Sfântul Chiril al Alexandriei, Cuvântul, Dumnezeu prin natură, deci nepătimitor, a consimţit să-şi asume natura noastră, adică adevărata natură umană, iar nu o aparenţă sau o umbră, astfel încât persoana lui Hristos, ca a oricărui om, a fost supusă întristării şi suferinţei (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 151, nota 3)"[3].

„Şi cine este mai bun decât Domnul? Dar Domnul n-a arătat frumuseţea trupului, aceea care se vede, ci frumuseţea cea adevărată [...], frumuseţea cea făcătoare de bine a sufletului"[4]. „Însuşi Domnul, capul Bisericii, este în trup; a venit fără chip şi fără frumuseţe pentru a ne învăţa pe noi să privim la cauza dumnezeiască cea fără de chip şi fără de trup"[5]. „Domnul, nu fără temei, a vrut să se folosească de o formă smerită a trupului, ca nu cumva auditorilor, lăudându-I

---

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Capetele gnostice*, 97
[2] Sf. Efrem Sirul, *Imnele Naşterii*, I, 11
[3] SEP 6/1, p. 253
[4] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, III, 3, 3
[5] Clement Alexandrinul, *Stromate*, III, 103, 3

frumusețea trupului și admirându-I frumusețea chipului, să le fugă mintea în altă parte de la cuvintele Lui și, fiind atenți la cele trecătoare, să se depărteze de cele spirituale"[1].

„Aceasta o spune despre dumnezeirea Cuvântului, întrucât atârna pe cruce ca un răufăcător, neavând nici un semn al firii dumnezeiești. Căci, cât privește omenescul, deși nu mai era în El frumusețe din pricina morții, totuși e vădit că avea chipul unui mort[2]"[3]. Dar Hristos, pentru privirea atentă, „S-a slăvit și când a venit pe cruce și a luat moartea"[4].

În plus, „Proorocii n-au prezis că Dumnezeu va fi răstignit [...]. Cercetează atent și ai să vezi că a spus clar că Cel care a îndurat suferințe era om"[5].

„Cuvântul proorocului [...] mai degrabă ne îndeamnă să înțelegem că slava trupului, în comparație cu cea a Dumnezeirii, se arată nevrednică de [vreun] cuvânt. Fiul S-a arătat în chipul cel mai lipsit de frumusețe. Pentru că fiind Dumnezeu după fire, S-a făcut ca noi. Și omenescul mijlocitor e nemăsurat mai mic decât Dumnezeu și de incomparabile diferențe"[6].

„Drept aceea, cine vrea să se facă fiul lui Dumnezeu, trebuie de asemenea să se smerească mai întâi și să fie socotit nebun și fără cinste; să nu-și întoarcă fața de la scuipări, să nu urmărească slavă, nici frumusețea veacului acestuia și nimic asemănător, să nu aibă unde să-și plece capul, să fie ocărât și disprețuit, socotit de toți ca o privelişte urâtă și ca o lepădătură, războit în ascuns și la arătare și luptându-se împotrivă cu cugetul. Atunci Însuși Fiul lui Dumnezeu care a zis: *Voi locui și voi umbla întru voi* (Levitic 26, 12), Se va arăta inimii lui"[7].

4: **El păcatele noastre le poartă și pentru noi rabdă durere, dar noi Îl socoteam că de la Dumnezeu se află El întru durere, chinuri și necaz.**

---

[1] Clement Alexandrinul, *Stromate*, VI, 151, 3

[2] Ultima aserțiune e o precizare la cuvintele din versetul 2: *nu are chip*.

[3] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 52

[4] Origen, *Omilii la Exod*, VI, 1

[5] Origen, *Contra lui Celsus*, VII, 16

[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieșire*, I

[7] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 47

Primele „două stihuri vor fi citate, din memorie, de Evanghelistul Matei (8, 17)"[1].

Le poartă, „pentru că *mâna* e chipul lucrului şi al faptelor"[2]. „Căci a pus sufletul Său de bună voie pentru noi; dar a înviat, fiindcă era Dumnezeu prin fire şi este în ceruri la dreapta Tatălui"[3].

„Mântuitorul, ca să creadă oamenii că a venit, a făcut semne de la început, fără vreo împreună lucrare a lor, şi a tămăduit oamenii în dar (gratuit), ca să se împlinească cuvântul proorocesc"[4]. E uşor de dedus că, după cunoaşterea învăţăturii lui Hristos, se cere şi conlucrarea noastră, mai cu seamă că miza e mântuirea, iar nu vindecarea de boli trupeşti. „Cuvântul purta slăbiciunile trupului ca ale Sale. Căci trupul era al Lui. Şi trupul slujea faptelor dumnezeirii, căci în el se săvârşeau. Fiindcă era trupul lui Dumnezeu[5]"[6]. „Oare nu ca să ne răscumpere pe toţi a luat Hristos asupra Sa toate suferinţele noastre, El, Care pentru noi S-a făcut păcat, El, Care n-a cunoscut păcatul (cf. II Corinteni 5, 21)?"[7]. Pentru ca lucrarea mântuitoare să nu ne rămână fără de folos, se cuvine să urmăm şi noi Mântuitorului: „să ne alipim de datoriile noastre prin puterea ce o avem cu împreuna-lucrare şi harul lui Hristos. Să uşurăm cu milă mizeria săracului şi să nu neglijăm să-i împuţinăm lipsurile. Să nu întârziem să acoperim goliciunea celor goi, cinstind haina nestricăciunii noastre. Să suferim de durere împreună cu cei sfârşiţi de asprimea închisorii şi de boala trupului şi cu cei apăsaţi de povara înstrăinării şi să ne străduim să ne însuşim greutăţile altora, ca urmând *Celui ce a luat neputinţele noastre şi a purtat boalele noastre* faţă de cei de un neam cu noi şi cinstind prin fapte smerirea

---

[1] BBVA, p. 951

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X

[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*

[4] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 388

[5] Desigur, al lui Dumnezeu făcut om. Oricum, omenitatea şi dumnezeirea conlucrează în Hristos, chiar dacă într-un mod pe care nu-l înţelegem.

[6] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, III, 31

[7] Sf. Ambrozie al Milanului, *Apologie pentru David*, 10

Lui cea iubitoare de oameni pentru noi, să ne putem face şi noi vrednici văzători şi părtaşi ai slavei Lui"[1].

5: **El însă pentru păcatele noastre a fost rănit şi pentru fărădelegile noastre a pătimit; pedeapsa păcii noastre asupra Lui era şi noi prin rana Lui ne-am vindecat.**

„Sfântul Atanasie cel Mare: În această profeţie, patimile lui Hristos sunt înfăţişate cum nu se poate mai limpede. El nu pentru Sine suferă, ci pentru nemurirea şi mântuirea tuturor, în timp ce sfatul Iudeilor Îl defaimă şi-L dispreţuieşte. De dragul nostru S-a lipsit El de cinstire, pentru ca noi să fim aduşi la cinstire. Sfântul Ambrozie: Cine oare poate fi, dacă nu Hristos, Acela prin a Cărui rană noi ne-am vindecat? Acelaşi de care vorbeşte şi Pavel: *De dragul nostru L-a făcut El* (Dumnezeu-Tatăl) *păcat pe Cel ce n-a cunoscut păcatul* (II Corinteni 5, 21). La rândul său, Teodoret exclamă: Iată o extraordinară şi stranie modalitate de a tămădui: doctorul se supune operaţiei şi pacientul se vindecă!"[2].

„Numai El s-a aplecat cu înţelegere asupra grelelor noastre neputinţe; singur El a purtat suferinţele noastre, singur El a luat asupră-Şi durerile noastre şi povara fărădelegilor noastre, singur El ne-a ridicat pe când eram [nu] doar pe jumătate morţi, ci aproape cu totul stricaţi şi rău mirosind în gropi şi în morminte, altădată şi acum, cu flacăra iubirii Sale de oameni ne izbăveşte peste orice aşteptări şi ne face părtaşi la belşugul de bunătăţi ale Tatălui Său, El dătătorul de viaţă, îndrumătorul spre lumină, marele nostru doftor, Împărat şi Domn, Hristosul lui Dumnezeu"[3].

„Nu s-a trecut sub tăcere nici moartea Lui. Ci e însemnată foarte limpede în Scripturi. Ba chiar şi de motivul morţii Lui s-a spus, că nu o suferă pentru El, ci pentru nemurirea şi mântuirea tuturor. Nu s-au temut ca să treacă sub tăcere nici uneltirea iudeilor şi ocările aduse Lui de ei, ca nimic din cele

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, XII
[2] BBVA, p. 951
[3] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, X, 4,12

ce se vor petrece să nu rămână nevestit şi să se nască vreo rătăcire din pricina lor"[1].

A fost rănit: Hristos „se junghie înaintea Domnului, pentru că Tatăl consimte cu trebuinţa ca Fiul să fie omorât pentru noi"[2]. „S-a desfiinţat, aşadar, păcatul, o dată ce Hristos a pătimit pentru noi şi, în mod necesar, nu se mai strigă împotriva celor sfinţiţi prin Hristos"[3]. „Căci El a plătit pentru noi datoriile şi cu rana Lui noi toţi ne-am vindecat"[4]. „Pentru că a pironit pe crucea Sa zapisul cel împotriva noastră şi a biruit în El asupra celor ce stăpâneau odinioară peste pământ, adică asupra căpeteniilor şi puterilor şi asupra duhurilor răutăţii şi, înaintea tuturor, asupra Satanei"[5].

„S-ar putea spune că, îmbolnăvindu-ne în Adam de păcatul alipirii la lume, ne-am făcut în Hristos jertfă duhovnicească şi binemirositoare lui Dumnezeu şi Tatăl, bună şi primită, mult mai bună decât cea după lege"[6]. „Şi noi ne-am mântuit, iar El S-a făcut slab pentru păcatele noastre şi pentru noi suferă dureri, suportând însăşi moartea trupului, nu ca să se vadă rămas împreună cu noi între morţi, ci ca [să fim] reîntorşi împreună cu El şi pentru El la viaţă"[7].

„De nefericire şi gârbovire am parte, şi nu este mângâiere trupului şi îngrijire oaselor mele. Dar marele doctor este aproape de cei ce se ostenesc. *El poartă neputinţele noastre şi cu rana Sa ne-a tămăduit* şi ne tămăduieşte. De faţă este şi acum, punându-şi leacurile Sale mântuitoare"[8].

6: **Noi toţi ca nişte oi ne-am rătăcit, fiecare în calea lui s-a rătăcit, iar Domnul pe El L-a dat pentru păcatele noastre.**

---

[1] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXIV
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, X
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, III
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, V
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XVII
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Levitic*
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Numeri*
[8] Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor către monahii care l-au îndemnat din India*

Îl vedem pe Hristos aici nu doar ca Mântuitor, ci şi – anticipând – ca Judecător: Însuşi Cuvântul, pentru că pedepseşte, este judecător. Despre El Isaia spune: *Domnul L-a dat pe El pentru păcatele noastre*, adică îndreptător al păcatelor noastre"[1].

7: **Din pricina chinului El nu-Şi deschide gura; ca o oaie la junghiere S-a adus şi ca un miel fără de glas în faţa celui ce-l tunde, aşa El nu-Şi deschide gura.**

Din pricina chinului El nu-Şi deschide gura: „înainte de patimi, Iisus le-a vorbit, zi şi noapte, ucenicilor şi mulţimilor, dar în timpul patimilor a tăcut. ♦ Sfântul Grigorie de Nazianz: El Se roagă, dar ascultă rugăciuni; El plânge, dar şterge lacrimi; ca om întreabă unde e Lazăr, dar ca Dumnezeu îl învie; El e vândut ieftin, pe numai treizeci de arginţi, dar răscumpără lumea cu nepreţuitul preţ al sângelui Său; ca o oaie la-njunghiere Se aduce, dar El e Păstorul lui Israel şi al lumii; tăcut ca un miel, El e, prin excelenţă, Cuvântul; e ridicat şi pironit pe Lemn, dar prin Lemnul Vieţii ne readuce pe noi la starea cea dintâi; moare, dar dă viaţă; moare, dar prin moartea Lui nimiceşte moartea; e îngropat, dar Se ridică; Se pogoară în iad, dar aduce suflete deasupra; Se înalţă la cer, dar iarăşi va să vină să judece vii şi morţii"[2].

„Străpungerea coastei Lui prin suliţă (Ioan 19, 24) împlineşte cuvântul: *ca o oaie spre junghiere S-a adus*"[3]. Hristos „S-a junghiat şi ca o oaie, pentru bunătatea Lui înnăscută şi pentru mărimea blândeţii"[4].

Adresându-se iudeilor, Iustin le atrage atenţia, argumentând şi cu acest loc, că „paştele era Hristos, Cel care a fost jertfit mai în urmă, după cum şi Isaia a zis: *Ca o oaie spre junghiere S-a adus*. De asemenea este scris că în ziua paştelui L-aţi prins şi tot în ziua paştelui L-aţi răstignit[5]"[6].

---

[1] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 67, 3
[2] BBVA, p. 951
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, II, 16
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XV
[5] De fapt, în ajunul Paştelui iudaic.
[6] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXI

Hristos „a îngrijit pe cei nerecunoscători, a iertat pe cei ce-i întindeau curse. Nu e puțin aceasta, dacă ne gândim că a avut cu Sine chiar pe vânzătorul Său și l-a semnalat mereu. Iar când a fost vândut, când a fost dus ca o oaie la jertfire – căci în această situație *n-a deschis gura mai mult decât un miel sub puterea tunzătorului său* – El, căruia legiunile de îngeri la un singur cuvânt i-ar fi venit în ajutor din cer dacă le-ar fi chemat, n-a aprobat nici măcar sabia răzbunătoare a unui discipol (cf. Ioan 18, 11)"[1].

„Pentru aceasta a suferit Domnul să-și dea trupul Său spre nimicire, ca să ne curățim prin iertarea păcatelor, cu stropirea cu sângele Lui"[2].

„Așa a fost Isaia cel mai puternic în cuvânt dintre proorocii. Căci văzând pe Iisus dus ca o oaie spre junghiere, nu s-a lăsat înșelat nici de pătimirea, nici de smerenia Lui și de purtările proprii ei, ci a văzut tainic în acestea, cu ochiul pătrunderii, slava Lui, așa cum se cuvine; măcar că L-a văzut pe Iisus lipsit de chip și frumusețe și supus celorlalte pătimiri, l mărturisit totuși dumnezeirea Lui"[3].

8: **Întru smerenia Lui I s-a răpit dreptatea. Neamul Său cine-l va spune? Că viața i se ia de pe pământ; pentru fărădelegile poporului Meu a fost El dus la moarte.**

I s-a răpit dreptatea: „Smerit fiind, a admis să fie condamnat pe nedrept. ♦ *Neamul Său cine-l va spune?*: Grecescul **ghenea** [γενέα] înseamnă și *generație*, dar sensul central este acela de *neam*, *rasă*, *familie*, *spiță*; prin extensie: *naștere* (ca fapt, timp sau loc). Sfinții Părinți reținultimele două sensuri. Sfântul Ioan Hrisostom: Prin aceasta nu trebuie să înțelegem nașterea Fiului în eternitate, ci întruparea și nașterea Sa din fecioară, mister pe care nimeni nu va încerca să-l explice fără să impieteze într-un fel sau altul. Textul Masoretic ridică mari dificultăți, singurul accent că-

[1] Tertulian, *Despre răbdare*, III
[2] Barnaba, *Epistola*, V, 1
[3] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 62

zând pe sensul de *generație*; de aici, o mare varietate de traduceri"[1].

„Pentru ca Duhul cel profetic să ne arate nouă că Cel ce a pătimit acestea Își are neamul Său cu neputință de povestit și împărățește asupra vrăjmașilor, a spus astfel: *Iar neamul lui cine-l va spune*?"[2]. „Deci neamul Acestuia, care avea să moară, pentru ca *cu rana Lui să ne vindecăm noi*, oamenii păcătoși, este nespus și Duhul cel profetic ne-a arătat aceasta"[3].

„Despre neamul, vrednicia, ființa și natura lui Hristos nimeni n-ar putea fi în stare să dea lămuririle cele mai potrivite, așa după cum ne-o spune însuși Duhul Sfânt prin glasul proorocului: *neamul Lui cine-l va spune*? Și aceasta pentru că *nimeni nu cunoaște pe Tatăl, decât numai Fiul, nici pe Fiul nu-L cunoaște nimeni după vrednicia Lui, decât Tatăl* (Cf. Matei 11, 27; Luca 10, 22), Cel ce L-a născut pe El"[4].

„Naşterea Sa [a lui Hristos – n. n.] din David cade sub timp, se pipăie și i se poate face genealogia; dar naşterea Lui după Dumnezeire nu cade nici sub timp, nici sub spațiu și nici nu i se poate face genealogia. *Neamul Lui cine-l va spune*? Duh este Dumnezeu. Cel ce este Duh, pentru că nu are trup, a născut duhovnicește prin o naştere cu neputință de cercetat și de înțeles"[5].

„În toate acestea Domnul S-a slăvit, dar, ca să spun așa, cu umilință, nu *cu slavă s-a slăvit*"[6], urmând ca slava să se arate deplin la a doua Sa venire (cf. Ioan 5, 23).

„Ia aminte cu amănuntul la tine însuți, cugetând cu curaj la Domnul nostru Iisus Hristos Care, fiind Dumnezeu și având o slavă și o mărire negrăită, ni S-a făcut pildă ca să mergem pe urmele Lui, Care S-a smerit în chip covârșitor pentru noi, luând chip de rob (Filipeni 2, 6) și S-a sărăcit și a disprețuit ruşinea și a suportat multele și urâtele ocări [...].

---

[1] BBVA, p. 951
[2] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, LI
[3] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XLIII
[4] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, I, 2, 2
[5] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, XI, 5
[6] Origen, *Omilii la Exod*, VI, 1

Şi a răbdat moartea cu multe ocări pentru noi. Pentru porunca Lui, să răbdăm şi noi cu hotărâre, pentru păcatele noastre, de ne înjură sau vorbeşte cineva împotriva noastră pe drept sau pe nedrept şi, de mai trebuie să spunem, până la moarte. Şi de suntem duşi la junghiere ca o oaie, să ne arătăm ca un animal, neîmpotrivindu-ne deloc, ci mai degrabă, de putem, să mângâiem pe cei ce ne fac aceasta, iar de nu, să tăcem deplin cu multă smerenie"[1]. „Noi, cei loviţi de acul păcatului, ne-am supus morţii (I Corinteni 15, 16) şi Cel fără păcat a fost rănit pentru noi, şi rănile Lui s-au făcut pentru noi tămăduiri iar moartea Sa pentru noi ne-a făcut pe noi vii. Noi ne-am plecat patimilor de necinste şi Domnul slavei a răbdat necinste pentru noi, iar necinstea Lui ni s-a făcut cinste"[2].

9: **În schimbul îngropării Sale Eu da-voi pe cei răi şi pe bogaţi în schimbul morţii Sale; că El fărădelege nu a săvârşit şi nici vicleşug în gura Lui nu s-a aflat.**

„Cuvântul a îmbrăcat firea noastră făcând-o neîntinată, curăţită de toate patimile concrescute în ea"[3]. „Hristos S-a arătat un Adam nou, care, potrivit lui Isaia, n-a făcut, nici n-a gândit păcat, şi cu atât mai mult n-a grăit, căci nu s-a aflat vicleşug în gura Lui; n-a zis *din gura Lui*, ci *în gura Lui*, ca să se sublinieze caracterul ireproşabil al gândurilor Lui"[4].

10: **Domnul va vrea să-L cureţe de rană. Dacă veţi da prinos pentru păcat, sufletul vostru va vedea sămânţă cu viaţă-ndelungată.**

„Apoi, ca să nu-L ia cineva drept [simplu] om din pricina patimii, preîntâmpină gândurile oamenilor. De aceea Scriptura descrie puterea Lui mai presus de fire şi neasemănarea firii Lui cu noi"[5], arătând originea Sa negrăită, moartea Sa răscumpărătoare şi anticiparea Învierii.

---

[1] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de Cuvinte*, XXVII, 1
[2] Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, XXIII, 45
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, XIII
[4] Sf. Grigorie Palama, *Cuvânt despre iconomia în trup a Domnului nostru Iisus Hristos*, 12
[5] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXIV

„Astfel au prezis proorocii despre Hristos şi moartea, cea mai ruşinoasă, la care trebuia să fie osândit, care era moartea pe cruce. Şi este un temei aici, căci Hristos a venit trimis de Dumnezeu Tatăl pentru a binevesti Împărăţia Cerurilor, iar despre Împărăţia aceasta a spus lucruri pe care El nu le putea dovedi mai bine decât cu mărturia sângelui Său. Astfel, pentru a fi cu totul ascultător lui Dumnezeu Tatăl şi a da toată certitudinea adevărului pe care-l vestea, a murit, şi încă de moartea cea mai ruşinoasă, pentru ca nici un om să nu se dea înapoi de la a primi adevărul pentru a cărui mărturie va şti că Hristos şi-a primit de bună voie moartea"[1].

11: **Şi Domnul va vrea ca El, cu mâna Lui, să ia din osteneala sufletului Său ca să-I arate lumină şi cunoaştere să plăsmuiască şi să-L îndreptăţească pe Cel-Drept Care pe mulţi îi slujeşte şi ale căror păcate le va purta.**

„Ce covârşitoare este iubirea de oameni şi dragostea lui Dumnezeu! Nu ne-a urât, nici nu ne-a îndepărtat şi nici n-a ţinut minte răul, ci ne-a răbdat îndelung, ne-a suportat. Miluindu-ne, a luat asupra Sa păcatele noastre"[2].

12: **De aceea El pe mulţi îi va moşteni şi va împărţi prăzile celor puternici, pentru că sufletul Său a fost dat spre moarte şi cu cei fără de lege fost-a socotit şi păcatele multora le-a purtat şi pentru fărădelegile lor pe Sine S-a dat.**

Cu cei fără de lege fost-a socotit: „Iisus, Cel ce avea să moară între doi tâlhari, va cita stihul acesta ca referindu-se la Sine. ♦ *Pentru fărădelegile lor pe Sine S-a dat*: *... acesta este Sângele Meu, al Legii celei noi, carele pentru mulţi se varsă spre iertarea păcatelor* (Matei 26, 28)"[3].

„Theodoret (*ad loc.*) comentează: [*va moşteni*] toate neamurile, precum spune fericitul David: *El va împărţi prăzile celor puternici* (Psalmi 2, 8). Numeşte *puternici* pe demoni şi *prăzi* (σκυλα) pe oameni. În mod obişnuit, σκυλα sunt

[1] Nicolaus Cusanus, *Despre pacea credinţei*, 47
[2] *Epistola către Diognet*, IX, 2
[3] BBVA, p. 951

armele celor învinşi în luptă; armele demonilor erau oamenii, căci de noi, oamenii, se folosesc ei, chiar de mădularele noastre, pentru a ne face război. Dar Domnul Hristos i-a biruit şi a împărţit prada apostolilor, făcându-i învăţători (pescari de oameni), unii pentru a-i învăţa pe romani, alţii pe indieni, pe egipteni... ♦ Eusebiu (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 161) are aceeaşi interpretare: este vorba de sufletele oamenilor aflate în robia puterilor întunericului, pe care Hristos le-a smuls din robie şi le-a împărţit ca prăzi ucenicilor, întemeind pe ele Bisericile. Mai mult, Eusebiu apropie acest pasaj de Isaia 9, 3, unde face acelaşi comentariu pentru **σκυλα**"[1].

„Vedeţi cine este Cel ce ne-a fost dat pildă! Dacă Domnul S-a smerit atâta, ce trebuie să facem noi, care, prin El, am venit sub jugul harului Lui?"[2].

„Cum că făcându-Se om pentru noi a răbdat să pătimească şi să fie batjocorit şi cum că iarăşi va veni cu slavă, ascultaţi profeţiile care au fost spuse cu privire la acestea"[3].

„Despre tâlharii care au fost răstigniţi împreună cu Hristos (Luca 23, 32-33), se spune: *Cu cei fără de lege S-a socotit*"[4].

Hristos „S-a socotit între cei fărădelege şi a fost numărat din iconomie între cei osândiţi, dar Tatăl a ştiut că moartea Fiului e sfântă şi sfinţită"[5].

„Se aşteaptă să vină Hristos din cer cu sfinţii îngeri; şi va şedea pe scaunul slavei Sale şi va împărţi fiecăruia cununile cuvenite lui şi, pe măsura faptelor, cinstirile"[6].

Hristos „*n-a săvârşit păcat, nici s-a aflat vicleşug în gura Lui* (53, 9). Dar S-a născut între noi cei robiţi ca un rob şi *a fost socotit cu noi, cei fărădelege* (53, 12), făcându-Se din iubirea de oameni *întru asemănarea trupului păcatului, pentru păcat* (Romani 8, 3). S-a făcut *întru asemănarea trupului păcatului* întrucât, fiind prin fire Dumnezeu nepătimitor, a

[1] SEP 6/I, pp. 257-258
[2] Sf. Clement Romanul, *Epistola către Corinteni*, XVII, 17
[3] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, L
[4] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIII, 30
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XII
[6] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IV

binevoit să se facă, potrivit iconomiei, în chip neschimbat, om prin fire pătimitor. Şi s-a făcut aşa *pentru păcat*, deoarece *pentru păcatele noastre a fost dus la moarte şi pentru noi a suferit dureri*; *pentru păcatele noastre a fost rănit şi pentru fărădelegile noastre a fost zdrobit, ca noi să ne vindecăm cu rana Lui* (53, 4-5)"[1].

CAPITOLUL 54 – *Slava noului Ierusalim*

„Capitolul acesta cuprinde trei părţi aproximativ egale: 1-5, 6-10 şi 11-17. Metaforic, Sionul e femeia părăsită, pe care Bărbatul (şi Creatorul) ei, revenit, o îndeamnă la bucurie, cu promisiunea unei bogate rodnicii"[2].

1: **Veseleşte-te, tu, cea stearpă, care nu naşti, dă glas şi strigă, tu, cea care n-ai cunoscut durerile facerii, că mai mulţi sunt fiii celei pustii decât ai celei ce are bărbat; căci Domnul a zis:**

Fiii celei pustii: SEP 6/I traduce *fiii celei părăsite*: „Theodoret sesizează dubla valoare a lui **ερημος**, care desemnează deopotrivă starea de singurătate, de izolare a unei persoane fără prieteni şi rude, şi singurătatea unui loc, deşertul. De multe ori Theodoret vede în *pustiu* o manieră fi-gurată de a desemna neamurile înainte de convertirea lor la credinţă. La fel, Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*): această mulţime a neamurilor era văduvă înainte de venirea mirelui Hristos"[3].

„Când profetul a spus: *Veseleşte-te stearpo, care nu naşti*, a spus-o despre noi; că stearpă era Biserica noastră, înainte de a i se da fii. Iar când a spus: *Strigă tu, care nu aveai dureri de naştere*, aceasta spune: să înălţăm rugăciunile noastre către Dumnezeu şi să nu ne văităm ca cele care au dureri de naştere"[4]. Aşadar, e arătată „Biserica din neamuri, despre care ne-a vestit [...] că va naşte mulţi fii şi va hrăni nenumărate

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 54
[2] BBVA, p. 951
[3] SEP 6/I, p. 258
[4] Sf. Clement Romanul, *Epistola a doua către Corinteni*, II, 1-2

neamuri"[1]. S-au mai spus acestea şi pentru că „erau părăsite de adevăratul Dumnezeu toate neamurile care adorau nişte lucruri făcute de mâini omeneşti; însă iudeii şi samaritenii care aveau cuvântul lui Dumnezeu transmis lor prin profeţi şi aşteptau continuu pe Hristos, atunci când El a venit, L-au neglijat, afară de foarte puţini, despre care Duhul cel profetic a spus de mai înainte, prin Isaia, că se vor mântui"[2].

Deşi legătura nu e tocmai evidentă, s-a văzut aici şi o anticipare a lui Ioan Botezătorul: „Ioan este înainte-mergător; este glasul, care merge înainte, al Cuvântului; este glasul care cheamă, care pregăteşte spre mântuire; este glasul care îndeamnă spre moştenirea cerurilor; datorită acestui glas, femeia cea stearpă şi pustia nu mai sunt fără de copii"[3].

Mintea care, în contemplaţie, ajunge să vadă cele viitoare, se veseleşte precum cea stearpă (în care putem vedea şi firea omenească) de aici: „Şi firea oamenilor nu-şi va mai aminti câtuşi de puţin de lumea aceasta, nici de viaţa lor de mai înainte. căci mintea lor va fi legată de contemplarea (privirea) acelei stări noi şi nu se va mai întoarce iarăşi la lupta sângelui şi a trupului. Căci împreună cu schimbarea veacului acesta, îndată va lua început cel viitor"[4].

2: **Lărgeşte locul cortului tău şi-al pânzelor lui, bate ţăruşii, nu te scumpi; lungeşte-ţi funiile, ţăruşii ţi-i întăreşte;**

Locul cortului tău: „aluzie la cortul mărturiei, pe care Dumnezeu i l-a poruncit lui Moise (Ieşirea 25). Atât în prima parte a acestui poem, cât şi în cea de a doua, Sionul e văzut ca locaş al Domnului"[5].

3: **simte-te-n largul tău la dreapta şi la stânga, căci sămânţa ta neamuri va moşteni şi prin ea cetăţi pustii vor fi locuite.**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[2] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, LIII
[3] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Eleni*, I, 9, 2
[4] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, LXXXV
[5] BBVA, p. 951

E anticipat „poporul creştin, o adevărată capodoperă a lucrării dumnezeieşti, în care să vibreze sunetele armonice ale cuvântului dumnezeiesc şi în care să se simtă lucrarea lăuntrică a Duhului Sfânt, templul acesta, sanctuarul Treimii, sălaşul sfinţeniei, Sfânta Biserică, în care totul să strălucească întocmai ca o catapeteasmă cerească"[1]. „Oare nu e aceasta ceea ce s-a făgăduit odinioară, prin cuvântul proorocului Isaia, Bisericii ce s-a arătat în timpurile din urmă [...]? Căci la început Biserica era îngustă, dar pe urmă s-a lărgit la răsărit, la apus, la miazănoapte şi la miazăzi şi a străbătut în tot locul"[2].

4: **Nu te teme pentru aceea că ai fost de ruşine, nici nu te ruşina pentru aceea că ai fost de ocară, căci vei uita ruşinea cea de lungă durată, iar de ocara văduviei tale nu-ţi vei mai aminti.**

„La iudei, femeia fără copii era obiect al disprețului public (vezi Luca 1, 25)"[3].

5: **Că Domnul este Cel ce te-a făcut, Domnul Atotţiitorul este numele Lui;şi El, Cel ce te-a izbăvit pe tine, El este Dumnezeul lui Israel, şi aşa va fi numit de-ntreg pământul.**

6: **Domnul nu te-a chemat ca pe o femeie părăsită şi slabă de inimă, nici ca pe o femeie ce încă din tinereţe e pradă urii, zice Dumnezeul tău.**

7: **Pentru puţină vreme te-am părăsit, dar cu milă mare te voi milui;**

8: **în puţină mânie Mi-am întors faţa de la tine, dar cu milă veşnică te voi milui, zice Acel ce te izbăveşte, Domnul.**

9: **Din vremea apelor lui Noe, acesta Mi-a fost gândul, aşa cum i-am făcut lui jurământ în vremea aceea, că de dragul tău nu Mă voi mai mânia asupra pământului; nici chiar atunci când tu eşti ameninţată,**

---

[1] Sf. Ambrozie al Milanului, *Hexaemeron*, III, 1, 5
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, IX
[3] BBVA, p. 952

„O nouă referire la un moment al trecutului, când Dumnezeu Şi-a înnoit legământul faţă de om. De reţinut: În relaţie cu mânia Domnului, mila Sa va fi incomparabil mai mare şi mai de durată. Făgăduinţa de acum deschide perspectiva eternităţii"[1].

10: **munţii nu se vor muta şi dealurile tale nu se vor clinti; tot aşa nici mila Mea nu-ţi va lipsi şi nici legământul păcii Mele nu va fi călcat; aceasta, fiindcă Domnul, Cel care-ţi este ţie milostiv, El a spus-o.**

Comentând versetele 9-10, „Fericitul Ieronim (*ad loc.*) denunţă *confuzia* Septuagintei în traducerea acestui [pasaj] şi aminteşte de *un bărbat preaînţelept* (identificabil cu Origen), care vede în apele pomenite de profet [v. 9] o aluzie la virtuţile purificatoare şi regeneratoare ale botezului"[2].

11: **Umilită şi neodihnită, mângâiere n-ai avut; iată, Eu le gătesc pietrelor tale rubin şi safir temeliilor tale;**

„Theodoret (*ad loc.*) interpretează: Nu ne înşelăm dacă vom da numele de *ţăruşi* [v. 2] sfinţilor profeţi, apostolilor şi martirilor, înfipţi în pământ ca nişte ţăruşi, ei sunt cei care susţin cortul Bisericii, a cărei învăţătură, precum funiile unui cort, o ţin întinsă (legată). Ei sunt numiţi şi *temelii*. După cum zice apostolul Pavel: *Zidirea voastră are ca temelie apostolii şi ca piatră din capul unghiului pe Hristos Însuşi* (Efeseni 2, 20). ♦ Eusebiu leagă acest pasaj de facerea cortului de către Moise; după el, textul profetic s-a folosit de această imagine pentru a invita Biserica venită dintre neamuri să nu-şi măsoare întinderea construcţiei după acest prim cort, ci s-o lărgească la măsurile întregii lumi: Dacă Templul care se ridica într-un singur loc al Palestinei era demn de toată admiraţia, cu cât mai vrednică este mulţimea bisericilor lui Dumnezeu"[3].

„Să facem toate păzindu-ne mintea trează de faptele moarte, privind atenţi la suflet în fiecare ceas, ca să nu facă ceva în afară de cele potrivite firii, pentru că sufletul este

[1] BBVA, p. 952
[2] SEP 6/I, p. 260
[3] SEP 6/I, p. 260

schimbăcios prin fire, după cuvântul proorocului Isaia: *A zis Domnul cel milostiv ţie: Umilită şi nestatornică ai fost şi de aceea n-ai fost mângâiată.* Căci sufletul se aseamănă cu fierul care, când e neîngrijit, se acoperă de rugină, dar, când se pune în foc, focul îl curăţeşte şi, cât timp este în foc, este asemenea focului şi nimeni nu-l poate ţine, fiindcă este foc. Aşa este sufletul. Cât timp rămâne cu Dumnezeu şi se ocupă cu El, se face foc şi arde pe toţi vrăjmaşii lui care îl fac să ruginească în timpul cât e neîngrijit; dar Dumnezeu îl curăţă şi-l face nou ca pe fier, încât nu se mai îndulceşte cu ceva din cele ale lumii, ci se odihneşte în firea lui, de care s-a învrednicit şi în care se afla mai înainte. Iar de părăseşte firea lui, moare. [...] Deci cei ce s-au făcut vrednici şi şi-au însuşit darurile (dumnezeieşti) văd lumea ca o închisoare şi nu voiesc să se confunde cu ea, ca să moară"[1].

12: **de iaspis îţi voi face meterezele, iar porţile din pietre de cristal şi-mprejmuirea ta va fi din nestemate.**

„După Sfântul Chiril al Alexandriei, pietrele preţioase sunt sufletele curate care strălucesc prin virtuţi, din care Dumnezeu va zidi *cetatea cea cucernică*. Şi Theodoret (*ad loc.*) înţelege prin *rubin* iubirea înflăcărată de Dumnezeu, prin *safir*, omul care îşi ascunde virtutea, prin *iaspis*, strălucirea care dă puterea de a face minuni, prin *cristal*, claritatea învăţăturii pentru cei ce intră. *Temelii*, *metereze* şi *porţi* a numit conducerea Bisericii, *pietrele preţioase şi alese* reprezintă mulţimea credincioşilor aleşi pentru construirea zidului cetăţii cereşti"[2].

13: **Şi fiii tăi vor fi toţi învăţaţi ai lui Dumnezeu şi-n pace multă copiii tăi se vor afla.**

„Atunci, ceea ce s-a arătat era chip (tip). Acum S-a arătat Adevărul însuşi"[3] şi s-a dat învăţătura deplină tuturor neamurilor. „Precum ochiul trupului caută la literă şi din literă primeşte înţelesurile celor supuse simţurilor, aşa mintea

[1] Isaia Pustnicul, *Douăzeci şi nouă de Cuvinte*, XXV, 10
[2] SEP 6/I, pp. 260-261
[3] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, I, 59

când se curăţeşte şi se întoarce la vechea vrednicie[1], caută la Dumnezeu şi primeşte de la El înţelesurile dumneze-ieşti. În loc de carte, ea are Duhul, în loc de pană, înţelegerea şi limba – căci *limba mea*, zice, *e pană* (Psalmi 44, 2) – în loc de cerneală, lumina. Deci, scufundându-şi înţelegerea în lumină şi făcându-se lumină, scrie în Duh cuvintele în inimile curate ale ascultătorilor[2]. Atunci înţelege cum vor fi *credincioşii învăţaţi de Dumnezeu* şi cum învaţă Dumnezeu pe om în Duh (cf. Psalmi 93,10), potrivit cu proorocia"[3].

14: **Şi tu întru dreptate vei fi zidită; fereşte-te de nedreptate, şi teamă nu vei avea şi cutremur de tine nu se va apropia.**

15: **Iată, străini vor veni de dragul Meu la tine şi-mpreună cu tine vor locui şi la tine vor alerga să scape.**

Străini: „prozeliţi; oameni de alt neam, veniţi de aiurea şi stabiliţi în cetăţile lui Israel; rezidenţi de durată, care se vor asimila. În tâlcuire patristică: păgânii care, auzind şi înţelegând glasul Evangheliei, vor veni la Botez"[4].

„Prozeliţi erau numiţi [în chip figurat] cei dintre neamuri care în fiecare zi erau tot mai aproape de botez (Theodoret, *ad loc.*). ♦ Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei poate fi vorba şi de evrei: dacă ei au fost odinioară în rândul întâi, acum au ajuns în urma neamurilor, *prozeliţi ai neamurilor*, ei, care primeau cândva ca prozeliţi pe neamurile care părăseau păgânismul"[5].

16: **Iată, Eu sunt Cel ce te-a zidit, nu ca fierarul suflând în cărbuni şi scoţând unelte bune de treabă; Eu nu pentru pierzare te-am zidit, ca să te nimicesc.**

17: **Tot lucrul făcut împotriva ta nu va spori şi nici un glas ridicat împotriva ta spre judecată; pe toţi aceia tu îi vei birui, prin aceasta fi-vor potrivnicii tăi osândiţi. O**

---

[1] La puterea sa de pătrundere de dinaintea căderii.

[2] Nu înseamnă, de aici, că toţi ascultătorii au *inimi curate*, ci înţelegem că doar cei curăţiţi păstrează în inimi *înscrisul* rostirilor dumnezeieşti.

[3] Sf. Grigorie Sinaitul, *Capete foarte folositoare în acrostih*, 23

[4] BBVA, p. 952

[5] SEP 6/I, p. 261

moştenire se află celor ce-I slujesc Domnului şi drepţi veţi fi voi în faţa Mea, zice Domnul.

„Frumoasă şi vrednică de iubit este moştenirea! Nu-i moştenire de aur, de argint, de haine, de bunuri pământeşti, la care pătrund moliile şi furii (cf. Matei 6, 19-20), cei care privesc cu invidie spre bogăţia pământească, ci este moştenirea aceea a mântuirii, către care trebuie să ne grăbim noi care am ajuns iubitori ai Cuvântului. Pentru că faptele noastre cele bune pleacă de aici împreună cu noi şi zboară pe aripa adevărului"[1]. *Domnul este moştenirea celor ce slujesc pe Domnul*, „căci lor li s-a gătit dobândirea bunătăţilor mai presus de minte"[2].

CAPITOLUL 55 – *Mântuirea care dulce se îmbie*

1: **Voi, cei însetaţi, mergeţi la apă, iar voi, toţi, cei ce nu aveţi argint, duceţi-vă şi cumpăraţi şi mâncaţi şi beţi vin şi grăsime fără bani sau preţ.**

„Sfântul Ambrozie al Milanului: *Toate ţările veneau în Egipt să cumpere pâine de la Iosif* (Facerea 41,57). Iisus Hristos oferă hrană fără să ceară bani; El cere doar credinţă, care e mai preţioasă decât banii. Preţul, adevăratul preţ, l-a plătit El, chiar El, prin sângele Său"[3]. „Căci nici preţ n-a cerut de la noi Cel ce a plătit pentru noi *preţul sângelui*. Pentru că nu cu aur sau cu argint, ci cu sângele Său cel scump ne-a răscumpărat Hristos"[4]. „Atâta vreme cât iarmarocul e în toi[5], să cumpărăm milostenii; dar, mai bine spus, prin milostenie să cumpărăm mântuirea"[6].

„Sfânta Scriptură numeşte adesea dreptatea *argint* (cf. Psalmi 11, 7), dar Stăpânul bunătăţii făgăduieşte şi celor care nu posedă *argint* (celor lipsiţi de virtuţi) să le dea în dar (cf.

---

[1] Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Eleni*, X, 93, 3
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Numeri*
[3] BBVA, p. 952
[4] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhul Iosif*, 42
[5] Cât suntem încă în această viaţă.
[6] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăinţă*, VII

Romani 3, 24) apa de trei ori dorită a botezului; căci El nu cere socoteală pentru greşelile lor trecute celor ce se apropie, ci le făgăduieşte izbăvirea (Theodoret, *ad loc.*). ♦ După Işo'dad de Merw (*Comentariu la Isaia* 55,1, *apud* ACCS, vol. 2, p. 183), chemarea profetului e un îndemn la pocăinţă: toţi cei însetaţi de bine să lase cele rele deoparte şi să vină spre Dumnezeu"[1].

„*Cei însetaţi*, zice, *mergeţi la apă*, iar cei însetaţi de Dumnezeu, umblaţi întru curăţia minţii. Dar cel ce zboară spre înălţime prin curăţia ei trebuie să privească şi spre pământul puţinătăţii sale, fiindcă nimeni nu e mai înalt ca cel smerit. Căci precum, când lipseşte lumina, toate sunt neguroase şi întunecate, tot aşa, lipsind smerita cugetare, toate ale noastre sunt deşarte şi toate silinţele noastre după Dumnezeu sunt putregăioase"[2].

2: **De ce, prin urmare, preţuiţi voi cu preţul banului şi vă daţi osteneala pentru ceea ce nu satură? Ascultaţi-Mă pe Mine, şi veţi mânca ce e bun şi sufletul vostru întru bunătăţi se va desfăta.**

3: **Luaţi aminte cu urechile voastre şi urmaţi căilor Mele; ascultaţi-Mă pe Mine, şi sufletul vostru întru bunătăţi va fi viu; şi Eu voi face cu voi legământ veşnic, îndurările cele încredinţate lui David.**

„Legea de pe Horeb este acum o lege veche şi ea este numai a [iudeilor], pe când cealaltă este, în genere, a tuturor. Şi o lege care se dă împotriva unei alte legi o desfiinţează pe cea dintâi, după cum şi un testament care se face mai târziu îl face, de asemenea, nelucrător pe cel dinaintea lui. Drept *lege veşnică* şi finală şi *testament credincios* ne-a fost dat nouă Hristos, după care nu mai este nici o lege, niciun precept, nici o poruncă"[3].

4: **Iată, martor l-am făcut între neamuri, neamurilor Domn şi poruncitor.**

---

[1] SEP 6/I, p. 262

[2] Isihie Sinaitul, *Cuvinte despre împotrivire şi rugăciune*, 83

[3] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, XI

SEP 6/I: *Iată, l-am dat ca mărturie între neamuri...* „Pe Cel pe care L-au răstignit iudeii, Îl adoră tot pământul şi Îi împlinesc poruncile. Pe Acesta Îl numesc *mărturie*, pentru că El dă mărturie la judecata viitoare şi ameninţă cu focul gheenei. Neamurile se închină cu bucurie Celui pe care nu L-au cunoscut (Theodoret, *ad loc.*)"[1].

„Căci Hristos a mărturisit neamurilor învăţătura mântuitoare şi le-a spus cele prin care trebuia să se mântuiască"[2].

5: **Neamuri care nu te ştiau te vor chema şi popoare care nu te cunoşteau vor alerga să scape la tine, de dragul Domnului, Dumnezeului tău, Sfântul lui Israel, că El pe tine te-a slăvit.**

6: **Căutaţi-L pe Domnul, şi când Îl veţi afla, chemaţi-L; iar când El Se va apropia de voi,**

Căutaţi-L pe Domnul: „Am înţeles ce anume trebuie căutat şi răspunsul este acesta: să caut fără oprire. Căci între căutare şi aflare nu-i nici o deosebire, ci dobânda pe care o câştig din căutare este tocmai căutarea însăşi. Vrei cumva să ştii şi folosul şi în ce timp să căutăm pe Domnul? Îţi spun: viaţa întreagă. Căci întreaga viaţă nu este altceva decât timp de căutare. Căci nu-i bine să căutăm pe Domnul numai la o anumită şi hotărâtă vreme. Ci vremea cu adevărat potrivită de a căuta pe Domnul constă în a nu ne opri din această căutare, după cum spune [şi] Psaltirea: *ochii mei pururea spre Domnul* (Psalmi 24, 16)"[3].

„Vezi că nu ajunge omului spre mântuire numai căutarea, ci trebuie ca, aflându-L pe Dumnezeu, să se întoarcă prin ascultare şi credinţă?"[4].

7: **atunci să-şi părăsească necredinciosul căile şi nelegiuitul sfaturile şi să se întoarcă la Domnul şi va afla milă, şi la Dumnezeul vostru să se întoarne, că El cu îmbelşugare vă va ierta păcatele.**

---

[1] SEP 6/I, p. 263

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI, 1

[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, VII

[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 5

„Fericitul proroc Isaia porunceşte ca cei ce voiesc să se apropie de Hristos prin credinţă să se cureţe mai înainte prin dorirea a tot lucrul bun"[1].

8: **Că sfaturile Mele nu sunt ca sfaturile voastre, nici căile Mele precum căile voastre, zice Domnul.**

9: **Ci pe cât e de departe cerul de pământ, într-atât e departe calea Mea de căile voastre, zice Domnul.**

„Este o nelegiuire să-I atribuim lui Dumnezeu afectele noastre omeneşti, de vreme ce Dumnezeu spune clar: *Nu precum cugetele voastre este cugetul Meu*"[2].

10: **Că precum se coboară din cer ploaia sau zăpada şi nu se întoarce până când adapă pământul şi-l face să răsară şi să rodească şi să-i dea semănătorului sămânţă şi pâine pentru hrană,**

11: **aşa va fi cuvântul Meu – oricare va ieşi din gura Mea –: el nicicum nu se va întoarce până când se vor plini toate câte Eu am vrut; şi spornice voi face căile tale şi poruncile Mele.**

12: **Căci voi cu veselie veţi ieşi şi cu bucurie veţi primi învăţătură: că munţii şi dealurile vor sălta, cu bucurie aşteptându-vă, şi toţi arborii câmpului vor bate din palme de ramuri.**

Vor bate din palme de ramuri: „textual: *vor aplauda* (**epikrotesi**) *cu ramurile lor*. Natura, cosmosul, în deplină solidaritate cu destinul omului (Romani 8, 19-22) participă festiv la bucuria mântuirii"[3].

„Copacii care *aplaudă* arată bucuria sufletelor rodnice, care văd convertirea păgânilor la Dumnezeu. Iar *munţii* şi *dealurile* sunt puterile divine, care se bucură de întoarcerea păcătoşilor, după cuvântul Domnului (Eusebiu de Cezareea, *apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 185, nota 1). ♦ Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei, *munţii* pot simboliza două lucruri: 1) puterile cereşti instituite de Dumnezeu pentru

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 3
[2] Sf. Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, 48
[3] BBVA, p. 953

ajutorarea celor de pe pământ; 2) învățătorii, călăuzele din Biserică, cei care nu au doar o competență de ordin teoretic, ci și la nivelul practicii duhovnicești. Iar copacii de pe câmp îi simbolizează pe cei desăvârșiți spiritual"[1].

13: **Și-n locul scaiului se va înălța chiparos și-n locul urzicii va crește mirt; și Domnul va fi într-un nume și într-un semn veșnic – și nu va lipsi.**

„Scai și urzică socotesc că numește cu inteligență sufletele încă neîmblânzite, care apar în ochii lui Dumnezeu în chipul mărăcinelui sălbatic"[2]. Cât privește copacii, „cercetează [...] de ce natură sunt arborii aceștia și înțelege că cedrul nu putrezește, și că chiparosul e de un miros foarte plăcut, deci lucrează și tu pentru a-ți întări casa ta"[3].

CAPITOLUL 56 – *Neamurile chemate la mântuire*

1: **Acestea zice Domnul: Păziți judecata și faceți dreptate, căci mântuirea Mea e gata să vină și mila Mea să se descopere.**

2: **Fericit bărbatul care face aceste lucruri și omul care se ține de ele și zilele de odihnă le păzește fără să le spurce și mâinile și le ferește de la fapta nedreaptă.**

3: **Să nu zică străinul care s-a lipit de Domnul: „Îndeosebi mă va osebi Domnul de poporul Său!", iar famenul să nu zică: „Eu sunt un pom uscat!".**

„*Famenii* (sau *eunucii*) erau bărbați sterili, fără copii, fie prin natură, fie că se angajau voluntar ca, de dragul lui Dumnezeu, să renunțe la capacitatea lor reproductivă; famenii erau și bărbații castrați prin violență, în special prizonierii de război. La aceste categorii se referă Iisus în Matei 19, 12. În textul de față: Dacă e vorba de famenii voluntari, ei vor fi răsplătiți prin locuri și nume veșnice; dacă e vorba de cei prin natură, puterea lui Dumnezeu operează transferul

[1] SEP 6/I, pp. 263-264
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, XIV
[3] Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, II, 4

metafizic, aşa cum Iisus o va face în cele nouă Fericiri"[1]. „Fericitul Ieronim (*Împotriva lui Iovinian* 1, 12) vorbeşte despre cei deveniţi *eunuci* din iniţiativă proprie, care, socotindu-se pe ei înşişi *copaci uscaţi*, în locul absenţei fiilor şi fiicelor trupeşti aici, pe pământ, vor găsi un loc în ceruri"[2].

4: **Aşa zice Domnul către fameni: Toţi aceia care vor ţine zilele de odihnă rânduite de Mine şi vor alege cele ce sunt după voia Mea şi se vor ţine de legământul Meu,**

5: **acelora în casa Mea şi înlăuntrul zidurilor Mele le voi da loc de mare cinste, mai bun decât fii şi fiice: nume veşnic le voi da – şi el nu va lipsi.**

„Famen, deci, nu-i cel care-şi mutilează mădularele trupului, nici cel care stă necăsătorit, ci cel care nu-i în stare să dea naştere adevărului. Mai înainte era *lemn uscat*; ascultând, însă, de Cuvânt, *păzeşte sâmbetele*, adică depărtându-se de păcate şi făcând poruncile, va fi mai de cinste decât cei care au fost instruiţi numai prin cuvânt, fără să aibă o vieţuire dreaptă"[3].

6: **Şi-l voi da străinilor care s-au lipit de Domnul ca să-I slujească şi să iubească numele Domnului, ca să-I fie Lui slugi şi slujnice; iar pe toţi cei ce păzesc, fără să le spurce, zilele de odihnă rânduite de Mine şi pe cei ce se ţin de legământul Meu,**

7: **pe aceia îi voi aduce în muntele Meu cel sfânt şi-n casa Mea de rugăciune îi voi desfăta; arderile-lor-de-tot şi jertfele lor primite vor fi pe jertfelnicul Meu; căci casa Mea casă de rugăciune se va chema pentru toate neamurile,**

„Sfântul Ambrozie al Milanului (*Despre Duhul Sfânt*, pp. 131-132) comentează: Tatăl cheamă neamurile păgâne în Biserică; Domnul Hristos l-a ales pe Pavel pentru a le aduna (Fapte 4, 15) şi Duhul Sfânt spune: *Osebiţi-mi pe Pavel şi pe Barnaba pentru lucrul la care i-am chemat...*

---

[1] BBVA, p. 953
[2] SEP 6/I, p. 264
[3] Clement Alexandrinul, *Stromate*, III, 99, 1

atunci ei postind şi rugându-se au pus mâinile peste ei (Fapte 13, 2). Aceasta este marea Taină a Sfintei Treimi, care se vede în Biserică. După Sfântul Efrem Sirul, *casa de rugăciune a tuturor popoarelor* se referă la Biserica neamurilor, cu trimitere la Marcu 11, 17.

Pentru Casiodor (*Expunere la Romani* 3), profetul vorbeşte aici despre vocaţia universală a Bisericii. Toţi, indiferent de neam, sunt chemaţi să se mântuiască prin Biserica lui Iisus Hristos"[1].

„Templul lui Dumnezeu e casă de rugăciune. Casă de rugăciune e şi sufletul în care se sfinţeşte necontenit aducerea-aminte de Dumnezeu"[2].

„Iar templul în care străluceşte aducerea-aminte neîncetată de Domnul străluceşte până într-atât încât razele care ţâşnesc din el iradiază şi strălucesc până departe"[3].

8: **zice Domnul, Cel ce-i adună pe risipiţii lui Israel; căci lui îi voi strânge adunare.**

9: **Voi, fiare ale câmpului, veniţi cu toatele, mâncaţi, voi, fiare ale codrului!**

„După chemarea la mântuire a străinilor (prozeliţilor), a famenilor şi, în cele din urmă, a fiilor lui Israel, profetul vesteşte împresurarea finală a Ierusalimului şi căderea lui în mâinile *fiarelor* şi *câinilor*, nume în care Sfinţii Părinţi îi identifică pe Romanii cuceritori, sau chiar neamurile păgâne rămase încă în sălbăticie"[4].

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) propune două soluţii: termenul [*fiare*] se poate aplica neamurilor pline de ferocitate, ducând o viaţă fără nimic omenesc, sau celor care au pustiit Israelul şi l-au devorat din cauza lipsei lui de evlavie faţă de Hristos; de aici două interpretări posibile: *veniţi, mâncaţi* ar putea fi un îndemn, către neamurile supuse diavolului, să primească apa botezului şi să mănânce

[1] SEP 6/I, p. 265
[2] Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, III, 8, 1
[3] Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, III, 8, 17
[4] BBVA, p. 954

pâinea vieții, sau o invitație către neamuri ca să-l facă pe poporul lui Israel să-și ispășească lipsa de evlavie"[1].

10: **Vedeți cum toți au orbit, nimic n-au cunoscut: câini apucați de mutenie, care nu vor lătra, visându-și culcușul și iubind dormitarea;**

„Păgânii sunt ca niște *fiare*, ca niște *câini muți*, care nu sunt în stare nici măcar să latre. După Ișo'dad de Merw, sunt numiți așa pentru că le place să doarmă în morminte și în locuri destinate sacrificiilor, bântuite de demoni (*Comentarii la Isaia*, 56,10, *apud* ACCS, vol. 2, p. 66)"[2].

11: **câini cu suflet nerușinat, care nu știu ce e sațiul și sunt răi, neavând nici o înțelegere; fiecare din ei și-a urmat propria sa cale, fiecare până-n culmea voii sale proprii:**

„Dumnezeiasca Scriptură dă nume de animale, iar uneori de fiare, oamenilor cinstiți cu rațiunea, dar stăpâniți de patimi. Uneori îi numește câini, din pricina nerușinării și îndrăznelii lor"[3].

„Ce este otrava în animalele veninoase, aceea este mânia în oamenii cuprinși de furia mâniei. Turbează ca și câinii, atacă întocmai ca scorpionii, mușcă ca șerpii. Scriptura obișnuiește să numească cu nume de animale pe cei stăpâniți de patima mâniei, deoarece aceștia, prin răutatea lor, se aseamănă cu ele"[4].

12: **„Veniți, să bem vin și să ne îmbătăm, iar mâine s-o facem și-mai-și!...".**

„Acest ultim verset se află numai într-o seamă de codici (cum e *Efraemi rescriptor*), păstrat de Origen sub asterisc; ediția Rahlfs îl menționează în notă infrapaginală"[5].

---

[1] SEP 6/I, p. 266
[2] SEP 6/I, p. 266
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XII, 3
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii și Cuvântări*, X, 1
[5] BBVA, p. 954

CAPITOLUL 57 – *Mustrări pentru necredința lui Israel*

1: **Vedeți cum a pierit omul drept şi cum nimeni n-o pune la inimă, cum oameni drepți se duc şi nimeni nu ia aminte: că din fața nedreptății a pierit dreptul.**

„Theodoret (*ad loc.*) şi Sfântul Chiril al Alexandriei consideră că acest verset este o profeție despre Iisus Hristos (*Cel Drept* prin excelență) şi apostolii Săi, dar şi o referire la cei ce L-au răstignit fără să le pese dacă învinuirile erau drepte sau nu"[1].

2: **Înmormântarea lui se va petrece-n pace: din mijloc a fost luat.**

„Teodoret al Cirului, împreună cu Eusebiu de Cezareea şi Sfântul Chiril al Alexandriei consideră că aceasta (versetele 1-2) este o profeție la adresa lui Iisus Hristos (Dreptul prin excelență) şi a apostolilor Săi, dar şi o referire la cei ce L-au răstignit fără să le pese dacă învinuirile erau drepte sau nu. Ceea ce urmează e o teribilă suită de mustrări şi invective la adresa fiilor lui Israel, cei ce nu o dată L-au trădat pe Dumnezeu, fie adoptând idolatria popoarelor vecine, fie stâlcind înțelesul legilor Lui; revine adulterul ca metaforă a infidelității. Cu toate acestea, răutatea poporului ales nu va covârşi iubirea lui Dumnezeu pentru el"[2].

„S-a vestit de mai înainte de către Duhul cel profetic că El [Hristos] va fi dat morții"[3].

„Profeția lui Isaia [...] a fost cu privire la Hristos, Care avea să Se răstignească şi să învieze"[4].

„Mântuitorul a fost îngropat. Isaia a spus: *Îngroparea Lui va fi în pace*. Prin îngroparea Lui a împăcat cerul şi pământul, aducând pe păcătoşi la Dumnezeu. Scriptura spune: *Din fața nedreptății a fost luat dreptul*"[5].

---

[1] SEP 6/I, p. 267
[2] BBVA, p. 954
[3] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLVIII
[4] Sf. Iustin Martirul, *Dialogul cu iudeul Trifon*, CXVIII
[5] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIV, 3

3: **Dar voi aici apropiați-vă, voi, copii nelegiuiți, pui de adulteră și de târfă!**

„Eusebiu – ca și mulți alți Părinți, în astfel de contexte – vede în *adulter* un alt nume pentru idolatrie, iar Chiril crede că este o metaforă pentru deformarea Legii de către scribi și învățători"[1].

4: **În ce anume v-ați desfătat? Și împotriva cui v-ați deschis gura și împotriva cui ați scos limba? Nu sunteți voi oare fii ai pierzării, sămânță nelegiuită?**

„Căci slobozindu-și fariseii limba luptătoare împotriva lui Dumnezeu ca pe un frâu, și-au rostogolit calomniile împotriva lui Hristos ca pe o roată și, umflându-se peste măsură de îngâmfare, au urlat cuvintele cele mai nebunești"[2]. Pe cei „ce au îndrăznit să tăgăduiască naşterea negrăită și dinainte de veci a Fiului, cuvântul proorocului îi ceartă"[3]. „Căci nu împotriva unui om obișnuit a fost strigarea lor și limba lor neînfrânată, recurgând la tot felul de defăimări, ci împotriva Însuși Stăpânului, Care ține toate împreună cu Tatăl"[4].

5: **Voi, cei ce vă rugați la idoli sub arbori stufoși, voi, cei ce vă înjunghiați copiii în văi printre stânci!**

6: **Aceasta-i partea ta, acesta-i sorțul tău: lor le-ai turnat libații, lor le-ai adus jertfe de carne; toate acestea oare nu-Mi vor stârni mânia?**

7: **Pe munte înalt, deasupra, acolo-ți este așternutul și acolo ți-ai urcat jertfele;**

8: **și-n spatele stâlpilor ușii tale, acolo ți-ai pus amintirea. Tu gândeai că dacă te vei îndepărta de Mine vei avea mai mult de câștigat; tu i-ai iubit pe cei ce se culcă cu tine**

„În propriile case, poporul ales era sclav idolilor; Fericitul Ieronim îi asemuiește cu zeii lari, divinități ale casei la romani (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 202, nota 1)"[5].

---

[1] SEP 6/I, p. 267

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Numeri*

[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I

[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII

[5] SEP 6/I, p. 268

9: **şi cu ei ţi-ai sporit desfrânarea şi mulţi i-ai făcut pe cei ce-ţi sunt departe şi soli ai trimis dincolo de hotarele tale şi pân-la iad te-ai înjosit.**

10: **Ai ostenit de-atâtea drumuri multe, dar n-ai zis: „De-acum, gata cu tăria mea!". Şi fiindcă tu ai făcut acestea, de-aceea nu pe Mine M-ai rugat.**

„Lui Israil i-a spus unul dintre sfinţii prooroci: *Ai ostenit în mulţimea căilor tale.* [Dar] cei ce sunt în Hristos îşi sălăşluiesc ca într-o casă vieţuirea lor în cuviosie şi sfinţenie"[1].

11: **De cei de care te-ai temut te-ai înfricoşat şi M-ai minţit şi de Mine nu ţi-ai adus aminte şi nu M-ai luat în seamă şi nu M-ai pus la inimă, şi chiar când Eu te văd şi te trec cu vederea, tu de Mine nu te-ai temut.**

12: **Şi Eu voi vesti dreptatea ta şi păcatele tale care nu-ţi vor fi de nici un folos.**

13: **Când tu vei striga, vină ei să te scoată din necaz!; că pe toţi aceştia îi va lua vântul şi-i va duce vârtejul; dar cei ce se ţin de Mine vor stăpâni pământul şi muntele Meu cel sfânt îl vor moşteni.**

„Pentru Fericitul Augustin (*Omilii* 45, 3-5), *muntele sfânt* e Biserica. Toţi credincioşii sunt meniţi să ajungă în vârful muntelui-Biserică, să se apropie pas cu pas de Dumnezeu"[2].

14: **Şi vor zice: Curăţiţi căile de dinaintea Lui şi îndepărtaţi piedicile din calea poporului Meu!**

„Atleţii adevărului vor netezi pentru credincioşi calea cea dreaptă, arătându-le ceea ce Îi place lui Dumnezeu şi abătându-i de la cele potrivnice (Theodoret, *ad loc.*)"[3].

15: **Acestea grăieşte Cel-Preaînalt, Cel ce-ntru cele de sus locuieşte pe veci, sfânt întru sfinţi e numele Lui –, Cel-Preaînalt care Se odihneşte întru sfinţi, Cel ce dă răbdare celor cu inima slabă şi viaţă le dă celor cu inima zdrobită:**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

[2] SEP 6/I, p. 269

[3] SEP 6/I, p. 269

„Din acestea trebuie înțeles limpede că, de vreme ce a zis Cel Prea Înalt, chiar fără să mai adauge cuvântul Dumnezeu, a numit pe Dumnezeu prin cuvintele Cel Prea Înalt. Deci, [...] prin profet cuvântul dumnezeiesc a prevestit pe Domnul Iisus Hristos om și Dumnezeu"[1]. „Sfinte Care locuiești întru sfinți, în ei se odihnește Dumnezeirea Ta; căci ei au lăsat lumea vremelnică și au ajuns deja morți pentru viața lor [pământească], au ieșit în căutarea Ta, urmărindu-Te cu mare râvnă în necazurile și încercările lor"[2].

16: **Nu pe veci voi fi pornit împotriva voastră, nici de-a pururi fi-va mânia Mea peste voi, pentru că de la Mine iese Duhul și suflarea toată Eu am făcut-o.**

17: **Pentru păcat puțin l-am întristat și l-am bătut și fața Mi-am întors-o de la el, iar el s-a umplut de tristețe și supărat a umblat în căile sale.**

18: **Eu i-am văzut căile și l-am vindecat și l-am alinat și mângâiere adevărată i-am dăruit;**

19: **pace peste pace celor de departe și celor de aproape! Și a zis Domnul: Îi voi tămădui.**

20: **Dar cei nedrepți vor fi zgâlțâiți ca de valuri și nu se vor putea odihni.**

21: **Necredincioșii n-au parte de bucurie, a zis Domnul Dumnezeu.**

Primul stih diferă mult în Textul Masoretic: *Nu este pace pentru cei răi.*

CAPITOLUL 58 – *Adevăratul post*

1: **Strigă puternic și nu te opri! Ca pe o trâmbiță înalță-ți glasul și spune-i poporului Meu păcatele lui și casei lui Iacob fărădelegile sale!**

„Vocea profetului e, prin excelență, publică, puternică și fermă; prin ea vorbește autoritatea lui Dumnezeu"[3].

---

[1] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, V, 5, 4
[2] Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, II, 5, 26
[3] BBVA, p. 955

2: **Ei Mă caută zi de zi şi doresc să-Mi ştie căile, ca un popor care a săvârşit dreptate şi judecata Dumnezeului său n-a părăsit-o; ei cer acum de la Mine judecată dreaptă şi doresc să se apropie de Dumnezeu,**

„Ca unul din aceştia este nebunul care, neapropiindu-se nici cu gândul de Dumnezeu, când e învăluit de necazuri ridică mâinile sale cu nădejde spre El"[1].

3: **zicând: „De ce-am postit noi, dacă Tu n-ai văzut? De ce ne-am umilit noi sufletele, dacă Tu n-ai ştiut?...". Nu: în zilele voastre de post vă faceţi voile voastre şi-i pişcaţi pe cei ce sunt în puterea voastră.**

„Profetul denunţă falsitatea postului formal, făcut la adăpostul unei conştiinţe ipocrite. ♦ *Îi pişcaţi*: **[iponysso]** (folosit numai aici în Vechiul Testament) = *a pişca* (a face înţepături uşoare). Aici nu e vorba de păcatele mari sau mijlocii, sesizabile, ci de cele mărunte şi dese, care trec aproape neobservate, cum sunt *înţepăturile* uşor răutăcioase, direct sau indirect, la adresa altora; acumulate în timp şi înregistrate în subconştient, ele deteriorează relaţiile dintre oameni"[2].

„Ostenelile trupeşti fără curăţia minţii sunt ca un pântece sterp şi ca nişte ţâţe uscate. Căci nu se pot apropia de cunoştinţa lui Dumnezeu. ele obosesc trupul, dar nu se îngrijesc să dezrădăcineze patimile din minte. De aceea nu seceră nimic. Precum cel ce seamănă între spini nu poate secera nimic, aşa cel ce se scufundă în ţinerea [de] minte a răului şi în iubirea de agoniseală nu poate dobândi nimic"[3].

4: **Dacă postiţi pentru certuri şi judecăţi şi-l bateţi cu pumnii pe cel obidit, de ce-Mi aduceţi Mie postul, aşa cum o faceţi astăzi, ca vocea voastră să se audă strigând?**

„Theodoret comentează: De ce mai postiţi, îi întreabă Domnul pe evrei, de vreme ce aveţi un mod de viaţă nedemn,

---

[1] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, XXII – am adăuga, în completarea cuvântului, că Dumnezeu de multe ori îi ajută, măcar că acela e cu totul nevrednic!

[2] BBVA, p. 955

[3] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, LVI

adică în loc să vă pocăiţi de păcate în ziua de post, folosiţi răgazul pentru a stoarce bani de la datornici (cf. Isaia 57, 8)"[1].

„Iată pentru ce postim: pentru că pe Mielul (Hristos), înainte de a-L răstigni cu piroane pe cruce, iudeii L-au batjocorit cu ocări şi cu pălmuiri. Aşadar, noi, ucenicii lui Hristos, să nu urmăm purtarea cea nesocotită a vrăjmaşilor Domnului"[2]. Pe scurt, postul adevărat este cel însoţit de fapte bune şi gânduri cuvioase.

5: **Nu postul acesta l-am ales Eu, nici o astfel de zi în care omul să-şi necăjească sufletul; chiar dacă-ţi vei îndoi gâtul ca un cârlig şi chiar dacă ai pune sub tine sac şi cenuşă, nici chiar aşa nu puteţi pretinde că postul vostru e primit.**

„Sfântul Ioan Casian: Dumnezeu nu vede postul ca fiind bun prin natura lui, ci prin lucrările lui cele bune; altfel, el devine chiar dăunător, după cuvântul Domnului: *...dacă ei vor posti, Eu nu le voi auzi rugăciunile* (Ieremia 14, 12)"[3].

„Ştim că dacă posteşte cineva amestecând în postirea lui ceva voit de el, sau căutând slava omenească şi vreun câştig din ea, postirea aceasta face scârbă lui Dumnezeu. Căci şi Israeliţii posteau, dar pentru că săvârşeau nedreptatea în zilele de post şi împlineau voile lor, Dumnezeu i-a osândit prin proorocul Isaia"[4]. Se mai poate înţelege şi altceva, anume că postul nu trebuie să urmeze neapărat unei rânduieli, unui calendar: „*Nu am ales acest post*, spune Domnul, *şi nici ziua pentru ca omul să-şi umilească sufletul lui*. Dacă tu vrei să posteşti după Hristos şi să-ţi *umileşti sufletul tău*, tot răstimpul întregului an îţi este deschis; ba mai degrabă ziua întregii tale vieţi să-ţi fie prilej *de umilire a sufletului tău*"[5].

6: **Nu un astfel de post am ales Eu, zice Domnul; ci tu dezleagă orice legătură a nedreptăţii, dezleagă nodurile**

---

[1] SEP 6/I, p. 271

[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre iubirea faţă de săraci şi despre facerea de bine*

[3] BBVA, p. 955

[4] Sf. Varsanufie, *Scrisori duhovniceşti*, 401

[5] Origen, *Omilii la Levitic*, X, 2

cu silnicie înnodate, lasă-i liberi pe cei striviți în legături și rupe toate înscrisurile cu socoteli nedrepte.

„Am cunoscut harul posturilor prin proorocul Isaia. Isaia a lepădat postul iudaic și ne-a arătat adevăratul post"[1]. „Nu mărgini folosul postului numai la îndepărtarea de mâncare! Adevăratul post stă în îndepărtarea de păcate. *Dezleagă orice legătură a nedreptății.* Treci cu vederea insulta ce ți-a pricinuit aproapele, iartă-i păcatele! *Nu postiți în judecăți și în certuri.* Nu mănânci carne, dar mănânci pe fratele tău! Te abții de la vin, dar nu-ți stăpânești ocările! Posteşti toată ziua, aştepți să vină seara, ca să mănânci, dar îți cheltuiești toată ziua în judecăți!"[2].

„Cel ce se smulge din legătura cărnii acesteia prefigurează într-un fel moartea, slobozindu-se din acele lanțuri despre care Domnul ne vorbește prin Isaia"[3].

„*Țineți legătura și mâna întinsă și cuvântul murmurat*, cum spune [...] cuvântul dumnezeiesc, ceea ce înseamnă datoria de a dărui și de a nu privi în altă parte"[4].

7: **Frânge pâinea pentru cel flămând și adu-i în casa ta pe săracii fără adăpost; dacă vezi pe cineva gol, îmbracă-l și nu-i trece cu vederea pe cei de un neam cu tine.**

„Ceea ce opreşti stomacului tău dăruieşte celui lipsit! Fie ca frica de Dumnezeu să ducă la o dreaptă miluire pe toate zilele! Tămăduieşte cu înfrânarea ta înțeleaptă două patimi potrivnice una alteia: îmbuibarea [ta] și foamea fratelui tău!"[5].

„Uită-te la înțelepciunea profetului! Dă întâi porunci grele, pe care apoi le înlătură și cere să te mântui îndeplinind poruncile uşoare; cu acestea arată că Dumnezeu n-are nevoie de osteneli, ci de ascultare. Apoi arată că virtutea este uşoară, iar păcatul greu; și ilustrează aceasta chiar cu numele date vir-

---

[1] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii și Cuvântări*, I, 1

[2] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii și Cuvântări*, I, 10

[3] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre binefacerile morții*, 9

[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, III

[5] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre iubirea față de săraci și despre facerea de bine*

tuţilor şi păcatelor. Profetul numeşte păcatul lanţ şi legătură, iar virtutea liberare şi scăpare de lanţuri şi legături"[1].

8: **Atunci lumina ta se va deschide ca o dimineaţă şi sănătatea ta curând va răsări şi dreptatea ta îţi va merge înainte şi slava lui Dumnezeu te va înconjura.**

„Ai văzut, iubite, care este adevăratul post? Aşa să postim şi să nu gândim fără rost ca foarte mulţi, care mărginesc postul la atâta numai că stau nemâncaţi până seara. Nu ni se cere atâta nouă, ci ca împreună cu oprirea de la mâncăruri să ne oprim şi de la faptele care ne vatămă şi să ne dăm multă sârguinţă pentru săvârşirea faptelor celor duhovniceşti"[2].

9: **Atunci vei striga şi Dumnezeu te va auzi, şi-n timp ce tu încă grăieşti, El va zice: „Iată, Eu sunt aici". Dacă tu te lepezi de ceea ce te ţine legat şi de mâna ta cea hrăpăreaţă şi de cuvântul cârtitor,**

„După Sfântul Ioan Gură de Aur, prin *legătură* se înţelege păcatul, prin *întinderea mâinilor* – lăcomia şi prin *cuvântul cârtitor* se arată un duh trândav. La Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*), *legătura* arată viclenia şi cursele întinse aproapelui, iar *mâna* (mai degrabă încordată decât întinsă) arată gestul agresiv, după legea talionului. *Cuvântul cârtitor* se referă la murmurul şi împotrivirile evreilor în locul supunerii cu bucurie şi promptitudine la legile lui Dumnezeu"[3].

„Cuvântul acesta este semn de mare făgăduinţă. Prin el, Domnul spune că este mai grabnic la dat decât cel care-l roagă la cerut"[4]. „M-ai auzit, Stăpâne, mai repede decât m-am aşteptat!"[5]. „Promite că este alături de ei şi spune că-i aude şi-i ocroteşte pe cei ce dezleagă din inimă nodurile nedreptăţii şi fac milostenii cu slujitorii lui Dumnezeu, după învăţăturile Lui. Aceştia, fiindcă ascultă ce-i învaţă Dumnezeu să facă, merită şi ei să fie ascultaţi de Dumnezeu"[6]. „Atât de mult

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, LVI, 5
[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, VIII, 6
[3] SEP 6/I, p. 272
[4] Sf. Clement Romanul, *Epistola a doua către Corinteni*, XV, 4
[5] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 84, 4
[6] Sf. Ciprian al Cartaginei, *Despre rugăciunea domnească*, XXXII

ne iubeşte Dumnezeu! Nu întârzie, nu zăboveşte când vede tăria voinţei noastre, când vede că ne apropiem de El cu dor clocotitor"[1].

„E limpede că cel ce se roagă în modul [corect], cât timp încă vorbeşte şi contemplă pe Cel care-l ascultă, acela deja aude cuvântul Primitorului: *Iată-mă, sunt aici*, dacă, bineînţeles, a îndepărtat înainte de rugăciune toate îndoielile privitoare la Providenţă. Aceasta se lămureşte din enunţarea: *Dacă tu îndepărtezi din mijlocul tău asuprirea, ameninţarea cu mâna şi cuvântul de cârtire*, căci, cine-i mulţumit cu ceea ce se întâmplă, acela a devenit, de pe acum, liber de asuprire şi nu mai ridică mâna împotriva lui Dumnezeu, care rânduieşte totul în vederea mântuirii noastre, nici nu mai murmură în ascuns"[2]. „N-a fost nici un interval de timp între strigătul meu şi harul Tău, ci îndată ce am strigat[3] mi-a venit şi vindecarea. Că spune Scriptura: *Încă grăind tu, voi zice: Iată, aicea sunt*! Aşadar, când ne rugăm lui Dumnezeu, trebuie să rostim tare rugăciunea, ca grabnică să ne răsară vindecarea"[4].

10: **dacă din inimă îi vei da pâine celui flămând şi dacă vei mulţumi sufletul necăjit, atunci lumina ta va străluci în întuneric şi întunericul tău va fi precum amiaza;**

„Îndelung răbdătorul Dumnezeu, văzând mai dinainte că poporul, pe care l-a pregătit prin Cel iubit al Lui, va avea o credinţă curată, ne-a făcut nouă cunoscute mai dinainte toate acestea, ca să nu fim striviţi [...] de legea iudeilor"[5]. Încă din vremea profeţilor se anticipa părăsirea numeroaselor prevederi ale Legii vechi, care era doar umbră, şi vieţuirea în Duh.

11: **şi Dumnezeul tău va fi cu tine pururea, iar tu te vei sătura după cum îţi pofteşte sufletul şi oasele tale se vor îngrăşa şi vor fi ca o grădină bine adăpată şi ca un izvor**

[1] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, XXVII, 6
[2] Origen, *Despre rugăciune*, X, 1
[3] Aici, ca şi în continuare, e vorba de intensitatea lăuntrică a rugăciunii, nu de tonalitatea sa. Căci rugăciunea poate să strige şi când e săvârşită fără glas.
[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, VI, 3
[5] Barnaba, *Epistola*, III, 6

a cărui apă nu scade; şi oasele tale ca iarba vor odrăsli şi se vor îngrăşa şi neamurile neamurilor vor moşteni.

Şi oasele tale ca iarba vor odrăsli şi se vor îngrăşa: „Os este duhul – după Theodoret (*ad loc.*) –, căci el primeşte bucuria, dar se poate aplica şi făgăduinţei divine. – Interpretarea lui Theodoret vine de la dubla valoare a verbului **πιαίνω**, la propriu *a* (*se*) *îngrăşa*, figurat *a se bucura*. De la bucuria spiritului se poate trece la bucuria trupului, despre care dă mărturie un corp sănătos (şi invers). Sfântul Chiril al Alexandriei întăreşte afirmaţia că Scriptura desemnează prin *os* facultăţile sufletului"[1].

„Adevărul mărturiseşte că Dumnezeu este Izvor veşnic al Înţelepciunii Sale. Şi dacă Izvorul este veşnic, numaidecât veşnică trebuie să fie şi Înţelepciunea"[2]. „Pe tot cel ce cinsteşte şi iubeşte pe Dumnezeu îl aflăm că este ca o grădină adăpată şi ca un izvor, niciodată lipsit de apă"[3].

12: **Şi vechile tale dărâmături se vor zidi şi temeliile vor dura de-a lungul tuturor generaţiilor; tu te vei numi dregător al celor stricate şi cărările ferite pe mijloc ţi le vei face umblate.**

13: **Dacă-ţi vei da piciorul înapoi de pe zilele odihnei aşa ca-n ziua cea sfântă să nu faci ce-ţi place ţie, şi dacă zilele odihnei le vei numi „desfătare", „sfinte" Dumnezeului tău; dacă piciorul nu ţi-l vei mişca la lucru şi nici din gura ta nu vei grăi cuvânt cu mânie,**

Dacă-ţi vei da piciorul înapoi de pe zilele odihnei: „în sensul: Dacă te vei feri să le spurci (să le profanezi)"[4].

„Pentru Fericitul Ieronim (*ad loc.*), *sabatul* nu trebuie înţeles literal, în sensul că omul nu trebuie să rămână stană de piatră, într-un singur loc, timp de o zi şi o noapte. Aşa ceva ar fi imposibil. Se impune deci o interpretare spirituală: sabatul

[1] SEP 6/I, p. 272
[2] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, I, 19
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, V, 1
[4] BBVA, p. 956

reprezintă eliberarea sufletului de vicii şi cultivarea virtuţilor îngereşti"[1].

14: **atunci vei nădăjdui în Domnul şi El te va ridica la bunătăţile pământului şi te va hrăni cu moştenirea lui Iacob, părintele tău; căci gura Domnului a grăit acestea.**

„E nevoie de luptă şi trezvie multă, ca să consimtă mintea cu inima şi cu buzele în ora psalmodierii şi a rugăciunii, ca să nu mâniem pe Domnul în loc să-I slujim Lui în vremea rugăciunii, amestecând în tămâia rugăciunilor mirosul de vite al gândurilor rele şi să se afle jertfa rugăciunilor noastre întinată ca a lui Cain. Căci e cumplită şi pierzătoare încrederea ascunsă în gândurile necurate. Fiindcă din gânduri se iveşte pe încetul şi înstrăinarea de Dumnezeu. Căci când omul consimte cu ele ca autor al lor, sunt socotite păcat. Fiindcă în inima care unelteşte răul nu intră înţelepciunea, nici nu se sălăşluieşte Dumnezeu în trupul împovărat de păcat"[2].

CAPITOLUL 59 – *Prin pocăinţă spre mântuire. Făgăduirea Mântuitorului*

1: **Oare mâna Domnului nu poate mântui? Ori Şi-a făcut El auzul greu, aşa ca să nu poată auzi?**

„Dacă spunem că Dumnezeu e mult milostiv, pentru ce bătând neîncetat la uşă şi rugându-ne în încercări nu suntem auziţi, ci trece cu vederea cererea noastră? [...] Adu-ţi aminte de Dumnezeu în toată vremea şi-Şi va aduce şi El aminte când vei cădea în cele rele"[3].

2: **Nu, ci greşalele voastre vă despart de Dumnezeu şi din pricina păcatelor voastre Şi-a întors El faţa de la voi, aşa ca peste voi să nu fie milă.**

„Sfântul Isaac Sirul: Deseori ne mirăm că în timp ce facem rugăciuni şi batem mătănii nu avem nici un semn că

[1] SEP 6/I, p. 273
[2] Isaia Pustnicul, *Fragmente*, 124a-132a
[3] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, V

Dumnezeu ne aude. Iată că profetul ne lămureşte. Aduceţi-vă aminte de Dumnezeu în toată vremea, şi El Îşi va aminti de voi ori de câte ori veţi cădea în răutăţi"[1].

„Să alergăm, fraţilor, să alergăm ca să ne bucurăm de intrarea în cămara de nuntă a palatului. Că de vom lipsi din vreo pricină oarecare, fie din pricina poverii vreunei patimi ce ne stăpâneşte de mai înainte, fie din pricina vremii, fie şi numai de vreun locaş din jurul cămării de nuntă[2], va fi mare nenorocire. Chiar de şchiopătăm încă şi suntem slăbănogi, să ajungem în tot chipul măcar în lăuntrul zidului. Că cel ce nu ajunge înainte de sfârşit la zidul acela, sau nu a trecut dincolo de el, se va sălăşlui în pustiul dracilor. De aceea [...] [Isaia] zice ca din partea lui Dumnezeu: *Oare nu păcatele voastre sunt cele care fac despărţirea între voi şi Mine*?"[3]. „Deci, dacă păcatele sunt acelea care ne depărtează de Dumnezeu, să ridicăm această stavilă cumplită! Atunci nimic nu ne va mai împiedica să fim aproape de Dumnezeu"[4].

3: **Că mâinile voastre spurcate sunt cu sânge şi cu păcate degetele voastre; buzele voastre, şi ele, nelegiuire au grăit iar limba voastră cugetă nedreptate.**

4: **Nimeni nu vorbeşte ce e drept, nici că există judecată adevărată; ci nădejdea şi-o pun în deşertăciuni şi îndrugă vorbe goale; căci ei răutate zămislesc şi fărădelege nasc.**

„Isaia devine necruţător cu consângenii săi, care varsă sânge de profeţi, Îl mint pe Dumnezeu şi îşi înşeală semenii"[5]. „Pentru Eusebiu de Cezareea (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 226, nota 1), *necaz* şi *fărădelege* se referă la învăţăturile sacrilege şi lipsite de pietate, plăsmuite de imaginaţie.

---

[1] BBVA, p. 956

[2] E arătat cel ce porneşte către unirea cu Dumnezeu,dar, din pricina vreunei patimi necurăţite, se abate într-un *loc* intermediar şi ratează unirea, deşi se află pe undeva pe *aproape*.

[3] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, XXIX, 17

[4] Sf. Ioan Gură de Aur, *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, 8

[5] BBVA, p. 956

La Sfântul Chiril al Alexandriei (*ibidem*), gr. **πόνος**[1] [...] este interpretat *invidie*"[2].

5: **Ouă de aspidă au clocit şi pânză de păianjen ţes; iar cel ce vrea să mănânce din ouăle lor, clocitură găseşte spărgându-le şi pui de viperă înlăuntru.**

Viperă: „literal: *vasilisc*; specie de şarpe veninos (ca şi *aspida*)"[3].

„După Sfântul Grigorie de Nyssa (*Împotriva lui Eunomie* 2, 7), păianjenii sunt ereticii care-şi ţes pânzele în jurul credincioşilor. Dar, tot ca şi pânzele de păianjen, învăţăturile eretice sunt fragile, uşor de destrămat"[4].

6: **Pânza lor de păianjen nu va deveni haină, nici că se vor îmbrăca ei cu faptele lor, căci faptele lor sunt lucrarea nelegiuirii.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) compară fragilitatea pânzei de păianjen, inutilă pentru prinderea insectelor mari, cu vanitatea şi inutilitatea încercărilor evreilor împotriva lui Hristos"[5].

7: **Picioarele lor spre răutate aleargă, grabnice să facă vărsare de sânge; gândurile lor, şi ele, sunt gânduri de omor; destrămare şi ticăloşie în căile lor;**

Alături de alte mădulare, „trebuie circumcise picioarele, ca să nu fie *grabnice spre vărsare de sânge* şi să nu intre *în sfatul răufăcătorilor* (Psalmi 1, 1), ci să umble doar pentru a împlini poruncile lui Dumnezeu"[6].

8: **calea păcii nu o cunosc, nici că e vreo judecată în căile lor; căci cărările pe care merg sunt întortocheate şi pace nu cunosc.**

Aici au fost recunoscuţi ereticii, care „sunt lipsiţi de judecată"[7].

---

[1] Tradus de SEP 6/I prin *necaz*, iar la Anania cu *răutate*.
[2] SEP 6/I, p. 274
[3] BBVA, p. 956
[4] SEP 6/I, p. 274
[5] SEP 6/I, p. 274
[6] Origen, *Omilii la Geneză*, III, 6
[7] Clement Alexandrinul, *Stromate*, V, 5, 1

9: **De aceea s-a-ndepărtat de la ei judecata, iar dreptatea nu va da peste ei; când aşteptau lumină, li s-a făcut întuneric; când aşteptau zorile, picioarele li s-au pomenit în ceaţă.**

SEP 6/I traduce diferit ultimul stih: *pe când aşteptau zorile, ei umblau la ceas nepotrivit*. „*Ceas nepotrivit*: gr. **ωρία**, pentru Sfântul Chiril al Alexandriei este ceasul rău, ceas nepotrivit, nefast, în beznă adâncă, când bântuie duhurile rele, când nu e vreme de umblat"[1].

Cuvântul a fost aplicat iudeilor, după cum s-ar putea extinde asupra tuturor celor care-L resping pe Hristos: „Căci au rămas învârtoşaţi şi neînfrânaţi şi nu s-au învrednicit de nicio raţiune de vreun folos şi de cele prin care puteau scăpa de ceea ce este nedrept"[2]. „Cât se predica Legea, iudeii aşteptau strălucirea şi lumina, adică pe Hristos. Dar, părându-li-se că sunt binecredincioşi, umblau în lipsa vederii, adică în întuneric, neavând altă cauză a pătimirii întunericului decât boala nealungată a necredinţei din ei"[3].

10: **Ca orbii vor pipăi peretele; aşa îl vor pipăi, ca şi cum n-ar avea ochi; în miezul zilei vor cădea ca-n miezul nopţii şi ca nişte muribunzi vor suspina.**

11: **Ca un urs cu o porumbiţă împreună vor umbla; judecată am aşteptat şi nici o mântuire nu este, ea s-a îndepărtat de noi.**

Un urs cu o porumbiţă: „Teodoret crede că e vorba de ursul căruia i s-au răpit puii (eventual, femela) şi de porumbiţa care fără-ncetare îşi gângureşte plânsul"[4]. „Invocând versetul din Osea 7, 11. *era Efraim precum o porumbiţă necugetată, care n-avea inimă*, Fericitul Ieronim (*ad loc.*) interpretează spiritual pasajul. Inocenţa porumbiţei trebuie completată cu isteţimea şarpelui. Inocenţa fără isteţime e prostie. După Ieronim, pasajul s-ar referi la cei care parcurg Sfânta Scriptură

[1] SEP 6/I, p. 275
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, III
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VI, 1
[4] BBVA, p. 957

superficial, care se mulţumesc să o citească fără a-i aprofunda conţinutul prin meditaţie"[1].

12: **Că multă este-n faţa Ta fărădelegea noastră, iar păcatele noastre ni s-au ridicat împotrivă; căci fărădelegile noastre se află întru noi şi faptele noastre nedrepte ni le cunoaştem.**

13: **Ne-am purtat ca nişte păgâni, am minţit înşelând, prin răzvrătire ne-am îndepărtat de Dumnezeul nostru; cuvinte nedrepte am grăit, neascultători am fost; din inima noastră cuvinte nedrepte am zămislit şi am cugetat.**

14: **Şi judecata am întors-o înapoi şi dreptatea departe s-a îndepărtat; căci adevărul în căile lor s-a mistuit şi pe calea cea dreaptă ei n-au putut să treacă.**

15: **Şi adevărul a fost dus departe, iar ei cugetul şi l-au abătut de la a-nţelege. Iar Domnul a văzut şi nu I-a plăcut că nu era nici o judecată.**

16: **Şi a privit, şi nici un om nu se afla, şi s-a socotit, şi nu era cine să ajute; aşa că El i-a apărat cu braţul Său şi cu mila Sa i-a întărit.**

17: **Şi S-a îmbrăcat El cu dreptatea ca şi cu o platoşă şi coiful mântuirii Şi l-a pus pe cap; şi cu haină de izbândă S-a îmbrăcat şi cu veşmântul Său,**

„Theodoret (*ad loc.*) comentează: armele au valoare simbolică: adevărata *platoşă* nu e din fier, ci din dreptate, *coiful* este mântuire, *mantia* este răzbunare şi *veşmintele* sunt râvnă, ceea ce înseamnă că Dumnezeu va aduce cu dreptate asupra lor pedeapsa în vederea mântuirii, căci pedeapsa pe care El o aduce este mântuitoare pentru oamenii care o primesc. Creştinul trebuie să aibă *mijlocul încins cu adevărul, corpul îmbrăcat cu platoşa dreptăţii, picioarele încălţate cu râvna Evangheliei păcii, având şi pavăza credinţei, coiful mântuirii şi sabia Duhului, care este Cuvântul lui Dumnezeu* (Efeseni 6, 14-17)"[2].

[1] SEP 6/I, p. 275
[2] SEP 6/I, p. 276

18: **ca unul care din plin vrea să răsplătească, ocară chiar potrivnicilor Săi.**

19: **Astfel că cei de la Apus se vor teme de numele Domnului, iar cei ce vin din Soare-Răsare, de numele Său cel slăvit; căci ca un râu năprasnic va veni mânia Domnului, cu dezlănțuire va veni.**

20: **Și de dragul Sionului va veni Izbăvitorul și necredincioșiile le va îndepărta de la Iacob.**

„Pavel va cita textul acesta ca pe o profeție mesianică (Romani 11, 26)"[1].

21: **Și acesta va fi legământul Meu cu ei, zice Domnul: Duhul Meu, Cel ce este asupra ta, și cuvintele pe care Eu ți le-am pus în gură nu vor lipsi din gura ta, nici din gura seminției tale, fiindcă Domnul a spus-o, de acum și până-n veac.**

„Din aceste cuvinte se arată, așadar, că cel ce primește Duhul lui Dumnezeu deține cu acesta și cuvintele lui Dumnezeu, adică cuvintele cunoștinței și ale înțelepciunii"[2].

CAPITOLUL 60 – *Slava poporului lui Dumnezeu*

1: **Luminează-te, luminează-te, Ierusalime, că lumina ta vine și slava Domnului peste tine a răsărit.**

„Intuind dimensiunea profetică a acestui text, Sfântul Ioan Damaschin a construit din el o cântare pascală: *Luminează-te, luminează-te, Noule Ierusalime, că slava Domnului peste tine a răsărit; saltă acum și te bucură, Sioane!; iar tu, Preacurată Născătoare de Dumnezeu, veselește-te întru învierea Celui născut al tău* (Cântarea a noua din Slujba Învierii, devenită și parte a Axionului pascal)"[3].

„Este clar pentru oricine că aceste promisiuni se vor împlini după înviere. Sfântul Duh nu vorbește despre orășelul

[1] BBVA, p. 957
[2] Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, III, 50
[3] BBVA, p. 957

din Iudeea, ci despre oraşul ceresc, despre acel cu adevărat fericit Ierusalim"[1].

Sfântul Chiril oferă o interpretare ca şi la 42,6: „Dacă firea celor create are lumina de la sine, şi aceasta nu Îi este proprie Celui ce spunem că este Unul-Născut, adică Lumina adevărată, cum va avea nevoie Ierusalimul de ceea ce-l luminează pe el? Iar deoarece Ierusalimul primeşte să fie luminat prin har, singur Fiul care îl luminează este Lumina adevărată şi singur El îi dă ceea ce nu are"[2]. „E ca şi când [Hristos] ar zice: Eu sunt lumina ce se aşteaptă în Scriptură ca să vină spre mântuirea lumii, ca să lumineze pe cei ce rătăcesc în întuneric ca în noapte"[3].

2: **Iată, întuneric va acoperi pământul şi negură groasă va fi peste neamuri; dar peste tine Domnul Se ca arăta şi slava Lui peste tine se va vedea.**

„Theodoret (*ad loc.*) observă că Domnul pune în legătură soarta Iudeii cu soarta lumii. Înţeleptul va şti să deosebească între sfârşitul cultului iudaic şi sfârşitul lumii. Căderea Templului este corelată cu Parusia. Aceeaşi profeţie poate fi susceptibilă de realizări succesive, cu precizarea că doar una dintre ele o împlineşte pe deplin, pe când celelalte nu sunt decât metafore ale acestei realităţi ultime, care le depăşeşte pe toate. După Theodoret, profeţia comportă simultan trei teme: 1) Reconstrucţia Ierusalimului, care a avut loc sub Cyrus şi Darius; 2) Splendoarea Sfintei Biserici şi 3) Existenţa viitoare a Cetăţii cereşti. *Realitatea viitoare* sau *Cetatea cerească* este viaţa fără de sfârşit şi *fără durere, întristare şi suspin*, fără bătrâneţe, fără griji. *Icoana* acestei realităţi se reflectă în constituţia Bisericii, care imită, pe cât este cu putinţă aici, realitatea viitoare, iar *umbra* este Legea, care arată învăluit ceea ce este acum vădit în Biserică"[4].

---

[1] Metodiu de Olimp, *Banchetul*, IV, 5
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, I, 8
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, VIII
[4] SEP 6/I, p. 277

3: **Regi vor umbla în lumina ta şi neamurile întru a ta strălucire.**

4: **Ridică-ţi ochii împrejur şi vezi-i pe copiii tăi adunaţi; fiii tăi toţi au venit de departe şi fiicele tale fi-vor purtate pe umeri.**

„Sfinţii Ioan Hrisostom şi Chiril al Alexandriei observă că textul nu are acoperire în istoria Evreilor, deoarece nu toţi s-au întors din captivitatea babilonică sau din cea egipteană; aşadar, profeţia se referă mai degrabă la Biserica lui Hristos, constituită în aria tuturor neamurilor"[1]. „După Sfântul Efrem Sirul, profetul vorbeşte despre universalitatea Bisericii lui Hristos, care va aduna toate neamurile pământului (*Comentariu la Isaia*, 60, 4-5, *apud* ACCS, vol. 2, p. 228)"[2].

„Aceasta este Biserica; fiii ei, pe care i-a născut prin botez, vor alerga la ea din toate părţile pământului după înviere; primind lumina cea neînserată, îmbrăcând ca pe o haină strălucirea Cuvântului, ea este cuprinsă de o mare bucurie"[3].

5: **Atunci vei vedea şi te vei bucura, te vei teme şi te vei înspăimânta cu inima, că bogăţia mării se va muta la tine, a neamurilor şi a popoarelor; cirezi de cămile îţi vor veni**

6: **şi cămilele Madianului şi ale Efei te vor acoperi; toţi cei din Saba vor veni aducând aur; tămâie vor aduce şi piatră scumpă şi mântuirea Domnului vor binevesti.**

În aceste *cămile* au fost văzute contemplaţiile naturale: „Poate despre aceste cămile a zis marele Isaia, prevestind profetic slava Ierusalimului spiritual: *Şi te vor acoperi pe tine cămilele de Madian şi Ghefar* [*Efa*]. Ele sunt reprezentările [contemplaţiile] duhovniceşti ale afectelor [patimilor] fireşti. Căci Madian se tălmăceşte *golirea stomacului*, sau *lut sângeros*, sau *sudori omeneşti şi ale mamei*. Iar Ghefar [Efa], *posesiunea spatelui*, care este contemplaţia ridicată deasupra

[1] BBVA, p. 957
[2] SEP 6/I, p. 278
[3] Metodiu de Olimp, *Banchetul*, VIII, 5

patimilor trupeşti. Căci spatele sufletului este trupul[1], ca unul ce este îndărătul lui"[2].

7: **Şi toate turmele Chedarului se vor aduna la tine; veni-vor şi berbecii Nebaiotului şi jertfe bineprimite vor fi aduse pe jertfelnicul Meu şi casa Mea de rugăciune va fi slăvită.**

„Numele proprii din versetele 6 şi 7 reprezintă ţinuturi locuite de triburi nomade şi idolatre"[3].

8: **Cine sunt aceştia care zboară ca norii şi ca porumbeii alături de pui?**

„Sfântul Grigorie de Nyssa: Virtutea e uşoară şi plutitoare: cei ce trăiesc în ea sunt asemenea celor ce *zboară ca norii* şi *porumbeilor alături de pui*"[4]. „Acei copii sunt numiţi *nori*, din pricina darului lor duhovnicesc, iar *porumbei*, din pricina nevinovăţiei lor"[5].

9: **Insulele pe Mine M-au aşteptat şi corăbiile de la Tarsis printre cele dintâi, ca să-i aducă pe fiii tăi de departe şi-mpreună cu ei, argintul şi aurul lor; aceasta, de dragul numelui cel sfânt al Domnului şi pentru ca slăvit să fie Sfântul lui Israel.**

„*Insulele* pot fi, aici, ostroave din largul apelor, sau, în concordanţă cu Facerea 10,5, *neamurile*"[6].

10: **Străinii fi-vor zidarii zidurilor tale, iar regii lor îţi vor sta la poruncă; că din mânia Mea te-am bătut şi din milă te-am iubit.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) interpretează: *Zidurile* de împrejmuire reprezintă dreapta credinţă şi călăuzele întru aceasta, în primul rând apostolii şi urmaşii lor, iar *regii* neamurilor străine sunt cei care conduc popoarele

---

[1] De o mai mică importanţă.
[2] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 55
[3] BBVA, p. 958
[4] BBVA, p. 958
[5] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XVIII, 34
[6] BBVA, p. 958

şi ocrotesc Biserica lui Hristos împotriva vrăjmaşilor văzuţi şi nevăzuţi"[1].

11: **Şi porţile tale pururea vor fi deschise, şi nici ziua, nici noaptea nu se vor închide, pentru ca să vină întru tine puterea neamurilor şi regii acestora ca sclavi.**

„Eusebiu de Cezareea interpretează figurat: *porţile* sunt învăţăturile elementare, iar *puterea neamurilor* îi desemnează pe cei care ţin de învăţătura apostolilor şi pe regii vrednici de împărăţia cerurilor, îndeosebi pe împăraţii romani care s-au convertit la credinţă. Ei sunt *regii prinşi* sau *aduşi* la dreapta credinţă"[2].

12: **Căci neamurile şi regii care nu-ţi vor sluji vor pieri şi neamurile-ntru totul se vor pustii.**

13: **Şi slava Libanului va veni la tine laolaltă cu chiparosul şi pinul şi cedrul, ca să preamărească locul Meu cel sfânt, iar Eu voi preamări locul picioarelor Mele.**

Stihul al patrulea „se află numai în Codex Purpureus; la Origen, sub asterisc; există în vechile ediţii româneşti"[3].

„Theodoret (*ad loc.*): *slava Libanului* se mută în Biserică şi prin ea se înţelege poziţia strălucită a evreilor care au primit darul Duhului (sfinţii apostoli), deosebindu-se în Biserică după măsura harului, iar *chiparosul*, *pinul* şi *cedrul* sunt sfinţii prooroci"[4].

14: **Şi fiii celor ce te-au umilit vor merge spre tine temându-se, iar toţi cei ce te-au întărâtat se vor închina la urmele picioarelor tale. Şi numele tău va fi „Cetatea-Domnului, Sionul-Sfântului-lui-Israel".**

Se vor închina: „se vor prosterna până la pământ (vezi şi Matei 2, 2-11)"[5].

15: **Pentru că ai fost părăsită şi-mpresurată de ură şi nimeni nu era care să ajute, Eu voi face din tine bucurie veşnică, veselie tuturor din neam în neam.**

---

[1] SEP 6/I, p. 279
[2] SEP 6/I, p. 279
[3] BBVA, p. 958
[4] SEP 6/I, p. 280
[5] BBVA, p. 958

16: **Tu vei suge laptele neamurilor şi vei mânca bogăţia regilor; şi vei cunoaşte că Eu sunt Domnul Cel ce te mântuieşte şi te ridică, Dumnezeul lui Israel.**

17: **Şi pentru aramă îţi voi aduce aur şi pentru fier îţi voi aduce argint şi în loc de lemn îţi voi aduce aramă şi în loc de pietre, fier; şi pe domnii tăi îi voi aşeza în Pace şi pe dregătorii tăi întru Dreptate.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei interpretează aceşti termeni ca o opoziţie între Legea mozaică (arama) şi legea creştină (aurul), între modul de viaţă după Lege (fierul) şi cel după Evanghelia lui Hristos (argintul). *Lemnul şi piatra* sunt învăţăturile cărturarilor şi fariseilor (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 261)"[1].

18: **În ţara ta nu se va mai auzi de nedreptate, nici de nimicire şi nici de ticăloşie în hotarele tale; ci zidurile tale „Mântuire" se vor chema, iar porţile tale, „Lucru-din-daltă".**

Lucru din daltă: „**glymma** = imagine sau inscripţie gravată; gravură; cizelură. (Termenul ebraic: *Laudă*). O seamă de Sfinţi Părinţi cred că acest *lucru-din-daltă* este opera de rafinare şi interpretare a textelor sacre, făcută de exegeţii şi pedagogii Bisericii"[2].

„Ridică-ţi, dar, ochii sufletului, caută cu vrednicie cele de sus, cele despre cetatea lui Dumnezeu! Cine ar putea gândi după vrednicie despre fericirea de acolo, pe care o veseleşte râul lui Dumnezeu, iar meşter şi creator este Dumnezeu?"[3].

19: **Şi nu vei mai avea soarele spre luminarea zilei, nici răsăritul lunii să-ţi lumineze noaptea, ci Domnul îţi va fi lumină veşnică şi Domnul va fi slava ta.**

„Prin mijlocirea proorocului Isaia, Cuvântul dumnezeiesc făgăduieşte celor drepţi că, la restaurarea lumii, vor fi zile în

---

[1] SEP 6/I, p. 280
[2] BBVA, p. 958
[3] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii la Psalmi*, X, 4

care nu soarele, ci Însuşi *Domnul le va fi lumina veşnică şi Dumnezeu le va fi slavă*"[1].

20: **Soarele nu va mai apune şi nici luna nu va mai scădea, căci Domnul îţi va fi lumină veşnică şi zilele plângerii tale vor lua sfârşit.**

21: **Şi-ntreg poporul tău va fi drept şi pentru veci va moşteni pământul, păzind ei ceea ce au sădit – lucrul mâinilor lor – spre slavă;**

22: **cel mic la număr va fi mii, cel mai puţin va deveni neam mare; Eu, Domnul, la timp îi voi strânge laolaltă.**

„Ce este acest pământ care va fi moştenit de cei ce sunt de-a pururi drepţi şi care va fi luminat de prezenţa strălucirii divine ca de un soare ce nu apune niciodată, dacă nu veşnicia fericirii viitoare? De vreme ce această strălucire este atât de mare încât nu are nevoie de nici un ajutor ca să lumineze, pe bună dreptate se spune despre acest soare că îşi pierde sarcina de a mai lumina"[2].

CAPITOLUL 61 – *Unsul Domnului în vestea cea bună*

1: **Duhul Domnului e peste Mine, pentru că El M-a uns; El M-a trimis să le binevestesc săracilor, să-i vindec pe cei zdrobiţi la inimă, robilor să le vestesc libertate şi orbilor vedere,**

„Pentru Theodoret (*ad loc.*), *sărmani* [*săraci* – la Anania] sunt toţi oamenii care au pierdut cerul, *inimi zdrobite*, pentru că şi-au alterat judecata; *orbi*, pentru că nu L-au cunoscut pe Dumnezeu şi au adus închinare făpturii; *robi*, pentru că au fost amăgiţi şi duşi în tabăra tiranului şi au pierdut libertatea cea dintâi. ♦ Şi Sfântul Efrem Sirul (*Comentariu la Isaia, ad loc.*) aplică versetul la Iisus. După ce Iisus S-a întrupat, Duhul Sfânt a coborât şi L-a *uns*, iar ungându-L, altfel spus,

[1] Origen, *Contra lui Celsus*, VI, 51

[2] Abelard, *Dialog între un filosof, un iudeu şi un creştin*

conferindu-I atribute divine[1], în mod implicit ne-a uns şi pe noi, cei care am devenit creştini"[2].

„Este cu neputinţă să credem în Hristos, dacă n-am fost învăţaţi mărturisirea în Tatăl şi în Fiul şi în Sfântul Duh. Hristos este Fiul Dumnezeului Celui viu, Fiu pe Care Tatăl L-a uns cu Sfântul Duh, după cum spune [...] Isaia"[3]. „Domnul, dătătorul Duhului, [...] nu se fereşte să spună: *Duhul Domnului peste Mine, prin care M-a uns pe Mine*, pentru faptul că S-a făcut trup, cum a spus Ioan (Ioan 1, 14)"[4].

2: **să vestesc anul bineprimit al Domnului şi ziua răsplătirii, să-i mângâi pe toţi cei ce plâng;**

„Sfinţii Părinţi comentează pe larg faptul că textul acesta [versetul 1 şi primul stih din versetul 2] a fost citat de Însuşi Iisus ca referindu-se la Sine (Luca 4, 18-21). Sfântul Ambrozie al Milanului: Ca Fiu al Omului, Hristos a fost uns şi trimis să propovăduiască Evanghelia. În acest sens avem şi mărturia Tatălui către Ioan Botezătorul: *Cel peste Care vei vedea Duhul pogorându-Se şi rămânând peste El, Acela este Cel ce botează cu Duh Sfânt* (Ioan 1, 33). Sfântul Atanasie cel Mare: Iată că Domnul, Cel care-L dă şi-L trimite pe Duhul Sfânt (Ioan 20, 22; 15, 26), în cazul de faţă este uns cu El, adică devine subiect al lucrării Duhului, ceea ce-L va face să spună: *Cel ce va grăi cuvânt împotriva Fiului Omului va fi iertat; dar cel ce va grăi împotriva Duhului Sfânt nu va fi iertat* (Matei 12, 32). Aşadar, dacă două persoane sunt, fiecare şi în acelaşi timp, mai mică şi mai mare decât cealaltă, înseamnă că ele sunt, în fapt, egale. Sfântul Irineu al Lionului: Textul acesta descoperă lucrările Persoanelor Treimice, osebite în egalitatea fiinţială: Tatăl, Cel ce unge, Fiul, Cel ce este uns, şi Duhul, ungerea însăşi"[5].

---

[1] Exprimare ciudată, de vreme ce Hristos are din veşnicie toate atributele divine. E subliniată, oricum, nevoia pe care o aveam noi de lucrarea Duhului.
[2] SEP 6/I, p. 282
[3] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 9
[4] Sf. Atanasie cel Mare, *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, I, 50
[5] BBVA, p. 959

„Pentru Theodoret, *anul bineprimit* se referă la harul dăruit la prima venire a lui Hristos, iar *ziua răsplătirii* este ziua judecății, urmare a celei de-a doua veniri"[1].

3: **pentru ca celor ce plâng să li se dea în Sion slavă în loc de cenușă, ungere de veselie celor întristați, podoabă de slavă în loc de duh al mâhnirii; și ei se vor numi generații ale dreptății, răsadul Domnului întru slavă.**

Ungere de veselie celor întristați este tradus în SEP 6/I: *veșmânt de slavă în loc de duhul lehamitei.* Prin *lehamite* s-a redat gr. **ακήδια** (*akidia*): „La Sfinții Părinți, *akedia* avea să desemneze starea de dezgust, de lehamite, de oboseală, de demoralizare, de descurajare, de lâncezeală care intervine în viața spirituală (*duhul acediei*)"[2].

4: **Și vor zidi vechile ziduri prăbușite și vor ridica locurile cele din vechime pustii și vor înnoi cetățile pustii, chiar pe cele pustiite cu mult în urmă.**

„Sfântul Ioan Gură de Aur vede în cetățile pustii nu pe cele ale căror ziduri au fost distruse și părăsite de locuitori, ci pe cele lipsite de oameni cunoscători de Dumnezeu"[3].

5: **Și străini vor veni și-ți vor paște oile și cei de alt neam vor fi plugarii și vierii tăi.**

„Într-adevăr, din neamurile străine au ieșit conducătorii Bisericii, pe care proorocul i-a numit aici păstori, plugari și podgoreni (Theodoret, *ad loc.*)"[4].

6: **Dar voi vă veți chema „preoți ai Domnului", „slujitori ai lui Dumnezeu"; tăria neamurilor o veți mânca și-ntru bogăția lor minunați veți fi.**

7: **În locul îndoitei voastre înfruntări și-n locul rușinării lor, bucura-se-vor de partea ce le va fi dată; de aceea pentru a doua oară vor moșteni pământul și bucurie veșnică va fi pe capetele lor.**

---

[1] SEP 6/I, p. 282
[2] SEP 6/I, p. 282
[3] SEP 6/I, p. 282
[4] SEP 6/I, p. 283

„Primele trei stihuri ale versetului 7 sunt extrase din Codex Purpureus, în concordanţă şi cu Textul Ebraic; ediţia Rahlfs le menţionează în notă infrapaginală”[1].

Astfel de locuri trebuie înţelese în modul cuvenit, iar nu făgăduind o existenţă terestră plină de plăceri, cum s-a mai pomenit în istorie să se socotească de către unii. „Ei îşi închipuie că atunci vor trebui să aibă parte de slujitori străini pentru plăcerile lor, plugari străini care să le are pământurile şi să le sape viile, zidari care să le ridice din nou cetăţile distruse, închipuindu-şi că pentru toate acestea vor avea drept hrană *bunătăţile popoarelor* peste ale căror averi se vor face stăpâni”[2].

8: **Că Eu sunt Domnul, Cel ce iubesc dreptatea şi urăsc jafurile nedreptăţii; şi drepţilor le voi da osteneala lor şi legământ veşnic voi face cu ei.**

Le voi da osteneala lor: „în sensul de: le voi da roada străduinţei lor”[3].

9: **Şi seminţia lor cunoscută va fi printre neamuri şi odraslele lor în mijlocul popoarelor; toţi cei care-i vor vedea îi vor recunoaşte, că aceştia sunt seminţie binecuvântată de Dumnezeu**

10: **şi cu veselie se vor veseli întru Domnul. Să se bucure sufletul meu întru Domnul, că în haină de mântuire m-a îmbrăcat şi în veşmânt de veselie; ca unui mire mi-a pus mie cunună şi ca pe o mireasă m-a împodobit cu podoabă.**

„Sfinţii Ioan Hrisostom şi Chiril al Alexandriei văd această frază în gura lui Iisus Hristos”[4].

În cuvintele versetului poate fi recunoscut sufletul care a primit iluminarea, dar şi Hristos, Cel ce luminează toate: „El este numit *mire*, întrucât este Cuvântul lui Dumnezeu, dar şi, deopotrivă, *mireasă*, întrucât este înţelepciunea, după cum şi profetul spune din partea Lui”[5]. Sfântul Chiril al Ierusali-

---

[1] BBVA, p. 959
[2] Origen, *Despre principii*, II, 11, 2
[3] BBVA, p. 959
[4] BBVA, p. 959
[5] Origen, *Omilii la Geneză*, XIV, 1

mului aplică şi el versetul celor curăţiţi prin botez[1]. Evident, „acestea nu se spun despre hainele văzute"[2]. „Hristos este veşmântul cu adevărat spre cinste şi slavă neamului sfinţit şi sfânt, podoaba strălucitoare şi mai presus de orice podoabă a sufletelor sfinţilor"[3]. „*Şi sufletul nostru se va veseli de Dumnezeu, Mântuitorul nostru.* Căci se va bucura de dezbrăcarea omului vechi, care se strică prin pofte amăgitoare, şi de îmbrăcarea celui nou, zidit după Dumnezeu în Duhul (cf. Efeseni 4, 22-24)"[4]. Domnul slavei „a îmbrăcat în podoaba credinţei şi a virtuţilor pe cei ce-L iubesc pe El"[5].

„De aceea, s-a bucurat cu sufletul, de Dumnezeu Tatăl şi de Domnul, Isaia, trâmbiţa proorocească cu mare sunet, când a fost îmbrăcat de El [de Tatăl – n. n.] în chip minunat, cu Tine, Doamne, căci veşmântul mântuirii şi haina veseliei cu care l-a îmbrăcat Tatăl, în chip mai presus de minte, ai fost Tu [Hristos – n. n.]"[6].

11: **Şi ca pământul când îi creşte floarea şi ca o grădină când îi răsare sămânţa, aşa va face Domnul să răsară dreptatea şi bucuria înaintea tuturor neamurilor.**

„Emanuil S-a făcut *dreptate* şi *veselie* nu numai celor din Israil, ci şi popoarelor din toată lumea. Fiindcă în El am fost făcuţi drepţi şi am depărtat de la noi urâta înfăţişare a vechiului blestem. Căci ne-am îmbrăcat în veşmântul veseliei şi bucuriei, izbăviţi fiind de moarte şi de păcat"[7].

CAPITOLUL 62 – *În aşteptarea mântuirii*

1: **De dragul Sionului nu voi păstra tăcere şi de dragul Ierusalimului nu Mă voi da odihnei, până când dreptatea**

[1] Cf. Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, III, 2
[2] Metodiu de Olimp, *Aglaofon*, III, 9
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, XI
[4] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, I
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, III
[6] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 64
[7] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, III

lui ca o lumină va ieşi şi mântuirea Mea ca o făclie va arde!

„În tâlcuirea Sfântului Chiril al Alexandriei, întreaga profeţie din acest capitol se referă la Biserică. Cel ce vorbeşte este Însuşi Mirele"[1].

2: **Şi neamurile vor vedea dreptatea ta şi regii îţi vor vedea mărirea şi toţi cu nume nou te vor chema, pe care Domnul l-a numit.**

„*Nume nou* înseamnă ceea ce este nou, ceea ce este veşnic, neprihănit, simplu, tânăr, adevărat, nume *care va fi binecuvântat pe pământ* (Isaia 65, 16)"[2]. „Căci ne-a strălucit Fiul ca o făclie în întuneric şi în noapte, aducând în sufletele celor ce cred lumina dumnezeiască"[3]. „Căci numele *Iisus* este un nume nou dat Cuvântului şi contemporan cu venirea Lui în trup"[4].

3: **Cunună de mândreţe vei fi tu în mâna Domnului şi diademă-mpărătească în mâna Dumnezeului tău.**

„*Cunună a frumuseţii* îi simbolizează, pentru Eusebiu de Cezareea (*apud* Theodoret, ed. cit., vol. III, p. 279, nota 3), pe viitorii martiri, care, aşezaţi la dreapta lui Hristos, vor primi diadema Împărăţiei cereşti. Pentru Sfântul Chiril al Alexandriei (*ibidem*), această cunună îi simbolizează pe sfinţii care împodobesc cu virtuţile lor Biserica"[5].

4: **Şi nu te vei mai numi „Părăsită" şi pământul tău nu se va mai numi „Pustiu", fiindcă numele tău va fi „Bunăvoirea-Mea" şi pământul tău se va numi „Locuit"; că Domnul a binevoit întru tine, iar pământul tău locuit va fi.**

5: **Şi-n felul în care un tânăr locuieşte cu o fecioară, aşa vor locui fiii tăi cu tine; şi va fi că precum se veseleşte mirele de mireasă, aşa se va veseli de tine Domnul.**

„După Sfântul Efrem Sirul (*Comentariu la Isaia, ad loc.*), *fiii* sunt apostolii, preoţii şi drepţii din sânul Bisericii,

---

[1] BBVA, p. 959
[2] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 14, 5
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, IV
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V
[5] SEP 6/I, p. 284

care ar reprezenta capul trupului Bisericii, *aşa cum bărbatul este capul femeii* (I Corinteni 11, 3). Aceştia ar fi aşadar *soţii* Bisericii lui Iisus, iar din căsătoria lor se nasc numai fii duhovniceşti"[1].

„Intră cineva în Biserică să-şi plece genunchiul la rugăciune; inima i se umple de putere divină, iar sufletul i se bucură în Domnul, ca mireasa cu mirele, după cuvântul profetului Isaia"[2].

„Se întâmplă [...] uneori că cineva intră [începe] să-şi plece genunchiul şi îndată inima lui se umple de lucrarea dumnezeiască, iar sufletul se veseleşte împreună cu Domnul, precum s-a arătat, ca mireasa cu mirele. [...] Şi se întâmplă uneori că unul ca acesta e ocupat toată ziua, dar îngăduindu-i-se un singur ceas la rugăciune, îndată e răpit omul dinăuntru şi e cuprins de adâncul nemărginit al veacului aceluia şi o plăcere [bucurie – n. n.] negrăită şi nemăsurată îl stăpâneşte atunci, încât mintea lui, înălţată şi răpită întreagă, se umple de uimire şi în sufletul lui se aşterne în vremea aceea uitarea oricărui cuget pământesc. Aceasta din pricină că gândurile lui se umplu de Acela [...] şi sunt duse ca nişte roabe spre lucruri nemărginite şi necuprinse, încât în acel ceas omului îi vine să plece şi cu sufletul deodată cu rugăciunea"[3].

6: **Şi pe zidurile tale, Ierusalime, pus-am paznici de toată ziua şi de toată noaptea, care nicicând nu vor înceta să pomenească pe Domnul.**

„Unii Părinţi cred că *paznicii* sunt îngeri care neîncetat Îl laudă pe Dumnezeu; alţii (ca Sfântul Ioan Hrisostom) îi au în minte pe slujitorii Bisericii (preoţi, cântăreţi, monahi şi monahii), care neîncetat, ziua şi noaptea, Îi cântă imnuri Domnului"[4]. „Pentru Theodoret (*ad loc.*), *mireasa* [v. 5] este Ierusalimul şi *străji* sunt cei care călăuzesc mulţimile evlavioase în sate şi în cetăţi, cei care zi şi noapte Îl cinstesc pe

[1] SEP 6/I, p. 284
[2] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, VIII, 1
[3] Sf. Simeon Metafrastul, *Parafrază la Macarie Egipteanul*, 91
[4] BBVA, p. 960

Dumnezeu în cântări de laudă şi păzesc cetatea lui Dumnezeu, iar dacă înţelegem aici *îngeri* nu ne vom depărta de adevăr [...].Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) confirmă că e vorba de îngerii care ocrotesc Biserica şi de sfinţii mistagogi, slujitori ai Bisericii, preoţi, cântăreţi, monahi, care nu încetează să vestească slava şi minunile Domnului"[1].

7: **Că nimeni nu-i asemenea vouă atunci când El va fi pus rânduială şi va face Ierusalimul mândrie pe pământ.**

8: **Juratu-S-a Domnul pe dreapta Sa şi pe tăria braţului Său: De-acum nu le voi mai da duşmanilor tăi grâul şi strânsurile tale, nici că feciorii străinilor îţi vor mai bea vinul pentru care tu te-ai ostenit;**

9: **ci numai cei ce le-au adunat, aceia le vor mânca şi vor lăuda pe Domnul, şi numai cei care au cules strugurii, aceia îi vor bea în curţile Mele cele sfinte.**

„*Curţile Mele sfinte* reprezintă, după Procopius din Gaza (*Comentariu la Isaia, ad loc.*), *sălaşurile* cereşti despre care vorbeşte Evanghelia după Ioan (14, 2). Împărăţia cerurilor are numeroase *curţi* şi *porţi* care le vor fi arătate sfinţilor la momentul potrivit. În aceste curţi nici un demon nu va avea acces"[2].

10: **Mergeţi prin porţile Mele şi faceţi-i cale poporului Meu şi pietrele din cale daţi-le în lături; stindard ridicaţi pentru neamuri!**

„Chemarea profetului (şi, prin el, a lui Mesia) are caracter universal, prin *neamuri* înţelegându-se, ca de obicei, păgânii"[3].

Stindard se poate înţelege şi ca *semn*, cum a tradus SEP 6/I. „*Semn*, pentru Sfântul Chiril al Alexandriei, este *crucea*, simbol al patimii mântuitoare, precum şi *propovăduirea credinţei* în Domnul Iisus, înviat din morţi, care îi scapă de la moarte şi din păcat pe evreii credincioşi împreună cu toate neamurile"[4].

---

[1] SEP 6/I, pp. 284-285
[2] SEP 6/I, p. 285
[3] BBVA, p. 960
[4] SEP 6/I, p. 285

Acestea le împlineşte Hristos, restaurând firea omenească. „Căci a dat în lături pietrele de pe ea, prin ucenicii Săi, cum a prezis El Însuşi prin prooroci"[1]. „Ca nu cumva [următorii lui Hristos], împiedicându-se de smintelile de pe drum, să se lenevească în lucrarea celor bune, a poruncit să li se facă drumul bun şi să li se uşureze înaintarea şi intrarea, zicând sfinţilor lucrători ai celor sfinte: *Intraţi prin porţile Mele şi aruncaţi pietrele de pe cale*"[2].

11: **Că, iată, Domnul a făcut să se audă până la marginile pământului: Spuneţi-i fiicei Sionului: Iată, Mântuitorul tău vine, având cu Sine răsplata Sa şi lucrarea Sa înaintea feţei Sale.**

12: **Şi-i vor numi pe ei „Popor sfânt", „Răscumpărat-de-Domnul", iar tu te vei numi „Cetate-căutată", „Cetate-nepărăsită".**

Finalul capitolului reprezintă o vestire explicită a Bisericii lui Hristos.

CAPITOLUL 63 – *Răzbunarea Domnului asupra Edomului. Ziua biruinţei*

1: **Cine este acesta care vine din Edom în roşeaţa hainelor sale din Bosor, atât de mândru în veşmântul Său şi strigând cu glas mare: Eu vorbesc de dreptate şi de judecată mântuitoare!?**

„Versetele 1-6: teribilă diatribă împotriva tuturor duşmanilor Domnului, simbolizaţi aici prin Edom (trib învecinat cu Israeliţii şi neîmpăcat adversar al acestora). Pornind de la simbolismul numelor proprii (Edom = pământ, Bosor = sânge), Fericitul Ieronim (precum şi alţi Părinţi, de altfel) reţine dimensiunea profetică a textului, ca referindu-se la Hristos cel înviat sau la Hristos cel înălţat: Cine este Acesta care Se înalţă din pământ, care Se înalţă din sânge?"[3].

---

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Epistolele*, II

[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII

[3] BBVA, p. 960

„După Theodoret, profetul descoperă aici înălțarea Domnului la ceruri. La fel crede și Sfântul Chiril al Alexandriei. Chiril (*ad loc.*) interpretează: *Edom* se traduce *foc* sau *pământ roșu, pământesc*, iar *Bosor*, *carne* sau *de carne*. De aici înțelesul expresiei *roșeața hainelor*, adică *haina de carne* sau *de sânge*, *id est* natura omenească în care Hristos S-a arătat puterilor cerești în uimire. Este posibil ca acest sens dat de cei doi exegeți să fie rezultatul unei interpretări eronate a transliterării ebraicului **Boțra** (*Bosor* sau, în alte manuscrise, *Basra*), pe care au confundat-o cu ebr. **basar**, care înseamnă *carne*"[1].

„Iar Cel ce învață dreptatea trebuie să fie Dătătorul Legii, deci Dumnezeu"[2].

2: **De ce sunt hainele tale roșii și îmbrăcămintea ca a unuia ce calcă struguri în lin?**

„Lin: cuvă mare de lemn în care strugurii recoltați erau zdrobiți prin călcare cu picioarele. Simbol al modului în care un biruitor își zdrobește dușmanii sub picioarele lui și ale cailor, pe câmpul de luptă. Metafora linului se află și în Apocalipsa 14, 19-20"[3].

E înfățișat „faptul că [Hristos] avea să-și împurpureze cu sângele propriu trupul Său, pironit pe cruce și străpuns de lance"[4].

3: **Sunt sătul de strugure zdrobit și de neamuri în care nu-i nimeni cu Mine; întru mânia Mea i-am călcat în picioare și i-am jucat și i-am făcut țărână și sângele lor l-am vărsat pe pământ și îmbrăcămintea Mea toată am spurcat-o.**

„În *veșmânt/haină* Părinții au văzut un simbol al firii omenești asumate de Fiul lui Dumnezeu"[5].

Hristos „ne-a dat un mod al urcușului spre cer cu trupul, oferindu-Se pe Sine ca o pârgă a celor adormiți și aflați în țărâna pământului lui Dumnezeu Tatăl și arătându-Se ca primul

---

[1] SEP 6/I, p. 286
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, XII, 1
[3] BBVA, p. 960
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VII
[5] SEP 6/I, p. 287

Om celor din ceruri. De aceea, îngerii aflați în cer, necunoscând taina sfântă și mare a călătoriei Lui la cer cu trupul, când L-au văzut suind, tulburați de acest fapt minunat și neobișnuit, zic: *Cine este Acesta ce vine din Edom*?, adică de pe pământ"[1].

4: **Că pentru ei a venit ziua răsplătirii, iar anul răscumpărării e de față.**

5: **Și M-am uitat, și nimeni nu se afla să ajute; și am privit, și nimeni nu venea în sprijin; de aceea brațul Meu M-a izbăvit și mânia Mea s-a apropiat;**

6: **și-ntru mânia Mea i-am călcat în picioare și sângele lor l-am vărsat pe pământ.**

7: **Adusu-mi-am aminte de mila Domnului și de laudele Lui întru toate câte ne-a răsplătit. Domnul îi este bun judecător casei lui Israel: El ne dă nouă după mila Sa și după mulțimea dreptății Sale.**

8: **Și a zis: „Oare nu-i poporul Meu, ei, copiii care nu se vor lepăda?". Și El li S-a făcut mântuire**

9: **din tot necazul lor: Nu un sol, nu un înger, ci El Însuși, Domnul, i-a mântuit, fiindcă El i-a iubit și i-a cruțat; el Însuși i-a mântuit și i-a primit și i-a înălțat în toate zilele veacului.**

„Nu e oare cu totul ușor de văzut și de aici că pricinuitorul mântuirii tuturor a fost Unul Născut? Căci prin El ne-am izbăvit"[2].

„Cunoștința noastră de Dumnezeu laudă pe Dumnezeu ca Învățător; nu înger, nu om, ci Însuși Domnul ne-a învățat și ne-a mântuit pe noi. Noi nu mai cunoaștem pe Dumnezeu din asemănări"[3]. Dacă Isaia a prevăzut aceasta, după venirea lui Hristos umbra a dispărut cu totul (deși, în cunoașterea lui Dumnezeu, e o *umbră* în permanență!).

10: **Dar ei nu s-au supus și L-au întărâtat pe Duhul Său cel Sfânt; așa că Domnul S-a întors în a le fi potrivnic, El Însuși S-a luptat împotriva lor.**

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IX
[2] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, II
[3] Sf. Grigorie Palama, *Despre sfânta lumină*, 46

11: **Atunci Şi-a adus El aminte de zilele de altădată: Unde este Cel ce i-a scos din mare, El, Păstorul turmei? Unde este Cel ce L-a pus în ei pe Duhul Sfânt?**

12: **El, Cel ce cu dreapta Sa l-a îndrumat pe Moise, da, cu braţul slavei Sale? El a făcut apa să se închege de dinainte-I, ca să-Şi facă Sieşi nume veşnic.**

13: **El i-a îndrumat prin adânc ca pe un cal în pustie – iar ei nu s-au poticnit –**

14: **şi ca pe o cireadă prin câmp: Duhul S-a pogorât de la Domnul şi i-a călăuzit. Aşa Ţi-ai îndrumat Tu poporul, ca să-Ţi faci Ţie nume slăvit.**

E afirmată dumnezeirea Duhului: „Nu e clar în acestea că Sfântul Duh, Care pogoară şi povăţuieşte pe cei răscumpăraţi, este Domn şi Dumnezeu şi nu-l socoteşte străin?"[1].

15: **Caută din cer şi vezi din casa Ta cea sfântă şi din slava Ta: Unde-Ţi sunt râvna şi tăria? unde-i belşugul milei Tale şi-al îndurărilor Tale, că ne-ai suferit?**

16: **Fiindcă Tu eşti Părintele nostru; că Avraam nu ne-a ştiut şi Israel nu ne-a cunoscut, ci Tu, Doamne, Părintele nostru: Tu mântuieşte-ne; numele Tău de la-nceput a fost asupra noastră.**

17: **De ce, Doamne, ne-ai făcut să rătăcim de la calea Ta? de ce ne-ai învârtoşat inimile ca să nu ne temem de Tine? Întoarce-Te, de dragul robilor Tăi, de dragul semiţiilor moştenirii Tale,**

„Darul cel bun al lui Dumnezeu, adică libertatea voinţei omeneşti, prin întrebuinţarea ei păcătoasă din partea omului a devenit unealtă spre păcat. Căci liberul arbitru şi neînrobirea este ceva bun din fire, iar pe cel supus jugului necesităţilor nimeni n-ar putea să-l socotească un bun, chiar dacă ar face bine. Ci însăşi pornirea independentă a minţii, alunecând din lipsă de învăţătură spre alegerea răutăţii, a devenit pentru suflet un chin, atunci când din mişcările cele sublime şi cinstite s-a risipit în cele pătimaşe ale firii lui"[2].

---

[1] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, VII

[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Omilii la Ecclesiast*, I

18: **ca să moştenim cât de puţin din muntele Tău cel sfânt! Potrivnicii noştri Ţi-au călcat sfinţenia-n picioare;**

19: **am devenit ca atunci, la-nceput, când Tu nu domneai peste noi şi numele Tău nu se chema deasupră-ne.**

„Aşadar, această taină, care S-a arătat în trup, care a apărut în lume şi se propovăduieşte neamurilor, mulţi dintre cuvioşii vechi, precum o prevedeau în duh, aşa au voit s-o vadă şi în trup"[1].

CAPITOLUL 64 – *Rugăciunea poporului*

1: **Dacă Tu ai deschide cerul, munţii vor tremura de Tine şi se vor topi,**

„Aşadar, aceasta doreau toţi sfinţii, aceasta cereau, aceasta se rugau: să vadă cu ochii ce simţeau cu sufletul şi cu mintea"[2]. „Din pricina aceasta, Dumnezeu, potrivit celei mai mari iubiri de oameni a Lui, ca să nu pierim, a întins cerul ca o perdea înaintea Dumnezeirii Sale"[3]. Cele două comentarii nu se contrazic, Hristos venind la noi prin întrupare, Dumnezeirea arătându-ni-Se în modul accesibil nouă.

2: **cum se topeşte ceara de faţa focului; şi focul îi va arde pe duşmani şi numele Tău printre duşmani se va arăta; de faţa Ta se vor tulbura neamurile.**

3: **Ori de câte ori Tu vei lucra-ntru slavă, munţii fi-vor cuprinşi de cutremur.**

4: **Din veac n-am auzit, nici ochii noştri n-au văzut un Dumnezeu în afară de Tine şi lucrurile Tale pe care Tu le vei face pentru cei ce aşteaptă milă.**

5: **Că mila îi va întâmpina pe cei ce fac dreptate şi îşi aduc aminte de căile Tale; iată, Tu Te-ai mâniat, iar noi am păcătuit, de aceea am rătăcit**

Tu Te-ai mâniat, iar noi am păcătuit: „Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) observă că anumiţi interpreţi au găsit de

[1] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, V, 13, 1
[2] Sf. Ioan Casian, *Despre întruparea Cuvântului*, V, 15, 1
[3] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Catehezele*, IX, 1

cuviință să schimbe ordinea cuvintelor acestui verset pentru a nu pune la îndoială dreptatea divină, dacă mânia lui Dumnezeu ar fi fost anterioară greşelii"[1].

„Iar de mânia aceasta scapă omul dacă ia neîncetat aminte la inima sa în rugăciune şi se străduieşte să se țină înlăuntrul celor ascunse"[2]. Aici putem întrezări şi pe Fiul Care, „venind în firea omenească, S-a coborât la putința de-a fi socotit ca necurat Cel ce e atotneprihănit şi locuieşte în lumina neapropiată"[3].

6: **şi ne-am făcut toți ca nişte necurați, şi dreptatea noastră, toată, ca o cârpă lepădată; ca frunzele-am căzut din pricina fărădelegilor noastre: aşa ne va duce vântul.**

Aşa „a fost şi căderea israeliților. S-au mândrit față de celelalte neamuri, spunând că sunt necurate, şi ei cu adevărat au ajuns necurați, iar neamurile s-au curățit. *Dreptatea lor a ajuns ca o cârpă lepădată*, iar nelegiuirea şi necredința neamurilor s-au şters prin credință"[4].

„Dacă cineva se bizuie doar pe dreptatea şi izbăvirea ce singur o lucrează, în zadar şi inutil se osteneşte. Pentru că, în ziua cea de pe urmă, toată această dreptate cu care se mândreşte se va arăta asemenea unui veşmânt întinat, precum zice profetul Isaia [...]. Să adresăm, deci, lui Dumnezeu cereri şi rugăciuni ca să ne îmbrăcăm în veşmântul mântuirii, în Domnul nostru Iisus Hristos, lumina cea de negrăit"[5].

7: **Şi nu-i nimeni care să-Ți cheme numele şi care să-şi amintească să se țină de Tine; că Tu Ți-ai întors fața dinspre noi şi din pricina păcatelor noastre ne-ai dat drumul.**

8: **Şi acum, Doamne, Tu eşti Părintele nostru, iar noi suntem tină, lucrul mâinilor Tale suntem toți.**

9: **Nu Te mânia pe noi foarte şi nu pe veci să ne pomeneşti păcatele, ci caută acum spre noi, că noi toți suntem poporul Tău.**

---

[1] SEP 6/I, p. 290

[2] Ioan Carpatiul, *Capete de mângâiere, către monahii din India*, 91

[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II

[4] Sf. Vasile cel Mare, *Omilii şi Cuvântări*, XX, 5

[5] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, XX, 3

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) explică: Atunci când te ajunge din urmă răul făcut, adică la vreme de necaz, să-ți amintești că noi suntem cetatea sfântului Tău templu. ♦ Să înțelegem acest text așa: Să nu-Ți amintești de greșelile noastre când ne atacă vrăjmașul nostru (Theodoret, *ad loc.*)"[1].

10: **Cetatea sfințeniei Tale a devenit pustie, Sionul ca un pustiu s-a făcut, Ierusalimul, blestem.**

11: **Casa noastră, locașul nostru cel sfânt, și slava cu care părinții noștri ne-au binecuvântat, cu foc a fost arsă și toate lucrurile noastre cele slăvite au căzut.**

12: **Și peste toate acestea, Tu, Doamne, Te-ai stăpânit și ai tăcut și pân-la pământ ne-ai umilit.**

„După Theodoret al Cyrului (*ad loc.*), profeția s-ar referi la distrugerea Templului de către armatele romane conduse de Titus"[2].

„De faptul că Ierusalimul a fost pustiit, precum s-a spus de mai înainte că se va întâmpla, sunteți convinși cu toții"[3].

CAPITOLUL 65 – *Împotriva idolatriei. Răsplată pentru buni și răi. Ceruri noi și pământ nou*

1: **Celor ce nu Mă căutau M-am arătat, celor ce de Mine nu-ntrebau M-am fost aflat, zis-am: „Iată, sunt aici", la un neam care numele nu Mi l-a chemat.**

„Scârbit de ingratitudinea poporului ales, Domnul Și-a îndreptat preferința spre alte neamuri; prefigurare a universalității Bisericii de mai târziu"[4].

„E limpede, așadar, că iudeii au suferit, în această viață, pedeapsa de a fi trădat pe Iisus, cum au și făcut-o"[5]. „Ridicându-Și mâna către poporul care nu credea și care grăia

[1] SEP 6/I, p. 291
[2] SEP 6/I, p. 291
[3] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLVII
[4] BBVA, p. 962
[5] Origen, *Contra lui Celsus*, II, 78

împotrivă, fără să caute sol ori vestitor, Însuşi Domnul a voit să mântuiască pe poporul Său, după cum stă scris"[1].

„Dumnezeu L-a trimis pe Fiul Său Unul-Născut într-o vreme când nu era nici urmă de frică de Dumnezeu în lume"[2].

2: **Toată ziua Mi-am întins mâinile spre un popor nesupus şi cârtitor, spre cei ce nu pe calea cea bună au umblat, ci după păcatele lor.**

„Ai iarăşi profeţie despre cruce şi despre Cel Care avea să fie răstignit!"[3]. „Căutaţi faţa [Domnului] prin pocăinţă, sfinţiţi-vă prin sfinţenia feţei Lui, şi curăţiţi-vă de păcatele voastre. Alergaţi spre Domnul cei vinovaţi de păcate, spre Cel ce poate să ierte păcatele şi să treacă cu vederea greşelile"[4].

În plus, „vei observa în ce fel Domnul, ridicat pe cruce, *Şi-a întins mâinile Sale toată ziua spre poporul ce nu credea şi se opunea*"[5]. Iisus, „Care, înălţat pe cruce, va fi îmbrăţişat cu braţele lui întregul rotund al pământului, spune: *Am întins mâinile Mele spre un popor ce nu crede şi Mi se opune* (Romani 10, 21)"[6]. Hristos „Şi-a întins mâinile pe cruce ca să cuprindă marginile lumii"[7]. „Cei care ne închinăm acestui semn să dea Dumnezeu să dobândim partea lui Hristos cel răstignit"[8]. Cine „şi-a întins mâinile pe Cruce? Nu este nici unul dintre drepţi. E numai Cuvântul lui Dumnezeu, Care, fiind netrupesc după fire, S-a arătat pentru noi în trup şi a pătimit pentru noi"[9]. „Aşadar, n-au văzut slava lui Hristos cei ce şi-au întors ochii înţelegerii de la El"[10].

3: **Acesta-i poporul care de-a pururi Mă întărâtă în însăşi faţa Mea; ei înalţă jertfe prin grădini şi ard pe lespezi tămâie demonilor, adică celor ce nu există.**

---

[1] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre patriarhul Iosif*, 67
[2] Isaac Sirul, *Cuvinte către singuratici*, II, 3, 49
[3] Barnaba, *Epistola*, XII, 1
[4] Sf. Isaac Sirul, *Cuvinte despre nevoinţă*, V
[5] Origen, *Omilii la Exod*, VI, 6
[6] Origen, *Omilii la Exod*, XI, 4
[7] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, XIII, 28
[8] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 11
[9] Sf. Atanasie cel Mare, *Tratat despre întruparea Cuvântului*, XXXVIII
[10] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Ieşire*, II

„Vechea şi stăruitoarea racilă a israeliţilor: înclinarea spre idolatrie"[1].

„Fericitul Ieronim (*ad loc.*) remarcă faptul că pasajul *demonii care nu sunt* apare numai în Septuaginta. De ce se spune că *demonii nu sunt*? Pentru că ei au căzut de lângă Dumnezeu, care *este*. Pierzând legătura cu Dumnezeu şi-au pierdut, practic, existenţa[2]; ei au ajuns doar nişte *umbre*"[3].

„Căci iudeii, care aveau profeţiile şi care aşteptau întotdeauna pe Hristos, atunci când El a venit în lume nu numai că L-au ignorat, ci L-au dat chiar şi morţii; iar cei din alte neamuri, care nu au auzit niciodată ceva despre Hristos, până când apostolii Lui, care au pornit de la Ierusalim au anunţat cele în legătură cu El şi au transmis profeţiile, în urma predicii apostolilor, umplându-se de bucurie şi de credinţă, s-au lepădat de idoli şi s-au devotat Dumnezeului celui nenăscut, prin Hristos"[4].

4: **De dragul viselor se culcă să doarmă-n morminte şi-n peşteri, ei, cei ce se înfruptă din carne de porc şi din zeama jertfelor – spurcate sunt vasele lor toate –,**

5: **ei, cei ce zic: „Du-te departe de mine, nu te-apropia de mine, că eu sunt curat!...".**

„Idolatriei i se adaugă ipocrizia, păcat ce va fi aspru judecat, în faţa fariseilor, de Iisus"[5]. „Theodoret aplică pasajul fariseilor, care vor zice: *De ce mănâncă Învăţătorul vostru cu vameşii şi păcătoşii*? (Matei 9, 11) sau *Dacă acesta ar fi un proroc, ar şti cine este femeia care s-a atins de El* (Luca 7, 39). Îl recunoaştem şi pe fariseul care se ruga în Templu (Luca 18, 11): *Mulţumescu-Ţi Ţie, Doamne, că nu sunt ca ceilalţi oameni... ca vameşul acesta...*"[6].

6: **Iată, scris este înaintea Mea: Nu voi tăcea până când voi răsplăti şi-n sânul lor le voi întoarce păcatele,**

---

[1] BBVA, p. 962

[2] S-au cufundat, ca şi aceia care le urmează lor, într-o falsă existenţă.

[3] SEP 6/I, p. 292

[4] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, XLIX

[5] BBVA, p. 962

[6] SEP 6/I, p. 292

7: ale lor şi ale părinţilor lor, zice Domnul, celor ce-au ars tămâie pe munţi şi pe Mine M-au ocărât pe dealuri, în sânul lor le voi întoarce faptele.

8: **Acestea zice Domnul: Aşa cum o boabă de strugure se află-n ciorchine şi ei vor zice: „Să n-o strici, că binecuvântare se află într-însa!", tot astfel voi face Eu de dragul celui ce-Mi slujeşte: de dragul lui Eu nu-i voi nimici pe toţi.**

9: **Şi voi scoate la faţă seminţia ce vine din Iacob şi din Iuda şi ei vor moşteni muntele Meu cel sfânt: aleşii Mei şi servii Mei îl vor moşteni şi vor locui acolo.**

10: **Şi turme de oi vor fi în pădure, iar valea Acorului va fi loc de popas pentru cirezile poporului Meu, pentru cei ce M-au căutat.**

„Acor (Achor): vale situată în apropierea Ierihonului, unde Iosua Navi îl executase pe Acan pentru că acesta încălcase rânduielile Domnului (vezi istoria în Iosua 7, 14-26)"[1].

11: **Dar pe voi, cei ce M-aţi părăsit şi muntele Meu cel sfânt l-aţi dat uitării, pe voi, cei care gătiţi masă diavolului şi prinoase de băuturi îi turnaţi Norocului,**

12: **pe voi aceştia vă voi da pe seama săbiei: toţi veţi cădea înjunghiaţi; că Eu v-am chemat, dar voi n-aţi auzit, Eu v-am grăit, dar voi n-aţi ascultat şi răul în faţa Mea l-aţi făcut şi aţi ales lucrurile pe care Eu nu le-am voit.**

Şi răul în faţa Mea l-aţi făcut: „expresie aidoma cu cea din Psalmi 50, 4: păcatul săvârşit cu bună ştiinţă de insul care, în acelaşi timp, îşi asumă şi răspunderea, acceptând consecinţele"[2].

13: **De aceea, aşa zice Domnul: Iată, servii Mei vor mânca, dar voi veţi flămânzi; iată, servii Mei vor bea, dar voi veţi înseta; iată, servii Mei se vor veseli, dar voi veţi fi ruşinaţi;**

Acestea le-am putea socoti drept „ceva foarte nevrednic de un Creator atât de mare, dacă nu referim această hrană la cunoscuta hrană profetică, fiindcă Dumnezeu o promite drept

[1] BBVA, p. 962
[2] BBVA, p. 963

mare răsplată, vorbind despre sfinții Săi [...]. Căci aceasta este hrana adevărată, în care se cuprinde viața veșnică, de care dacă cineva va fi lipsit, de moarte va muri, fiindcă pâinea vie și cerească este Însuși Domnul, Care dă viață acestei lumi"[1].

14: **iată, servii Mei cu bucurie se vor bucura, dar voi veți striga din durerea inimii voastre și din zdrobirea duhului vostru veți urla.**

15: **Căci numele vostru îl veți lăsa spre sațiu aleșilor Mei, dar pe voi Domnul vă va da pierzării, iar servii Mei vor fi numiți cu nume nou;**

„Sfântul Chiril al Ierusalimului: De vreme ce fiii lui Israel poartă și astăzi numele pe care le-au avut în vremea patriarhilor și a profeților, înseamnă că *numele cel nou* este acela al creștinilor, binecuvântații lui Dumnezeu pe-ntreg pământul"[2].

„Arată care va fi numele în viitor al acestui popor"[3]. Sau, mai exact, arată că va fi un popor nou și un nume nou, fără a le indica, deocamdată, numele. Desigur, ne gândim la Biserica lui Hristos.

16: **ei, cei ce vor fi binecuvântați pe pământ; căci ei Îl vor binecuvânta pe adevăratul Dumnezeu, iar cei ce jură aici, pe pământ, vor jura pe Dumnezeu cel adevărat; că necazul de ieri îl vor uita și-n inima lor nu va pătrunde.**

„Theodoret (*ad loc.*) interpretează: Într-adevăr, după arătarea Domnului Hristos, acest nume înlocuiește orice laudă. Atunci când cineva vrea să laude pe altcineva, are obiceiul să adauge, după un șir de laude: *Acela este cu adevărat creștin*, iar îndemnul cel mai nobil este: *Fii creștin, fă ceea ce se cuvine să facă un creștin*! Până aici se ajunge cu binecuvântarea și lauda acestui nume"[4].

17: **Că va fi cerul nou și pământul nou, iar ei nu-și vor aminti de cele ce-au fost, și nici că ele vor veni în inima lor;**

---

[1] Sf. Ambrozie al Milanului, *Despre rai*, 42
[2] BBVA, p. 963
[3] Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, I, 4, 3
[4] SEP 6/I, p. 294

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) se referă la cei care odinioară divinizau creaţia: Ei L-au recunoscut pe Creator şi au înţeles că aceste lucruri, cerul şi pământul, nu sunt zei, ci creaturi. În acest înţeles sunt *noi*. Alţi exegeţi raportează această profeţie la ceea ce se va întâmpla la sfârşitul lumii şi nu la prezentul Bisericii. ♦ După [...] Fericitul Ieronim (*ad loc.*), profeţia nu trebuie înţeleasă greşit, ca prevestind distrugerea cerului şi a pământului, ci o schimbare a naturii lor, de fapt, o reîmprospătare a lor"[1].

„Înnoirea cerului şi a pământului, schimbarea înfăţişării exterioare a acestei lumi şi transformarea cerurilor, sunt pregătite fără nici o îndoială de cei ce umblă pe [calea Evangheliei] [...] şi se îndreaptă spre un sfârşit fericit, în care vrăjmaşii vor fi învinşi"[2]. Într-un fel, acestea au fost deja inaugurate: „Căci întemeierea Bisericii e creaţiunea lumii din nou: în ea, după cuvântul proorocului, se creează cerul nou, care e tăria credinţei în Hristos"[3].

„Cei în Hristos vor trăi viaţa cea lipsită de dureri şi oboseală, precum s-a spus despre ei prin glasul Proorocului"[4].

18: **ci veselie şi bucurie vor afla într-însul, că, iată, Eu fac Ierusalimul bucurie şi veselie Îmi fac poporul.**

„A fugit durerea, întristarea şi suspinarea. Vor veni cu timpul la iertarea relelor, vor păşi spre creştere, alergând spre dulcele capăt al nădejdii. Căci se vor strămuta de la cele pământeşti la cele cereşti, de la cele măsurate în timp la cele de dincolo de timp, de la stricăciune la nestricăciune, de la necinste la slavă, de la neputinţă la putere"[5].

19: **Şi Mă voi bucura de Ierusalim, iar de poporul Meu Mă voi veseli; şi-n el nu se va mai auzi glas de plângere şi nici glas de strigare.**

„Sfântul Irineu observă: Apostolul Pavel afirmă că *Ierusalimul-cel-de-sus e liber, cel ce este mama noastră* (Galateni

---

[1] SEP 6/I, p. 294
[2] Origen, *Despre principii*, I, 6, 4
[3] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, XIII
[4] Sf. Chiril al Alexandriei, *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan*, IV, 6
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Glafire la Facere*, VI

4, 26), iar Evanghelistul Ioan mărturiseşte: *Şi-am văzut cetatea cea sfântă, noul Ierusalim, pogorându-se din cer de la Dumnezeu* (Apocalipsa 21, 2); acestea, în legătură imediată cu *cerul cel nou şi pământul cel nou* din Apocalipsa 21, 1"[1].

20: **Nici un copil nu va mai fi acolo care să moară fără vreme, şi nici bătrân care să nu-şi plinească vremea; căci tânărul va fi de o sută de ani, iar păcătosul, chiar de-ar avea o sută de ani, fi-va blestemat atunci când va muri.**

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) vede în termenul **αωρος**, *necopt, neîmplinit, neisprăvit*, o manieră de a desemna poporul creştin[2], venit dintre neamuri, iar în **πρεσβύτης**, *bătrân*, pe poporul tăiat împrejur, din sângele lui Israel. Între acestea două nu este nicio diferenţă, deoarece toţi oamenii sunt chemaţi la desăvârşirea în Hristos, şi toţi vor fi desăvârşiţi[3] şi îşi vor plini timpul lor, adică vor ajunge la *starea bărbatului desăvârşit, la măsura vârstei deplinătăţii lui Hristos* (Efeseni 4, 13), pe când *păcătosul* bătrân, deşi a ajuns la vârsta desăvârşirii, va fi blestemat. ♦ După Theodoret (*ad loc.*), *o sută* este numărul perfect şi se referă la viaţa veşnică"[4].

21: **Şi vor zidi case şi vor locui în ele şi vor sădi vii şi le vor mânca roadele şi vinul lor îl vor bea.**

22: **Nu vor mai zidi pentru ca alţii să locuiască, nici nu vor mai sădi pentru ca alţii să mănânce; căci zilele poporului Meu vor fi ca zilele pomului vieţii; ei îndelung se vor bucura de roada ostenelii lor.**

Ultimul stih în SEP 6/I: *iar roadele ostenelilor lor se vor umple de vechime.*

„*Pomul vieţii* (Facerea 3, 22) era menit să le ofere viaţă veşnică celor ce vor mânca din roadele lui"[5]. „*Pomul vieţii*, literal: *lemnul vieţii*, este, după Theodoret (*ad loc.*), crucea mântuirii, adevăratul lemn al vieţii, iar rodul lui este Sfântul Trup care dă viaţă; cei ce întind mâna spre el şi gustă acest

[1] BBVA, p. 963
[2] Acesta fiind *copil* în credinţă.
[3] Toţi cei care se mântuiesc.
[4] SEP 6/I, p. 295
[5] BBVA, p. 963

fruct trăiesc pentru veşnicie. ♦ [...] *se vor umple de vechime* (literal: *se vor învechi*): Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) explică: nu se vor mai înnoi cu altă lege, cum s-a înnoit Legea dată prin Moise prin Evanghelia lui Hristos, ci vor rămâne în veac (cf. Psalmi 118, 142)"[1].

23: **Aleşii Mei nu se vor trudi în zadar, nici că vor naşte copii meniţi blestemului, căci ei sunt sămânţă binecuvântată de Dumnezeu, şi odraslele lor împreună cu ei.**

„Acestea vor fi toate binecuvântări duhovniceşti când, la învierea morţilor, noi ne vom învrednici de fericirea veşnică"[2].

24: **Şi va fi că mai-nainte ca ei să fi strigat, Eu îi voi auzi, şi mai-nainte ca ei să fi sfârşit vorba, Eu voi zice: Ce este?**

25: **Atunci lupii şi mieii vor paşte împreună şi leul întocmai ca boul va mânca paie şi şarpele pământ precum pâine. Strâmbătate nu vor face şi nici vreo stricăciune în muntele Meu cel sfânt, zice Domnul.**

„Profetul reia, condensat, tabloul din 11, 6-7"[3].

„ Noi – spune Theodoret (*ad loc.*) – vedem împlinirea acestei profeţii: stăpâni şi supuşi, regi şi sclavi, cărturari şi oameni simpli stau la aceeaşi masă [spirituală]. Căci el a numit *miei* pe cei ce duc o viaţă paşnică, *lupi* pe cei care au ambiţii mari şi *lei* pe cei de neam regesc. *Boii* sunt oamenii vrednici de preoţie, a căror hrană sunt *paiele* (jertfa fără de sânge), din care se va împărtăşi *leul*, după ce-şi va lepăda firea cea veche şi nu se va mai hrăni cu carne. Toţi vor mânca la o singură masă, a învăţăturii Duhului Sfânt. În schimb, *şarpe* este numit vrăjmaşul oamenilor, pe care sfinţii l-au călcat în picioare şi lemnul crucii l-a strivit şi i-a luat toată puterea. De această dată prezenţa şarpelui nu mai este vătămătoare. ♦ Pentru Grigorie al Elvirei (Spania, secolul al IV-lea), lumea

[1] SEP 6/I, pp. 295-296
[2] Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca*, XXXIX, 3
[3] BBVA, p. 963

va redeveni exact aşa cum Dumnezeu a creat-o la început, înainte ca primul om să o strice (ACCS, vol. 2, p. 276)"[1].

„Arătând prin firea animalelor necuvântătoare feluritele năravuri omeneşti, a vrut să spună că oamenii vor ajunge la o armonie a dreptei credinţe"[2].

CAPITOLUL 66 – *Jertfe duhovniceşti. Judecata şi împărăţia lui Dumnezeu*

1: **Aşa zice Domnul: Cerul este tronul Meu, iar pământu-i perniţă picioarelor Mele. Ce fel de casă Îmi veţi zidi voi Mie? Şi cum e să fie locul Meu de odihnă?**

Perniţă: „sensul exact al cuvântului **hypopodion** este acela de *scăriţă la trăsură* sau, după caz, *scăunelul pe care cineva se urcă spre a ajunge cu mâna undeva mai sus*. Prin extensie: *aşternut* (ca în Psalmi 98, 5 şi 109, 1). Aici: perniţa-scăunel din faţa unui fotoliu, pe care pot fi rezemate picioarele"[3].

Dumnezeu nu este „într-un loc, ci mai presus şi de spaţiu şi de timp şi de toate însuşirile celor create. De aceea nici nu se găseşte în vreo parte, nici nu conţine, nici nu este conţinut, ca să fie limitat sau tăiat"[4]. „Dumnezeu este în toate şi nu e despărţit de nimic. Ca atare umple de lucrarea Sa, demnă de Dumnezeu, toate"[5]. „Aşa cum nu Îl înţelegi pe [Dumnezeu] ca fiind corporal, tot astfel nu trebuie să înţelegi nici cerul ca fiind lăcaşul Lui corporal, nici Pământul ca fiind reazemul corporal al picioarelor Sale, şi nici o poziţie a Lui, în care s-ar crede că şade, ca fiind spaţială, mai ales atunci când îngerii Lui sunt numiţi *tronuri*. Departe fie gândul că maiestatea Lui ar avea vreo slăbiciune care ar trebui sprijinită de vreun scaun sau de vreun reazem! Aşadar, prin termenii *cer* şi *pământ* din

[1] SEP 6/I, p. 296
[2] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Matei*, X, 3
[3] BBVA, p. 964
[4] Clement Alexandrinul, *Stromate*, II, 6, 1-2
[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Despre Sfânta Treime*, V

acest pasaj se deosebesc sufletele bune de cele rele, ca şi cum ele ar fi mai înalte sau mai joase prin meritele lor"[1].

Textului i se aduc precizări, pentru ca nu cumva să fie înţeles în mod trupesc: Cum poate fi „*tron* al lui Dumnezeu cerul rotund şi veşnic în mişcare? Nu numai atât: cum poate fi pământul *reazem* al picioarelor Lui? Să ni se răspundă. Oare, dacă trupul, de la genunchi până la tălpi, se află în intervalul dintre cer şi pământ, iar pământul este în mijlocul întregului univers[2], înconjurat de acesta din urmă, după cum este stabilit prin demonstraţii geometrice, tălpile lui Dumnezeu sunt deasupra noastră sau deasupra celor de la antipozi? Au umplut ele oare întreaga noastră lume locuită sau cuprind ele ceva mai mult? Ori [cuprind ceva] mai puţin? Oare picioarele Lui sunt depărtate din cauza mărilor şi a râurilor, sau sunt aşezate şi pe ape?"[3]. Dumnezeu „este în toate şi nu-I circumscris de nimic. *Tronul Lui este cerul*, dar Cel ce şade pe el depăşeşte cerul. *Şi pământul este reazem picioarelor Lui*, dar puterea Lui ajunge până în cele mai de jos ale pământului"[4]. „Dumnezeu umple toate şi Se odihneşte în cer, dar ajunge şi pe pământ. Căci Dumnezeirea nu stă în cantitate, ci precum este cu totul depărtat de înfăţişarea trupească, aşa şi de loc şi de părerea că e cantitate"[5].

„Cu adevărat minunat şi uimitor lucru este că Dumnezeu, Cel ce nu are loc unde să Se odihnească, Se odihneşte în chip vrednic de Dumnezeu în inimă"[6]. Scriptura „numeşte *cer* şi Puterile cereşti, după cuvântul: *Cerul Îmi este Mie scaun*. Aceasta pentru că Dumnezeu Se odihneşte în fiinţele simple şi netrupeşti. Iar dacă ar spune cineva că şi mintea omenească, curăţită de toată nălucirea materială şi împodobită cu raţiunile dumnezeieşti ale celor inteligibile, este *cer*,

---

[1] Abelard, *Dialog între un filosof, un iudeu şi un creştin*

[2] Cum s-a socotit multă vreme. În fapt, pentru noi, pământul chiar este în centrul cosmic.

[3] Origen, *Adnotări la Geneză*, 3

[4] Sf. Chiril al Ierusalimului, *Cateheze*, VI, 8

[5] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea şi slujirea în Duh şi Adevăr*, VI

[6] Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, 70

nu ar cădea, după părerea mea, din adevăr. Dar nici cel ce ar numi *cer* înălțimea cunoștinței spirituale din oameni nu ar greși. Căci, într-adevăr, cunoștin-ța adevărată se face, asemenea cerului, scaun al lui Dumnezeu, primind pe Dumnezeu să se întroneze în ea, prin dorința nestrămutată a dorinței ei ferme și înalte spre bine. la fel, lucrarea curată a virtuților este denumită *așternut al picioarelor Lui*, întrucât primește deasupra ei *tălpile* dumnezeiești și nu le lasă câtuși de puțin să se murdărească de întinăciunile trupului, înțelegând prin *pământ*, trupul"[1]. „Se numește, așadar, *loc* al lui Dumnezeu acela care participă mai mult la energia și la harul Lui. Pentru aceasta cerul este tronul Lui. În cer sunt îngerii, care fac voia Lui și care Îl slăvesc pururea. În cer este locul Lui de odihnă[2], iar pământul este așternut picioarelor Lui, căci pe pământ a petrecut, în trup, cu oamenii. Sfântul Lui trup este numit *picior* al lui Dumnezeu"[3].

2: **Că pe toate acestea mâna Mea le-a făcut și toate ale Mele sunt, zice Domnul; și spre cine voi căuta Eu, dacă nu spre cel umil și blând, spre cel ce tremură de cuvintele Mele?**

„Sfântul Grigorie de Nyssa: *Mâna* lui Dumnezeu nu e altceva decât puterea Fiului Său Cel Unul-Născut, Logosul *prin Carele toate s-au făcut*"[4].

Firește, vom cugeta *mâna* lui Dumnezeu în modul cuvenit. „În toate acestea, Dumnezeu afirmă că această casă veșnică făgăduită sfinților din ceruri n-a fost făcută de mână, arătând că există fără îndoială o deosebire între făptura care se vede și cea care nu se vede"[5].

„De aici este vădit că Împărăția lui Dumnezeu și Tatăl este a celor smeriți și blânzi"[6]. „Dacă nu vei fi *umil* și *liniștit*, harul Duhului Sfânt nu va putea locui în tine, dacă nu vei primi cu

---

[1] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Răspunsuri către Talasie*, 50
[2] Dar *odihnește* și-n inimile care se fac *cer*.
[3] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, I, 13
[4] BBVA, p. 964
[5] Origen, *Despre principii*, II, 2, 6
[6] Sf. Maxim Mărturisitorul, *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*

tremur cuvintele divine. Căci de sufletul semeţ, insolent şi închipuit fuge Duhul Sfânt"[1]. „Nu se cade ca robul lui Dumnezeu să arate tulburare, ci blândeţe şi înţelepciune, precum a zis profetul"[2]. Dumnezeu „Se coboară îndată acolo unde vede frumuseţe sufletească"[3].

„Blândeţea este starea neclătinată a minţii, care rămâne la fel în cinstiri şi necinstiri. Blândeţea stă în a ne ruga în chip netulburat şi sincer pentru cel ce ne tulbură în vremea tulburărilor ce ni le pricinuieşte. Blândeţea este lespedea aşezată peste marea mâniei, care risipeşte toate valurile ce se izbesc în ea, nesuferind nici o clătinare. Blândeţea este propteaua răbdării, pricină a deosebirii (a dreptei socoteli, a discernământului). [...] Căci zice: *Spre cine voi privi, dacă nu spre cel blând şi liniştit*? Blândeţea este ajutătoarea frăţietăţii, frâna celor ce se înfurie, potolirea celor ce se mânie, dăruitoarea bucuriei, urmarea lui Hristos, însuşirea îngerilor, legarea dracilor şi pavăza amărăciunii"[4]. „Unde este smerenie adâncă, acolo e şi belşug de lacrimi, iar unde sunt acestea, acolo e şi venirea Sfântului şi închinatului Duh. Iar când are loc aceasta, atunci în cel aflat sub lucrarea Lui se lu-crează toată curăţia şi sfinţenia, şi Se face văzut Dumnezeu iar Dumnezeu îl vede pe el"[5]. „Adu-ţi aminte pururi de [...] aceasta, ca să poţi aşa să te sui în Ierusalimul cel de sus, să aduci jertfe spirituale Împăratului şi lui Dumnezeu pe jertfitorul cel de sus, unde se împletesc cununile nestricăciunii"[6].

3: **Dar nelegiuitul care-Mi jertfeşte Mie viţel e ca şi cum ar bate un om; iar cel care-Mi jertfeşte din turmă e ca şi cum ar ucide un câine; iar cel ce-Mi aduce făină de grâu e ca şi cum Mi-ar aduce sânge de porc; iar cel ce face tămâiere de pomenire e ca unul care blesteamă. Dar**

[1] Origen, *Omilii la Levitic*, VI, 2
[2] Sf. Macarie Egipteanul, *Omilii duhovniceşti*, VI, 2
[3] Sf. Ioan Gură de Aur, *Omilii la Facere*, LV, 5
[4] Sf. Ioan Scărarul, *Scara dumnezeiescului urcuş*, XXIV, 2
[5] Sf. Simeon Noul Teolog, *Alte 100 de capitole teologice şi practice*, 30
[6] Sf. Efrem Sirul, *Cuvânt despre preoţie*

ei şi-au ales căile lor şi urâciunile lor pe care sufletul lor le-a voit.

„Profetul înfierează fără cruţare jertfele aduse sub semnul ascuns al nelegiuirii; în ultimă instanţă, jertfele materiale ale Vechiului Testament"[1]. Cum *porcii* şi *câinii* sunt animale necurate, jertfele acelora care se aseamănă lor nu sunt primite: „Dacă aduci daruri cu nedreptate, darul tău este răsplata adusă de câine şi de desfrânată"[2].

4: **Voi alege şi Eu batjocurile lor şi păcatele lor le voi plăti; că i-am chemat şi nu M-au ascultat şi le-am grăit şi nu au auzit şi răul în faţa Mea l-au făcut şi au ales ceea ce Eu n-am voit.**

5: **Auziţi cuvântul Domnului, voi, cei ce tremuraţi de rostirea Lui: spuneţi-le „fraţi ai noştri" celor ce vă urăsc şi se scârbesc de voi, pentru ca numele Domnului să fie slăvit şi-ntru veselia lor să se arate, dar ei se vor ruşina.**

„Extraordinară anticipare a poruncii lui Iisus asupra iubirii vrăjmaşilor (Matei 5, 44)"[3].

6: **Glas de strigare din cetate, glas din templu: glasul Domnului plătindu-le cu vârf celor potrivnici.**

7: **Mai-nainte de a naşte ceea ce era să nască, mai-nainte de a-i fi venit durerile facerii, ea a ieşit cu bine şi a născut fecior.**

„Revine imaginea din 26, 17-18, dar cu o altă semnificaţie: lumea cea nouă se va naşte năprasnic şi minunat, nu în trepte şi firesc. Sfântul Ioan Damaschin vede aici o profeţie asupra lui Iisus Hristos, Cel ce în chip minunat (supranatural) S-a născut din Fecioară; e de crezut că Maria nu a avut chinurile facerii: dacă zămislirea nu a fost precedată de plăcere, ea nu putea fi urmată de durere"[4].

Hristos „Se naşte fără de tată din femeie, şi fără de mamă din Tatăl. Potrivit legii naşterii, pentru că S-a născut prin fe-

[1] BBVA, p. 964
[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Despre rugăciunea domnească*, IV
[3] BBVA, p. 964
[4] BBVA, p. 964

meie; mai presus de natura naşterii, pentru că S-a născut fără tată [lumesc – n. n.]; potrivit legii naşterii, pentru că S-a născut la timpul sorocit naşterii – căci Se naşte când a împlinit nouă luni şi trece în a zecea – mai presus de legea naşterii, căci S-a născut fără să pricinuiască durere. În adevăr, aceea căreia nu i-a precedat plăcerea nu i-a urmat nici durerea, potrivit cuvintelor profetului [Isaia]"[1].

„De aceea a fost [Pruncul] deosebit şi străin în amândouă privinţele de rânduiala firii, întrucât nici n-a început din plăcere, nici n-a ieşit la lumină prin dureri"[2].

8: **Cine a auzit de una ca asta? Şi cine a văzut aşa ceva? Născutu-s-a oare o ţară într-o zi? Ori s-a născut cumva un neam dintr-o dată, că Sionul, de-abia chinuindu-se, şi-a născut copiii?**

După „Metodiu de Olimp (*Omilii despre Simion şi Ana* 3), versetul profetizează întruparea lui Iisus din Fecioara Maria. [...] Biserica este Sionul care se află în dureri şi naşte pe cei ce se botează (cf. Filipeni 2, 31), după cum zice Duhul prin gura profetului"[3]. Locul citat altfel, arată pe cei ce grabnic primesc credinţa în Hristos şi încep să lucreze în ei virtutea: „Ascultă-l pe profet: *Dacă pământul a născut într-o zi, şi un popor s-a născut dintr-o dată*. Aceasta este generaţia celor desăvârşiţi, care se naşte de îndată, chiar în ziua în care a fost zămislirea"[4].

9: **Eu însă am ridicat această aşteptare, dar tu nu ţi-ai adus aminte de Mine, zice Domnul. Oare nu Eu pe amândouă le-am făcut, şi pe ceea ce naşte şi pe cea stearpă? – zice Dumnezeul tău.**

10: **Veseleşte-te, Ierusalime, şi voi, cei ce-l iubiţi, faceţi într-însul serbare obştească; bucuraţi-vă cu bucurie-mpreună cu el, voi, toţi, cei ce plângeţi deasupră-i,**

---

[1] Sf. Ioan Damaschin, *Dogmatica*, IV, 14
[2] Sf. Grigorie de Nyssa, *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor*, XIII
[3] SEP 6/I, p. 299
[4] Origen, *Omilii la Exod*, X, 3

„Verbul **panegyrizo** (folosit numai aici în Vechiul Testament) înseamnă *serbare națională* sau *serbare la care participă toată lumea*"[1].

11: **ca să fiți alăptați și să vă săturați la pieptul mângâierilor lui, ca să fiți alăptați și să vă desfătați din revărsările slavei lui.**

12: **Că acestea zice Domnul: Iată, Eu voi abate pacea spre ei asemenea unui râu și slava neamurilor ca un șuvoi în revărsare; copiii lor vor fi purtați pe umeri și mângâiați cu fruntea pe genunchi.**

„Sfântul Ambrozie al Milanului: *Râul* nu e altceva decât Duhul Sfânt despre care Domnul Iisus vorbește în Evanghelia după Ioan: *râuri de apă vie vor curge din inima lui* (a celui ce crede-n Mine). De râul avântat al Duhului Sfânt vorbește și David în Psalmul 45, 4: *Avânturile râului înveselesc cetatea lui Dumnezeu*"[2].

„Râul spiritual și ceresc este Hristos, care udă sufletele ce se închină Lui cu undele de sus"[3].

13: **Precum e cineva mângâiat de maica lui, așa veți fi voi mângâiați de Mine și în Ierusalim vă veți mângâia.**

„Mama atrage pe copii la sine; și noi căutăm pe mama noastră, Biserica. Tot ceea ce este slab și gingaș, tot ceea ce are nevoie de ajutor din pricina slăbiciunii, este plăcut, dulce și încântător; unuia ca acesta Dumnezeu nu-i refuză ajutorul Său"[4].

14: **Și veți vedea și inima voastră se va veseli și oasele voastre ca iarba vor odrăsli și mâna Domnului le va fi cunoscută celor ce se tem de El, iar pe cei neascultători îi va amenința.**

„Theodoret (*ad loc.*) interpretează versetul în cheie hristologică, spunând că Isaia vorbește despre consolarea Învierii"[5].

---

[1] BBVA, p. 964
[2] BBVA, p. 964
[3] Sf. Chiril al Alexandriei, *Închinarea și slujirea în Duh și Adevăr*, XVII
[4] Clement Alexandrinul, *Pedagogul*, I, 21, 1-2
[5] SEP 6/I, p. 300

15: **Că, iată, Domnul ca focul va veni şi carele Lui ca un vifor, să facă plată-ntru mânie şi-a Lui mustrare cu pară de foc.**

Ca focul va veni: „după Theodoret, prin acest cuvânt se prezice a doua venire a Domnului (cf. Matei 24, 30), care va dovedi calitatea lucrării fiecăruia (I Corinteni 3, 13), căci focul încearcă aurul, iar sabia arată lucrarea pedepsei"[1].

16: **Căci cu focul Domnului fi-va judecat întreg pământul şi cu sabia Lui tot trupul: mulţi vor fi cei răniţi de Domnul.**

17: **Cei ce se sfinţesc pe ei înşişi şi se curăţesc prin grădini şi mănâncă pe prispe carne de porc şi scârboşenii şi şoareci, aceia laolaltă vor pieri, zice Domnul.**

18: **Eu le cunosc faptele şi gândul. Iată, aduna-voi toate neamurile şi limbile; iar ele vor veni şi slava Mea o vor vedea.**

„Aceste cuvinte le spune despre ziua arătării Lui, când va veni să ne răscumpere pe fiecare după faptele sale. Şi cei necredincioşi *vor vedea slava* şi puterea Lui şi se vor minuna când vor vedea că Iisus este Împăratul lumii"[2].

„Dumnezeu va da fiecăruia sau cunună, sau osândă, nu numai pentru fapte, ci şi pentru gânduri şi hotărâri, precum Însuşi zice prin Proorocul: *Iată vin să adun faptele şi gândurile lor*"[3].

19: **Şi voi lăsa un semn asupra lor, iar pe cei mântuiţi dintre ei îi vor trimite la neamuri, la Tarsis şi la Put şi la Lud şi la Meşec şi la Tubal şi în Elada şi în insulele cele de departe, la cei ce de numele Meu n-au auzit şi slava Mea n-au văzut-o; şi ei vor vesti slava Mea printre neamuri.**

„După Teodoret al Cirului, numelor de mai sus le-ar corespunde: Tarsis = Cartagina; Put = Libia; Lud = Lidienii; Meşec = Capadocienii; Tubal = Ibericii (Spaniolii). Cât despre Elada, este numele primar al Greciei. ♦ *Vor vesti slava*

[1] SEP 6/I, p. 300
[2] Sf. Clement Romanul, *Epistola a doua către Corinteni*, XVII, 4
[3] Sf. Ioan Casian, *Despre cele opt gânduri ale răutăţii*, IV

Mea printre neamuri: „După Sfinții Părinți, profeție clară asupra apostolilor pe care Iisus îi va trimite să vestească Evanghelia la toate neamurile, sub *semnul* Crucii"[1]. ♦ *Dintre ei îi vor trimite la neamuri*: „Aici se vede limpede că nu se are în vedere numai mântuirea evreilor, ci Hristos a luat chip de rob pentru a dărui tuturor neamurilor mântuirea prin sfinții apostoli (Sfântul Chiril al Alexandriei, *ad loc.*)"[2].

20: **Şi pe fraţii voştri de prin toate neamurile îi vor aduce prinos Domnului, pe cai şi în căruţe, în lectici purtate de asini cu umbrare, în sfânta cetate a Ierusali-mului, zis-a Domnul, ca şi cum fiii lui Israel Mi-ar aduce Mie jertfele lor, cu cântece de psalmi în casa Domnului.**

„După Theodoret (*ad loc.*), *fraţii voştri* sunt cei care au crezut dintre neamuri, numiți astfel datorită identității naturii umane. Pe lângă aceştia, chiar între neamuri erau mulți evrei care au crezut: Crispus, Sostene, conducători ai sinagogii, şi alte mii, în Antiohia Pisidiei, la Iconiu, Listra şi în toate cetățile au primit Evanghelia mântuirii. *Cai, căruţe şi lectici* sunt simboluri ale cinstirii viitoare, fiind pe atunci, la vremea scrierii textului, bunuri foarte căutate"[3].

21: **Şi voi lua dintre ei preoți şi leviți, zice Domnul.**

22: **Că precum cerul cel nou şi pământul cel nou, pe care Eu le fac, rămân în fața Mea, zice Domnul, aşa va rămâne seminția voastră şi numele vostru.**

„După ce totul a fost sfărâmat, va fi readus la forma cea dintâi, dar nu în materia degradată şi în aceeaşi stare de dinainte de transformare, nici nu va fi supusă pieirii şi stricăciunii. [...] [Căci] s-a zis: *Se duce chipul lumii acesteia* (I Corinteni 7, 31), iar nu lumea. Prin urmare, se obişnuieşte în Scriptură să se numească pierzare schimbarea chipului de dinainte în altul mai bun şi mai frumos. [...] În vremea con-flagrației, firea va fi reclădită; pentru ca noi să locuim într-o lume reînnoită, scutiți de necazuri, precum este scris în

[1] BBVA, p. 965
[2] SEP 6/I, p. 301
[3] SEP 6/I, p. 301

Psalmul 103, 30: *Vei trimite Duhul Tău şi se vor zidi şi se va înnoi faţa pământului.* Aceasta pentru că Dumnezeu veghează asupra bunei rânduieli din lume. Prin urmare, existând pământul şi după acest veac, în mod firesc vor exista şi cei care îl vor locui, nu ca unii care se vor naşte, se vor însura şi vor muri iarăşi, ci vor trăi întocmai ca îngerii, stăruind neabătut în nestricăciune şi săvârşind cele bune"[1].

23: **Şi va fi că din lună-n lună şi din zi de odihnă în zi de odihnă veni-va tot trupul să Mi se închine în Ierusalim, zice Domnul.**

„Luna nouă este interpretată *tropologic* de către Fericitul Ieronim, ca reprezentând momentele de *creştere* şi *descreştere* ale Bisericii, în funcţie de persecuţiile pe care le-a îndurat"[2].

24: **Şi când vor ieşi vor vedea stârvurile oamenilor care Mi-au călcat poruncile; că viermele lor nu va muri, şi focul lor nu se va stinge: ei pentru lumea-ntreagă privelişte vor fi.**

„Versetele 22-24: Final cu dimensiune eshatologică (aşa cum va fi întâlnit şi în Matei 25, 46): durată veşnică, închinare veşnică, pedeapsă veşnică"[3].

„Sfântul Chiril al Alexandriei (*ad loc.*) crede că acest verset se referă la dărâmarea Ierusalimului de către romani, dar observă că alţi interpreţi aplică acest verset la Judecata din urmă şi la pedeapsa veşnică a păcătoşilor"[4].

„Atât Vechiul, cât şi Noul Testament par a sugera că acelea pe care le-au spus despre iad trebuie înţelese mai curând în sens mistic decât corporal"[5].

„În ce fel de suferinţă şi de pedeapsă se vor găsi cei nedrepţi, ascultaţi deopotrivă cele ce s-au spus în legătură cu acestea. S-a spus aşa: *Viermele lor nu va înceta şi focul lor nu se va stinge.* Şi atunci ei se vor pocăi, dar aceasta nu le va

[1] Metodiu de Olimp, *Aglaofon sau Despre înviere*, XLVII-XLVIII
[2] SEP 6/I, p. 301
[3] BBVA, p. 965
[4] SEP 6/I, p. 302
[5] Abelard, *Dialog între un filosof, un iudeu şi un creştin*

mai fi de niciun folos"[1]. „Deci, fraţii mei, să luptăm, ştiind că lupta ne stă în faţă; la întrecerile acestea de pe pământ[2] mulţi aleargă, dar nu toţi sunt încununaţi, ci numai acei care s-au ostenit mult şi au luptat bine. Să luptăm, aşadar, şi noi, ca toţi să fim încununaţi. Să alergăm pe calea cea dreaptă, în întrecerea cea nestricăcioasă; să intrăm mulţi în această întrecere şi să ne luptăm, ca să fim şi încununaţi; iar dacă nu putem fi toţi încununaţi, să fim cel puţin aproape de cunună. Trebuie să ştim că dacă cel care ia parte la întrecerile acestea stricăcioase este găsit folosind mijloace necinstite, este biciuit şi scos afară din stadion. Ce socotiţi că va păţi cel care ia parte necinstit la lupta cea nestricăcioasă? Că spune Scriptura de cei care n-au păstrat pecetea: *Viermele lor nu va muri şi focul lor nu se va stinge şi vor fi privealã la tot trupul*"[3]. „Ascultă fraza profetului despre păcătoşi, despre cei ce iubesc veacul de faţă: *Viermele lor nu va muri şi focul lor nu va fi stins*. Aceştia sunt viermii pe care îi generează"[4] patimile (completarea ne-am îngăduit-o noi, deoarece autorul accentuează aici avariţia, putând părea că doar aceasta naşte viermele cel neadormit). Hristos le este celor împătimiţi „acel foc care arde spinii din pământul rău, care arde adică cugetările rele în inimă. Şi de aceea *viermele* ce-i acuză pe păcătoşi *niciodată nu moare*, *niciodată focul* ce arde cumplit *nu se stinge*. Pentru cei drepţi însă şi pentru credincioşi [focul] rămâne dulce şi suav"[5].

„Când auzi că şi acolo va fi un foc, să ştii că acela are o însuşire, pe care n-o găseşti deloc la focul cel obişnuit; acela nu se stinge, pe când pentru focul acesta [material – n. n.] minţile oamenilor au descoperit multe chipuri de a-l stinge şi între ceea ce se poate stinge şi ceea ce nu rabdă stin-gerea este o mare deosebire. Cu alte cuvinte, acela e cu totul altceva decât focul de aici. Şi iarăşi, când vei auzi de viermii care nu mor, să

[1] Sf. Iustin Martirul, *Apologia întâia*, LII

[2] Comentariul compară jocurile sportive cu nevoinţele pentru dobândirea vieţii veşnice.

[3] Sf. Clement Romanul, *Epistola a doua către Corinteni*, VII, 1-6

[4] Origen, *Omilii la Exod*, VII, 6

[5] Origen, *Omilii la Exod*, VII, 8

nu ţi se ducă gândul, prin asemănarea numelor, la târâtoarele care trăiesc pe pământ, căci adaosul *care nu mor* ne face să ne gândim la o altă fire decât aceea pe care o vedem în realitatea pământească. Dacă, deci, acestea sunt cele ce ne aşteaptă în viaţa de dincolo şi dacă ele sunt rezultatul comportării libere a fiecăruia din noi, după dreapta judecată a lui Dumnezeu, atunci cine are nitică înţelepciune nu trebuie să se îngrijească prea mult de viaţa prezentă, ci de cea viitoare şi să se pună numai temelia pentru fericirea de dincolo, care nu se poate exprima, şi să se ferească de rău prin întoarcerea vrerii spre cele bune în această viaţă, iar mai târziu pentru răsplata de veci"[1].

[1] Sf. Grigorie de Nyssa, *Marele Cuvânt catehetic*, 40

Bibliografie

A. Sfânta Scriptură

- *Biblia sau Sfânta Scriptură,* Ediţie jubiliară a Sfântului Sinod, versiune diortosită după *Septuaginta*, redactată şi adnotată de Bartolomeu Valeriu Anania, EIB, Bucureşti, 2001
- *Biblia sau Sfânta Scriptură*, EIB, Bucureşti 1995
- *Biblia adică Dumnezeeasca Scriptură*, Ediţia Sfântului Sinod, Bucureşti, 1914
- *Biblia Hebraica*, Editio quarta emendata opera H. P. Rüger, Stuttgart, 1979
- *Biblia Sacra Vulgata*, Editionem quartam emendatam cum sociis B. Fischer, H. I. Frede. H. F. D. Sparks, W. Thiele, praeparavit Roger Gryson, Stuttgart, 1994
- *Septuaginta* 2, *Iisus Nave. Judecătorii. Ruth. 1-4 Regi*, volum coordonat de: Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Dan Sluşanschi, în colaborare cu pr. Ioan-Florin Florescu; traduceri de: Florica Bechet, Ioana Costa, Alexandra Moraru, Ion Pătrulescu, Cristina Costena Rogobete, Colegiul Noua Europă/Polirom, Bucureşti/Iaşi, 2004
- *Septuaginta* 6/I, *Isaia. Ieremia. Baruh. Plângeri. Epistola lui Ieremia* (în continuare, abreviat: SEP 6/I), volum coordonat de Cristian Bădiliţă, Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, în colaborare cu Ioan-Florin Florescu, traduceri de: Francisca Bălţăceanu, Monica Broşteanu, Ion Pătrulescu, Colegiul Noua Europă/Polirom, Bucureşti/Iaşi, 2011

B. Scrieri patristice

- Abélard, *Dialog între un filosof, un iudeu şi un creştin*, traducere şi note de Filotheia Bogoiu şi Sorana Sorta, Editura Polirom, Iaşi, 2008

- Ambrozie al Milanului, *Apologie pentru David*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco (Sf.), în colecţia „Părinţi şi scriitori bisericeşti" (PSB), nr. 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre binefacerile morţii*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga (Sf.), Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre Cain şi Abel*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre Nabot Izreeliteanul*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre Noe şi corabia lui*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre patriarhi*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre patriarhul Iosif*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Despre rai*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Hexaemeron*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, Nicolae Neaga, Maria Hetco, PSB 52, EIB, Bucureşti, 2007
- Ambrozie al Milanului (Sf.), *Scrisori*, *Scrieri II*, trad. David Popescu, PSB 53, EIB, Bucureşti, 1994
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Către Epictet*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB, Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Către Episcopul Adelfie*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB, Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Cuvânt împotriva Elinilor*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB, Bucureşti, 1988
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Tratat despre întruparea Cuvântului*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB, Bucureşti, 1987
- Atanasie cel Mare (Sf.), *Trei Cuvinte împotriva arienilor*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 15, EIB, Bucureşti, 1987

- Atanasie cel Mare (Sf.), *Viața Cuviosului Părintelui nostru Antonie, Scrieri II*, trad. Dumitru Stăniloae, PSB 16, EIB, București, 1988
- Barnaba, *Epistola*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, București, 1979
- Calist Catafygiotul, *Despre viața contemplativă*, trad. D. Stăniloae, în colecția „Filocalia" (F), nr. 8, EIB, București, 1979
- Calist Patriarhul, *Capete despre rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 8, EIB, București, 1979
- Calist și Ignatie Xanthopol, *Cele 100 de Capete*, trad. D. Stăniloae, F 8, EIB, București, 1979
- Clement Alexandrinul, *Cuvânt de îndemn către Elini, Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 4, EIB, București, 1982
- Clement Alexandrinul, *Pedagogul, Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 4, EIB, București, 1982
- Clement Alexandrinul, *Stromate, Scrieri II*, trad. D. Fecioru, PSB 5, EIB, București, 1982
- Clement Romanul (Pseudo-), *Epistola a II-a către Corinteni*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, București, 1979
- Clement Romanul (Sf.), *Epistola către Corinteni*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, București, 1979
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Comentariu la Evanghelia Sfântului Ioan, Scrieri IV*, trad. D. Stăniloae, PSB 41, EIB, București, 2000
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Despre închinarea și slujirea în Duh și Adevăr, Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 38, EIB, București, 1991
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Despre Sfânta Treime, Scrieri III*, trad. D. Stăniloae, PSB 40, EIB, București, 1994
- Chiril al Alexandriei (Sf.), *Glafire, Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 39, EIB, București, 1992
- Chiril al Ierusalimului (Sf.), *Catehezele*, trad. D. Fecioru, EIB, București, vol. I – 1943; vol. II – 1945
- Ciprian al Cartaginei (Sf.), *Despre rugăciunea domnească*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă latină*, PSB 3, EIB, București, 1981
- Didim din Alexandria, *Despre Duhul Sfânt*, trad. Vasile Răducă, Editura Sofia, București, 2001
- Dionisie Areopagitul (Sf.), *Epistole, Opere complete*, trad. D. Stăniloae, Ed. Paideia, București, 1996

- Dorotei (Ava), *Felurite învățături*, trad. D. Stăniloae, F 9, EIB, București, 1980
- Efrem Sirul (Sf.), *Cuvânt despre preoție*, trad. D. Fecioru, în Sfântul Ioan Gură de Aur, Sfântul Grigorie de Nazianz și Sfântul Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, București, 1987
- Efrem Sirul (Sf.), *Imne I, Imnele Păresimilor, Azimelor, Răstignirii și Învierii*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1999
- Efrem Sirul (Sf.), *Imne II, Imnele Nașterii și Arătării Domnului*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2000
- Epifanie al Salaminei, *Ancoratus*, trad. Oana Coman, Editura Polirom, Iași, 2007
- *Epistola către Diognet*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinților apostolici*, PSB 1, EIB, București, 1979
- Eusebiu de Cezareea, *Istoria bisericească*, *Scrieri I*, trad. Teodor Bodogae, PSB 13, EIB, București, 1987
- Evagrie Ponticul (Monahul), *Capete despre deosebirea patimilor și a gândurilor*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Evagrie Ponticul (Monahul), *Cuvânt despre rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Grigorie de Nazianz (Sf.), *Despre preoție*, trad. D. Fecioru, în vol. Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, București, 1987
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Cuvânt apologetic la Hexaimeron*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, PSB 30, EIB, București, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre Fericiri*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29, EIB, București, 1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre iubirea față de săraci și despre facerea de bine*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, P.S.B. 30, EIB, București, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre rugăciunea domnească*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29, EIB, București, 1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Despre viața lui Moise*, *Scrieri I*, trad. Ioan Buga, PSB 29, EIB, București, 1982
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Împotriva lui Eunomie I*, trad. Ovidiu Sferlea, Editura Polirom, Iași, 2010
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Marele cuvânt catehetic*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, P.S.B. 30, EIB, București, 1998
- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Omilii la Ecclesiast*, *Scrieri II*, trad. T. Bodogae, P.S.B. 30, EIB, București, 1998

- Grigorie de Nyssa (Sf.), *Tâlcuire la Cântarea Cântărilor, Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 29, EIB, Bucureşti, 1982
- Grigorie Palama (Sf.), *Capete despre cunoştinţa naturală*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Palama (Sf.), *Cuvânt despre iconomia în trup a Domnului nostru Iisus Hristos, Scrieri II*, trad. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2005
- Grigorie Palama (Sf.), *Cuvânt despre intrarea în Sfânta Sfintelor a Maicii Domnului, Scrieri II*, trad. Ioan I. Ică jr., Editura Deisis, Sibiu, 2005
- Grigorie Palama (Sf.), *Despre sfânta lumină*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Palama (Sf.), *150 Capete despre cunoştinţa naturală*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Sinaitul (Sf.), *Alte Capete*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Sinaitul (Sf.), *Capete foarte folositoare în acrostih*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Sinaitul (Sf.), *Învăţătură despre liniştire şi rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 7, EIB, Bucureşti, 1977
- Grigorie Taumaturgul, *Discursul adresat lui Origen*, trad. C. Corniţescu, în Sf. Grigorie Taumaturgul şi Metodiu de Olimp, *Scrieri*, PSB 10, EIB, Bucureşti, 1984
- Ignatie Teoforul (Sf.), *Epistola către Smirneni*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinţilor apostolici*, PSB 1, EIB, Bucureşti, 1979
- Ignatie Teoforul (Sf.), *Epistola către Tralieni*, trad. D. Fecioru, în *Scrierile Părinţilor apostolici*, PSB 1, EIB, Bucureşti, 1979
- Ilie Ecdicul, *Culegere din sentinţele înţelepţilor*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Ioan Carpatiul, *Capete de mângâiere, către monahii din India*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Ioan Carpatiul, *Cuvânt ascetic şi foarte mângâietor către monahii care l-au îndemnat din India*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Ioan Casian (Sf.), *Despre cele opt gânduri ale răutăţii*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Ioan Casian (Sf.), *Despre întruparea Cuvântului, Scrieri alese*, trad. Vasile Cojocaru, PSB 57, EIB, Bucureşti, 1990
- Ioan Damaschin (Sf.), *Dogmatica*, trad. D. Fecioru, ediţia a II-a, EIB, Bucureşti, 1943

- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Apologia vieții monahale*, în vol. *Despre feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 2001
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Comparație între împărat și monah*, în vol. *Despre mărginita putere a diavolului, Despre căință, Despre necazuri și biruirea tristeții*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 2002
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Cuvânt de sfătuire către Teodor cel căzut*, în vol. *Despre feciorie, Apologia vieții monahale, Despre creșterea copiilor*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 2001
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Despre mărginita putere a diavolului, Despre căință, Despre necazuri și biruirea tristeții*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 2002
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omiliile despre pocăință*, în Sf. Ioan Gură de Aur, *Omiliile despre pocăință* și Sf. Sofronie al Ierusalimului, *Viața Cuvioasei Maria Egipteanca*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 1998
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilii la Facere*, trad. D. Fecioru, PSB 21-22, EIB, București, vol. I – 1987; vol. II – 1989
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilii la Matei*, trad. D. Fecioru, PSB 23, EIB, București, 1994
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omiliile despre pocăință*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 1998
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Omilia rostită când a fost hirotonit preot*, trad. D. Fecioru, în vol. Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Efrem Sirul, *Despre preoție*, EIB, București, 1987
- Ioan Gură de Aur (Sf.), *Predici la Sărbători Împărătești și Cuvântări de laudă la Sfinți*, trad. D. Fecioru, EIB, București, 2002
- Ioan Scărarul (Sf.), *Scara duhovnicescului urcuș*, trad. D. Stăniloae, F 9, EIB, București, 1980
- Isaac Sirul (Sf.), *Cuvinte către singuratici, partea II*, trad. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2003
- Isaac Sirul (Sf.), *Cuvinte către singuratici, partea III*, trad. Ioan I. Ică jr, Ed. Deisis, Sibiu, 2005
- Isaac Sirul (Sf.), *Cuvinte despre sfintele nevoințe*, trad. D. Stăniloae, F 10, EIB, București, 1981
- Isaia Pustnicul, *Despre păzirea minții*, trad. D. Stăniloae, F 12, Ed. Harisma, București, 1991
- Isaia Pustnicul, *Douăzeci și nouă de cuvinte*, trad. D. Stăniloae, F 12, Ed. Harisma, București, 1991

- Isaia Pustnicul, *Fragmente*, trad. D. Stăniloae, F 12, Ed. Harisma, Bucureşti, 1991
- Isihie Sinaitul (Sf.), *Cuvinte despre împotrivire şi rugăciune*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Iustin Martirul şi Filosoful (Sf.), *Apologia întâia*, trad. Olimp Căciulă, în *Apologeţi de limbă greacă*, PSB 2, EIB, Bucureşti, 1980
- Iustin Martirul şi Filosoful (Sf.), *Dialogul cu iudeul Trifon*, trad. Olimp Căciulă, în *Apologeţi de limbă greacă*, PSB 2, EIB, Bucureşti, 1980
- Macarie Egipteanul (Sf.), *Omilii duhovniceşti*, trad. Constantin Corniţescu, PSB 34, EIB, Bucureşti, 1992
- Marcu Ascetul, *Despre legea duhovnicească*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Marcu Ascetul, *Răspuns acelora care se îndoiesc de Dumnezeiescul Botez*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Ambigua*, *Scrieri I*, trad. D. Stăniloae, PSB 80, EIB, Bucureşti, 1983
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Capetele despre dragoste*, trad. D. Stăniloae, F 2, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Capetele gnostice*, trad. D. Stăniloae, F 2, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, F 2, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Epistolele*, *Scrieri II*, trad. D. Stăniloae, PSB 82, EIB, Bucureşti, 1990
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Întrebări, nedumeriri şi răspunsuri*, trad. D. Stăniloae, F 2, ediţia a II-a, Editura Harisma, Bucureşti, 1993
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Răspunsuri către Talasie*, trad. D. Stăniloae, F 3, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Maxim Mărturisitorul (Sf.), *Scurtă tâlcuire a rugăciunii Tatăl nostru*, trad. D. Stăniloae, F 2, ediţia a II-a, Editura Harisma, Bucureşti, 1993
- Metodiu de Olimp, *Aglaofon sau despre înviere*, trad. C. Corniţescu, în Sf. Grigorie Taumaturgul şi Metodiu de Olimp, *Scrieri*, PSB 10, EIB, Bucureşti, 1984

- Metodiu de Olimp, *Banchetul*, trad. C. Cornițescu, în Sf. Grigorie Taumaturgul și Metodiu de Olimp, *Scrieri*, PSB 10, EIB, București, 1984
- Metodiu de Olimp, *Despre liberul arbitru*, trad. C. Cornițescu, în Sf. Grigorie Taumaturgul și Metodiu de Olimp, *Scrieri*, PSB 10, EIB, București, 1984
- Nichita Stithatul, *Cele 300 de capete despre făptuire, despre fire și despre cunoștință*, trad. D. Stăniloae, F 6, EIB, București, 1977
- Nicolaus Cusanus, *Despre căutarea lui Dumnezeu*, în *Coincidentia oppositorum I*, trad. Mihnea Moroianu, Editura Polirom, Iași, 2008
- Nicolaus Cusanus, *Despre pacea credinței*, în *Coincidentia oppositorum II*, trad. Mihnea Moroianu, Editura Polirom, Iași, 2008
- Nil Ascetul, *Cuvânt ascetic*, trad. D. Stăniloae, F 1, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1946
- Origen, *Adnotări la Geneză*, trad. Adrian Muraru, Ed. Polirom, Iași, 2006
- Origen, *Comentarii la Geneză*, trad. Adrian Muraru, Ed. Polirom, Iași, 2006
- Origen, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae și N. Neaga, PSB 7, EIB, București, 1982
- Origen, *Comentariu la Evanghelia după Matei*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae și N. Neaga, PSB 7, EIB, București, 1982
- Origen, *Contra lui Celsus*, *Scrieri alese IV*, trad. T. Bodogae, PSB 9, EIB, București, 1984
- Origen, *Convorbirile cu Heraclide*, *Scrieri alese III*, trad. T. Bodogae, PSB 8, EIB, București, 1982
- Origen, *Despre principii*, *Scrieri alese III*, trad. T. Bodogae, PSB 8, EIB, București, 1982
- Origen, *Despre rugăciune*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae și Nicolae Neaga, PSB 7, EIB, București, 1982
- Origen, *Exortație la martiriu*, *Scrieri alese III*, trad. Constantin Galeriu, PSB 8, EIB, București, 1982
- Origen, *Filocalia*, *Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae și Nicolae Neaga, PSB 7, EIB, București, 1982
- Origen, *Omilii la Cartea Cântarea Cântărilor*, *Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae și N. Neaga, PSB 6, EIB, București, 1981
- Origen, *Omilii la Cartea Numerii*, *Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae și N. Neaga, PSB 6, EIB, București, 1981

- Origen, *Omilii la Cartea Proorocului Ieremia, Scrieri alese I*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga, PSB 6, EIB, Bucureşti, 1981
- Origen, *Omilii la Evanghelia după Luca, Scrieri alese II*, trad. T. Bodogae şi N. Neaga, PSB 7, EIB, Bucureşti, 1982
- Origen, *Omilii la Exod*, trad. Adrian Muraru, Ed. Polirom, Iaşi, 2006
- Origen, *Omilii la Geneză*, trad. Adrian Muraru, Ed. Polirom, Iaşi, 2006
- Origen, *Omilii la Levitic*, trad. Adrian Muraru, Ed. Polirom, Iaşi, 2006
- Petru Damaschin, *Învăţături duhovniceşti*, trad. D. Stăniloae, F 5, EIB, Bucureşti, 1976
- Salvianus, *Despre guvernarea lui Dumnezeu, Scrieri*, trad. D. Popescu, PSB 72, EIB, Bucureşti, 1992
- Simeon Metafrastul (Sf.), *Parafrază la Sfântul Macarie Egipteanul*, trad. D. Stăniloae, F 5, EIB, Bucureşti, 1976
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Alte 100 de capitole teologice şi practice, Scrieri III*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2001
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Cateheze, Scrieri II*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1999
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Cuvântările morale*, trad. D. Stăniloae, F 6, EIB, Bucureşti, 1977
- Simeon Noul Teolog (Sf.), *Discursuri teologice şi etice, Scrieri I*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 1998
- Talasie Libianul, *Despre dragoste, înfrânare şi petrecerea cea după minte*, trad. D. Stăniloae, F 4, Tipografia Arhidiecezană, Sibiu, 1948
- Teofil al Antiohiei, *Trei cărţi către Autolic*, trad. D. Fecioru, în *Apologeţi de limbă greacă*, PSB 2, EIB, Bucureşti, 1980
- Teolipt al Filadelfiei, *Cuvinte duhovniceşti*, în vol. *Cuvinte duhovniceşti, Imne şi Scrisori*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2000
- Teolipt al Filadelfiei, *Discursuri către filadelfieni*, în vol. *Cuvinte duhovniceşti, Imne şi Scrisori*, trad. Ioan I. Ică jr, Editura Deisis, Sibiu, 2000
- Tertulian, *Despre prescripţia contra ereticilor*, trad. D. Popescu, în *Apologeţi de limbă latină*, P.S.B. 3, EIB, Bucureşti, 1981
- Tertulian, *Despre răbdare*, trad. D. Popescu, în *Apologeţi de limbă latină*, P.S.B. 3, EIB, Bucureşti, 1981

- Tertulian, *Despre rugăciune*, trad. D. Popescu, în *Apologeți de limbă latină*, P.S.B. 3, EIB, București, 1981
- Tertulian, *Tratate dogmatice și apologetice* (*Către martiri, Către Scapula, Despre trupul lui Hristos, Împotriva lui Hermoghene, Împotriva lui Praxeas*), trad. Dionisie Pîrvuloiu, Editura Polirom, Iași, 2007
- Varsanufie (Sf.), *Scrisori duhovnicești*, trad. D. Stăniloae, F 11, Editura Episcopiei Romanului și Hușilor, 1990
- Vasile cel Mare (Sf.), *Despre Sfântul Duh*, *Scrieri III*, trad. C. Cornițescu și T. Bodogae, PSB 12, EIB, București, 1988
- Vasile cel Mare (Sf.), *Omilii la Hexaimeron*, *Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 17, EIB, București, 1986
- Vasile cel Mare (Sf.), *Omilii la Psalmi*, *Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 17, EIB, București, 1986
- Vasile cel Mare (Sf.), *Omilii și Cuvântări*, *Scrieri I*, trad. D. Fecioru, PSB 17, EIB, București, 1986
- Vasile cel Mare (Sf.), *Regulile mari*, *Scrieri II*, trad. I. Ivan, PSB 18, EIB, București, 1989
- Vasile cel Mare (Sf.), *Regulile mici*, *Scrieri II*, trad. I. Ivan, PSB 18, EIB, București, 1989

C. Lucrări și studii teologice

- Abrudan, Dumitru, Emilian Cornițescu, *Arheologie biblică*, EIB, București, 1994
- *Dicționar biblic*, trad. Constantin Moisa (titlul original: *Nouveau dictionnaire biblique revise*), Editura Stephanus, București, vol. I – 1995, vol. II – 1996, vol. III – 1997
- Prelipcean, Vladimir, Nicolae Neaga, Gh. Barna, Mircea Chialda, *Studiul Vechiului Testament* (pentru Institutele teologice), ediția a II-a, EIB, București, 1985

Cuprins

Introducere – pag. 5

Comentarii la Cartea lui Isaia – 7

Bibliografie – 371

APARIȚII RECENTE LA EDITURA CHRISTIANA (2013-2015)

Ierotheos Vlahos
Bioetică și bioteologie
(traducere din limba neogreacă
de Ieromonah Teofan Munteanu)

Puiu Stoiculescu
Ăsta sunt eu!
Istorii personale

Preot Emanuel Valică
Tanatologia creștină
între istorie, ritualul înmormântării,
simbolism și actualitate.
Abordare liturgico-pastorală
(cu un cuvânt înainte de ÎPS Pimen,
Arhiepiscopul Sucevei și Rădăuților)

***

Manual de psihoterapie
și diversitate religioasă
(editat de P. Scott Richards și Allen E. Bergin,
sub egida Asociației Americane de Psihologie,
tradus în românește de Maica Anastasia Igiroșanu,
cu un cuvânt înainte la ediția românească
de Prof. Univ. Dr. Pavel Chirilă)

***

Dezgroparea Părintelui Calciu.
Dosarul unui abuz
(Mic documentar îngrijit de Răzvan Codrescu)

Pr. Dr. Ion Mărăcineanu
Arhiepiscopia Tomisului
și Arhiepiscopia Justiniana Prima.
Studiu juridico-canonic

Răzvan Codrescu
Sic credo. Mărturisiri dialogale
(cu o prefață de Costion Nicolescu)

Prof. Univ. Dr. Pavel Chirilă
Întâmplări din Biserică și Spital.
Dialog consemnat de Răzvan Codrescu

Puiu Stoiculescu
Diogene pe creste și prin poieni

Mihail Gavril
Lazăr sau vremea dintre valuri.
Piesă de teatru într-un act

Cosmin Stoica
Pelerinul nerugător.
Gânduri despre duh și lume

Virgiliu Gheorghe, Andrei Dîrlău
Fața nevăzută a homosexualității
(cu un cuvânt înainte de Prof. Univ. Dr. Pavel Chirilă)

Valentin-Lucian Beloiu
Miracolul în viața omului modern.
O monografie sociologică a pelerinajului
(ediția a doua revăzută,
cu un cuvânt înainte de Pr. Prof. Dr. Nicu Octavian)

Părintele Gheorghe Calciu
Cuvintele către tineri
(ediție îngrijită și postfață de Răzvan Codrescu)

Centrul Medical Naturalia
[Pavel Chirilă, Mădălina Popescu, Nicoleta Sturzu, Corina Munteanu, Steliana Mițan, Daniela Chiriac]
Conceptul alimentului integral.
Rețete
(cu o prefață de Dr. Pavel Chirilă)

DIFUZARE:

S.C. Supergraph S.R.L.
Str. Ion Minulescu 36, sector 3,
Bucureşti, cod 031216
Tel.: (021) 320 61 19
Fax: (021) 319 10 84
E-mail: editura@sophia.ro

Tiparit la artprint
office@artprint.ro

Seria de tâlcuiri verset cu verset ale cărților Vechiului Testament, continuată prin volumul de față, se întemeiază cu precădere pe marele tezaur exegetic al patristicii răsăritene, dar aduce, de câte ori este cazul, și precizări istorice și filologice de dată recentă. Autorii îmbină rigorile teologiei cu exigențele culturii actuale, oferind un valoros instrument de lucru adresat mai ales seminariștilor și studenților în Teologie, dar și intelectualității creștine în general.

în curând, în aceeași serie:

IEREMIA

IEZECHIEL

9 789731 913810

editura christiana